

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**1974 SONRASI TÜRKİYE'DEN KIBRIS'A GÖÇ EDENLERİN
EKONOMİK VE SOSYAL DURUMLARININ
KUZEY KIBRIS AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Ahmet Gürkan ATAY**

İSTANBUL, 2010

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**1974 SONRASI TÜRKİYE'DEN KIBRIS'A GÖÇ EDENLERİN
EKONOMİK VE SOSYAL DURUMLARININ
KUZEY KIBRIS AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Ahmet Gürkan ATAY

Öğrenci No:
070771010

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Kamil USLU

İSTANBUL, 2010

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. 18 / 01 / 2010

Aday: Ahmet Gürkan ATAY

**1974 SONRASI TÜRKİYE'DEN KIBRIS'A GÖÇ EDENLERİN
EKONOMİK VE SOSYAL DURUMLARININ
KUZEY KIBRIS AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tezi Hazırlayan: Ahmet Gürkan ATAY

ÖZET

Bu tez çalışmasında; Türkiye Cumhuriyetinin gerçekleştirdiği 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrası, Türkiye'den Kıbrıs'a tarım işgücü statüsüyle iskan edilen göçmenlerin ekonomik, siyasi ve sosyal yönlerini ele almaktadır. Özellikle barış harekatı sonrası atıl durumda kalan birçok tarım arazisi ve başıboş kalan hayvanların ekonomik süreçlere dahil edilmesi gerekmiştir. Ancak söz konusu dönemin olağanüstü şartlarında bu ihtiyaçları giderecek ara eleman sıkıntısı yaşanmıştır. Bunun için Türkiye'den tarım ve hayvancılık konularından anlayan, tecrübeli işgücü getirilmiştir. 1975-1980 arası gelen bu göçmenler, Kuzey Kıbrıs ekonomisine bir dinamizm getirirken, milli dava ruhunu da canlı tutmuşlardır. Bu hipotez literatür taraması, anket, mülakat ve gözlemlerle test edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Kıbrıs, Türkiye'den Göç, Kıbrıs Ekonomisi

**THE ECONOMIC AND SOCIAL EVALUATION OF THE ONES WHO HAVE
MIGRATED FROM TURKEY TO CYPRUS AFTER 1974 IN POINT OF VIEW OF
NORTH CYPRUS**

Presented By: Ahmet Gürken ATAY

ABSTRACT

In this thesis; period after Cyprus Peace Making Operation Turkish Republic conducted in 1974 economic, political and social ways of migrants allocated to Cyprus as agricultural labour has been assessed. Especially vacant agricultural fields and husbandry animals left unattended after the Peace Making Operation were needed to join to economic progress however under the extraordinary conditions of the period there lack of mid-men therefore labour from Turkey has been allocated that is skillful and experienced in farming and husbandry. Migrants who came between 1975-1980 bringing vitality to North Cyprus economy kept also national soul alive. This hypothetical literature scan are being tested through questionnaires, interviews and observations.

Key Words: Turkey, Cyprus, Migration from Turkey, Cyprus economy

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	I
Jüri Sayfası	II
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	III
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	IV
Tablolar Listesi	V
Kısaltmalar	VI
Giriş	

I.BÖLÜM

1974 SONRASI KIBRIS'TAKİ EKONOMİK ve SOSYAL GELİŞMELER, GÖÇ, GÖÇ NEDENLERİ

1. KIBRIS'IN SİYASİ TARİHİ ve 1974 SONRASI SİYASİ YAPISI.....	3
1.1.Kıbrıs'ın Genel Siyasi Tarihi.....	3
1.1.1. Ada'daki Rumların Kökeni.....	4
1.1.2. Ada'daki Türklerin Kökeni.....	8
1.2. Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi, Zürih ve Londra Protokolü.....	9
1.2.1. Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi.....	9
1.2.2. Zürih Anlaşması ve Londra Protokolü.....	9
1.3. 1963–1974 Dönemi Gelişmeleri ve Barış Harekâtı.....	10
1.4. Kıbrıs Türk Federe Devleti ve KKTC.....	13
2. KIBRIS'A GÖÇ ve GÖÇ NEDENLERİ.....	14
2.1. Osmanlı Döneminde Kıbrıs'a Göç.....	14
2.2. Cumhuriyet Döneminde Kıbrıs'a Göç.....	16
2.3. 1974 ve Sonrası Kıbrıs'a Göç.....	18
3. KKTC'DEKİ SOSYAL GELİŞMELER.....	22
3.1. Meclis ve Temsil Edilmekte Olan Siyasi Partiler.....	23
3.2. Etkin Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları ve Dernekler.....	25

3.2.1. Sendikalar.....	26
4. KKTC EKONOMİK VERİLER.....	28
4.1. GSMH.....	28
4.2. İstihdam Durumu.....	31
4.3. İthalat- İhracat.....	36
4.4. Borçlar.....	39

II. BÖLÜM

1974 SONRASI TÜRKİYE'DEN KIBRIS'A GÖÇ EDENLERİN EKONOMİK DURUMU

1. 1974 ÖNCESİ KIBRIS'TAKİ TÜRKLERİN DURUMU.....	40
2. 1975–1980 YILLARI ARASINDA KUZEY KIBRIS'A ÇALIŞTIRILMAK İÇİN İSKAN EDİLENLERİN DURUMU	44
3. 1974 SONRASI TÜRKİYE'DEN GÖÇ EDENLERİN KIBRIS'IN SİYASİ YAPISINDAKİ YERİ	47
4. BARIŞ HAREKATI SONRASI İSKAN EDİLENLERLE YAPILAN ANKET UYGULAMASI	48
4.1. Anketin Evreni.....	48
4.2. Anketin Örnekleme.....	48
4.3. Anket Uygulamasının Amacı.....	48
4.4. Anket Uygulamasındaki Yöntem.....	48
5. ANKET UYGULAMASI.....	49

6. ANKET ve MÜLAKAT DEĞERLENDİRME.....59

6.1. Türkiye’den İskân Edilen Göçmenlerin Geldikleri Bölgeler.....	59
6.2. 1974 Sonrası Kıbrıs’a Göç Edenlerin Bugünkü Davranışlarının İncelenmesi.....	61
6.2.1. Türkiye’den Göç Edenlerin Kıbrıs Ekonomisindeki yeri.....	61
6.2.1.1. Çalışma Hayatı.....	61
6.2.1.2. Gelir Durumları	61
6.2.1.3. Tasarruflar.....	62
6.2.2. Türkiye’den Göç Edenlerin Kıbrıs’taki Sosyal Yapıları.....	63
6.2.2.1. Eğitim Durumları.....	63
6.2.2.2. Aile Hayatı ve Çocuklarının Geleceği Hakkındaki	
Düşünceleri.....	64
6.2.2.3. Dini Hayat.....	64
6.2.2.4. 1974 Öncesi Kıbrıs’ta Bulunan Türklerle İlişkiler.....	65
6.2.2.4.1. Kıbrıs’ta Bulunmaktan Memnuniyet Ve Türkiye’ye	
Dönüş Eğilimleri.....	66
6.2.2.4.2. İngilizce ve/veya Rumca Bilme.....	66
6.2.2.4.3. Kültürel Tutum.....	67
6.3. Anket ve Mülakat Genel Değerlendirme.....	68

7. K.K.T.C.’NİN BUGÜNKÜ DURUMU.....74

SONUÇ.....79

KAYNAKÇA.....83

EKLER

Ek-1: Ziya MÜEZZİNOĞLU ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	90
Ek-2: Serdar DENKTAŞ ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	99
Ek-3: Hakkın ATUN ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	108
Ek-4: Yılmaz BORA ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	122
Ek-5: Mahmut KUŞ ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	127
Ek-6: Abdullah ATLAR ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	134

Ek-7: Sabahattin İSMAİL ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	137
Ek-8: Mesut GÜNSEV ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	140
Ek-9: N.Nazif BOZATLI ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	142
Ek-10: Aydın SAMİ ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	144
Ek-11: Enver DİNÇOĞLU ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	147
Ek-12: Metin ÇATAN ile Gerçekleştirilen Mülakat.....	151
Ek-13: Köy Kahvelerinde Köylülerle Yapılan Görüşmelerden Notlar.....	153
Ek-14: Rauf R. DENKTAŞ'ın Sorulara Verdiği Yanıtlar.....	155
Ek-15: Araştırmada Kullanılan Anket Formu.....	158
Ek-16: Anket İzin Forumları.....	162

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>TABLO NO:</u>	<u>SAYFA</u>
1. Kıbrıs'taki Nüfus Yapısı	19
2. KKTC GSMH'da Sektörel Gelişmeler (2004-2008)	30
3. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarında Güney Kıbrıs'ta Çalışanların Sayısı	31
4. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarına ilişkin İşgücü Durum	32
5. KKTC'de yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarındaki İşgücü Durumuna İlişkin Temel göstergeler	32
6. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarındaki İşgücü durumuna İlişkin Temel Göstergeler	33
7. KKTC İstihdamında olan Nüfusun Sektörel Dağılımı (Hanehalkı İşgücü Anketlerinden)	34
8. KKTC DIŞ TİCARET VERİLERİ 1975-2007	36
9. KKTC Devlet Bütçe Dengesi ve Borçlanma	37
10. 1958 Yılı Verileriyle Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı	40
11. 1963 Yılında Kıbrıs Türklerinin Ekonomideki Yeri	41
12. Cinsiyetiniz?	48
13. Yaşınız?	48
14. Medeni Durumunuz?	48
15. Evliyseniz eşinizin memleketi/kökeni?	49
16. Eğitim durumunuz nedir?	49
17. Kıbrıs'ta ne kadar süredir kalmaktasınız?	50
18. Siz veya Aile Büyükleriniz Türkiye'nin Hangi Bölgesinden Gelmiştir?	50
19. Hangi Alanda Çalışmaktasınız?	50
20. Özel Sektördeki Alanınız?	51
21. Hangi Sosyal Güvenceniz Var?	51
22. Aylık Ortalama Geliriniz?	52

23. Kişilerin Kıbrıs'ta buldukları süre ile Aylık Gelir durumunun analizi	52
24. Siz veya Aile Büyükleri Türkiye'nin Hangi Bölgesinden Geldiği ile Aylık Ortalama Gelir arasındaki ilişkinin Analizi	53
25. Aylık Gelir İle Ekonomik Birikimleri Değerlendirme Arasındaki İlişki	54
26. Türkiye'ye Göç Etmek İstermisiniz?	54
27. Türkiye'ye Gidip-Gelme Sıklığınız Nedir?	55
28. Kıbrıs'ta Şimdiye Kadar Yaşadığınız Sorunlardan En Önemli 5 Tanesini İşaretleyiniz?	55
29. Yaptığınız üretimden ihracat gerçekleştiriyor musunuz?	56
30. Çocuklarınızın geleceği yönünden aşağıdakilerden hangileri önemlidir?	56
31. Dini eğitiminizi nerede aldınız?	57

KISALTMALAR LİSTESİ

\$	Dolar
£	Sterlin
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a. g. m.	Adı Geçen Makale
a. g. k.	Adı Geçen Kaynak
AKEL	Kıbrıs Rum Komünist Partisi
ATO	Ankara Ticaret Odası
BM	Birleşmiş Milletler
BRT	Bayrak Radyo ve Televizyon
CIA	Merkezi Haber alma Teşkilatı
CTP	Cumhuriyetçi Türk Partisi
DİKO	Kıbrıs Rum Demokrat Partisi
DM	Alman Markı
DP	Demokrat Parti
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
DYP	Doğru Yol Partisi
EOKA	Kıbrıslıların Milli Mücadele Örgütü
EOKA-B	Makarios'un, kendi dönemindeki eylemleri Nikos Sampson dönemindekilerden ayırmak için "-B" ilavesiyle tanımladığı EOKA teşkilatlanması Sampson'cu kanadı
FBI	Amerikan Federal Soruşturma Bürosu
GKRY	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSMH	Gayrı Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayrı Safi Yurt İçi Hasıla
KAYAD	Kadınlardan Yaşama Destek Derneği
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KL	Kıbrıs Lirası
KTFD	Kıbrıs Türk Federe Devleti
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
ÖRP	Özgürlük ve Reform Partisi
RMMO	Rum Milli muhafız Ordusu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBP	Türk Birliği Partisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDP	Toplumcu Demokrasi Partisi
TL	Türk Lirası
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon
UBP	Ulusal Birlik Partisi
vb	Ve Benzeri
YDP	Yeni Doğu Partisi
YY	Yüzyıl

GİRİŞ

Kıbrıs'ın Türk siyasi hayatında, tarihin derinliklerinden bugüne kadar önemli bir yeri vardır. Özellikle Kıbrıs'taki tek taraflı tutumun, 1974'te bozulmasıyla beraber yeni bir durum ortaya çıkmış, Türkiye 1974'de Barış Harekatıyla beraber adaya çıkmıştır. 1974 Barış Harekatından sonra adadaki yapı yeniden oluşmuş, yeni yapı fiili olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini (KKTC) doğurmuştur.

KKTC'nin 1974'den sonraki tarımsal işgücündeki eksikliğinin giderilebilmesi için ve savaş sonrası ekonominin gücünü toparlayabilmesi için yetersiz olan işgücü istihdamı takviyesi yapılmıştır. Buradaki amaç, tarımsal işgücünün Kuzey Kıbrıs ekonomisine katkısını sağlayarak, yeni bir ekonomik geliri sağlama amacını gütmektir. Bu amaçla, 1974 sonrası Türkiye'den Kıbrıs'a göç edenler, Kuzey Kıbrıs'taki ekonomik, siyasi ve sosyal yönlerini incelemek amacıyla çalışma yapılmıştır. Çalışmamızdaki varsayım "Türkiye'den göç eden Türklerin Kıbrıs ekonomisine katkı sağlayabileceği ve Kıbrıs Türk Milli davasına katkı sağlayacağıdır."

Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde 1974 sonrası Kıbrıs'taki ekonomik ve sosyal gelişmeler, göç ve göç nedenleri üzerinde durulmuştur. Burada Kıbrıs'ın siyasi tarihi ve 1974 sonrası siyasi yapısı incelenmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi, Zürih anlaşması ve Londra protokolü üzerinde durulmuştur. Ve nihayet 1974 Kıbrıs Barış Harekatı gerçekleşmiştir. Barış hareketinden sonra KKTC'deki sosyal gelişmeler, ekonomik gelişmeler incelenerek sosyal ve ekonomik yapıda bilgiler sunulmuştur.

Çalışmamız ikinci ve son bölümünde, 1974 sonrası Kıbrıs'a göç edenlerin ekonomik durumu anket uygulaması yapılarak incelenmiştir. Bu incelemede literatür bilgisi olarak 1974 öncesi Kıbrıs Türklerinin durumu ve 1975–1980 yılları arasında Kuzey Kıbrıs'a çalıştırılmak için iskan edilenlerin durumları incelenmiştir. Çalışmamızda buna ek olarak, yerinde anket uygulaması ve gözlem ile değerlendirmeler yapılmıştır. Anketin evreni KKTC, anketin örnekleme ise Lefkoşa, Magosa, Girne, İskele ve Karpaz bölgelerini kapsamaktadır. Anket uygulamasındaki yöntem, anket sorularının hazırlanarak, birebir Türk göçmenlere uygulanmıştır. Anket uygulamasına 97 kişi katılmıştır. Katılımın az olması, göçmenlerin ankete verdikleri cevaplardan çekinmeleridir. Bununla birlikte bazı Türk derneklerinin görüşleri, ankete, Türk toplumunun görüşleri olarak yansımıştır. Anketlerin

değerlendirilmesinde öne çıkan bazı soruları, çalışmamız içerisinde özel değerlendirmeye alınmıştır. Diğer soru gruplarına verilen cevaplar birbirlerine çok yakın olduğundan anlamlılık ifade etmemektedir. Bunlara rağmen, 97 kişi bu kitleyi temsil etmektedir. Ayrıca, KKTC bölgesinde çalışma ile ilgili Türk toplumu ileri gelenleriyle özel mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlardan elde edilen bilgi ve gözlemler çalışmamıza yansıtılmıştır. Özel mülakatlarımız, 15 Türk ileri gelenleriyle yapılmıştır. Bunlardan bazıları KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Hakkı Atun, Ziya Müezzinoğlu, KKTC Türk Göçmen derneklerinden bazıları sayılabilir. Bunlarla ilgili bilgi ve mülakatlar ekte sunulmuştur.

Çalışmamızda elde edilen bulgular SPSS sistemine göre yapılmış, burada sadece yüzde değerlendirmeleri alınarak, yorumlar verilmiştir. Çalışmamızda uyguladığımız araştırma metodu üç yönlüdür. Bunlardan birincisi konuyla ilgili literatür taraması şeklinde olup bunlar kitap, süreli yayın, makaleler, tezler, raporlar ve güvenilir internet kaynaklarından oluşmaktadır. İkincisi anket uygulamasıdır. Üçüncüsü ise, mülakat ve gözlemlere dayanmaktadır.

Göçmenlerle ilgili hukuki durum ve sınırlamalar çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmamızla ilgili olan kurum ve kuruluşlar tam ve yeterli destek sağlamamışlardır. Çalışma sadece kendi kaynak ve düşüncelerimiz doğrultusunda araştırılarak oluşturulmuştur.

1.KIBRIS'IN SİYASİ TARİHİ VE 1974 SONRASI SİYASİ YAPISI

1.1.Kıbrıs'ın Genel Siyasi Tarihi

Kıbrıs'ın coğrafi konumu, 34°33' ve 35°41' kuzey enlemleri ile 32°17' ve 34°35' doğu boylamları arasında yer alır. Akdeniz'de Sicilya ve Sardunya'dan sonra üçüncü büyük adadır. Kuzeyindeki Türkiye'ye 74 km., doğusundaki Suriye'ye 98 km., güneyindeki Mısır'a 555 km., batısındaki Girit Adasına 550 km., Rodos'a 450 km., İsrail'e 290 km., Lübnan'a 221 km., Yunanistan'a 965 km., İngiltere'ye 3000 km. uzaklıktadır.¹

Kıbrıs Adası, tarih boyunca siyasi, askeri, ekonomik ve dini sebeplerle birçok devletin istilasına uğramıştır. M.Ö. XV. yy. da Hititler, sonrasında Fenikeliler, Persler, Büyük İskender ve Romalılar ada üzerinde egemenlik kurmuşlardır. Daha sonra sırası ile önce Araplar(M.S. 647), sonra Bizans ve Venedikliler adaya hakim olmuşlardır.² 16.yy.'da bir bölge ülkesi olan Osmanlı Devleti Kıbrıs üzerinde hakimiyet kurmak istemiştir. Bu dönemde Ada'da varlığını sürdüren korsanlar, Akdeniz'deki ticaret ve yolcu gemilerine saldırmaktaydılar. Korsanların Ada'daki varlığı Osmanlı Devletine ekonomik anlamda zarar vermektedir. 1517 yılında Osmanlı Devletinin Mısır'ı fethetmesini takiben, Şam'da Yavuz Sultan Selim ile görüşen Venedik Elçisi Osmanlıya vergi vermeyi kabul etmiştir. Buna rağmen 1570 yılına gelindiğinde Ada çevresinde gerçekleşen korsan saldırıları Osmanlı Devletini rahatsız etmiştir. Osmanlı Devletinin Venedikli korsanlardan duyduğu ekonomik rahatsızlık, Akdeniz'i Türk gölü haline getirmek gibi bir strateji ile de birleşince ada'nın fethini gerekli kılmıştır. Önce diplomatik yolları deneyen Osmanlı Devleti, sonuç alamayınca Kıbrıs'a sefer düzenleme kararı almıştır. 1571'de Lala Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı Ordusu, Kıbrıs'ı Osmanlı hakimiyetine geçirdikten sonra, adanın sosyal ve ekonomik yapısını düzenleyici tedbirlere gitmiş ve bir iskân politikası uygulamıştır. Osmanlı Devleti'nin Ada'daki 1571–1878 yılları arasındaki fiili hâkimiyeti süresince adil bir yönetim düzeni getirilmiş, huzur ve sükûnetin temini sağlanmıştır.

İngiltere, 1869 yılında açılan Süveyş kanalı ile beraber Hindistan ticaret yolunu ve sömürgelerine ulaşan bu hattı kontrol altında almak istemekteydi. Çünkü açılışından itibaren ilk beş sene Süveyş kanalını en çok kullanan ülke İngiltere olmuştur. Bununla beraber Rusya

¹ Alasya, H.F., Tarihte Kıbrıs, İstanbul, 1988, s.13

² Gözügüzelli, E. , “Vurun Kahpe Kıbrıs'a”, Togan Y. , İstanbul, 2008, s.23

ise balkanlardaki Ortodoks halkın koruyucusu rolüyle balkanlara hakim olmak, 3.Roma olma arzusuyla İstanbul ve boğazlara yerleşmek, doğu Akdeniz üzerinden geçen ticaret yollarına hakim olmayı planlamaktaydı. Rusların İstanbul ve Akdeniz üzerindeki planları İngiltere’yi rahatsız etmekteydi. Rusya’nın kışkırtmasıyla 1876 yılında Sırp, Hırvatlar ve balkan prenslikleri ayaklandılar. Yapılan barış görüşmelerinde yabancı azınlıklarla ilgili çeşitli reformlar öngören Londra protokolünü Osmanlı Devleti’nin reddetmesi üzerine “93 Harbi” olarak bilinen 1877–1878 Osmanlı-Rus harbi başlamıştır. Osmanlı Devletinin Plevne’deki savunma hattı çökünce, Ruslar Rumeli’de Edirne’ye doğru hızla ilerlemişlerdir.³

İngiltere, Osmanlı Devletinin sınırlarından içeri girip, 1878 yılında Ayastefanos’a kadar gelen Rus’ların ilerlemesi üzerine, sözde Rus’lara karşı Osmanlı’lara yardım etmek maskesi altında, Berlin anlaşması ile Kıbrıs’ı kiralandılar. İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında yapılan anlaşmanın Ek’inin 6. maddesinde, “Rusya’nın 93 Harbinde aldığı Batum, Kars ve Ardahan vilayetleri Osmanlı devletine iade etmesi durumunda, İngiltere’nin Kıbrıs’ı geri vereceği taahhüt edilmiştir.” Osmanlı Devletinin I.Dünya Savaşına ittifak devletleri yanında yer almasını bahane eden İngiltere, Ada’yı 1914 tarihinde ilhak ettiğini açıklamıştır.1923 Lozan anlaşmasıyla da Ada üzerinde İngiltere’nin hâkimiyeti, Türkiye tarafından tanınmıştır.⁴

1.1.1. Ada’daki Rumların Kökeni

Kıbrıs Adasında bulunan Rum halkın menşei konusunda birçok tarihçinin araştırması olmuştur. Bilim dünyası açısından en büyük Kıbrıs tarihi yazarı olarak ünlenen Sir George Hill, Kıbrıs Rumları ile Yunanlılar arasında herhangi bir bağ bulunmadığını bildirmektedir. Tanınmış tarihçi Lord Kinross ise Kıbrıslı Rumların menşei hakkında şu açıklamayı yapmaktadır: “Kıbrıslı Rumlar pek muhtemel Yunanlı değildir. Görünüş ve karakter olarak küçük Asya halkı ile daha çok ortak yönleri vardır. Yunanlılar Kıbrıs’ın bazı yerlerini kolonize etmeye gittiklerinde, adada Küçük Asya asıllı yerli bir halk bulmuşlardır. Tarihsel bir süreç içinde Ada’yı fetheden her ülke, Ada da bulduğu yerli halka kendi kültürel unsurlarını benimsetmiştir. Bu da Ada da bulunan yerli halkın melezleşmesine yol açmıştır. Kıbrıs Rumları, hiçbir zaman bir parçası olmadıkları Yunanistan’ın tarihiyle, kendi tarihlerini özdeşleştirmeye çalışmaktadırlar”⁵ demektedir. 1880 yılında İngiliz parlamentosunu bir rapor

³ Gazioglu, A.C. , Enosis Çemberinde Türkler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkez, Lefkoşa, 2000,s.1-5

⁴ Manizade, D. , “Kıbrıs Dün, Bugün, Yarın”, Yayıncılık Y., İstanbul, 1975, s.84

⁵ Fehmi, H. , A’dan Z’ye KKTC, İstanbul, 1992, s.49

sunan İngiliz Yüksek Komiser Sir R. Biddulph ve İngiliz Başbakanı Winston Churchill, Halkın büyük çoğunluğunun Rumca konuştuğunu, Ancak Rumların ırk bakımından Yunanlı olmadıklarını vurgulamıştır.⁶

Coğrafik ve jeolojik bakımdan Anadolu'nun bir parçası olan Kıbrıs Adası'nın ilk sakinleri, Anadolu ve Mezopotamya'dan gelen halklardır. Bu halkların hiçbir şekilde Yunanlılık ile alakaları bulunmamaktadır. Ada tarihi boyunca bütünüyle Yunan idaresine girmemiştir.⁷ Roma'nın Kıbrıs'a hâkim olduğu devirde, Ada'da Hristiyanlık yayılmaya başlamıştır. Ada, Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasıyla Bizans'ın (Doğu Roma İmparatorluğu) Antakya eyaletine bağlı kalmıştır. Bu tarihte ada sakinlerine Rumca resmi dil, Ortodoks Hristiyanlık resmi din olarak zorunlu kılınmıştır.

Kıbrıs, zaman dizisel bir süreçten günümüze kadar, tarihin hiçbir döneminde Yunan hâkimiyetine geçmemiştir. Farklı halkların birbirini takip eden dönemlerde adada hâkimiyet kurmaları, ada'da melez bir halk meydana getirmiştir. Bizans'ın Kıbrıs'ta, resmi dil Yunanca resmi din Ortodoks Hristiyanlığı kabul etmesi ve bunu zorla Kıbrıs'taki melez halka da kabul ettirmesi, ada'daki melez halkın kendini Yunanlı olarak görmesi sonucunu doğurmuştur.⁸

Kıbrıs'a, Bizans döneminde ve daha sonraki dönemlerde önceleri kilisenin daha sonraki dönemlerde Yunan Kralının yönlendirme ve teşvikleri ile ada'ya zorunlu, gönüllü yada görevli (!) Yunan göçü olmuştur. Ancak bunlar sınırlı sayıda gerçekleşmiştir. Bu iskan hareketinin hiçbir zaman önemli sayılara ulaşmamış olmasıyla beraber, ada'da Yunan kilise ve kralına bağlı bir halk oluşturması yönünden, stratejik bir kimikleştirme politikası temelinde uygulandığı göze çarpmaktadır. Nitekim Ada'nın Osmanlı Devleti'nce fethi sırasında ada'da kendini Rum sayan kimsenin olmadığı, Ada'da çıkan arkeolojik eserlerde Sümerlerden, Asurlardan kalma kalıntıların bulunduğu tarihçiler tarafından ilan olunmuştur. Medeniyetler tarihi üzerine çalışan bilim adamları, Kıbrıs'ta Sümer ve Asur medeniyetine ait önemli arkeolojik eserler bulmuşlardır. Bu arkeolojik eserler, Sümer medeniyetinin Ada'da 7000 yıl önce bulunduğunu belirtmektedir.⁹

---

⁶ Fehmi, a.g.e., s 52

⁷ Manizade, a.g.e. , s. 83

⁸ İsmail, S. , 150 Soruda Kıbrıs, İstanbul, 1998, s.3

⁹ Erbil, H. N. , 7000 Senelik Sümer Medeniyetinde Kıbrıs, İstanbul, 1954, s. 35-53

Haluk Tarcan, “Kıbrıs’ın köken kültürü nedir?” sorusuna yönelik bilimsel gerçekler incelendiğinde; Lefkoşa Arkeoloji Müzesi eski Yunanlı Müdürü P.Dikaios, (Naissance de l'art Grec) ‘Yunan Sanatının Kökeni’ adlı kitabında, Kıbrıs'a MÖ 6 binde ilk ayak basanlar Anadolu'dan gelenlerdir, demektedir. Fransız arkeolog, P.Demargne, aynı eserinde Kıbrıs'ın, kökenini Orta Asya'dan alan Anadolu kültürünün devamı olduğunu belirtmektedir. 50 harfli Kıbrıs alfabesini, Orhun alfabesiyle karşılaştırdığımızda 25 harfin ya da damganın Orhun yazısında bulunduğu gerçeği bilim adamlarınca dünya kamuoyuna duyurulmuştur.¹⁰

Pleiade Yayınevi'nin 1957'de basılan Ancien Testament'in (İncil) 1'inci cildinin 32'nci sahifesinde Kıbrıs'ın ilk adının Alashia olduğu yazılıdır. Hasan Oraltay, 'Alaş; Türkistan Türklerinin İstiklal Parolası' adlı kitabında, Orta Asya söylencebiliminde (mitoloji) bir Alaş Han'ın varlığından ve bunun 6-12'nci yüzyıllarında egemen olan Altı Alaş (Deşt-i Kıpçak) devletini kurduklarını açıklar. Kazım Mirşan'dan öğrendiğimize göre ise Alaş, Ön-Türkçe'de 'Tanrı katına alınma' demektir. İya son eki ise, İerüü fiilinden sahiplik, ülke anlamına geldiğine göre Alaşya, Tanrı katına alınanların ülkesi anlamını vermektedir.¹¹

1907 yılında İngiltere Sömürgeler Bakanı olarak adaya gelen W. Churchill, ziyaret sonrasında İngiliz gazetelerine ada'daki Rum topluluğu ile ilgili verdiği röportaj da ; “... bu topluluğun Yunanistan’ın bir parçası olduğu neye dayanıyor...Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlı olduğunu tarih hiçbir zaman kaydetmemiştir...Kıbrıs’ta yaşayan insanlar Yunanlı değildir...Melez bir halktır. Yalnız, Yunan dili bunların Yunan göreneklerine bağlı kalmalarını sağlamıştır” demiştir.¹² Sir George Hill ise; “Adanın helenik Yunanistan’ın bir parçası olduğu devir yoktur. Bizans İmparatorluğu tarafından yutulmuştur. Yunanistan yarımadası ve Ege bölgesinin oluşturduğu bir bütünün parçası olarak değil. Kıbrıs Kilisesi, Kutsal Doğu Ortodoks Kilisesi’nin özerk bir üyesiydi ve o yüzden din, dil ile birlikte Kıbrıslıların Yunan olduğu fikrini beslemiştir.” demiştir.¹³ Ada’nın yerli halkı Anadolu’dan gelmiştir. Bu halk, zamanla ada’yı işgal eden halklarla karışmış ve farklı kültürlerden etkilenme neticesinde melezleşmiştir. Bizans döneminde ise Bizans’ın dini, dili ve sosyo-kültürel etkisiyle, kendisini Yunanlı görmeye başlamıştır. Bununla beraber Ortodoks kilisenin,

¹⁰ Hürriyet Gazetesi, Yalçın Bayer, 7.11.2003

¹¹ Hürriyet Gazetesi, Yalçın Bayer, 7.11.2003

¹² (The Times, 17.12.1954) aktaran N.A.Abanoğlu, Kıbrıs Dosyası, Kervan yayınları, 1974, s.41

¹³ Güvenç, N. , Kıbrıs sorunu, Yunanistan ve Türkiye, İstanbul, 1984 , s.25

misyonerler vasıtasıyla ada halkına psikolojik bir baskı uyguladığı tarihçiler tarafından dile getirilmektedir.¹⁴

Büyük Yunanistan'ı gerçekleştirmek için Kıbrıs'ın Yunanistan'a İlhakı(Bağlanması) anlamına gelen ENOSİS fikri resmi olarak 1825 yılında Yunanistan'ın Fransa, İngiltere ve Rusya'ya verdiği bir nota ile Uluslararası kamuoyunun gündemine girmiştir. Megali İdea temelinde, Ortodoks kilisesi önderliğinde ve Rum terör örgütleri taşeronluğunda, Rumlar'ın, ENOSİS'i gerçekleştirmek amacıyla, 1821 yılından itibaren çeşitli saldırılarda bulunmuşlardır. 1821 yılında, Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan etmesi üzerine, adaya gelen Filiki Eteryacı liderlerinden K.Kanaris Ada'daki Hristiyan Rumlara propaganda yapmış ve isyana teşvik etmiştir.¹⁵ İsyan başlamadan bir Rum'un ihbarı üstüne hazırlık halindeki isyancılar yakalanmıştır. Bu tarihten itibaren Yunanistan'ın propagandası ile ada üstündeki Rumlar sırasıyla 1895, 1912, 1931, 1950, 1955–1959 ve 1963–1974 tarihleri arasında çeşitli saldırılar ve katliamlar gerçekleştirmiştir. Bu saldırıların ortak nedeni Enosis'i gerçekleştirmek yolunda Girit'te olduğu gibi Türkleri korkutup sindirmek ve adadan uzaklaşmalarını sağlamaktır.

Kıbrıs'ta 1821 yılında Yunan isyanının 100. yılında bir halk oylaması düzenleyen kilise, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması yönünde İngiltere'ye başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru İngiliz yönetimince reddedilmesinden 100 yıl sonra da 1931 yılında isyan etmiştir. Bu isyanı İngiliz yönetimi sert bir şekilde bastırmıştır. 400 kişi tutuklanmış, isyanın elebaşları ada'dan sürülmüş, milli tarih okutulması yasaklanmış, milli bayrakların çekilmesi yasaklanmış ve kavanin meclisi kapatılmıştır.¹⁶ İngiltere, Kıbrıs'ta 1931 yılından itibaren başlattığı sıkıyönetim politikasını II. Dünya Savaşı sonrasında gevşetmeye başlamış, özerk bir yönetim oluşturma çabasını girişmiştir. Bu amaçla, 1947 Lord Winster planı, 1948 Jackson Planı, 1955 1. Mac Millan Planı, 1955 1. ve 2. Harding Planı, 1956 Radcliff Planı, 1958 2. Mac Millan Planı ve 1958 Spaak Planı hazırlamıştır.¹⁷ Bu planlar ada üzerinde İngiliz egemenliğini sürdürülebilir kılma ortak özellik amacına sahipti. Ancak, Ada'daki Rumlar bu kararların ENOSİS idealini içermemesi sebebiyle planların tamamını reddetmişlerdir.

---

¹⁴ Manizade, a.g.e. , s. 340 (Cemal Kutay'ın yazısı-Kilise Devlet)

¹⁵ Ürer, T. , Kıbrıs'ın Tarihçesi, ATO Y. , Ankara, 2003, s. 25

¹⁶ Ürer, a.g.e. , s. 30

¹⁷ Özarslan, B. M. , “Kıbrıs Sorunu”, IQ Y. , İstanbul, 2007, s.27

Kıbrıs Rum Ortodoks kilisesi, 1949 yılında Enosis için adada bir halk oylaması düzenlenmesini istemiştir. İngiliz Sömürge Yönetimi buna karşı çıkınca, 15 Ocak 1950'de tek başına ENOSİS halk oylaması düzenlenmiş ve Rum toplumunun %96'sının ENOSİS isteğini ilan etmişlerdir. Rum Papaz Makarios'un girişimleri ve Rum Komünist Partisi AKEL'in desteğiyle yapılan halk oylamasının arkasında, Yunanistan'ın olduğunu Yunan Askeri Radyosu 16 Aralık 1949 tarihli yayınında doğrudan açıklamıştır.¹⁸

1.1.2. Ada'daki Türklerin Kökeni

Ada 1571 tarihinde Osmanlı Devleti tarafından fethedilmeden önce ada'da dikkate değer Türk nüfusu bulunmamaktadır. Ada'nın fethinden sonra, Ada'nın güvenliğini sağlamak üzere bırakılan 20 bin civarında askerin yanına, 21 Eylül 1571 tarihini taşıyan Sürgün Hükümü uyarınca toplam 572 haneden meydana gelen zanaatkârlar ve ailelerinden müteşekkil 10 bin civarında kişinin Kıbrıs'a iskânı kararlaştırılmıştır. Bunların yanında verimsiz toprakta geçimini sağlayamayan, asayiş bozucu davranış içerisinde bulunanlar ile köy ve şehirlerde işsiz olanlar da Kıbrıs'a gönderilmişlerdir.¹⁹ Hasan Hastürer ise "Biz Kıbrıslı Türklerin kökeni, atalarımız 1571'de Adayı aldığı zaman Anadolu'dan getirilen Türklerdir."²⁰ demektedir. Haşim Nahid Erbil ise Kıbrıs'ta gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda ele geçirilen eserlerde 7000 yıllık Sümer izlerinin bulunduğunu ve Sümerlerin Türk olduklarını bilimsel verilerle ispatlamaktadır.²¹ Naci Kökdemir ise Kıbrıs'ın en eski halkının Eti Türkleri olduğunu, Eti Türklerinden sonra Ada'da hakimiyet kuran Akalar'ın da Türk olduğunu açıklamıştır.²²

Kıbrıs'taki Türklerin kökeni hususunda önemli bir diğer çalışma, KKTC eski milletvekillerinden Nazım BERATLI'nın "Kıbrıslı Türklerin kökenleri ve Kıbrıs'ta Bektaşilik" isimli eseridir. Bu çalışma da BERATLI, Anadolu'dan Kıbrıs'a 1571 tarihi ve sonrasında iskan ettirilen Türk oymak ve obalarını ismen belirtmiştir.

---

¹⁸ GÖZÜGÜZELLİ, E. , a.g.e., s.55

¹⁹ İsmail, 150 Soruda Kıbrıs, s.2

²⁰ Hasan Hastürer, Kıbrıs Postası Gazetesi, 30.6.2009 (20.8.2009)

²¹ Erbil, s.22

²² Enver Polat, Kıbrıs Meselesi ve Çözüm Önerileri, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, İstanbul, 2006, s.6

1877 yılında Larnaka'daki İngiliz konsolosu Watkins tarafından yapılan nüfus sayımına göre, Kıbrıs adasında 67.000 Türk ve Müslüman, 133.000 Rum ve Hristiyan olmak üzere 200.000 kişi yaşadığı kaydedilmiştir.²³

1.2. Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi, Zürih Anlaşması ve Londra Protokolü

1.2.1. Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi

1923 Lozan Anlaşmasına dayanarak Kıbrıs Meselesinde Statükonun korunmasından yana olan Türkiye, konunun Yunanistan tarafından Birleşmiş Milletlere götürülmesiyle soruna taraf olmak durumunda kalmıştır. Kıbrıs'lı Rumların, kendi geleceğini belirleme (*Self Determinasyon*) ilkesi kapsamında Ada'da Rum hâkimiyetini kurmak, ENOSİS düşüncesiyle hareket etmektedirler. Rumların Yunanistan'ın bağımsızlığından itibaren ada'da süregelen isyanları, İngilizleri Rumlar karşısında yalnız bırakmıştır. İngiltere için Kıbrıs, Ortadoğu'ya, Doğu Akdeniz'e, Süveyş Kanalına hakim ve sömürgelerine giden yolların güvenliği bakımından önemliydi. Fakat, Rumların sorunu BM'ye götürmüş olmaları da İngiltere'yi zor durumda bırakmıştır. İngiltere bu diplomatik bunalımdan, Ada'daki diğer halk olan Türkleri kullanarak, İngiliz-Rum çatışmasını, Türk-Rum çatışmasına çevirmiştir. Rumların amaçlarına ulaşmada hedefteki düşman olarak tanımladıkları İngiltere, Kıbrıs Polis Teşkilatını ve Askerinin önemli bir kısmını Türklerden oluşturmuştur. 1955 yılında kurulan EOKA'ya karşı da Türk memurları ön planda görevlendirme stratejisini izleyerek Rumların hedefine Türkleri yerleştirmiştir. 1954 yılında Yunanistan'ın sorunu BM götürmesi ve Ada'da Türklerin EOKA tarafından katledilmesi 1955 yılında toplanan Londra konferansına Türkiye'nin taraf olarak katılmasını gerekli kılmıştır.

1.2.2. Zürih Anlaşması ve Londra Protokolü

Soğuk Savaş sırasında, Ada'daki Türk ve Rum'lar arasında meydana gelen çatışmalar, NATO'nun güney kanadını oluşturan anavatanlar Türkiye ve Yunanistan'ın karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. Bu gerginlik ABD tarafından NATO içinde önemli bir kırılma ve SSCB'nin eline koz vermek olarak yorumlanıyordu. Bu da ABD'yi oldukça rahatsız etmiştir. Bu nedenle ABD, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere üzerinde çözüme yönelik baskısını

---

²³ Keser, U. , “Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar”, ÇTTAD, 2006,bahar, s. 103-128

arttırarak tarafları çözüme ikna etti. ABD'nin devreye girmesiyle Türk tarafının resmi tezi olan "TAKSİM" ve Rum tarafının tezi olan "ENOSİS" fikrine karşın, bağımsız bir devlet fikri ortaya çıktı. Aralık 1958 yılında, NATO toplantısından sonra bir araya gelen İngiltere, Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları arasında yapılan görüşmenin ardından, 5 Şubat 1959'da Zürih'te Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları ve Başbakanları bir araya gelip, Kıbrıs'ın uluslar arası statüsü ve Anayasa'sı üzerindeki temel prensiplerde anlaştılar. Ve 11 Şubat tarihinde Zürih Anlaşması adı ile karşılıklı imza ettiler.

15 Şubat 1959 günü, İngiltere Başbakanı Macmillan, Türk ve Yunan başbakanları ile Ada'daki Türk ve Rum Toplum liderlerini Londra'ya çağırmıştır. Böylece Zürih'te imzalanan anlaşma İngiltere ve Kıbrıs'taki Toplum liderlerinin katılımıyla yeniden ele alınmış ve Londra'da "Lancaster House" denilen binada Zürih anlaşması taraflarca benimsenmiştir.²⁴

19 Şubat 1959 günü Londra'da Zürih'teki anlaşmaya üç anlaşma daha eklenmiştir. Bu anlaşmaların birincisi İngiltere'nin Kıbrıs'taki üsleri üzerinde egemenlik hakkının belirten Anlaşması, ikincisi Kıbrıs'ın Bağımsızlığını, Toprak bütünlüğünü ve Anayasal düzeni güvenlik altına alan Garanti Anlaşması, üçüncüsü ise Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında yapılan Askeri İttifak Anlaşmasıdır.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Ada üzerinde çeşitli sebeplerle hak iddia eden üç devletin ve Ada üzerinde yaşamakta olan iki toplumun isteklerinin, karmaşık ancak tutal bir uluslar arası statü çerçevesinde uzlaştırılmasıyla 16 Ağustos 1960 tarihinde ilan edilmiştir. 24 Ağustos'ta da yeni Kıbrıs Cumhuriyeti BM'ye üye olmuştur. Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasıyla Ada'da 1960–1963 dönemi arasında bir barış dönemi başlamıştır ancak bu gelişmeler ENOSİS yanlıları ve Makarios'un beklentilerini karşılamamıştır. Rum lider ve Bakanların önderliğinde ve sorumluluklarında hazırlanan AKRİTAS Planı, 30 Kasım 1963 tarihinde on üç maddelik Anayasa değişikliği önerisiyle uygulamaya konulmuştur.

1.3. 1963–1974 Dönemi Gelişmeleri ve Barış Harekâtı

Rum lider Makarios, 1959 tarihli anlaşmaların ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Rumların ENOSİS politikasına hizmet edemez hale geldiğini görmüş, Anayasa değişikliğine yönelik

---

²⁴ ERİM, N. , "Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs", Ajans-Türk Y., Ankara, 1975, s.90

teklifi kabul görmeyince de önceden planladıkları AKRİTAS planını devreye sokmuştur. 21 Aralık 1963 günü İki Türk'ün Rum polis ve sivil kıyafetli EOKA militanlarınca otomatik silahlarla öldürülmüş, 22 Aralık günü ise Lefkoşa Türk Lisesi otomatik silahlarla saldırıya uğramıştır. 22 Aralık günü Lefkoşa yakınlarındaki Türklerin yoğunlukta yaşadığı Kaymaklı beldesi EOKA militanlarınca abluka altına alınarak AKRİTAS planı çerçevesinde Türklere yönelik etnik temizlik uygulamaya konulmuştur. 25 Aralık 1963'te Türk savaş uçaklarının ada üzerinde alçak uçuş yapmasıyla Rumlar İngiltere'nin arabuluculuğunda ateşkes anlaşması yapmayı kabul etmişlerdir. 27 Aralık günü İngiliz generalin komutasında üç garantör ülkenin askerleri "Barışı Koruma Kuvveti" adı altında göreve başlamıştır. 30 Aralık tarihinde İngiliz general tarafından, Türk alayının Rum militanları durduğu Lefkoşa-Gönyeli hattı temel olmak üzere, Lefkoşa'nın Türk-Rum kesimini ayıran Yeşil hat çizilmiştir. Bu hattı yeşil bir kalemle de çizdiği için adı "Yeşil Hat" olmuştur.²⁵ Diğer yandan Yeşil Hattın güney kesiminde kalan Türkler için katliam devam etmiştir.

1 Ocak 1964 tarihinde ise Rum lider Makarios, 1960 anlaşmalarını tek yanlı olarak feshettiğini açıklamıştır²⁶. Bunun üzerine Türkiye 13 Şubat 1964 tarihinde BM Güvenlik Konseyine başvurmuş, Güvenlik Konseyi 4 Mart 1964 tarihinde aldığı 186 sayılı karar ile ada'ya Uluslar arası Barış gücü konuşlandırılmıştır. Bu kararda BM, "Kıbrıs Hükümeti'nden" Ada üzerindeki barışa yönelik her türlü tedbirin alınmasını istemiştir. İşte BM'nin bu ifadesi, Türk parlamenterlerin silah zoruyla Kıbrıs Cumhuriyeti parlamentosundan çıkarıldıktan sonra Rum hâkimiyetine giren meclisi, meşru Kıbrıs hükümeti olarak tanınmasına sebep olmuştur. Türkiye ise ada'da Türklere yönelik girişilen katliamlara bir an önce son vermek ve Güvenlik Konseyi üyelerinden, Rum hâkimiyetindeki meclisin meşru hükümet olarak tanınmayacağına dair güvence almasına dayanarak olumlu oy vermiştir. 27 Mart tarihinde Barış gücü kuvvetleri göreve başlamıştır. Ancak Barış gücü ada da meydana gelen kanlı olayların önüne geçememiştir. Kıbrıs doğumlu Yunan Ordusunda görevli Albay Grivas, 1950 Halk oylaması sonrasında Yunan tarafınca resmi, Türk tarafınca gayri resmi olarak ada'da yeraltı çalışmalarında bulunmuştur. Albay Grivas'ın Rumlar ile Yunan subaylardan oluşturduğu tedhiş örgütün, Türk bölgelerine saldırıya geçmesiyle beraber 8-9 Ağustos'ta Türk Jetleri, sınırlı bir hava operasyonu düzenlemişler ve Rumlar ateşkes yapmak zorunda kalmışlardır.

---

²⁵ İSMAİL, S., a.g.e. ,s. 87

²⁶ İSMAİL, S. , a.g.e. , s.87

28 Aralık 1967 tarihinde Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi kurulmuştur. KGTY Başkanı Fazıl KÜÇÜK, Başkan Yardımcısı ise Rauf DENKTAŞ olmuştur. Kıbrıs Türklerinin yönetimine ilişkin 19 maddelik bir ilkeler dizisi yayınlanmıştır. Bununla birlikte yasama, yürütme, yargı işleri düzenlenerek tam bir federe devlet örgütü kurulmuştur. 13 Nisan 1968 yılında ise Denктаş, resmi yollarla Ada'ya dönerek görevine başlamıştır.²⁷ 1974 yılına kadar sürecek bu yapı ile birlikte ikili ve genişletilmiş toplantılar süreci de başlatılmıştır. Toplumlararası görüşmeler 24 Haziran 1968 de başlamış ve Eylül 1971'e kadar dört aşamada devam etmiştir fakat somut bir çözüm meydana çıkmamıştır.

21 Nisan 1967 yılında Yunanistan'da yönetime el koyan Albaylar Cuntası, Makarios'un Atina'dan bağımsız bir çizgide olup S.S.C.B. ile temaslarda bulunmasından rahatsız olmuşlardır. Yunanistan'daki Albaylar Cuntası, sorunun çözümünü Makarios'un ölümüyle gerçekleştirebileceğini düşünmüşlerdir. 15 Temmuz tarihinde harekete geçen Yunan subaylar Makarios'a yönelik bir darbe yapmışlar, Makarios sağ olarak kurtulup kaçmıştır. EOKA üyesi ve Türk Düşmanı MAHİ Gazetesinin sahibi Nikos Samson devlet başkanlığına getirilmiştir. Bu durum, Ada üzerindeki Türkleri ve Türkiye'yi yeterince rahatsız etmiştir.

Türkiye, 20 Temmuz 1974 tarihinde, eski durumun tesisi için Zürih ve Londra protokolündeki Garanti Anlaşmasının kendisine tanıdığı hakları kullanma temelinde, ada'ya çıkarma yapmaya başlamıştır. Bu çıkarma esnasında Rum saldırıları püskürtülmüş, Girne-Lefkoşa hattında dar bir bölge tutulabilmiştir. Uluslararası kamuoyunun etkisi ile 22 Temmuz da ateşkes ilan edilip, Cenevre konferansı başlamıştır. Türkiye bu konferansta ada üzerinde var olan iki cemaatin bir gerçek olduğu ve ada üzerinde idari yapının coğrafi temele dayanan federasyon şeklinde olmasını savunmuştur. Bu görüşmelerin çıkmaza girmesi üzerine 14 Ağustos tarihinde ikinci harekât yapılmış ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin Attila Hattı olarak adlandırdığı hatta ulaşılmış, Magosa-Lefke hattı çizilmiştir.

Yunan Yüksek Mahkemesi'de Türkiye Cumhuriyeti'nin 1974 Askeri Barış Harekâtı'nı haklı çıkaracak kararlar almış ve Türk Barış Müdahalesini desteklemiştir.²⁸ Fakat uluslararası kamuoyu Türkiye'nin adaya müdahale ederek, Adayı iki homojen topluma bölmesini beklememiş ve emperyalistçe bir tutum olarak değerlendirmiştir. Tabii ki bu tarz düşünce ve söylemi doğuran neden ada'nın stratejik ve jeopolitik konumundan Türklerin faydalanmasının ve bunu kullanacak egemenlik

²⁷ ORAN, B. , "Türk Dış Politikası (1919-1980)", İletişim yayınları, İstanbul, 2006, s.738

²⁸ İSMAİL, S. , "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Nedenleri-Gelişimi-Sonuçları" , Akdeniz Haber Ajansı Y. , İstanbul, 1988, s. 292

hakkına sahip olmasının hiçbir uluslar arası güç tarafından istenmemesiydi. Bunun asıl nedenlerinden biri Türklerin devlet kurma yetenek ve becerisine sahip oldukları söylenebilir.

1974 Barış Harekâtı ile birlikte Coğrafi temele dayanan federasyon tezini savunan Türkiye için, Ada'daki sorun çözülmüştü. Elbette mevcut durumdan rahatsız olanlarda yok değildi. Barış Harekâtından sonra sorun 1974 sonrası konjonktüre çerçevesinde görüşmelere açılacağı için, nitelik bakımından farklılıkları beraberinde getirmiştir. Çözüm artık 1960 Anlaşmaları çerçevesinde olmaktan ziyade 1974'ün getirdiği yeni temeller üzerinde şekillenecektir.

1.4. Kıbrıs Türk Federe Devleti ve K.K.T.C.

Türkiye'nin gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında ambargolar başlamıştır. Bununla beraber dünya kamuoyu ada'nın Türk ve Rum toplumlarından müteşekkil olduğunu kabul etmeye başlamışlardı. Ada'daki özgürlük ortamının yaratmış olduğu etki ile Kıbrıslı Türklerin; siyasi, idari, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve ileride kurulacak iki kesimli bir devlete zemin hazırlamak amacıyla 13 Şubat 1975'te, Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur.

Türkiye'nin adanın kuzeyinde askeri denetimini kurmuş ancak hukuki olarak onaylatamamış olması bu girişimi gerekli kılmıştı. Ancak yeni kurulan devletin nüfusu 70000 dolaylarında idi. Bunun da 20000'i köylerde yaşayan Rumlardı. Tarım ve hayvancılık gerilemiş, ekonomi neredeyse durmuştu. Yaşanılan terör olaylarından dolayı bozulan Ekonomiye yeniden canlılık kazandıracak güçlü bir siyasi otorite yoktu. Türk tarafına canlılık kazandırmak için mevcut kurumlar olan Türk Ordusu mücahitleri örgütlemiş, Türk büyükelçiliği ise Türkiye ile ilişki kurarak yeni oluşan KTFD arasında Kıbrıs Eşgüdüm Kurulunu oluşturmuştur.

KTFD 1976 ve 1981 yıllarında olmak üzere iki genel seçim yapmış, Anayasa'sı tamamlanıp halkoylamasında %100'lük bir oyla kabul edilmiştir. Ekonomiye canlandırmak amacıyla Türkiye'deki çalışabilir faal nüfus Kıbrıs'a yerleştirilmiş, bu yerleşmede ekonomik, sosyal ve siyasal alanda Kıbrıs Türk Yönetimine destek sağlamak amacını taşımaktadır. Bu dönemde, Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin 1977 yılında birçok görüşmeler ve bazı doruk anlaşmaları imzalanmıştır. Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin 1977 yılında Denктаş-

Makarios ve Denктаş-Kiprianu arasında doruk anlaşmaları imzalanmıştır. Devletin adı Federe Devlet konularak çözüme dönük iyimser bir tutum içinde iki kesimli iki toplumlu bir federe devletin kurulmasına imkan verecek hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Ancak, Rum tarafının Türk Askerine yönelik eleştirileri, Türkiye’den gelen Nüfus ile ilgili tepkiler, BM’nin tek yanlı almış olduğu kararlar sorunu çıkmaza doğru götürüyordu. 1977-79 ve 1980-83 yıllarında yapılan toplumlararası görüşmelerden bir karar alınamamıştır. BM’nin 13 Mayıs 1983 tarihinde almış olduğu ada’nın tamamında Rumların denetim ve egemenlik hakkının vurgulanması ve ada üzerinde işgalci konumda bulunan Türk Askerinin çekilmesini belirten kararı bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu karar derhal Türk makamlarınca reddedilmiş ve KTFD Meclisi Kıbrıs Türkünün ada üzerinde “Self Determinasyon” hakkı olduğunu ilan etmiştir. 15 Kasım 1983 tarihinde de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edilmiştir.

2. KIBRIS’A GÖÇ ve GÖÇ NEDENLERİ

2.1. Osmanlı Devleti Döneminde Kıbrıs’a Göç

1 Ağustos 1571 tarihinde fethi tamamlanan Kıbrıs’ta beylerbeyliği oluşturulmuştur. Ada’nın güvenliğini sağlamak için sekiz bin civarında asker bırakılmıştır. Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda hâkimiyetini daim kılmak için iskân politikası izlemiştir. Osmanlı Devleti Kıbrıs üzerine önce beylerbeylik oluşturmuş akabinde 1572 tarihinde Anadolu’dan Kıbrıs’a göç politikası uygulamıştır.

Kıbrıs’a ilk göçmen naklini konu alan defter 22 Eylül 1572 (13 Cemaziyevvel 980) tarihini taşımaktadır. Kamil Kepeci Tasnifi’nde Mevkufat Defteri adıyla 2551 numarada kayıtlı bu defterde Kıbrıs’a çeşitli Anadolu kasaba ve köylerinden nakledilern nüfus isim isim, köy köy, meslek meslek ve hatta sahip oldukları Öküz, İnek, Merkep gibi hayvanlara varıncaya kadar kaydedilmiştir. Bu iskan defterinde Aksaray, Beyşehir, Anduği, Develihisar, Ürgüp, Koçhisar, Niğde, Bor, Ilgın, İshaklı, Akşehir, Akdağ, Bozok’tan 1908 aile nakledildiği yazmaktadır.²⁹

---

²⁹ HALLAÇOĞLU, Y. ,”Osmanlı Döneminde Kıbrıs’ta İskan Politikası”,“Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi”, TATAV Yayınları, İstanbul, 2001, s.40-41, Der: Ali AHMETBEYOĞLU-Erhan AFYONCU

Osmanlı Arşivindeki tasnifler içinde A.DVN. koduyla Divan Defterleri içinde yer alan 793 numaralı defterde 25 Cemaziyelahir 980 (2 Kasım 1572) tarihli defterde Ma'muriye, Silindi, Ermenek, Mud, Gülnar, Silifke kasaba ve köylerine ait 672 aile iskânı kayıtlıdır.³⁰

Osmanlı'nın Adaya gelişinden önce haksız vergi ve Franklar devrinden itibaren ücretsiz çalışma angaryası dolayısıyla halk önemli ölçüde Ada'yı terk etmişti. 1572 yılında yapılmış olan tahrirde Masarea ve Mazoto bölgelerinde 76 köy'de kimsenin yaşamadığı tespit edilmiştir.³¹Bununla beraber, Osmanlı döneminde yapılmış bu planlı ve son derece muntazam iskan politikasında Anadolu'nun çeşitli yerleşim bölgelerinden iskan ettirilenler belirli bir meslek sahibi, mesleği ile ilgili araç gerece sahip, kendi rızasıyla göç'e istekli, kanundışı bir davranışının bulunmaması, ahlaki güvenilirliğinin olması gibi bir takım hususlara sahip olmaları gözetilmiştir. İskan edenler içinde hallaç, Çizmeçi (haffaf), çilingir, aşçı, demirci, tellak, ayakkabıcı, tüfekçi, debbağ, tüccar, keçeci, nalbant, marangoz, taşçı, cüllah(dokumacı), talip-i ilm, imam, hayat (terzi), muhtab(kıl dokuyucu) ve çoğunlukla çiftçi bulunmaktadır.³²1572 yılında gerçekleştirilen bu iskâna 2580 hanelik iskânda 1298 hane kendi rızasıyla, geri kalanı köy ahalisi tarafından iskâna seçilmiştir.

Osmanlı Devleti tarafından, adaya 1572–1581 tarihleri arasında 12 bin hanenin gönderilmesi planlanmış ancak ada ikliminin beğenilmemesi nedeniyle 8 bin aile iskân ettirilmiştir. Her ailenin 5 kişiden meydana geldiği hesaplanırsa ortalama 40 bin civarında bir nüfusa denk gelmektedir. Bunlara yaklaşık 4 bin civarında güvenlik mahiyetinde Askerde eklenirse 44–45 bin civarında bir nüfus etmektedir. Bu arada fetih sırasında Venedikliler ile işbirliği yaptığı tespit edilen 300 kişi Antalya'ya iskân edilmiştir. Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı, 1650'li yıllardan itibaren emirleri dinlemeyen ve yerleşik ahaliye zarar veren aşiretlerin, yönetim karşıtlarının sürgün mahalli olarak seçmiştir.³³Kıbrıs'ın İngilizler tarafından ilhakını izleyen dönemlerde İngilizler, ada'da tam hakimiyet sağlamak ve sömürgeleştirmek, İngiliz kültür ve idari kurallarını yerleştirmek için bir takım düzenlemelere gitmişlerdir. 27 Kasım 1917 tarihinde alınan bir kararla Kıbrıs'ta İngiliz tebaası sayılacaklar için birtakım şartlar konulmuştur. Bu şartlar;

³⁰ ORHONLU, C. , “Osmanlı Türklerinin Kıbrıs'a Yerleşmesi, 1570-1580”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sayı 44/323, İstanbul, 1974,s. 18-24

³¹ HALLAÇOĞLU, a.g.e.,s.41

³² HALLAÇOĞLU, a.g.e., s. 43

³³ HALLAÇOĞLU, Y. , XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, Ankara, 1988

“

- Osmanlı tabiyetinde olup da Kıbrıs'ta oturan veya İngiltere'nin adayı ilhak tarihi olan 5 Kasım 1914'te gerçekten Kıbrıs'ta olanlar,
- Osmanlı tebaası olup da Kıbrıs'ta oturan fakat tahsil veya geçici başka bir sebeple adada bulunmayanlar.

Osmanlı tabiyetinde kalmaya karar vermemiş ve bu karardan itibaren iki ay içerisinde Kıbrıs'ı terk etmemiş olanlar yukarıda ki şarttan istisna sayılır.

Osmanlı tabiyetinde olupta 5 Kasım 1914'te Kıbrıs'ta bulunan fakat adada oturmayan lakin halihazır harbin bitiminden iki yıl içerisinde Yüksek Komisere müracaat edip de gerekli formaliteyi hazırlayanlar ve sadakat yemini verenler.”³⁴ olarak tabiyete tabi tutulmuşlardır. Bu karardan sonra o günkü sayısıyla adanın sekizde birini oluşturan 8000 civarında Türk adadan ayrılarak Anadolu topraklarına göç etmiştir.³⁵

2.2. Cumhuriyet Döneminde Kıbrıs'a Göç

Kıbrıs'a, Osmanlı Devletinin Ada'yı almasıyla başlayan Türk yerleşimi, 1914'te İngiltere'nin baskısıyla beraber yerleşen nüfusun bir kısmı Anadolu'ya tekrar geri dönmüştür. Adaya yapılan göçler, Ticari ve ailevi (evlilik) nedenlerle gerçekleşmiştir. Ada'dan İngiltere'nin 1914 ilhakı ile Lozan Anlaşması sonrasında Türkiye'ye yönelik göç olmuştur.

Lozan Anlaşmasında Kıbrıs ile ilgili 3 madde bulunmaktadır. Bunlar 16. , 20. ve 21. maddelerdir;

“Madde 16: Türkiye işbu muahedede açıklıkla belirtilen sınırlar dışında bulunan bilcümle arazi üzerinde ve bu araziye bağlı ve kezalik işbu muahede ile üzerinde kendi hâkimiyet hakkı tanınmış olan adalardan gayrı cezireler üzerinde (-ki bu arazi ve cezirelerin mukadderatı ilgililer tarafından tayin edilmiş veya edilecektir-) her ne mahiyette olursa olsun haiz olduğu bütün hukuk ve müstenidatından feragat ettiğini beyan eyler.

İşbu maddenin hükümleri komşuluk münasebetiyle Türkiye ile hemhudut memleketler arasında kararlaştırılmış veya kararlaştırılacak olan özel hükümleri ihlal etmez.

³⁴ GAZİOĞLU, A.C. , Enosis Çemberinde Türkler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkez, Lefkoşa, 2000,s.132-133

³⁵ ÇAY, A. , Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989, s. 20

Madde 20: Türkiye hükümeti Kıbrıs'ın Britanya hükümeti tarafından 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eyler.

Madde 21: 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs adasında oturan Türkler tebaası mahalli kanunun tayin ettiği şartlar dairesinde İngiliz tabiyetine sahip ve bu yüzden Türk tabiyetini kaybetmiş olacaklardır. Bununla beraber işbu muahedenamenin meriyet mevkiini girdiği günden itibaren iki yıllık bir müddet zarfında Türk tabiyetinde kalmakta serbest olacaklardır; Bu takdirde bu haklarını kullandıkları tarihi takip eden 12 ay zarfında Kıbrıs adasını terk etmeye mecbur olacaklardır.

Bu muahedenamenin yürürlüğe girdiği tarihte Kıbrıs adasında oturmakta olup da yerli kanunun tayin ettiği şartlar dairesinde yapılan müracaat üzerine belirtilen tarihte İngiliz tabiyetini ihraz etmiş veya etmek üzere bulunmuş olan Türk vatandaşları da, bundan dolayı Türk tabiyetini kaybetmiş olacaklardır. Şurası şüphesizdir ki Kıbrıs hükümeti, Türk hükümetinin rızası olmaksızın Türk tabiyetinden başka bir tabiyet ihraz etmiş olan kimselere İngiliz tabiyetini vermekten kaçınmak yetkisine haiz olacaktır.”³⁶

Lozan anlaşması ile adanın statüsü net bir şekilde ortaya konmuş, Adada İngiliz egemenliği ve ada Türklerinin statüsü hukukileşmiştir. 1914 ilhaki ile 8000³⁷, Lozan Konferansı sonrasında 1925 yılına kadar da 8000³⁸ Kıbrıs Türkü Türkiye'ye göç etmiştir. Bu göç hareketi resmi olmamakla beraber çeşitli kaynak ve mülakatlar incelendiği takdirde İngiliz İdaresi, 1929 Ekonomik Buhranı, 1931 İsyanı, İkinci Dünya Savaşının da etkisiyle azalarak devam etmiştir.

1931 yılında yapılan nüfus sayımında ada nüfusu 348 bin olarak belirlenmiştir. Bu nüfus içinde Türklerin oranı; 47 bin'i köylerde 17 bini de kasabalarda olmak üzere 65 bin kişidir.³⁹ Türkiye'ye göç hareketleri hızlanınca Kıbrıs Türk liderleri dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye başvurarak, tedbirler almasını istediler. İsmet Paşa, Kıbrıs Türklerinin

---

³⁶ GÜREL, Ş. S. , Kıbrıs Tarihi (1878-1960), 1. , Ankara, 1984, s.109-113

³⁷ ÇAY, A. , a.g.e. s. 20

³⁸ GÜRKAN, H. M., Kıbrıs Tarihinden Sayfalar, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1982, s.149

³⁹ Hürsöz Gazetesi, 11.11.1946

Türkiye'ye yerleşmelerini önleyici tedbirlere başvurdu ve böylece bu göç hareketi kısmen de olsa durmuş oldu.⁴⁰

2.3. 1974 ve Sonrası Kıbrıs'a Göç

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1959–1960 Anlaşmaları kapsamında Garantörlük hakkını kullanarak Kıbrıs'ta huzur ve sükuneti temin etmek amacıyla gerçekleştirdiği Barış Harekatı neticesinde adada yeni bir konjonktür ortaya çıkmıştır. Ada da coğrafik temele dayalı fiili iki ayrı yönetimin temelleri, 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan Rum tedhiş hareketleri karşısında mukavemet gösteren Kıbrıs Türk Toplumunu içinde güvenliğin temini amacıyla oluşturulan mücahitler ve TMT ile Türk Askeri Güçlerinin bir müddet denetiminde kalan, daha sonradan “Yeşil Hat” olarak adlandırılacak ve BM Barış Gücü Kuvvetlerinin denetimine bırakılacak Lefkoşa-Gönyeli Hattının oluşmasıyla meydana gelmiştir. Daha sonra 1974 Barış Harekâtını müteakip “Yeşil Hat”, adadaki iki toplumun, iki devletin sınırı durumuna gelecektir.

1974 barış harekâtından sonra Ada'nın güneyinde kalan Türklerin bir kısmı kendi imkânları ile Kuzeye geçmişlerdir bir kısmı İngiliz Agratur Üssüne sığınmıştır bir kısmı da topraklarında bir süre daha kalmışlardır. Bununla beraber 9.6.1975 tarihli Kıbrıs Rum İstatistiğine göre 182.000 Kıbrıslı Rum Kuzeyden Güney'e geçmiş, 10.500 Kıbrıslı Rum kuzeyde kalmıştır.⁴¹

Türkler'in ise bir kısmı Kıbrıs Rum Yönetimi yetkililerine veya EOKA-B liderlerine rüşvet vererek kuzeye geçebilmişlerdir.(Şahıs başına 100, her eşya torbası için 20 Kıbrıs sterlini ödemek suretiyle hürriyetlerini satın almışlardır)⁴² Bazı Türkler, Türk Kılavuzlar vasıtasıyla gizlice Kuzey kesime geçmekteydiler. Bununla beraber Ocak 1975 tarihinde de 9000 Kıbrıslı Türk Mülteci Agratur'daki Kraliyet üssünden Kuzeye nakledilmiştir.⁴³ Haziran 1975 tarihinde Rum kesiminde kalan 11000 civarındaki Türk olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan 48 tanesi Trodos dağları üzerinden Kuzeye geçmek için gizlice kaçarken yakalanmış ve Rumlar tarafından saldırıya maruz kalmışlardır. Buna karşılık, Kuzey Türk Yönetimi 800 Rum'u güney'e sürmüş, olay diplomatik bir krize dönüşmüştür. Güney Rum Yönetimi derhal sorumluları cezalandıracağını belirtmiş ve 13 polisi açığa almıştır. 48

⁴⁰ AKAR, R. , Atatürkçü Kıbrıs Türkleri, Veb Y. , İstanbul, 1981, s. 43

⁴¹ OBERLİNG, P. , Bellapais'e Giden Yol, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1987, s.154

⁴² OBERLİNG, a.g.e. , s.154

⁴³ OBERLİNG, a.g.e. , s.155

mültecinin kuzeye geçmesine, Rum yönetimince izin verilmiş ve 02.08.1975 tarihinde Kuzey Yönetimi ile Güney Yönetimi Nüfus Mübadelesi konusunda bir anlaşmaya varılmıştır.

1975 Ağustos ve Eylül aylarında 8.033 Kıbrıslı Türk güneyi terk ederken 7 Eylül'e kadar da 22 bölgeye dağılmış olan 130 Türk güneyde kalmıştır. Rumlar ise 1975 yılında 3582, 1976 yılında 5828, 1977 yılında 910 güneye geçmişlerdir. 30 Kasım 1981 yılında Kuzeyde 1076 Rum kalmıştır.⁴⁴

1974 öncesinde de ada'daki Türkler ile Rumlar arasında büyük nüfus farkı bulunmaktadır. 1881–1969 yılları arası Kıbrıs nüfusu:

Tablo 1: Kıbrıs'taki Nüfus Yapısı

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1959	1960	1969
RUM	137.631	158.585	182,739	214,480	244,887	276,572	973,566	577,615	645,000
TÜRK	45.458	47.936	51,309	46,428	51,339	64,242	104,902	120,000	120,975
DİĞER	3.084	2.775	2,975	3,056	4,489	7,142			
TOPLAM	186.173	209.286	237,022	293,964	300,715	347,956	678,508	697,615	765,975

Kaynak: OĞUZ, S. , Kıbrıs Ekonomik ve Sosyal yönleriyle, İstanbul, 1975, s. 107

1970 yılı ile birlikte artan sıcak gelişmeler, ada da yunan subaylarının gerçekleştirdiği askeri darbe ve arkasından Türk Barış Harekatı 1977 yılına kadar sağlıklı nüfus bilgisi alımını kısıtlamaktadır. Kuzey'den Güney'e ve Güney'den Kuzey'e yapılan mübadele dışında 1974 yılında ada'ya Türkiye'den 40 bin göçmen getirilmiştir. Bununla birlikte M.A.Birand'ın Diyet adlı kitabında da Harekat öncesi 234 bin kişinin yaşadığı bugünkü KKTC sınırlarında Güney'e yapılan göçler sonrası 70 bin kişi kaldığı, bunun da 20 bin'inin köylerde yaşayan Rumlardan oluştuğu belirtilmiştir.⁴⁵

Kıbrıs'ta BM Barış Gücü'nde görev yapmış olan Kanadalı araştırmacı Richard A. PATRICK'in, 1976 yılında yayımlanmış olduğu "Political Georrphy and Cyprus Conflict 1963-1971" adlı çalışmasına göre 1971 yılı başlarında ada sathına yayılmış bulunan Türk yerleşim bölgelerinde toplam 119.147 Kıbrıslı Türkün yaşadığını belirtmiştir. Rum

⁴⁴ OBERLİNG, a.g.e. , s. 155–156

⁴⁵ BİRAND, M. A. , Diyet, İstanbul, 1985, s.84-85

Yönetimince yapılan 1973 yılı nüfus tahminlerinde ise Kıbrıslı Türk nüfus 114,960 olarak belirtilmiştir.⁴⁶

“Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi İçişleri ve Adalet Bakanlığı Genel Sekreteri Ahmet SAMİ tarafından hazırlanan 20 Ekim 1974 tarihli raporda ise:

Otonom Kıbrıs Türk Bölgesinde yaşayan Türk nüfus 83.719 olarak verilmiştir. Güneyde ise 32,039 Türk kalmıştır. 10 bin kadar Türk İngiliz üssünde, 4,200 Leymosun ve köyleri, 12 bini Baf kazasında, 2,630’u Larnaka kazasında, 3,209’u Lefkoşa kazasının köylerinde bulunuyordu. Aynı raporda 12 bin civarında Türk’ün kendi imkânlarında Otonom Türk Bölgesine göç ettiği bildirilmiştir.

Verilen bu bilgiler ışığında 1974 Temmuz u öncesinde Ada da savaş sonrası çizilen taksim hattının kuzey kesiminde 71,719, güneyinde ise 44,039 kişi olmak üzere Kıbrıs’ta yaşayan Türklerin toplam nüfusu 115,758 kişidir.

9 Ağustos 1977 tarihli bir gazetede KTFD İskân ve Rehabilitasyon Bakanı Hakkı ATUN, 1974 ile 1977 arasındaki üç yıllık süre içinde 20,934 ailenin, yani 83,650 kişinin kuzeyde iskân ettirildiğini açıklamıştır. Ekim 1974’te güneyli Kıbrıs Türk göçmenlerin sayısı 44,039 olduğuna göre geriye kalan 39,611 kişi Türkiye’den iskân ettirilen göçmenler olduğu tespit edilebilmektedir.”⁴⁷

1974 Barış Harekâtı sonrası önce Otonom Kıbrıs Yönetimi (26.08.1974–13.02.1975), ardından Kıbrıs Türk Federe Devleti(13.02.1975–15.11.1983) kurulmuştur. Bu dönemde siyasi, toplumsal ve ekonomik nedenlerle Türkiye’den Kuzey Kıbrıs’a göç olmuştur. TC Başbakanı Bülent ECEVİT, TC Maliye Bakanı Ziya MÜEZZİNOĞLU, KTFD Devlet Başkanı Rauf R. DENKTAŞ arasında yapılan görüşmeler neticesinde TC Dışişleri Bakanlığınca “EN GİZLİ” damgalı sadece 50 adet basılan bir yönetmelik hazırlandı:⁴⁸

“Kıbrıs Türk Federe Devleti istemi üzerine, Kıbrıs’ın Türk bölgesindeki iş gücü açığının Türkiye’den gönderilecek işgücü ile kapatılmasına ilişkin yönetmelik”

ÇOK GİZLİ

(İkinci kez 50 adet basılmıştır)

No: 60 2.5.1975

⁴⁶ Richard A. Patrick, Political Geography and the Cyprus Conflict: 1963-71, Department of Geography

Publication Series, No: 4, University of VVaterloo, Waterloo, Ontario, Canada, 1976.

⁴⁷ AN, A., Kıbrıs Nereye Gidiyor, Everest Y. , İstanbul, 2003, s.319

⁴⁸ BİRAND, M.A. , Diyet, Milliyet Y. , İstanbul, 1985, s.85; HASGÜLER, M., Kıbrıslılık, İstanbul, 2008, s.151

Bu yönetmelik neticesinde Müezzinoğlu, Kıbrıs Türk Federe Devleti için Türk Planlama Örgütüne bir plan hazırlatmıştır. Bu planın amacı yıllarca baskı altında yaşamış Kıbrıs Türkünü Devletleştirebilmektir. Ekonomik Envanteri, parası, postası, vergi sistemi, ulaşımı, haberleşmesi ve idari yapılanması olmayan bir toplumu kendi ayakları üzerinde doğrultmak üzere çabalar kısa sürede başladı. Başta 100 bin göçmen getirilmesi planlanırken bu sayı ileride değineceğimiz çeşitli nedenlerden ötürü 40 bin kişi ile yetinilmesine neden olmuştur.

13. ve 14. yüzyıllarda Anadolu'dan birtakım nedenlerle Kıbrıs'a geçen Türklere "Türkopan"⁴⁹denirken, 1974 sonrası adaya göç eden Türklere ise "Yerleşikler"⁵⁰denilmiştir. Türkiye'nin İngiliz Yönetimi döneminde Kıbrıs'a yönelik politikası her ne kadar yok dense de, TC'de 1950–1960 dönemi iktidar olan Demokrat Parti yöneticileri her ne kadar Türkiye'nin Kıbrıs sorunu yoktur dese de Kıbrıs Rumlarının Yunanistan destekli 1950 Halk oylaması, Türkiye'nin ilgisini Kıbrıs'a yöneltmesini ve örtülü çalışmalara başlamasını sağlamıştır.

Eski Türk Mukavemet Teşkilatı(TMT) istihbaratçılarından Kenan İnatçı Ocak 1950'de plebisit yapıldıktan sonra Baf'a bağlı Susuz köyüne Türkiye'den asker kökenli Ömer Kılıç isminde birinin ziyarete geldiği, kendisinin ilkokul'a gittiği ve öğretmeni tarafından Ömer Kılıç'ı eşek üstünde köyden köye gezdirip kılavuzluk yapmak üzere görevlendirdiği, Ömer Kılıç'ın muhtar Süleyman Salih'in evinde ikamet ettiği ve öğretmen Oğuz Kusetoğlu ile beraber üçünün çevre yerleşim birimlerinde yaşamakta olan Türkler hakkında çalışmalarda bulunduğunu açıklamıştır. Dolaylı yollardan Kıbrıs'a gelen bu Türk subayı adada yaşayan Türklerin milli kimliklerinin muhafazası ile moral ve motivasyon vermesi amacıyla onlarla beraber olmuş "Ne mutlu Türküm Diyene", "Bir Türk Dünyaya Bedel", "Türk Allah'ın Aslanıdır" yazılı ay-yıldızlı, bayrak kırmızısı, yuvarlak cam plakelerini kendi elleriyle yapıp dağıttığını kendisinden öğrenmekteyiz.⁵¹ Benzer nedenlerle 13 Nisan 1952 tarihli İstiklal Gazetesi'nde ise Necati Özkan, Türkiye'nin tanınmış Hattat ve Ressam'ı Ömer Faruk

---

⁴⁹ MANİSALI, E. , Avrupa Kısacasında Kıbrıs", Derin Y. , İstanbul, 2003, s. 16–17

⁵⁰ GÖZÜGÜZELLİ, a.g.e. , s. 222

⁵¹ AN, A. , a.g.e. , s. 143

Kılınç'ın Lefkoşa Trodos Oteli'nde bulunduğunu, tabela ve dini yazılar yazmak üzere kabule başladığını köşesinde duyurmuştur.⁵²

Türkiye Cumhuriyeti de bu yönetim geleneğini Kıbrıs'ta devam ettirmiştir. Bu çalışmalar neticesinde Türk tezini savunan çeşitli planlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de Kıbrıs Türk Cemaat Meclisine Rauf Denктаş'ın önerisiyle Sosyal İşler Dairesi Müdürü olarak atanan Milliyet gazetesi yazarı Ömer Sami Çoşar'ın ve Rauf Denктаş, Dr. Fazıl Küçük, diğer TMT yöneticileri ve kanaat önderlerinin girişimleri ile Göç Planı hazırlanmıştır.⁵³ Türkiye Cumhuriyeti (TC) Dışişleri Bakanlığına gönderilen bu plan Türk ailelerin daha emniyetli yerlere kaydırılması, boş evkaf arazisinden faydalanılarak iskân ettirilmesini öngörüyordu. Kıbrıs Türk Liderliğinin coğrafi bir federasyon kurulması amacıyla 1957 de Türk Dışişlerine gönderilen plan, 6 yıl sonra 1963 olaylarının başlaması nedeniyle uygulama alanı bulamamış, Türkler önce enklavlarda yaşamışlar ardından 1974 Barış Harekâtı ile Ada'nın %37'lik kuzey bölgesine egemen olmuşlardır.⁵⁴

3. KKTC'DEKİ SOSYAL GELİŞMELER

Kıbrıslı Türklerin siyasal anlamda örgütlenmesi, adanın İngiliz yönetimine geçişinden sonrasına tekabül eder. 2008 sonu itibariyle Kıbrıs Türklerinin toplamda 70 siyasi yapılanmayı meydana getirdikleri tespit edilmiştir.⁵⁵ Bunlardan ilki 1880 yılında kurulan "Kıraathane-i Osmanî" olup sonuncusu Toplumcu Demokrasi Partisi olmuştur. Bu oluşumlardan 44 âdeti bugün faal değildir. Geri kalanların önemli bir kısmı diğer partilerle birleşme yoluna gitmişlerdir. Bugün KKTC meclisinde 5 siyasi parti faaliyet göstermektedir. Bunlar; Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP), Ulusal Birlik Partisi (UBP), Demokrat Parti (DP), Özgürlük ve Reform Partisi (ÖRP) ve Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP)'dir.⁵⁶

---

⁵² AN, a.g.e. , s.144

⁵³ AN, a.g.e. , s. 16; GÜVENÇ, N. , Kıbrıs Sorunu, Yunanistan ve Türkiye, Çağdaş Politika Y. , İstanbul, 1984, s.128

⁵⁴ AN, a.g.e. , s.17 Bununla beraber adanın taksimine ilişkin öneriler için Dr. Alexander Melamid, "Kıbrıs'taki Toplumların Coğrafi Dağılımı", Geographical Review, cilt 46, No:3, "New York 1956 ve Uygulamalı Siyasal Coğrafya'da Bir sınıf Egzersizi: Kıbrıs'ı Taksim Etmek", Journal of Geography, Mart 1960, cilt 59, Chicago.

⁵⁵ AYDOĞDU, A. , "Tarihsel süreçte Kıbrıs Türk Seçimleri ve Yönetimleri", BRC Yayınevi, Ankara, 2005, s.128

⁵⁶ KKTC Tanıtma Dairesi WEB Sitesi (Ocak 2009)

<http://www.trncinfo.com/TANITMADAIRESI/2002/TURKCE/KKTCHAKKINDA/KKTCHAKKINDA.htm#8>

3.1. Meclis ve Temsil Edilmekte Olan Siyasi Partiler

• Cumhuriyetçi Türk Partisi 27.12.1970 tarihinde kurulmuştur. Partinin kuruluş amacı “Kıbrıs Türk toplumu içindeki tepeden inme yönetim anlayışını değiştirmek ve çoğulcu bir demokratik anlayışın yerleşmesini ve kurumlaşmasını sağlamak, halk egemenliği ve hukuk devleti, sosyal adalet ve güvenlik esaslarına dayanan demokratik bir toplum düzenini oluşturmak; Türk toplumunun üretken bir toplum olması için girişimleri teşvik etmek ve Kıbrıs Türklerinin ekonomik ve sosyal anlamda kalkınmış bir hayat düzeyine ulaşmaları için çaba harcamak”⁵⁷ olarak belirtilmiştir. Mehmet Hasgüler’e göre CTP’ nin 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin devamını savunduğu ve partinin kurucusu Avukat Ahmet Mithat Berberoğlu’nun bütün hayatı boyunca Rauf Denктаş’a muhalefet etmiş bir sol’cu olduğunu belirtmektedir.⁵⁸ Geçmişte CTP’ nin aktif üyeliğinde bulunmuş Kıbrıslı Solcu yazar Münür Rahvancıoğlu, CTP’ nin politik duruşunu anlatırken “Kıbrıs’ta tek bir halk vardır, o da Kıbrıs halkıdır. Bu halkın içinde bir komünist parti olur, o da AKEL’dir...kuzeyde çalışma yürütemeyen AKEL, bu görevi geçici bir parti niteliğindeki CTP’ ye vermiştir. CTP, adanın birleşmesinden sonra AKEL’e katılacaktır”⁵⁹ demektedir. Ahmet An, CTP’nin siyasal görüşünü Ortanın solu, ilerici olarak belirtmektedir. AB üyeliğini ise Kıbrıs sorununun çözümünden sonra olması gerektiği yönünde olduğunu belirtmiştir.⁶⁰ CTP, 10 Temmuz 2003 tarihinde yaptığı olağanüstü kongrede, bazı tüzük değişikliklerine giderek, parti üyesi olmayan bazı kişilerin CTP listesinden seçimlere katılmasına olanak sağladı ve seçimlere, Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler adı altında katılma kararı aldı.⁶¹ Faal olarak siyasi hayatına devam etmektedir.

• Ulusal Birlik Partisi, 11 Ekim 1975 günü Rauf Raif Denктаş ile 51 arkadaşı tarafından kurulmuş bir Kitle Partisidir.⁶² Ortanın sağ, tutucu bir siyasal görüşe sahiptir. Adanın Türkiye girmeden AB üyesi olmasına karşıdır.⁶³ Partinin amacı “Hedefimiz Kıbrıs Türk halkının uluslar arası alanda hak ettiği yeri alması, güven içinde yaşaması, refah ve mutluluğunun artırılmasıdır”⁶⁴ denmektedir. UBP, ada’da yaşayan Türklerin güvenlik, refah ve diğer menfaatlerinin savunucusu, eski TMT mensupları, 1974 sonrası Türkiye göçmenleri,

⁵⁷ <http://www.ctp-bg.com/index.php?men=487&submen=0> (17.02.2009)

⁵⁸ HASGÜLER, M. , Kıbrıslılık, Agorakitaplığı Y., İstanbul, 2008, s. 157

⁵⁹ RAHVANCIOĞLU, M. , Kıbrıslı Türk Devrimci Hareketi, Kalkedon Y. , İstanbul, 2009, s. 81

⁶⁰ KÜRKCÜGİL, M. , Kıbrıs; Dün ve Bugün, İhaki y.İstanbul,2003 , s.344-345

⁶¹ KÜRKCÜGİL, a.g.e. , s.347

⁶² <http://www.ulusalbirlikpartisi.com/ubp/tarihce.htm> (24.02.2009)

⁶³ KÜRKCÜGİL, a.g.e. , s.342

⁶⁴ <http://www.ulusalbirlikpartisi.com/ubp/mis.htm> (24.02.2009)

mücahit dernekleri gibi siyasi yelpazenin sağ tarafında bulunan, milliyetçi kesimin desteklediği bir partidir.

- Demokrat Parti, 30 Temmuz 1992 yılında UBP'den ayrılan Hakkı Atun ve Serdar Denктаş gibi önemli muhalif 9 milletvekili tarafından -9'lar hareketi olarak adlandırılmaktadır- kurulmuştur. Siyasal görüş olarak ortanın sağında yer alan DP'nin UBP'den önemli bir farkı yoktur. Ada'nın AB üyeliği Türkiye'nin üyeliğine bağlıdır.⁶⁵

- Özgürlük ve Reform Partisi, 2006 yılında UBP'den ayrılan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Turgay Avcı tarafından kurulmuştur. Avcı, partisinin kuruluş amacını basına yapmış olduğu açıklamada “gelişim ve değişime açık, halka hizmete dayalı, insanı merkeze alan, adalet ve fırsat eşitliği ilkelerine dayalı, özgürlükçü bir siyaset olduğunu...bu siyaseti “eski partilerin ve eskimiş liderlerin” yaşama geçirmesinin mümkün olmadığını...bu siyaseti yeni bir parti olan ÖRP'nin hayata geçireceğini” belirtmiştir.⁶⁶ Mehmet Ratip, ÖRP'den bahsettiği yazısında “hükümetimizdeki yasadışı parti (özgürlük ve reform partisi: anti-demokrasiye özgürlük, parlamenter elitizme doğru reform)” diye bahsetmiş ve “KKTC'nin tanınmış kalemlerinden Hasan Hastürer'in UBP'den ayrılıp ÖRP adındaki ucube partiyi kurmaya niyetlenenleri (henüz isimleri belli olmamışken) ‘politik fahişeler’ diye nitelendirdiğini” belirtmiştir.⁶⁷

- Toplumcu Demokrasi Partisi, eski sosyal demokrat parti Toplumcu Kurtuluş Partisi ile Barış ve Demokrasi Hareketinin birleşmesinden Mart 2007 tarihinde doğmuştur. Liderliğini Doç. Dr. Mehmet çakıcı yapmaktadır. Parti Programına göre, TDP'nin temel amacı, TDP'nin temel amacı özgür iradeye sahip Kıbrıs Türk halkının; toplumsal varlığını ve kimliğini koruyarak, kendi kendini yönetme erkine kavuşmasını, barış, özgürlük, refah ve esenlik içinde yaşamasını sağlamaktır. TDP Programı, KKTC'deki Türkiyeli varlığına ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmektedir : “Kıbrıs sorunun çözümsüzlüğü, siyasal ekonomik istikrarsızlıklar ve KKTC'ye kontrolsüz nüfus akışı, Kıbrıs Türkleri'nin yoğun göçüne neden olmaktadır. Bu sorun Kıbrıs Türk toplumunun erimesini getirirken, Kıbrıs sorunundaki çıkmazı da derinleştirmektedir.”⁶⁸

---

⁶⁵ KÜRKCÜGİL, a.g.e. , s.343

⁶⁶ Kıbrıslı Gazetesi (05.03.2009)

⁶⁷ HASGÜLER, a.g.e. , s.52-53

⁶⁸ http://www.toplumcudemokrasipartisi.com/?submen=69&menu_id=93 (01.03.2009)

3.2. Etkin Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları ve Dernekler

Sivil Toplum yapılanması fazla gelişmemiş olmakla beraber siyasi partilerin yan kuruluşu olarak faaliyet gösterdikleri, siyasi partilerin alt kuruluşu gibi çalıştıkları çeşitli makam ve kişilerce dile getirilmiştir. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Gaziler Derneği, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği, Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Derneği, Ulusal Halk Hareketi, KKTC'yi Koruma Derneği, Emekli Astsubaylar Derneği, Türk Göçmenler Derneği, 41 Sivil Tolum Örgütünün birleşiminden meydana gelen Bu Memleket Bizim Platformu, Muhasebeciler Grubu, Tüm-Kıbrıs Ticaret Birliği Platformu, Doğu Akdeniz Üniversitesi Akademik Çalışanları Sendikası (DAÜ-SEN), Kadından Yaşama Destek Derneği (KAYAD) vb.. birçok STK yapılanması vardır. Kıbrıslı STK'lara bilhassa BM, ABD ve AB STK'larından ortaklaşa proje çalışmaları kapsamında maddi destek sağlandığı tespit edilmiştir.⁶⁹

2002 tarihinde KKTC'deki Ulusal yapılanma ve Anavatan Türkiye'nin Kıbrıs sorununa yaklaşımlarını eleştiren 35 Sivil Toplum Örgütü birleşerek eylem düzenlemişlerdir. İleri zamanlarda önce 49, ardından da Kıbrıs Türk Ticaret Odasının girişimi ile “Kıbrıs'ta çözüm ve Avrupa Birliği” amacıyla Kıbrıs Türk Sivil Toplum Örgütlerinin “Ortak Vizyonu” adlı belgeyi 90 örgüt imzalamıştır.⁷⁰

Özellikle Annan Planına “EVET” kampanyasında faal olarak çalışan “Ortak Vizyon” kapsamındaki bu örgütler ABD Büyükelçiliği ve CIA Kıbrıs birimi tarafından büyük hibelerle desteklenmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Richard Boucher, 27 Ekim 2004 tarihinde düzenlediği basın toplantısında ABD fonları ile “Evet” propagandası için KKTC ve GKRY'de bazı gazeteciler ile kurumlara 6,4 milyon dolar, 1998–2005 yılları arasında ise dağıtılan miktarın 60,5 milyon dolar olduğunu açıklamıştır.⁷¹ Güney Kıbrıs'ta yayınlanan Kıpros Simera Gazetesinin 17.7.2004 tarihli haberinde, FBI Mali Suçları Kovuşturma Birimi'nin, KKTC'deki bazı gazeteci, kişi ve kuruluşlara “evet” propagandası ve “evet mitingleri” için milyonlarca dolar verilmesi olayını araştırmak üzere, Kıbrıs'a geldiğini açıklamıştır.⁷²

⁶⁹ Ayrıntılı Bilgi İçin: GÖZÜGÜZELLİ, E. , a.g.e.,

⁷⁰ An, a.g.e., s. 348-364

⁷¹ 8.2.2007, Volkan Gazetesi

⁷² GÖZÜGÜZELLİ, a.g.e. , s.253-254

3.2.1. Sendikalar⁷³

- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Dev-İş)

Federasyon 1976'da kurulmuştur. 4,500 üyeden oluşmaktadır. Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu (WFTU) ile yakın ilişki içerisinde. Dört üye sendikası vardır; Devrimci Genel İş Sendikası, Petrol İşçileri Sendikası, Kıbrıs Türk Kamu Hizmeti İşçileri Sendikası ve Birleşik Kamu, Kooperatif, Tarım ve diğer Sanat ve Hizmetler Emekçileri Sendikası.

- Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu (Türk-Sen)

Bu Federasyon 1954'de kurulmuş ve 1955'de kayda geçmiştir. Federasyonun 12,000 üyesi vardır. Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC), İngiliz Uluslar Topluluğu İşçi Sendikaları Konseyi (CTUC) ve Türkiye İşçi Sendikaları Federasyonu ile yakın ilişki içerisinde. On iki üye sendikası vardır. Bunlar; Kıbrıs Türk Banka Ticaret ve Büro Çalışanları Sendikası(Bank-Sen), Kıbrıs Türk Liman ve Taşıt İşçileri Sendikası (Liman-Sen), Kıbrıs Türk Telekomünikasyon Müstahdemleri Sendikası (Tel-Sen), Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu Müstahdemleri Sendikası (El-Sen), Kıbrıs Türk İngiliz Askeri Üs Müstahdemleri Sendikası(As-Sen), Kıbrıs Türk Yapı ve Kereste İşçileri Sendikası(Yap-Sen), Kıbrıs Türk Tarım, Orman ve Hayvancılık İşçileri Sendikası (Tarım-Sen), Turizm Emekçileri Sendikası (TES), Kıbrıs Türk Sanayi ve Metal İşçileri Sendikası(Metal-Sen), Kıbrıs Türk Gıda, Tütün ve Müşkirat İşçileri Sendikası (Gıda-Sen), Kıbrıs Türk Belediye Müstahdemleri Sendikası(Bel-Sen), Kıbrıs Türk Basın İşçileri Sendikası(Basın-Sen).

- Kıbrıs Türk Hür İşçi Sendikaları Federasyonu (Hür-İş)

1993 yılında kurulmuştur. 6.000 üyesi vardır. 7 üye sendikası vardır. Bunlar; Havayolları İşçileri Sendikası (Hava-Sen), Kamu İşçileri Sendikası (Kamu-İş), Kıbrıs Türk İlkokul Öğretmenler Sendikası (İlk-Sen), Büro İşçileri Sendikası (Büro-Sen), BRT Çalışanları Sendikası (Bay-Sen), Doğu Akdeniz Üniversitesi Personel Sendikası (DAÜ-Per-Sen), Su, Jeoloji ve Maden Dairesi Çalışanları Sendikası (Su-Sen).

---

⁷³ KÜRKCÜGİL, a.g.e. , s.365-367

- Bağımsız Sendikalar

Bağımsız Sendikaların yaklaşık 13.000 civarında üyesi vardır. Bununla beraber 27 Haziran 2002’de DEV-İŞ, KTÖS, KTOEÖS, KYAMS ve TIP-İŞ bir araya gelerek, Kıbrıs Sendikalar Federasyonunu/KIB-SEK adında yeni bir federasyon oluşturmuşlardır. KIB-SEK, ilerleyen dönemlerde 22 üye sendikalı ve toplamda 21.736 üyeli bir federasyon olmuştur. Bu sendikalar; Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası (KTOEÖS), Belediye Emekçileri Sendikası (BES), Mağusa Türk Genel İş Sendikası, Kıbrıs Türk Hemşire ve Hastabakıcılar Birliği Sendikası, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (KTÖS), Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası (KTAMS), Eğitimciler Sendikası (EĞİT-SEN), Kıbrıs Türk Hekimler Sendikası(Tıp-İş), Kooperatif Görevlileri Sendikası(Koop-Sen), Kıbrıs Türk Petrol İşçileri Sendikası (Petrol-İş), Su, Jeoloji ve Maden Dairesi Çalışanları Sendikası (Su-Sen), BRT Çalışanları Sendikası (Bay-Sen), Kamu İşçileri Sendikası (Kamu-İş), Kıbrıs Türk İlkokul Öğretmenler Sendikası (İlk-Sen), Kıbrıs Türk Kooperatif Memurlar Sendikası (Koop-İş), Kıbrıs Türk Veteriner Hekimler Sendikası, Kıbrıs Türk Veteriner Çalışanları Sendikası, Doğu Akdeniz Üniversitesi Çalışanları Sendikası (Daü-Sen), Kıbrıs Türk Kamu Görevlileri Sendikası (Kamu-Sen), Çağdaş Memurlar Sendikası (Çağ-Sen), PEYAK Çalışanları Sendikası (Pey-Sen), Gümrük Çalışanları Sendikası (Güç-Sen). KKTC Sendikaları içinde Hür-İş ve Kamu-Sen, Kıbrıs sorunu çözümünde Türk tezini savunan, Ulusalcı bir duruşa sahiptir. Ortak Vizyon’u desteklememektedir.

4. KKTC EKONOMİK VERİLER

4.1. Gayri Safi Milli Hâsıla(GSMH)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomisi, bir ada ülkesi ekonomisinin tipik sorunlarını bünyesinde barındırır. Bu sorunların başında ise kısıtlı doğal kaynaklar ile enerji ve ulaştırma sorunlarıdır. Bununla beraber KKTC'nin, Türkiye dışında bir ülke tarafından diplomatik olarak tanınmaması da ekonomik sorunları beraberinde getirmektedir. Türkiye ile kurulan sıkı ekonomik ve siyasi ilişkiler, para birimi olarak TL'nin kullanılması, KKTC ekonomisinin, gerek yapısal olarak, gerekse konjonktür dalgalanmaları itibariyle Türkiye ekonomisinden etkilenmesine yol açmaktadır.⁷⁴

1974 yılından sonra Türkiye ile geliştirilen ekonomik ilişkiler, 1991 yılında Körfez Krizi ve 1994 yılında Türk lirasının hızlı değer kaybının KKTC ekonomisine yansımaları neticesinde, ekonomik durgunluk meydana getirmiştir. Fakat genel anlamda 1978–86 döneminde %3,9 olan ortalama büyüme hızı 1987–1990 döneminde %7'ye yükselmiştir. 1994 yılında Türkiye'nin yaşadığı kriz KKTC'yi de derinden sarsmıştır. Türkiye'de yaşanan enflasyon, KKTC'nin de TL kullanması nedeniyle enflasyonu ve faiz oranlarını yükseltmiş, ihracatın %25'inin yapıldığı Türkiye'deki iç talep daralmasının da etkisiyle, ekonomik aktivite hızla yavaşlamıştır. 1995–1996 yıllarında ekonominin büyüme hızı sırasıyla %2,6 ve %2,9 olarak gerçekleşmiştir. 1997 yılında tarım sektöründe %30'a varan gerilemenin ve sanayi sektöründeki %1 civarındaki daralmanın etkisiyle ekonomi ancak %1,7 oranında büyümüştür. 2000 yılında ekonomik büyüme hızı -0,6 oranını gösterirken, 2002 yılında %6,9, 2003 yılında ise 11,4'leri bulmuştur.⁷⁵

Aşağıdaki Tablo 2'de görüleceği üzere 2004–2008 yılları arasında GSMH sektörel dağılımına baktığımız takdirde en önemli payın Kamu harcamalarına gittiğini görmekteyiz. Bunu Ticaret-Turizm, Haberleşme-Ulaşım ve hizmetler sektörü izlemektedir. Bu da Kamu sektörünün ekonominin önemli bir lokomotifini olduğunu bize göstermektedir. Ülkede bulunan siyasi belirsizlikler, iç ve dış sermaye aktörlerinin liberal politikalara ve özelleştirmeye gereken ilgiyi vermemelerine neden olmaktadır. Bu da ekonomi de kamusal ağırlığı

⁷⁴ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kktc/html/sec4.html> (17.03.2009)

⁷⁵ KKTC Ankara Büyükelçiliği Dokümanı, Eylül 2006

arttırmaktadır. Örneğin Kamu kesiminin, çalışan nüfusun %23'ünü barındırması gibi sonuçlar meydana gelmektedir.⁷⁶

---

⁷⁶ Şafaklı, O.- Özdeşer, H. , KKTC Ekonomisinin Genel Analizi, Doğu Üniversitesi Dergisi, 2002, s.151-171

Tablo 2: KKTC GSMH'da Sektörel Gelişmeler (2004-2008)

GSMH'DA SEKTÖREL GELİŞMELER					
(2004-2008)					
GSMH'da Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)					
	2004	2005	2006	2007	2008
1.TARIM	222.993.161,4	214.199.034,4	249.446.249,5	288.151.830,1	271.514.383,2
1.1. BİTKİSEL	135.405.526,6	114.550.000,4	128.152.058,0	161.307.927,0	130.698.569,8
1.2. HAYVANCILIK	75.763.647,8	85.190.495,1	107.632.385,8	110.427.055,6	122.455.489,4
1.3.ORMANCILIK	813.571,0	995.504,6	810.420,5	1.040.434,0	1.174.672,0
1.4. BALIKÇILIK	11.010.416,0	13.463.034,3	12.851.385,2	15.376.413,5	17.185.652,0
2.SANAYİ	231.046.611,0	281.023.837,1	377.504.439,0	430.808.660,4	509.444.862,0
2.1.TAŞOAKLARI	13.109.133,2	17.596.564,2	41.080.997,3	48.681.681,6	53.639.640,1
2.2. İMALAT SANAYİ	118.634.340,9	146.091.419,9	180.786.026,1	204.294.691,7	194.636.251,3
2.3.ELEKTRİK-SU	99.303.136,9	117.335.853,0	155.637.415,6	177.832.287,1	261.168.970,7
3. İNŞAAT	106.808.649,0	164.910.647,6	314.785.285,7	364.429.418,0	399.647.476,0
4.TİCARET-TURİZM	391.227.279,3	541.407.692,0	617.508.618,1	630.286.930,1	632.636.453,2
4.1.TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	264.236.699,3	370.648.370,3	455.028.113,5	435.504.431,4	432.699.099,8
4.2. OTELCİLİK VE LOKANTACILIK	126.990.580,0	170.759.321,7	162.480.504,6	194.782.498,7	199.937.353,4
5.ULAŞTIRMA VE HABERCİLİK	257.580.209,2	328.773.502,2	437.242.766,0	533.409.599,0	619.492.750,9
6.MALİ MÜESSESELER	187.245.581,7	195.523.141,4	259.316.015,9	309.354.672,4	389.601.599,6
7.KONUT SAHİPLİĞİ	61.591.937,3	70.261.205,2	117.722.525,7	144.191.222,9	160.063.654,5
8.SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	225.376.845,3	307.873.501,9	441.919.623,1	493.519.363,3	542.175.798,7
9.KAMU HİZMETLERİ	510.392.550,4	628.119.921,8	808.000.153,1	1.003.489.892,8	1.154.441.427,2
10. İTHALAT VERGİLERİ	262.481.261,1	338.288.483,0	364.654.029,4	406.650.516,8	414.928.780,4
11. GSYİH	2.456.744.085,7	3.070.380.966,6	3.988.099.705,5	4.604.292.065,9	5.093.947.185,8
12. NET DIŞ ALEM FAKTÖR GELİRLERİ	64.062.661,7	73.318.645,0	113.287.485,0	66.963.820,0	63.465.472,0
GSMH	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
FERT BAŞINA GSMH (\$)	8.095	10.567	11.837	14.765	15.984
NÜFUS	218.066	220.289	257.513	243.744	247.283

Kaynak: KKTC Devlet Planlama Teşkilatı 2008 Yılı Verileri

Not: 2008 Yılı Verileri Tahminidir.

4.2. İstihdam Durumu

İstihdamdaki gelişmeyi açıklayan önemli bir gösterge olan istihdam oranı, KKTC genelinde % 49,7 olarak hesaplanmıştır. İstihdam oranı % 54,3 ile en yüksek Lefkoşe'de, % 42,5 ile en düşük Güzelyurt'ta tahmin edilmiştir. Devlet Planlama Örgütü İstatistik ve Araştırma Dairesi tarafından Devlet İstatistik Enstitüsü'nün teknik katkılarıyla, ilk kez Ekim 2004 tarihinde uygulanan Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre, KKTC genelinde toplam istihdam 74.511 kişi olarak tahmin edilmiştir. Anket sonuçlarına göre işsiz sayısı 7.709 kişi, işsizlik oranı ise % 9,4'dür.

Bu anket sonuçlarına göre, toplam işsiz sayısı 7.709 olarak tahmin edilmiştir. Buna göre işsizlik oranı KKTC genelinde % 9,4'dür. İşsizlik oranı, KKTC genelinde erkeklerde % 6,6, kadınlarda % 14,3 olarak hesaplanmıştır. 7.709 olarak tahmin edilen işsizlerin (3.863 kişisi) % 50,1'i ilçe merkezlerinde, (3.845 kişisi) % 49,9'u da bucak ve köylerde bulunmaktadır. % 14,8 ile en yüksek işsizlik oranı Güzelyurt'ta, % 7,8 ile en düşük işsizlik oranı ise Lefkoşe'de tahmin edilmiştir. Ayrıca, 15–24 yaş gurubundaki genç nüfusun işsizlik oranı % 23,6 olarak tahmin edilmiştir.⁷⁷

Aşağıdaki tablo 3'de son 5 yılda çalışanların sayısı verilmiştir. Bu verilerden KKTC'de ikamet etmekte olup, GKRY de çalışan nüfus istatistikleri verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere GKRY'de istihdam edilen KKTC vatandaşlarının sayısı her geçen sene azalırken, çalışanlar içinde erkek yoğunluğu yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarında Güney Kıbrıs'ta Çalışanların Sayısı

Güney Kıbrıs'ta çalışanlar			
Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
2004	4655	4403	253
2005	3919	3830	89
2006	4093	3833	261
2007	2643	2357	286
2008	3252	3148	104

Kaynak: KKTC DPT 2008 Yılı

Not: Rakamlar yuvarlamalardan dolayı toplamı vermeyebilir.

⁷⁷ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Resmi İnternet Adresi
http://www.diyih.gov.tr/files/ulkeler/kkctc.html?category_id=238 (17.08.2009)

Tablo 4. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarına İlişkin İşgücü Durumu

15 ve daha yukarı yaştaki kurumsal olmayan sivil nüfus				İşgücünde olmayan nüfus			İşgücü								
Yıl	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam			İstihdam			İssiz		
							Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2004	178,117	91,796	86,321	81,525	29,084	52,441	96,592	62,712	33,880	86,914	58,087	28,826	9,678	4,625	5,053
2005	185,455	96,197	89,258	92,207	34,691	57,515	93,248	61,506	31,742	85,583	58,517	27,066	7,665	2,988	4,677
2006	190,423	99,216	91,206	89,056	33,665	55,391	101,36	65,551	35,816	91,815	61,595	30,220	9,552	3,956	5,596
2007	197,660	104,072	93,588	98,512	38,678	59,834	99,149	65,394	33,754	89,787	61,000	28,788	9,361	4,395	4,967
2008	201,796	106,138	95,658	100,69	39,617	61,074	101,104	66,521	34,584	91,223	61,496	29,727	9,881	5,025	4,857

Kaynak: KKTC DPT 2008 Yılı Verileri

Tablo 5. KKTC'de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarındaki İşgücü Durumuna İlişkin Temel Göstergeler

Yıl	İşgücüne katılma oranı %			İstihdam oranı %			İşsizlik oranı %			Genç nüfustaki işsizlik oranı %		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2004	54.2	68.3	39.2	48.8	63.3	33.4	10.0	7.4	14.9	22.3	17.8	14.9
2005	50.3	63.9	35.6	46.1	60.8	30.3	8.2	4.9	14.7	20.3	14.3	28.3
2006	53.2	66.1	39.3	48.2	62.1	33.1	9.4	6.0	15.6	23.8	21.1	27.3
2007	50.2	62.8	36.1	45.4	58.6	30.8	9.4	6.7	14.7	22.8	19.4	27.7
2008	50.1	62.7	36.2	45.2	57.9	31.8	9.8	7.6	14.0	24.7	24.0	25.8

Kaynak: KKTC DPT 2008 Yılı Verileri

Yukarıdaki Tablo 4 ve 5’te, KKTC’deki işgücü durumuna yönelik temel göstergeler verilmiştir. 15 ve daha yukarı yaştaki işgücü temelli nüfus verisi olarak 201,796 civarındaki nüfusun 101,10’u işgücü olarak tespit edilmişken bu sayının 91,223 ‘ü istihdam edilmektedir. Genç nüfusun işsizlik oranı yıllara göre değişiklik gösterse de genel itibarıyla % 20 oranında sabitlenmiş görülmektedir. Dönemsel olarak artma ve azalmalar gözlemlenmektedir.

Tablo 6. KKTC’de Yaşayan Kurumsal Olmayan Nüfusun 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 Yıllarındaki İşgücü durumuna İlişkin Temel Göstergeler

İşgücüne katılma oranı %				İstihdam oranı %			İşsizlik oranı %			Genç nüfustaki işsizlik oranı %		
Yıl	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2004	54.2	68.3	39.2	48.8	63.3	33.4	10.0	7.4	14,9	22.3	17.8	14.9
2005	50.3	63.9	35.6	46.1	60.8	30.3	8.2	4,9	14,7	20.3	14.3	28.3
2006	53.2	66.1	39.3	48.2	62.1	33.1	9.4	6,0	15,6	23.8	21.1	27.3
2007	50.2	62.8	36.1	45.4	58.6	30.8	9.4	6,7	14,7	22.8	19.4	27.7
2008	50.1	62.7	36.2	45.2	57.9	31.8	9.8	7,6	14,0	24.7	24.0	25.8

Kaynak: KKTC DPT 2008 Yılı Verileri

Yukarıdaki Tablo 6’da yaşayan nüfusun son beş yıl içindeki işgücü durumuna yönelik temel bilgiler yüzde bazında verilmiştir. Bu tabloya göre nüfusun işgücüne katılım oranı 2004 yılında %54,2 oranındayken, 2008 yılında bu oran %50,1’e düşmüştür. İstihdam oranının 5 yılda düşme yaşanırken, genç nüfusun işsizlik oranı ise %22,3’den %24,7 oranına yükselmiştir. Bu da KKTC’de işgücüne katılabilir nüfusun yarıya yakınının çalışmadığını,

buna rağmen işgücü'nün istihdam edilecek yatırım alanlarının yetersizliğinden dolayı da işsizlik oranındaki yükselmenin yıllara göre belli bir oran da arttığını bize göstermektedir.

Tablo 7. KKTC İstihdamında olan Nüfusun Sektörel Dağılımı (Hanehalkı İşgücü Anketlerinden)

İktisadi Faaliyet	2004		2005		2006		2007		2008	
	Nüfus	Dağılım (%)	Nüfus	Dağılım (%)	Nüfus	Dağılım (%)	Nüfus	Dağılım (%)	Nüfus	Dağılım (%)
Tarım, ormancılık,	7.278	8.4	4.681	5.5	4.378	4.8	3.170	3.5	3.171	3.5
Madencilik ve taşocakçılığı	114	0.1	144	0.2	113	0.1	115	0.1	113	0.1
İmalat Sanayi	9.490	10.9	8.440	9.9	8.006	8.7	7.679	8.6	7.171	7.9
Elektrik, Gaz ve Su	607	0.7	641	0.7	644	0.7	1.103	1.2	860	0.9
İnşaat ve Bayındırlık	8.079	9.3	8.375	9.8	9.590	10.4	9.664	10.8	10.491	11.5
Toptan ve Perakende	14.130	16.3	14.563	17.0	16.757	18.3	17.340	19.3	16.123	17.7
Lokanta ve	5.039	5.8	4.942	5.8	5.755	6.3	5.493	6.1	5.941	6.5
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	6.1	5.378	6.3	5.250	5.7	5.017	5.6	6.082	6.7
Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3.9	3.044	3.6	3.541	3.9	3.142	3.5	3.638	4.0
Gayrimenkul Kiralama	3.595	4.1	4.261	5.0	3.319	3.6	4.120	5.6	3.004	3.3
Kamu Yönetimi	13.309	15.3	14.346	16.8	14.969	16.3	14.344	16.0	14.854	16.3
Eğitim	8.576	9.9	9.120	10.7	9.743	10.6	9.479	10.6	9.715	10.6
Sağlık İşleri	2.545	2.9	2.470	2.9	2.931	3.2	3.013	3.4	2.907	3.2
Diğer Toplumsal	5.460	6.3	5.178	6.1	6.821	7.4	6.180	6.8	7.151	7.8
TOPLAM:	86.914	100.0	85.583	100.0	91.817	100.0	89.787	100.0	91.223	100.0

Kaynak: KKTC DPT 2008 Verileri

Yukarıdaki tablo 7 de, KKTC istihdamında olan nüfusun sektörel dağılımını bize vermektedir. İşgücü nüfusunun önemli bir kısmının Toptan-perakende ticaret sektöründe çalıştığını görmekteyiz. Bunu Kamu sektörü, İnşaat sektörü ve eğitim sektörü izlemektedir. Bu veriler bize KKTC ekonomisinde hangi sektörlerde işgücünün yoğunlaştığını göstermektedir.

4.3. İthalat ve İhracat

KKTC ihracatı konjonktürel bir yapıdadır. Bunun en önemli sebebi üretimin yüksek maliyetli olmasıdır. Üretimde kullanılan araç-gereç ve hammaddelerin büyük bir çoğunluğunun ithalata dayanmış olması da KKTC ihracatını olumsuz etkileyen diğer önemli bir faktördür. Bütün bu olgulara KKTC'nin siyasi anlamda tanınmaması da eklenince dış ticaretin hiç de istenilen düzeyde olmadığı ortaya çıkmaktadır.⁷⁸

KKTC dış ticaretinde, ithalat kaleminin önemli bir miktarı tüketim malları üzerine yoğunlaşmış durumdadır. İthalat ve İhracatta başı çeken ülkeler Türkiye ve AB ülkeleridir. Dış ticaret yapısı incelendiği zaman ithalatın ekonomideki payının çok yüksek olduğu ve bundan dolayı da yüksek bir ticaret açığının gerçekleştiği görülmektedir. Aşağıdaki KKTC DPT raporundan derlenen tablo'da da görüleceği üzere, İthalat-İhracat dengesindeki farklılıkların yüksek olması, ekonominin ağırlık noktası ithalata dayalı olması, bunun da borçlanma ve kredi yardımlarını zorunlu kılması KKTC yönetiminin siyasi arenada ve özellikle dış politikadaki esnekliğini sınırlamaktadır.

Aşağıdaki tablo 8 de ise, KKTC'nin dış ticaret verileri verilmiştir. Bu veriler bize KKTC ekonomisinin ithalata bağımlı hale geldiğini göstermektedir. İthalat ve İhracat verileri birbirinden kopuk bir yükselme göstermiş, İhracatın ithalatı karşılama oranı yıldan yıla azalırken, 2008 itibarıyla bu oran tek rakama düşmüştür.

---

⁷⁸ ŞAFAKLI- ÖZDEŞER, a.g.m.

Tablo 8: KKTC DIŞ TİCARET VERİLERİ 1975-2007

Yıllar	İthalat (Milyon ABD Doları)	İhracat (Milyon ABD Doları)	İhracat/ithalat Oranı (%)	GSMH (Milyon ABD Doları)
1975	31.0	10.4	33.5	-
1976	65.0	15.8	24.3	-
1977	82.0	23.9	29.1	209.4
1978	85.2	30.8	36.6	214.7
1979	90.8	35.8	39.4	231.1
1980	94.4	44.5	47.1	233.6
1981	104.1	36.9	35.4	217.0
1982	119.9	39.5	32.9	208.5
1983	145.3	40.7	28.0	202.9
1984	136.3	38.8	28.5	201.2
1985	143.0	46.3	32.4	240.2
1986	153.2	52.0	33.9	285.9
1987	221.0	55.1	24.9	331.6
1988	218.1	52.4	24.0	341.7
1989	262.5	55.2	21.0	425.4
1990	381.5	65.6	17.2	591.0
1991	301.1	52.5	17.4	541.4
1992	371.4	54.6	14.7	585.5
1993	363.9	54.5	15.0	624.9
1994	286.6	53.4	18.6	554.3
1995	366.1	67.3	18.4	755.7
1996	318.4	70.5	22.1	773.9
1997	374.2	57.7	15.4	759.8
1998	430.5	53.4	12.4	890.5
1999	412.7	52.4	12.7	963.9
2000	424.9	50.4	11.9	1.039,9
2001	272.0	34.6	12.7	908.8
2002	309.6	45.4	14.7	941.4
2003	477.8	50.8	10.6	1.283,7
2004	853.1	62.0	7.3	1.765,2
2005	1.255,5	68.1	5.4	2.327,8
2006	1.376,2	68.1	4.9	2.845,2
2007	1.539,2	83,7	5.4	3.598,8
2008*	1,465	72,7		

Kaynak: KKTC Devlet Planlama Örgütü İzleme ve Koordinasyon Dairesi, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2007 Raporu, Ocak 2009

* 2008'in 11 Aylık dönemi.bkz:

http://www.kibrisligazetesi.net/kibrisli/site/tr/main.php?action=article_details&article_id=21806 (9.7.2009)

Tablo 9: KKTC Devlet Bütçe Dengesi ve Borçlanma

	1977	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bütçe Geliri	821,3	2,637.6	33,283.9	441,214.0	9,758,343.6	246,610,36 2.1	320,490,26 9.9	462,215,75 1.1	764,430,18 0.2	1,113,058,4 70.5	1,249,910,1 79.1	1,509,540,7 94.2	1,912,021,3 59.7
Bütçe Gideri	1.186.1	4,209.2	45,788,7	524,749.0	13,655,393. 2	332,228,06 8.4	492,609,66 6.7	801,470,48 3.8	1,027,199,6 83.9	1,261,834,3 04.7	1,500,220,9 78.1	1,923,710,0 74.6	2,125,063,5 62.9
Finansman Dengesi	-364.8	-1,571.6	-12,504.8	-83,535.0	- 3,897,049.6	- 85,617,706. 3	- 172,119,39 6.8	- 339,254,73 2.7	- 262,769,45 8.7	- 148,775,83 4.2	- 250,310,79 9.0	- 414,169,28 0.4	- 287,087,31 6.2
TC Kredileri	276.0	1,541.3	8,750.0	10,000.0	-	42,643,904. 1	145,499,74 3.3	304,904,50 4.8	269,718,95 6.1	164,314,43 1.9	293,182,87 6.5	320,091,28 7.0	271,361,36 5.1
İç Borçlanma	88.8	30.3	3,754.8	73,535.0	3,897,049.6	42,973,802. 2	26,619,653. 5	34,350,227. 9	- 6,949,497.4	- 15,538,597. 7	- 42,872,077. 5	94,077,993. 4	15,725,951. 1

Kaynak: KKTC DPT 2008 Yılı Verileri

4.4. Borçlar

Yukarıdaki tablo 9 KKTC devlet bütçe dengesi ve borçlanma oranlarını göstermektedir. 1977–2007 arasındaki verilerde ekonomide daima bütçe açığı verilmiş ve ekonomi borçlanma ile ayakta durabilmiştir. KKTC ekonomisinde son yıllarda görülen daralma, bu daralmaya bağlı olarak da kamu gelirleri azalmıştır. Azalan kamu gelirleri finansmanı için iç borçlanmaya gidilmiştir. Böylelikle iç borç stoku artış eğilimine girmiştir. Bu artış 2005 yılından itibaren 2006 da borçlanmanın 2 katına çıktığı görülmüşse de 2007 yılında iç borçlanma gereği düşmüştür. Bunun nedeni ekonomideki dıştan yapılan sübvansiyonların harcama eğilimlerini arttırmasından dolayı, KKTC ekonomisinin geleneksel ihracatı çeşitlendirme kısa dönemde mümkün olmadığından borç stoklarının artmasına neden olabilmektedir.

1.1974 ÖNCESİ KIBRIS'TAKİ TÜRKLERİN DURUMU

1960 öncesi dönemde ada da bulunan Türkler, eskiden kalma bir alışkanlıkla devlet memuru olma amacını taşımaktaydılar. Bunun en önemli nedenlerinden biri, küçük toplum olmanın getirdiği çekingenlik ve risk alamamalarıdır. Bununla beraber, İngiliz yönetiminin adadaki varlığı ile beraber Türkler, topraklarını satıp Türkiye'ye göç etmeye başlamışlar. Eğitim hususunda ise Türkler, çocuklarını bireysel ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik ara eleman yetiştirememişlerdir. Ticaret ile uğraşabilecek gençler, Türkiye'ye yerleşmekteydiler. Türk tüccar olmadığı yada yeterli nitelikleri sahip bulunmadıklarından dolayı ada da bulunan Türk üreticilerin ürünleri, Rum tüccarların inisiyatifinde değerlendirilmekteydi. (Ek-2)

Kıbrıs Türk toplumunda 1960 öncesinde ekonomik faaliyetleri destekleyip, yönlendirebilecek bir bankanın olmamasıyla beraber, Türk üreticileri ve tüccarları bir araya getirip, ekonomik bir güç olarak meydana çıkacak kurum yoktu. 1953 Ağustos'unda Lefkoşa'da 56 Türk tüccarın katılımıyla Türk Tüccarlar Birliği kurulmuştur. 1955 Şubat ayında Türkiye İş Bankası Lefkoşa şubesi açılmıştır.⁷⁹ Gelişmeler sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve siyasi yönden de oldukça önemlidir. Bu gelişmeler neticesinde, Türkiye ile mali köprü kurulmakla beraber, Kıbrıs'lı Türkler, Rumlara karşı kendilerini ekonomik, toplumsal ve siyasi anlamda daha güçlü hissetmişlerdir.

Adada EOKA kaynaklı olarak meydana gelen Rum saldırıları ada ekonomisiyle beraber sosyal ve siyasi hayat üzerinde de olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Adanın geliri düşmekle beraber, altyapı ve iktisadi yatırımlarda durmuştur. 1957'de Rum toplumunun İngiliz mallarına karşı gerçekleştirdikleri boykotlar, İngiliz ticari acentelerin Türk tüccarlarla temasa geçmelerini ve ekonomik dar boğazı bir nebze olsun aşmalarını sağlamıştır. Ancak, 1957 yılında iyi hava koşulları neticesinde üretimde yaşanan bolluk, 1959 yılındaki kuraklık nedeniyle çabuk bitmiştir. 1958 yılı raporuna göre;⁸⁰

---

⁷⁹ Plümer, A. , Kıbrıs Ekonomi Tarihi (1960–1974), Rüstem Kitabevi, Lefkoşa, 2008, s.2

⁸⁰ Plümer, a.g.e., s.4

Tablo 10: 1958 Yılı Verileriyle Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı

	Çalışan Nüfus	Çalışan Nüfusun %	Milli Gelirin %
Tarım	136.000	51	25
İmalat-Sanayi	37.000	14	-
İnşaat	20.000	8	16(2+3)
Madencilik	6.300	2	14

Kaynak: Cyprus, Report for the year 1958, Cyprus Government Printing Office, Nicosia, 1959, s.93

Tablo 10'a göre 1958 yılı çalışan nüfusunun %51'i Tarım sektöründe çalışarak milli gelirin %25'ini oluşturmaktadır. Tarım sektörünü %14 ile İmalat Sanayi, %8 ile İnşaat sektörü izlerken ve Madencilik %2 ile son sırada gelmektedir. Bunun nedeni farklı etnik ve dini unsurlardan bir araya gelmiş küçük bir ada olması nedeniyle, sanayinin yeterince gelişmemiştir. Sanayi gelişmediği için de, Kıbrıs'ın uluslararası ticaretten kopuk kalmasına neden olmuştur.

Ekim 1960 İş Bulma Dairesi kayıtlarına göre 1326 Türk, 4396 Rum işsiz bulunmaktadır. İşsizlik nedeniyle ada dışına çok sayıda göç olmuştur. Daha önceden belirttiğimiz gibi ada Türkleri İngiltere, Türkiye, Avustralya gibi ülkelere göç etmişlerdir. 1959 yılında 2160 kişi göç ederken, 1960 yılının ilk 8 ayında 7884 kişi göç etmiştir.⁸¹ BM Teknik Yardım Heyeti Başkanı Dr. Williard Thorpe'un hazırlayıp 1961 yılında hükümete sunduğu rapora göre milli gelir 1958 yılında 145 Kıbrıs Lirası, 1959 yılında ise 137 Kıbrıs lirası olarak belirlenmiştir.⁸² 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs'taki hemen hemen her sektörde az da olsa faaliyet göstermişlerdir.

⁸¹ Gazioğlu, A. C. , Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları ve Ortaklığın sonu, 1960-1964, Cyrep, Ankara, 2003, s. 12-13

⁸² Gazioğlu, ,a.g.e., s. 21-28

Tablo 11: 1963 Yılında Kıbrıs Türklerinin Ekonomideki Yeri

SEKTÖRLER	Toplam GSYİH (Milyon KL)*	Kıbrıs Türklerinin Payı (Milyon KL)	Kıbrıs Türklerinin Payı %
Tarım,Orman,Balıkçılık	20,1	5,1	25,2
Madencilik	6,1	0,9	15,6
Sanayi	14,6	2,4	16,4
İnşaat	8,9	1,5	17,2
Ticaret	19,7	2,3	11,9
Ulaşım	14,3	2,0	14,0
İdari(TCM)**	6,9	1,7	24,1
Eğlence, Turizm	22,3	4,3	19,1
Toplam	112,9	20,2	17,9

Kaynak: The Economy Of The Turkish Republic Of Northern Cyprus, DPT, 1985 Raporu

* KL = Kıbrıs Lirası

** TCM = Türk Cemaat Meclisi

Yukarıdaki tablo 11’de, sektörlere göre Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs ekonomisindeki yeri görülmektedir. Sektörler itibarıyla Kıbrıs cumhuriyetinin toplam GSYİH’sı 112,9 iken, bu pay içinde Türklerin toplam ekonomideki payı %20,2’dir. Geri kalan kısmında adadaki Rum toplumuna ait olduğu görülmektedir. Bu dengesizliğin nedeni, Türk toplumu adada baskı ile azınlık statüsünde olup, baskılar nedeniyle ekonomide kendilerine iyi bir yer ayıramamakta ve dışarıya göç şeklinde olduğu söylenebilir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ada içerisinde toplam 443 sanayici vardır. 50’den fazla işçi çalıştıran fabrika sayısı 40 civarındadır. Türk sanayicilerin faaliyet alanları; peynir, yün, deri, limonata, gazoz, teneke, sabun, dondurma, şekerleme, mermer, kiremit, tuğla, makarna, tornacılık, dökmeçilik ve kuyumculuktur. TC İnhisarlar idaresinin kurup çalıştırdığı bir de sigara fabrikası vardır.⁸³

Kıbrıs Türk Köylerinin 1961, 1962, 1963 yıllarındaki sosyo-ekonomik ve toplumsal durumun: Kıbrıs Cumhuriyetinin ilk üç yılında Türk Cemaat Meclisiince incelenen 69 Türk köyünden 54’ünde çeşme suyu, 39’unda sulama suyu mevcuttur. Telefon hattı 24 köyde, elektrik hattı ise sadece 6 köyde vardır. 35 köyde tarımsal amaçla kullanılan zirai araçlar mevcuttur. Türk köylerinde okuma oranı çok yüksek olduğu tespit edilmiş olup, okuma-yazma oranı %50’nin altında sadece 2 köy vardır. İncelenen 69 köyden endüstriyel faaliyet

⁸³ Plümer, a.g.k. , s.21

gösteren 28 köy vardır. Ayrıca 51 köyde kurulu şirket vardır. 5 köyde de kadın kursları olduğu kayıt altına alınmıştır.⁸⁴

Cumhuriyetin diğer ortağı olan Rumların ortaklığı bozmaları ve 21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planını devreye sokmalarıyla, Kıbrıs Türk Toplumunu için tecrit yaşamı başlamıştır. Rum yönetimi askeri güç kullanarak gerçekleştiremediği Enosis'e, Türklere uygulanan ekonomik baskı ve insanlık dışı temel ihtiyaçlarını karşılamaktan mahrum bırakma yoluna giderek gerçekleştirmeye çalışmıştır. Saldırıların ilk aylarında 20 bin Türk köyünü terk ederken, 40 köy Rum teröristler tarafından yakılmış-yıkılmış ve 50'den fazla köy kısmen zarara uğramıştır. 55 bin civarında Kıbrıslı Türk işsiz kalmıştır.⁸⁵ Kızılay'ın yardımlarıyla hayatta kalabilmişlerdir.

Bununla beraber Türkler 1963 yılı Aralık ayından 1974 Temmuz'una kadar Rumlar tarafından her alanda baskıya maruz bırakılmışlardır. Türkler açısından Ulaşım sınırlı ve tehdit altında gerçekleşirken, Türklerin zorunlu olarak terk ettikleri topraklarını haksız bir şekilde Rumlar tarafından kullanılmıştır. Hükümet kanadından ve kamu hizmetlerinden dışlanmış, toplumsal olarak hareket ve haberleşme özgürlüğünden mahrum kalmış, tevkif edilenler mahkemede hakkını koruyamamıştır. İşlerinden olmuş ve evlerini terk etmek durumunda kalmışlardır.

1963 olayları başladıktan sonra Kıbrıs Türklerine yönelik uluslar arası yardım örgütlerinin gerçekleştirdiği yardımlar ise, 1964 yılı içinde ABD'nin doğrudan veya Kızıllaç örgütü vasıtasıyla gerçekleştirdiği yardımların toplam tutarı 45.182.26 Dolardır. İngiliz Kızıllaç Teşkilatının Şubat-Temmuz 1964 ayları arasında Kıbrıs Türklerine yaptığı yardım 11,481 £, 31 Aralık itibarıyla 12,104 £ olduğu anlaşılmaktadır. Batı Almanya hükümeti 1964 yılı içerisinde 40.000 DM tutarında yardımda bulunmuştur. 1965 yılı itibarıyla tüm bölgelere sağlanan İngiliz, Amerikan ve Kızıllaç çadırlarının miktarı 610'dur.⁸⁶

1963–1974 arası baskı altında, uluslararası kamuoyunun gözleri önünde, her türlü hayati ihtiyaçtan tamamen ya da kısmen yoksun olan Kıbrıs Türk Toplumunu, varlığını kaybetmemiştir. Bu mücadelede umudunu hiç bırakmamış, Rum'a teslim olmamıştır. Bu

---

⁸⁴ Plümer, a.g.k., s.24

⁸⁵ Plümer, a.g.k., s.28

⁸⁶ Plümer, a.g.k., s. 49-50

baskı ve kısıtlamalar altında 28 Aralık 1967 yılında Kıbrıs Geçici Türk Yönetimini kurabilmiştir.

2. 1975–1980 YILLARI ARASINDA KUZEY KIBRIS'A ÇALIŞTIRILMAK İÇİN İSKAN EDİLENLERİN DURUMU

Türkiye Cumhuriyetinin 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirdiği Barış Harekâtı sonrasında adada coğrafik temele 3 ayrı egemenlik alanı ortaya çıkmıştır. Adanın kuzeyi Türklerin egemenlik alanına, Güneyi Rumların egemenlik alanı ve adanın doğusunda yer alan Dikelya ve Agratur üsleri ise İngiliz egemenlik alanında kalmıştır. Barış Harekâtı sonrası Kuzey Kıbrıs-Güney Kıbrıs diye bölünen ada topraklarında, Kuzeyde bulunan Rumlar güneye, güneyde bulunan Türkler kuzeye göç etmiştir. Harekât sonrasında Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Bülent Ecevit tarafından Kıbrıs'ın Türk tarafında federe devleti kurma görevi ile görevlendirilen Ziya Müezzinoğlu⁸⁷, Kıbrıs Koordinasyon Kurulu Başkanı sıfatıyla çalışmalara başlamıştır. En önemli amaç ise kurulacak federe devletin Türk kanadı ile Rum kanadı arasındaki ekonomik dengeyi sağlayacak ya da yakınlaştıracak kurum-kuruluşları oluşturup, işlerliğini sağlamaktır.

Kuzey'de birçok tarım arazisi, hayvan sürüleri ve bazı sanayi tesisleri atıl durumda kalmıştır. Bu atıl durumda kalan işletme ve mülklere yeniden işlerlik kazandırmak, verimini koruyup-geliştirmek üzere, Kıbrıs Koordinasyon Kurulunca bir envanter çalışması yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliğine bağlı oluşturulan Yardım Heyetine Kıbrıs Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Adanın Türkiye kontrolünde kısmında oluşturulan bu mekanizma ile eksikliklerin tespiti ve giderilmesi, gelişmenin sağlanması ve Rum kesim ile aradaki gelişmişlik farkının ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Yapılan planların gerçekleşmesi için insan gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü adanın geçmiş dönemlerdeki çatışmalar süresince devamlı dışa göç vermiştir. Adadaki Türklerin yoğun olarak göç ettikleri ülkeler ise Türkiye, İngiltere ve Avustralya'dır. Fakat bu Kıbrıslı Türklerin göç ettikleri yerlerde yeni bir düzen oluşturduklarından büyük çoğunluğu Kıbrıs'a geri dönmek isteginde olmamışlardır.(Ek-1) Buna karşın Türk egemenliğinde adanın kuzeyindeki bu işgücü açığını kapatmanın son derece gerekli olduğu, gerek Türk tarafı gerek

---

⁸⁷ Halkın Sesi Gazetesi, 26.8.1974, Haber Başlığı: (TC Maliye Bakanı Deniz BAYKAL, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut ÖZAL ve Ortak Pazar Nezdindeki Daimi Temsilci Büyükelçi Ziya MÜEZZİNOĞLU Kıbrıs'a Geldiler”

Rum tarafı gerekse Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Türkiye'den İşgücü aktarımı böylece başlamıştır.

İskân projesinin planını Ziya Müezzinoğlu yapmıştır. Fakat hükümetin değişmesi üzerine bu görevi sona ermiştir. Türkiye'de uygulama safhasında ise göçmenlerin Mersin'den Kıbrıs'a gönderilmesi birbirini takip eden dönemlerde Mersin'de görev yapan valiler tarafından yürütülmüştür. Bu valiler: Fahri Görgülü, Vali Yardımcısı Necati Özdemir, Bayram Turan Çetin, Naim Cömertoğlu, Necmettin Karaduman(Ek-4) ile Mersin Belediye Başkanı, Emniyet Müdürü, Gümrükler Müdürlüğü, Garnizon Komutanlığı, Kızılay gibi kurumlar da müşterek çalışmışlardır. Bununla beraber Türkiye Bayındırlık ve İskân Bakanlığında Toprak-İskân İşleri Genel Müdür Yardımcısı İsmail Karayel ve Daire Başkanı Nihat Bilgin görevli olarak çalışmalarını yürütmüşlerdir. Kıbrıs Türk Hükümetinin iskân çalışması sürecinde talebi üzerine Türkiye Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünden de uzman bir ekip Kıbrıs'a gönderilmiştir.(Ek-3) bu çalışmanın Kıbrıs ayağında ise iskân çalışmasını Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Bakanı İsmet Kotak, aynı Bakanlığın İskân Müsteşarı ve ilk İskân bakanı Hakkı Atun, Kıbrıs Türk Yönetimi Mersin Temsilcisi Yılmaz Bora, T.C. Büyükelçiliği Yardım Heyeti ve Sancaktarlık ile Türkiye'de bu işi yürüten bürokratların bir bölümü müştereken yürütmüşlerdir.(EK-1, Ek-3, Ek-4 ve Ek-10)

Gelen göçmenlerin sayısı konusunda tam bir sayı verilemese de Hakkı Atun 30.000 kişi (Ek-3), Aydın Sami'ye göre 35.000 (Ek-10), Rauf Denктаş 30.000 işçi geldiğini belirtirken 1000 civarında gaziler ve aileleri ile şehit yakınlarının yerleştiğini söylemiştir. (Ek-14) Almanya-Bochum'da bulunan Ruhr Üniversitesi Tarih bölümü doktora öğrencisi Christoph Ramm'in, "Kıbrıslı Türkler, Türk Göçmenler ve Uluslararası Kimlik Bağlamında Türk milliyetçiliği, Kıbrıslılık ve Avrupa" isimli çalışmasında 1974-1977 arasında Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a gelen göçmen sayısı 37.722, 1974-1979 arasında ise 41,491 olarak belirtmiştir.⁸⁸ KKTC eski Başbakanı Ferdi Sabit Soyer'e göre KKTC'nin nüfusu 300 bini aşıyor ve bu sayının 121.000'ini yerli Kıbrıslılardan oluşmaktadır. Soyer'in açıklamasına göre anne-baba-dede-ninesi Türkiye doğumlu 42.500 kişi bulunmaktadır. KKTC'de yaşayan 13.000 kişinin ise anne yada babasından biri Kıbrıs doğumludur.⁸⁹ KKTC Cumhurbaşkanı M.A. TALAT'a göre ise Mart 2004 itibarıyla KKTC'de 53.000 TC kökenli vatandaş

⁸⁸ Ramm, C. , "Turkish Cypriots, Turkish 'Settlers' and (Trans)National Identities between Turkish Nationalism, Cypriotism and Europe", Ruhr University Bochum (Germany), Department of History, South East European History, 2009, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.212

⁸⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 13.5.2008

bulunmakta, bu sayıdan 9.000'inin sürekli KKTC'de bulunmadığını belirtmektedir.⁹⁰ 2000 yılında KKTC Meclisi "Demografik Yapıyı Araştırma komisyonu"nun oybirliği ile onayladığı rapora göre 83.000 T.C. kökenli KKTC vatandaşı bulunmaktaydı.⁹¹ KKTC Türk Göçmenler Derneği Başkanı Enver Dinçoğlu'na göre ise, "Tarım İşgücü Statüsü ile KKTC'ye gelen göçmen ailelerin sayısı 2.876'dır. Şuan da adadaki 300 bin kişiden 130 bini Türkiyelidir" demektedir.(Ek-11) gazete arşivlerinde yapılan taramada ise KTFD İskan ve Rehabilitasyon Bakanı Hakkı Atun, 1974-1977 arasında 20,934 ailenin yani 83,650 kişinin Kuzey Kıbrıs'a iskan edildiğini açıklamıştır.⁹² Ekim 1974 itibarıyla Güneyli Kıbrıs Türk göçmenlerinin sayısı 44,039 olarak açıklandığına göre, 39,611 kişinin Türkiye'den getirilen göçmenler olduğu sonucuna varılabilmektedir.⁹³ 1974-1980 arasında planlı olarak Kuzey Kıbrıs'a gelen göçmenler, Mersin limanından 1000'er 1000'er ya da 500'er 500'er feribotlara bindirilerek Mağusa limanına getirilmiştir. Mağusa limanında bir kısmı direk bir kısmı da önce bir süreliğine göçmen konutlarında ardından da kendileri için planlanan köylere ve evlere yerleştirilmişlerdir.(Ek-3)

Bu 30–35.000 civarında bir sayıya sahip Türkiye göçmenleri, ilk geldiklerinde bir kontrata imza attıklarını, bu kontratta 10 yıl çalışıp daha sonra "Tarım Sigorta Fonu"ndan tazminatlarını alıp geri gidecekleri kendilerine belirtilmiş olduğunu dile getirdiler. Ancak değişen ulusal ve uluslar arası konjonktür gereği ne Kıbrıs Türk Yönetiminin böyle bir beklenti içerisinde olduğunu ne de kendilerinin Kıbrıs'tan ayrılmaya niyetlerinin bulunmadığını anlatmışlardır.

1975–1980 arasında iskan edilen bu insanlardan tamamına yakını bahçecilik, sulu-kuru tarım, balıkçılık ve diğer meslek erbaplarından müteşekkil olarak çoğunluğu Karadeniz, Akdeniz, İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelmişlerdir. Kent merkezinden gelen çok az olmakla beraber bunlarda Antalya ve Denizli'den gelmişlerdir. Mağusa'ya yerleştirilmişlerdir. Araştırmalar kapsamında görüşülen Kıbrıslı Sosyal bilimci Mete Hatay, Kıbrıs'a yerleşen çiftçi ve tarım işçilerinin Antalya, Mersin, Adana, Trabzon, Samsun, Çarşamba, Konya ve Güneydoğu'dan getirildiğini belirtmiştir. Hatay, yoksulluk ve zor yaşam şartları, insanları Kıbrıs'a göçe zorlamıştır, politik ve ideolojik bir neden yoktur demektedir.

---

⁹⁰ Yusuf, a.g.e. , s.277

⁹¹ Yusuf, a.g.e. , s.277

⁹² Zaman Gazetesi , 09.08.1977

⁹³ An, a.g.e., s.319

3. 1974 SONRASI GÖÇ EDENLERİN KIBRIS'IN SİYASİ YAPISINDAKİ YERİ

1974 sonrası Türkiye göçmenleri, Kıbrıs'taki 1963-1974 mücadele ve savaş ile geçen 11 yılın ardından, olağanüstü şartların devam ettiği bir dönemde adaya gelmişlerdir. Gelenlerin ağırlıklı olarak muhafazakar milliyetçi oluşu ve savaş sonrası yıllarda Kıbrıs Türk toplumun çoğunluğundaki milliyetçi tutumun etkisi, göçmenlerin Kuzey Kıbrıs'ta sağ görüşü temsil eden ve Türk lider R.Denktaş'ın başkanlığındaki UBP'yi desteklemelerine neden olmuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta oylarıyla gerçek bir güç olan Türkiye göçmenleri, Kıbrıslı Türklerle kıyaslandığında daha politizedirler, daha tecrübelidirler. Gerek partilerin köy gezilerinde göçmenlerin bulunduğu köylerin kahvelerindeki yoğunluk gerekse sorulan sorular bunu doğrular niteliktedir.⁹⁴

1975 sonrasında gerek Kıbrıslı yöneticilerin birtakım yanlı uygulamaları, gerekse bazı Kıbrıs kökenlilerin yanlış tutum ve davranışları, göçmenleri siyasi parti çatısı altında dayanışmaya itmiştir. 8 Mart 1979 tarihinde Yeni Düzen gazetesinde “Yıllık geliri 36.000 TL’yi aşan köylülerin elinden tahsisli toprakları geri alınıyor. 1979 kurlarına göre 36.000 TL= 1000 KL. Orta derece bir memur maaşı 250-300 KL olduğu düşünülürse, 1000 KL’lik yıllık gelir fazla sayılmaz. Dolayısıyla bu düzenlemenin köylü üzerinde adalet duygusunu ne derece etkilediği ortaya çıkmaktadır.”⁹⁵ Meydana gelen bu ve benzeri olaylar, Türk göçmenlerde huzursuzluk yaratmış ve örgütlenme ihtiyacı hissettirmiştir. 1979 yılında ilk Türkiyeli partisi olan “Türk Birliği Partisi”(TBP) kurulmuştur. 1983’te ise Yeni Doğu Partisi(YDP) kurulmuştur. 1988’de ise YDP başkanlığına, genel başkanlığını Süleyman Demirel’in yaptığı Doğru Yol Partisinin (DYP) Genel İdare Kurulu Üyesi Orhan Üçok getirilmiştir. İleriki dönemlerde Kıbrıslı siyasiler, Türkiyelilerin kurup-desteklediği bu partilerin Türkiyeli-Kıbrıslı ayrışmasını körüklediğini dile getirmesi üzerine sağ görüşlü partilerle birleşme yoluna gitmişlerdir.

Bugünkü şartlarda göçmenler kendi aralarında siyasi olarak bölünmüş, birbirlerine cephe alır konuma gelmişlerdir.

⁹⁴ Ergün,M. , Yolun Açık Olsun Kıbrıs, Piramit Y. , Ankara, 2004, s.116

⁹⁵ Hasgüler, Kıbrıslılık, s.160-161

4. BARIŞ HAREKÂTI SONRASI İSKÂN EDİLENLERLE YAPILAN ANKET UYGULAMASI

4.1. Anketin Evreni

Anket çalışmasının evreni 1974 sonrası Kıbrıs'a göç eden tarım işgücüne yöneliktir.

4.2. Anketin Örnekleme

Anket çalışması Lefkoşa, Girne, İskele ve mağosa bölgelerini kapsamaktadır. Anketin uygulanışı basit tesadüfî örnekleme tekniğiyle yapılmıştır. 1974 sonrasında Kıbrıs'da politik, bürokratik, medya alanında ileri gelen 15 kişi ile yüzyüze görüşme yapılmıştır. 1974 sonrası Türkiye'den istihdam edilmek üzere getirilen göçmenler ile bu göçmenlerin oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarına anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulaması 97 kişi ile sınırlı kalmıştır. Bunun sebebi ankete katılanların ankete katılmak istememeleri ile politik kaygılardan oluşmaktadır.

4.3. Anket Uygulamasının Amacı

Anket uygulamasının amacı 1974 sonrası Türkiye'den Kıbrıs'a göç edenlerin sosyal, ekonomik, toplumsal alandaki düşünceleri ve KKTC'ye uyumunu tespit etmektir.

4.4. Anket Uygulamasındaki Yöntem

Çalışmada iki yöntem uygulanmıştır. Bunlardan birincisi konuyla ilgili literatür taraması şeklindedir. Diğer de anket uygulaması ve mülakatlardan oluşmaktadır.

5. ANKET UYGULAMASI

Tablo 12: Cinsiyetiniz?

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Erkek	90	92,8
Kadın	7	7,2
Toplam	97	100,0

Anket katılanların 90'ı "Erkek", 7'si "Kadın"dır. Bunun en önemli sebebi göçmen Türklere kadınların görüşmeyi kabul etmemesi ve erkek egemen toplum hayatının güçlü olmasıdır.

Tablo 13: Yaşınız?

Yaş Aralığı	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
15-24 yaş arası	1	1,0
25-35 yaş arası	10	10,3
36-60 yaş arası	71	73,2
60 yaş üstü	15	15,5
Toplam	97	100,0

Anket yapılan kişilerden %74'ü "36-60 yaş" arasındayken, %15'i "60 yaş üstü", %10'u "25-35 yaş" arasıyken %1'i "15-24 yaş" arasındadır. Hedef kitle 1974 sonrasında özellikle 1975-1977 göçmenleri olmasından dolayı, elde edilen veriler hedefin büyük oranda gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 14: Medeni Durumunuz?

Medeni Hal	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Evli	81	83,5
Bekâr	2	2,1
Eşinden Boşanmış	5	5,2
Eşi Ölmüş/Dul	9	9,3
Toplam	97	100,0

Tablo 14'te görüldüğü üzere anket yapılan kişilerin %83,5'i evlidir. Ankete katılanlardan %9,3'ünün eşi ölmüş yada dul kişilerden oluşmaktadır. Eşinden boşananlar %5,2'lik bir oranda bulunurken, bekarların oranı %2,1'dir. Bu oranlar göçmen ailelerin aile

kurumuna verdikleri önemi göstermekle beraber, Geleneksel Türk Aile yapısını devam ettirdiklerini bize göstermektedir.

Tablo 15: Evliyseniz eşinizin memleketi/kökünü?

Eş'in kökeni	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kıbrıs Türkü	13	13,4
Türkiye'den Göçmen	37	38,1
Türkiye Türkü	37	38,1
Total	87	89,7
Hatalı/Boş	10	10,3
Toplam	97	100,0

Anket yapılan kişilerden eşinin Türkiye Türkü veya Türkiye'den göçmen olanların oranı %38,1 oranıyla birbirine eşit çıkmıştır. 10 kişi boş bırakırken, %13,4'ü ise Kıbrıslı Türk ile evlendiğini belirtmiştir. Bu orana göre göçmenler ağırlıklı olarak kendileri gibi göçmen ailelerden kız alıp vermekte yada Türkiye'den kız almakta yada vermektedir. Kıbrıslı Türk ile evli olma ise azımsanmayacak bir orandadır.

Tablo 16: Eğitim durumunuz nedir?

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
İlköğretim	53	54,6
Orta öğretim	19	19,6
Üniversite	8	8,2
Hiç okula gitmemiş	16	16,5
Toplam	96	99,0
Hatalı/Boş	1	1,0
Toplam	97	100,0

Tablo 16'ya göre görüştüğümüz kişilerin %54,6'ü İlköğretim eğitimi almışken, %19,6'sı Ortaöğretim, %8,2 Üniversite eğitimi almışken %16,5'i ise hiç okula gitmemiştir. 1 kişi ise boş bırakmıştır. İlköğretim okumuş anket katılanlarının yüksek olması, gelen göçmenlerin eğitim düzeylerinin düşük olması ve ağırlıklı olarak kırsal kesimden geldiklerini göstermektedir.

Tablo 17: Kıbrıs'ta ne kadar süredir kalmaktasınız?

Yıl Oranları	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
5–15 yıl	3	3,1
15–25 yıl	34	35,1
25–35 yıl	48	49,5
35 yıl ve üstü	12	12,4
Toplam	97	100,0

Ankete katılanların Kıbrıs'ta buldukları süre itibarıyla ağırlığın %49,5 oranıyla 25–35 yıl arasında bulunanlardan oluşmaktadır. Bunu %35,1 ile 15–25 yıl arası, %12,4 ile 35 yıl ve üstü takip ederken, en az oran %3,1 ile 5–15 yıl arasında bulunanlarıdır.

Tablo 18: Siz veya Aile Büyükleriniz Türkiye'nin Hangi Bölgesinden Gelmiştir?

Bölgeler	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Karadeniz	20	20,6
İç Anadolu	12	12,4
Doğu Anadolu	14	14,4
Akdeniz ve Diğerleri	50	51,5
Total	96	99,0
Boş	1	1,0
Toplam	97	100,0

Siz veya Aile Büyükleriniz Türkiye'nin Hangi Bölgesinden Gelmiştir? sorusunu 1 kişi boş bırakmıştır. Anket yapılan kişilerin 96 tanesi anket sorusunu cevaplamıştır. Anket yapılan kişilerden %51,5'i Akdeniz ve diğer bölgelerden çıkmıştır. Bunu %20,6 ile Karadeniz bölgesi takip etmektedir. Doğu Anadolu bölgesi 14,4, İç Anadolu bölgesi ise 12,4 oranlarında çıkmıştır. Ankete katılanlar ağırlık noktasını teşkil eden Akdeniz bölgesi ve diğer bölgeler tercihi, göçmenlerin Türkiye'den tarım işgücü olarak gelmelerini bize en iyi şekilde anlatıyor. Çünkü Akdeniz bölgesi gerek iklim gerek ise tarım türü bakımından Kıbrıs'la benzerlik göstermektedir.

Tablo 19: Hangi Alanda Çalışmaktasınız?

Çalışma Alanları	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Özel	79	81,4
Kamu	13	13,4
Total	92	94,8
Hatalı	5	5,2
Toplam	97	100,0

Ankete katılan göçmenlerin %81,4 gibi yüksek bir kısmı özel sektörde çalıştığını belirtirken, %13,4'ü ise kamu sektöründe çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 20: Özel Sektördeki Alanınız?

Sektörler	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Eğitim	6	6,2
Turizm	8	8,2
Gıda	25	25,8
İmalat	19	19,6
Diğer	32	33,0
Total	90	92,8
Boş	7	7,2
Toplam	97	100,0

Anket yapılan kişilerden Özel Sektörde çalışanların oranı %33'ü "Diğer" maddesini işaretlerken, %25,8'i "Gıda", %19,6'sı "İmalat", %8,2 "Turizm", %6,2'si "Eğitim" maddesini işaretlemiş %7,2'si soruya cevap vermemiştir.

KKTC’de yapılan bir başka alan çalışmasında da Türkiye göçmenlerinin büyük bir çoğunluğunun işçi olduğunu saptamıştır.⁹⁶ Aşağıdaki tablo 21’de sosyal güvence ile ilgili soruya ise kişilerin %86,6’sı cevap vermiştir. Özel sigortaya sahip olanların sayısı %11,3 çıkarken, Sosyal Güvenlik Kurumu sigortasına sahip olanların oranı %75,3 çıkmaktadır.

Tablo 21: Hangi Sosyal Güvenceniz Var?

Sosyal Güvence	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Özel	11	11,3
SGK	73	75,3
Toplam	84	86,6
Boş*	13	13,4
Toplam	97	100,0

* Cevaplandırılmamış sorular

Tablo 22: Aylık Ortalama Geliriniz?

Gelir Seviyesi	Kişi Sayısı	Yüzde
1000 TL	2	2,1
1000–2000 TL	40	41,2
2000–4000 TL	45	46,4
4000–6000 TL	5	5,2
6000 ve Üstü TL	2	2,1
Toplam	94	96,9
Boş	3	3,1
Genel Toplam	97	100,0

Yukarıdaki tablo 22’de da görüldüğü üzere, 2000–4000 TL arası gelire sahip bulunanlar %46,4 oranındayken, 1000–2000 TL arası gelire haiz bulunanların oranı %41,2’dir. Asgari Ücretin 1.237 TL olduğu düşünülürse gelirlerin Türkiye şartlarına göre yüksek ancak KKTC şartlarında düşük olduğu sonucuna varılabilecektir.

Aylık ortalama gelir sorusuna baktığımızda, düşük ve orta gelir grubunun ağırlıkta olduğunu görmekteyiz.

⁹⁶ Kaya, K. , KKTC’nde Türkiye’den Göç Edenlerle Kıbrıslı Türkler Arasındaki Kültürel Bütünleşme Düzeyi, Kıbrıs Türk Kültür Derneği 1.Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara, 2009, s.387-406

Tablo 23: Kişilerin Kıbrıs'ta buldukları süre ile Aylık Gelir durumunun analizi

Kıbrıs'ta Bulduğunuz Süre		Aylık Ortalama Geliriniz					Toplam
		1000 TL	1000–2000 TL	2000–4000 TL	4000–6000 TL	6000 ve Üstü TL	
5–15 yıl	Kişi Sayısı	0	1	1	1	0	3
	Toplam %	0%	1,1%	1,1%	1,1%	0%	3,2%
15–25 yıl	Kişi Sayısı	0	13	16	2	2	33
	Toplam %	0%	13,8%	17,0%	2,1%	2,1%	35,1%
25–35 yıl	Kişi Sayısı	2	23	19	2	0	46
	Toplam %	2,1%	24,5%	20,2%	2,1%	0%	48,9%
35 yıl ve üstü	Kişi Sayısı	0	3	9	0	0	12
	Toplam %	0%	3,2%	9,6%	0%	0%	12,8%
Toplam	Kişi Sayısı	2	40	45	5	2	94
	Toplam %	2,1%	42,6%	47,9%	5,3%	2,1%	100,0%

SPSS programın yaptığım Kıbrıs'ta bulunan süre ile Aylık Gelir durumuna yönelik Tablo 23 'de %24,5 oranı ile 25-35 yıl süresinde Kıbrıs'ta bulunup, aylık geliri 1000-2000 TL olanları vermektedir. Bunu %20,2 ile 25-35 yıl arasında Kıbrıs'ta bulunup 2000-4000 TL gelire sahip bulunanlar izlemektedir. 1975-1980 arasında iskan edilenlerin 2009 itibarıyla 30-35 sene arasında Kuzey Kıbrıs'ta bulunduğu düşünülürse, yukarıdaki tablo 23'de bu süre zarfında bulunanların geliri yüksek olmamakla beraber, görüşülen kişilerin büyük çoğunluğunu teşkil etmesi göçmenlerin gelir durumlarının yüksek olmadığını bize göstermektedir.

Tablo 24: Siz veya Aile Büyükleri Türkiye'nin Hangi Bölgesinden Geldiği ile Aylık Ortalama Gelir arasındaki ilişkinin Analizi

Türkiye'den Gelen Bölgeler		Aylık Ortalama Geliriniz					Toplam
		1000 TL	1000–2000 TL	2000–4000 TL	4000–6000 TL	6000 ve Üstü TL	
Karadeniz	Kişi Sayısı	0	11	7	0	1	19
	Toplam %	,0%	11,8%	7,5%	,0%	1,1%	20,4%
İç Anadolu	Kişi Sayısı	0	2	7	3	0	12
	Toplam %	,0%	2,2%	7,5%	3,2%	,0%	12,9%
Doğu Anadolu	Kişi Sayısı	0	7	6	0	1	14
	Toplam %	,0%	7,5%	6,5%	,0%	1,1%	15,1%
Akdeniz ve Diğerleri	Kişi Sayısı	2	19	25	2	0	48
	Toplam %	2,2%	20,4%	26,9%	2,2%	,0%	51,6%
Toplam	Kişi Sayısı	2	39	45	5	2	93
	Toplam %	2,2%	41,9%	48,4%	5,4%	2,2%	100,0%

Yukarıda da değindiğim gibi ankete katılan kişilerden %51,5'i kendilerinin yada ailelerinin Akdeniz ve diğer bölgelerden geldiklerini belirtmişlerdir. Yukarıdaki tablo 24'te de en yüksek gelir düzeyi-uyruk karşılaştırmasında ise Akdeniz ve diğer bölgelere mensup olup 2000–4000 TL gelir grubunda bulunanların oranı %26,9, Akdeniz ve Diğer bölgelere mensup olup 1000–2000 TL gelir grubunda bulunanların oranı da %20,4'tür.

Tablo 25: Aylık Gelir İle Ekonomik Birikimleri Değerlendirme Arasındaki İlişki

Aylık Ortalama Geliriniz		Ekonomik Birikimlerinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz?				Toplam
		Birikim Yapmıyorum	KKTC Bankalarında	TC Bankalarında	Gayrimenkul Yatırımlarda	
1000 TL	Kişi Sayısı	2	0	0	0	2
	Toplam %	2,2%	,0%	,0%	,0%	2,2%
1000–2000 TL	Kişi Sayısı	34	0	4	0	38
	Toplam %	37,4%	,0%	4,4%	,0%	41,8%
2000–4000 TL	Kişi Sayısı	24	6	14	1	45
	Toplam %	26,4%	6,6%	15,4%	1,1%	49,5%
4000–6000 TL	Kişi Sayısı	3	0	1	1	5
	Toplam %	3,3%	,0%	1,1%	1,1%	5,5%
6000 ve Üstü TL	Kişi Sayısı	0	1	0	0	1
	Toplam %	,0%	1,1%	,0%	,0%	1,1%
Toplam	Kişi Sayısı	63	7	19	2	91
	Toplam %	69,2%	7,7%	20,9%	2,2%	100,0%

Yukarıdaki Tablo 25'da Ekonomik Birikimlerinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz? sorusuna ankete katılanların %69,2'i "Birikim Yapmıyorum", %7,7'si "KKTC Bankalarında", %2,2'si "Gayrimenkul Yatırımlarda", %20,9'u ise "TC Bankalarında" cevabını vermişlerdir. Bu sonuç, göçmenlerin yatırım olanağı elinde bulunanlarından büyük bir kısmının, Türkiye bankalarında birikimlerini değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Fakat göçmenlerin birikim yapabilenlerden ziyade, önemli bir kısmının birikim yapabilecek gelire sahip olmadıklarını göstermektedir. Ankete katılanların önemli bir kısmı diyebileceğimiz %69,2'lik kısmı birikim yapmazken, %20,9'luk bir grubun ise birikimlerini TC bankalarında değerlendirdiği sonucuna ulaşmaktayız. Birikimlerini KKTC'de değerlendirenlerin oranı ise %7,7 oranında kalmıştır. Görüşülen göçmenlerin önemli bir kısmının yatırım yapabilecek gelire sahip olmadığı, yatırım yapanların ise TC kurumlarına daha fazla güvendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 26: Türkiye'ye Göç Etmek İstermisiniz?

Cevaplar	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı (%)
Evet	4	4,1
Hayır	93	95,9
Toplam	97	100,0

Türkiye'ye Göç Etmek İstermisiniz? Sorusuna %95,9'u Hayır yanıtını vermiştir. Bu da bu insanların toprağa olan bağlılıklarını, devlete olan biat ve güvenlerini göstermekle beraber, sorunun devletten değil yöneticilerin adil tutum ve davranışlarından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Tablo 27: Türkiye'ye Gidip-Gelme Sıklığınız Nedir?

Tatil Dönemi Tercihleri	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı (%)
Yaz Tatillerinde	2	2,1
Ramazan/Kurban Bayramlarında	4	4,1
Her Yıl	11	11,3
Birkaç Yılda Bir	38	39,2
Hiç Gitmem	42	43,3
Toplam	97	100,0

Türkiye'ye Gidip-Gelme Sıklığınız Nedir? Sorusuna ise %43,3'ü "Hiç Gitmem", %39,2'si "Birkaç Yılda Bir", %11,3'ü "Her Yıl", %4,1'i "Dini Bayramlarda", %2,1'i "Yaz Tatillerinde" cevabını vermişlerdir. Görüldüğü üzere artık göçmenler Kıbrıs'a adaptasyon süreçlerini atlatmışlardır. Bir Anadolu toplumu özelliği olan, işledikleri toprağı sahiplenmişlerdir.

Tablo 28: Kıbrıs'ta Şimdiye Kadar Yaşadığınız Sorunlardan En Önemli 5 Tanesini İşaretleyiniz?

Kıbrıs'ta Şimdiye Kadar Yaşadığınız Sorunlardan En Önemli 5 Tanesini İşaretleyiniz?	
İşsizlik	%87,6
Din Sorunu	%48,5
Kültür Şoku	%16,5
Lehçe	% 2,1
Aile Parçalanması	% 9,3
Kuşak Çatışması	%21,6
Eğitim Sorunu	% 4,1
Sosyal Güvenlik Sorunu	%48,5
Uyuşturucu Madde Kullanımı	%16,5
Kumar Oynama	% 8,2
Alkol Kullanma	% 6,2
Çifte Vatandaşlık ile ilgili durumlar	%36,1
Göçmenlerin Kendi Aralarında Dayanışma/Örgütlenme Eksikliği	%92,8
Kıbrıs'taki 1974 Öncesi İkamet Eden Türklerin Önyargılı tutum ve Davranışları	%95,9

Yukarıdaki tablo 28'deki sorulan soruya verilen cevaplara göre göçmenlerin yaşadığı en büyük sıkıntı 1974 öncesi Kıbrıs'ta bulunan Türklerin Önyargılı tutum ve davranışlarıdır. Bunu göçmenlerin kendi aralarında dayanışma/örgütlenme eksikliği ve İşsizlik izlemektedir. Din konusunda yaşanan sorunlarla Sosyal Güvenlik sorunu eşit çıkmıştır. Bu 5 faktör göçmenlerin Kıbrıs'ta yaşadıkları sorunları göstermesi açısından son derece önemlidir. Bu sonucun en önemli sonucu Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımını göstermesi ve Türkiyelilerin kendi içinde birlik ve beraberlikten yoksun oluşlarıdır.

Tablo 29: Yaptığınız üretimden ihracat gerçekleştiriyor musunuz?

Cevaplar	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı (%)
Evet	2	2,1
Hayır	32	33,0
Toplam	34	35,1
Boş	63	64,9
Toplam	97	100,0

Göçmenlerin %35,1'inin cevap verdiği, cevap verenlerden de %33'ünün hayır cevabı verdiği bu soruda göçmenlerin üretimlerinden ihracat gerçekleştirmediklerini görüyoruz. İhracat gerçekleştirenlerin oranı sadece %2,1'dir. Bunun nedeni elbette ambargolar ve Türkiye ile bağlantı açısından ise AB gümrük birliği mevzuatıdır.

Tablo 30: Çocuklarınızın geleceği yönünden aşağıdakilerden hangileri önemlidir?

Gelecek Tercihleri	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı (%)
Eğitim	15	15,5
Aile Kurma	7	7,2
Sürekli bir İş'te çalışma	43	44,3
KKTC'nin siyasi geleceği	47	48,5

Çocuklarınızın Geleceği Yönünden aşağıdakilerden Hangileri Önemlidir? Çoktan seçmeli sorusuna, % 15,5'i "Eğitim", %7,2'si "Aile Kurma", %44,3'ü "Sürekli Bir İş'te Çalışma" cevabını verirken, %48,5'i "KKTC'nin Siyasi Geleceği" cevabını vermiştir. Bu cevaplardan da görülüyor ki, siyasi belirsizlik insanları en rahatsız eden olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumların geleceği olan genç nesil için insanların verdiği cevap, geleceğini öngörememenin verdiği sıkıntı ve çaresizlik olarak yansımaktadır.

Tablo 31: Dini eğitiminizi nerede aldınız?

Dini eğitim alınan yerler	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı (%)
Ailede aldım	82	84,5
İbadet yerinde	14	17,4
Okulda	17	19,1

Din Eğitiminizi Nerede Aldınız? sorusuna %84,5 "Ailede aldım" cevabı verirken, %17,4'ü "İbadet Yerlerinde", %19,1'i "Okulda Aldım" cevabını vermiştir. 1 kişi boş bırakmıştır. Kıbrıs'ta yaşayan hatta Kıbrıslılaşan Türkiye göçmenlerinde aile, adeta "Eğitim Ailede Başlar" sözünü doğrularcasına dini eğitimin verildiği en büyük kurum olarak ortaya çıkıyor. Kıbrıs'ta Şimdiye Kadar Yaşadığınız Sorunlardan 5 Tanesini İşaretleyiniz? Sorusuna ise 48,5 oranında Din konusunda yaşanan sorunlar olduğu belirtilmektedir.

6. ANKET VE MÜLAKAT DEĞERLENDİRME

6.1. Türkiye’den İskân Edilen Göçmenlerin Geldikleri Bölgeler

1974 Barış Harekatı sonrasında T.C. Başbakanı Bülent Ecevit’in özel temsilcisi olarak Kıbrıs Koordinasyon Kurulu Başkanı olan emekli Büyükelçi ve eski Maliye ile Ticaret Bakanlıkları yapmış olan Ziya Müezzinoğlu, kendisi ile yapılan mülakatta; Barış Harekatı sonrasında Kıbrıs’ta doğan işgücü boşluğunun, öncelikle çatışmalar nedeniyle ada dışına göç etmiş Kıbrıs kökenlilere ulaşılarak kapatılmaya çalışıldığını dile getirmiştir. Daha sonraki aşamada İngiltere, Amerika, Avustralya ve Türkiye’deki Kıbrıs kökenlilerin, göç ettikleri yerde kurmuş oldukları düzenlerini bozup Kıbrıs’a geri dönmemişlerdir. Bu boşluğu doldurmak üzere Karadeniz Bölgesinden işgücü getirilmesini planladığını dile getirmiştir. Adaya öncelikli olarak Karadeniz Bölgesi seçilirken, İç Anadolu Bölgesi de Karadeniz’i takip ettiğini dile getirmiştir. Müezzinoğlu, Karadeniz’in seçilmesinin nedeni olarak ise göç veren bir bölge olduğunu belirtmiştir. (Ek-1)

KKTC Demokrat Parti Başkanı, Milletvekili, birçok bakanlık görevini ifa etmiş olan Serdar DENKTAŞ ile yapılan mülakatta ise gelenlerin Karadeniz bölgesi ağırlıklı olduğu dile getirilmiştir. (Ek-2) KKTC Meclis eski Başkanı, 1974 sonrası Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Bakanlığı İskan müsteşarı, 1976 seçimleri sonrasında kurulan hükümetin de ilk İmar, İskan ve Rehabilitasyon bakanı sayın Hakkın ATUN ile yaptığımız mülakatta da kendisi gelen göçmenlerin büyük çoğunluğunun Karadeniz bölgesinden olduğunu belirtmiştir. (Ek-3) TMT Derneği Başkanı olan, 1974-1983 yılları arasında Kıbrıs Türk Yönetimi Mersin Temsilciliği görevini yürüten Yılmaz BORA ise Karadeniz bölgesinden kuru ziraat, hayvancılık, bağ-bahçe ve balıkçılıktan anlayan ailelerin getirildiğini, özellikle Mersin ve diğer Akdeniz bölgesi illerinden ise bahçecilikten anlayan ailelerin getirildiğini ifade etmiştir. Bora, Karadeniz ailelerin cesur ve toprağa bağlı oluşu sebebiyle sınır bölgelerine yerleştirildiğini de belirtmiştir. (Ek-4) Genelkurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ’un 17.12.2009 tarihinde Trabzon’da Oruç Reis Firkateyninde yaptığı konuşmasında “*Karadeniz insanı, zor koşulların insanıdır. Mücadele azmi yüksek, zeki, pratik ve çalışkandır. Her şeyden önce millî konulara duyarlıdır. Ülkesi için fedakârlıktan hiçbir zaman kaçınmaz.*” diye bölge

insanını ifade etmesi, devlet adamlarının bölgeye olan yaklaşımlarını göstermesi açısından güzel bir anekdottur.⁹⁷

KKTC Karadeniz Kültür Derneği Başkanı Mahmut Kuş 1974–1980 arasında Tarım İşgücü olarak planlı getirilen göçmenlerin %70’inin Karadenizli olduğunu dile getirirken (Ek–5), KKTC Kıbrıs Yeni Volkan Gazetesi Yazarı Sayın Sabahattin İSMAİL, 1974 sonrası atıl durumdaki bahçelerin bakımı için Karadeniz’den mevsimlik işçi adı altında işsiz ve toprağı olmayan ailelerin getirildiğı dile getirmiştir. (Ek-7) KKTC Dış Basın Birliğı Başkan Yardımcısı, Basın Konseyi 2.Başkanı, 1974 Barış Harekâtı Gazisi ve ADA TV Anchorman’ı Sayın Mesut GÜNSEV ile yaptığım mülakatta, Karadeniz bölgesi başta olmakla beraber Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden topraksız, işsiz, nüfus kalkınmasını destek olabilecek ailelerin seçildiğini doğu kökenlilerin Karpaz bölgesine, Karadenizlilerin ise Sınır bölgeleri ve kıyı bölgelerine yerleştirildiğini söylemiştir. Karadenizlilerin sınır bölgelerine yerleştirilmelerinin nedenini ise geleneksel ve töresel olarak asla topraklarını vermedikleri ve kendi toprakları için sonuna kadar mücadele etmeleridir demiştir.(Ek–8)

Bununla beraber KKTC 1.Cumhurbaşkanı ve Kıbrıs Türklerinin önderlerinden Sayın Rauf DENKTAŞ’ın mülakat sorularına vermiş olduğu cevaplara göre ise Barış Harekâtı sonrasında 1000 civarında gazi’nin aileleriyle beraber Kuzey Kıbrıs’a yerleştiğı de bir gerçektir.(Ek–14) Sonuç itibariyle 1974 sonrası Kuzey Kıbrıs’a, Tarım İşgücü adı altında iskan ettirilenlerle beraber şehit yakınları ve gazilerin aileleri ile birlikte yerleştirilmeleri hak olarak tanınmıştır. Tarım işgücü olarak gelenlerin ağırlıklı olarak Karadeniz Bölgesi ve Akdeniz (Mersin-Antalya-Hatay) Bölgesidir. Gelen göçmenlerin, Türkiye’deki yaşantılarına en uygun olabilecekleri köylere yerleştirilmelerine dikkat edilmiştir. Örneğin Karadeniz-Trabzon-Çaykara, Samsun-Bafra’dan getirilenler sahil boyundaki köylere iskan ettirilmişlerdir.⁹⁸

---

⁹⁷ http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_7_Konusmalar/2009/org_ilkerbasbuug_trabzon_konusma_17122009.html (19.12.2009)

⁹⁸ Atun, H. , Kıbrıs’ta Göçmenlerin İskanı, DAÜ 6. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi bildirisi, Ekim 2007

6.2. 1974 Sonrası Kıbrıs'a Göç Edenlerin Bugünkü Davranışlarının İncelenmesi

6.2.1. Türkiye'den Göç Edenlerin Kıbrıs Ekonomisindeki yeri

6.2.1.1. Çalışma Hayatı

1974 sonrası “Tarım İşgücü Statülü Personel” adı altında Kıbrıs'a yerleştirilen göçmenlerden Meslek erbapları dışındaki önemli bir kısmı işçi olarak çalışmıştır. Fakat bazı görüşülen kişilerin beyanatına göre ise adaya gelen göçmenlerden hiçbirinin Türkiye'de yapmış olduğu işi yapmadığını, herkesin farklı işlere yöneldiğini dile getirmişlerdir.(EK-5 ve 13)

Yukarıdaki anket verilerinden elde edilen sonuçtan da görüleceği üzere göçmenlerin büyük kısmı özel sektörde çalışırken, kamu sektörüne alınmamak yönündeki sitemlerinin de kendi içerisinde doğruluk payı olduğu göze çarpmaktadır. Görüşülen göçmen dernekleri ve göçmenler, göçmenlerin kamuya alımında çifte standartların uygulandığı ve kendi tabirleriyle göçmenleri Kıbrıs'ta “palazlandırarak” her işe yada olguya Kıbrıslılar tarafından karşı çıktığını, defalarca dile getirmişlerdir. Sayın Serdar Denктаş ile yapılan görüşme de 1974 döneminde Kıbrıs'a getirilen göçmenlerin eğitim seviyesindeki düşüklükten dolayı ve Kıbrıs'ın kültür ve coğrafyasına yabancı olmalarından dolayı ilk dönemlerde kamuya istihdam edilmediklerini belirtmiştir. Sayın Denктаş, Kıbrıs Türklerinin de eskiden gelen bir alışkanlıkla devlet memuru olma arzularının da buna neden olduğunu ilave etmiştir.(Ek-2)

6.2.1.2. Gelir Durumları

KKTC DPÖ verilerine göre asgari ücret 2008 yılında, 1 Ocak tarihinden itibaren uygulanan asgari ücret 1.060 TL, 1 Eylül'den itibaren getirilen zamlarla birlikte uygulanan miktarının 1.190 TL olduğu belirtilmiştir. Eylül 2009 tarihinde KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Türkay Tokel'in basın mensuplarına yapmış olduğu açıklamada asgari ücretin 1.190 TL'den 1237 TL'ye çıktığını söylemiştir.⁹⁹ Yapılan mülakat ve görüşmelerde bir devlet memurunun asgari ücret kadar hatta daha fazla ek mesai ve ek ödeneklerden faydalandığını ve bunlarla birlikte 3000TL civarında bir maaş aldığını belirtmişlerdir. KKTC'de bir doktor 5.500 TL maaş alırken, hemşire 3.000–3500 TL civarında maaş

---

⁹⁹ Lefkoşa AA, 29.09.2009

almaktadır. Bazı meslek memuriyetlerinde ek mesailerle bir maaş miktarı daha ek ücret alınabilmektedir. Öğretmenin aldığı maaş 3,500 TL civarındadır. AB ülkelerinde bir öğretmenin yıllık geliri 25-28.000 \$, Türkiye’de 14-15.000 \$, KKTC’de ise kendi iç dinamiklerinden ötürü 13 maaş, öğretim yılı başlangıç ücreti ile yılda 30.000-33.000 \$ gelir elde etmektedirler.(Ek- 5 ve 6) Adadaki 6000 öğretmenden cip sahibi olanların sayısı 1350’dir. (Kaynak: KKTC Trafik Tescil Kayıtları) üstelik KKTC’de eğitim 120 yarım gün olarak verilmektedir.¹⁰⁰ KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ise Anı’larını anlattığı söyleşi kitabında, öğretmenlerin bu mevcut durumu ile ilgili olarak “Tam gün eğitim istemiyor öğretmenler. Neden? Kazanılmış hakmış yarım gün çalışmak! Yok böyle bir şey! Tembelliğin kazanılmış hakkı yoktur! Giriş formu imzalamazmış. Öğretmene güvenmiyormuş hükümet?” diye düşüncelerini sitemkâr olarak dile getirmektedir.¹⁰¹

6.2.1.3. Tasarruflar

Gerek siyasi gerekse ekonomik koşulların göçmenlerin bu şekilde düşünmelerinde etkisi yüksektir. Göçmenlerin genel anlamda gelir düzeyi yüksek değildir. Birtakım bürokratik prosedür ve yönetmelikler nedeniyle devletten ve bankalardan yatırıma dönüştürebilecek kredi alamamaktadırlar. Ticari ambargolar sebebiyle üretilen ürünlerin, iç pazarın dar olması ve Türkiye’nin de AB Gümrük Birliği nedeniyle bir takım engellemeleri sebebiyle elde kaldığı, üreticinin bu sebeple büyük zarara uğradığı, bundan dolayı üretimlerini durdurmak zorunda kaldıklarını dile getirmişlerdir.

Göçmen köylülerle yaptığım toplu görüşmede ekonomik ve yatırım konularında en önemli engel olarak, Kıbrıslı-Türkiyeli ayrımı olduğunu dile getirmişlerdir. Kıbrıs kökenli Türklerin kamunun büyük kısmını oluşturduğunu dolayısıyla devletten göçmenlerin durumunu düzeltmeye yönelik bir politika çıkmadığını söylemektedirler. “Kıbrıs kökenli koçan verince kabul edilip kredi çıkıyor, göçmen verdiği zaman aynı koçandan kabul edilmiyor” türünden sorunlarını dile getirmişlerdir. 1976 yılında gelen göçmenlerden bir tanesi, kendisine 9 ay müddetince 7 nüfuslu hanesine 1040 lira aylık verildiğini belirtmiştir. 9 ay sonra bu aylığın kesildiğini dile getirmiştir. Devlet desteği olmaması sebebiyle hayvancılığın öldüğünü, birde üzerine borçlanıldığını belirtmişlerdir.(Ek-13)

¹⁰⁰ Hürriyet Gazetesi, 26.11.2009

¹⁰¹ Güven, E. , ADAM: Talat’ın Kıbrısı, Doğan y., İstanbul, 2009, s.71

Köylülerin sosyal olanaklardan faydalanamadıkları, tek sosyal faaliyetlerinin köy kahvesi ve dini vecibelerini yerine getirenler için cami olduğu hem bizzat görülmüş hem de bölgede görüşülenler tarafından dile getirilmiştir. Yatırım konusunda sıkıntıları giderebilecek çeşitli yatırım projeleri dile getirilse de bunlar proje aşamasında yada niyet aşamasındadır.

6.2.2. Türkiye’den Göç Edenlerin Kıbrıs’taki Sosyal Yapıları

6.2.2.1. Eğitim Durumları

Birtakım Kıbrıs kökenliler ve Rum politikacılar tarafından 1974 sonrası gelen göçmenlerin “eğitimsiz ve kültürsüz” olduğu dile getirilmektedir. Bu göçmenlerin eğitim düzeyi düşüktür İlk geldikleri dönemde kız çocuklarını okula göndermezlerken, erkek çocuklarına aileleri tarafından sadece ilkokulu okutup, bir esnaf yanına çırak olarak yerleştirme yada tarlada bağ-bahçe işlerinde uğraşmaya yönlendirilmişlerdir. Bu her iskan sürecinde, iskan bölgesinde bulunan yerli yaşayanlarca dile getirilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bölgeye iskan amacıyla gelen insanların Tarım İşgücü amacıyla getirilmiş olmasıdır. Yani eğitilmiş kalifiye eleman olarak gelmemişlerdir. 1963–1974 dönemi arasındaki çatışma döneminin ardından Türkiye tarafından gerçekleştirilen mutlu barış harekâtıyla ada coğrafik olarak ikiye bölünmüş ve 130.000 civarında¹⁰² Rum güneye göç etmiştir.

Kuzey kesimde ciddi bir atıl kalan arsa-bahçe ve başıboş gezen hayvanlar ortaya çıkmıştır. İşte bunları ekonomiye tekrar kazandırmak amacıyla Türkiye’den Kuzey Kıbrıs’a iskân yapılmıştır. Bu dönemde de Türkiye’nin eğitim düzeyi yüksek değildir. Bütün göçmenler tarafından olan faktörlerle beraber, göçmenlerin yerleştirildikleri kent merkezlerine uzak bölgelerde de var olan okul sayısının incelenmesi gerekmektedir. Birçok Kıbrıslı yazar ve politikacı anılarında eğitimlerini sıkıntılı yaptıkları, ilkokuldan sonra ortaokul ve lise için Lefkoşa’ya merkeze gitmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bilmedikleri bir bölgeye, üstelik savaş gibi olağanüstü bir durumdan yeni çıkmış bir bölgeye gelen bu insanların, geldikleri dönem psikolojik durumlarının da ayrı bir incelenmesi gerekmektedir. Çünkü bazı Kıbrıslılar, 1976–77 dönemlerinde göçmenlerin çocuklarını okula göndermediğini dile getirmişlerdir. Çocukların örf-adet-gelenek gibi nedenlerle beraber, göç’ün yarattığı sosyo-psikolojik

---

¹⁰² Atun, a.g.m.

yönünün de göz ardı edilmemesi gerekir. Bununla beraber, 1984 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'ta bir eğitim seferberliği başlattığı ve eğitim yatırımları gerçekleştirdiği dile getirilmiştir. Kıbrıs'ın eğitim konusunda bir takım yetersizliklerinin bulunduğu sonucunu çıkarılabilir.

Sonuç olarak savaştan çıkmış farklı bir coğrafyaya gelen bu aileler gerek olağanüstü durumların yarattığı psikolojik davranışlar gerekse okul bazındaki yetersizlikler gibi nedenlerden ötürü çocuklarını okula göndermemiş olabilirler. Bununla beraber gelenek ve kültür itibarıyla bazı ailelerin kız çocuklarını okula hiç gönderilmemesinden yana bir davranış sergiledikleri dile getirilmiştir. Dönemin Başbakanlık Müsteşarı sayın Aydın SAMİ'nin mülakatında dile getirdiği üzere, Kıbrıs Türk Yönetimi, Türk Büyükelçiliğine başvurarak bayan bir eğitim müşaviri gönderilmesi ve bu bayan müşavirin, göçmenlerin evine girmesinin daha uygun olduğunu ve aileleri iknasının daha kolay olacağı münasip görülmüş ve uygulanmıştır. (Ek-10)

6.2.2.2. Aile Hayatı ve Çocuklarının Geleceği Hakkındaki Düşünceleri

Göçmenlerin ailelerinde, Kıbrıs Türklerine göre ataerkil yapı ve geleneksel Türk aile yapısı daha güçlü görünmektedir. Göçmen ailelerde eğitim oranı günümüzde üst düzeydedir. Artık üniversite mezunu olan 2. ve 3. nesil, bir Kıbrıs yerlisinden farksızdır. Başta okul olmak üzere, sosyal alanda da Kıbrıs Türk çocuklarıyla bir arada bulunan göçmen çocuklar, intibakta bir sorun yaşamamışlardır.

6.2.2.3. Dini Hayat

Göçmenler Olarak Hangisinden Daha Çok Dışlandınız? sorusuna verilen cevaplardan %55,7'si "Örf ve Adetlerin Öğretilmemesi" cevabını verirken, % 54,6'sı "Dini Eğitimin Öğretilmemesi" cevabını vermiştir. Göçmenlerin en hassasiyet besledikleri konular olan Din ve Gelenek konularında yeterince yoğunlaşmadıkları, bu alanlarda faaliyetlerde bulunamadıkları rahatsızlığı ortaya çıkmaktadır. Bunun çok çeşitli sebepleri olmakla beraber, en genel tabirle farklı bir coğrafyada farklı bir kültür adaptasyonu sürecindeki kültürel mutasyon olarak tanımlayabiliriz.

Barış Harekâtı sonrasında toplu olarak Türkiye'nin Güney, Doğu, Karadeniz ile az da olsa İç Anadolu ve Ege bölgelerinden getirilen Türklerin Kıbrıs'a getirilmesi ve Rum

egemenliği altında kalan güneydeki Türklerin Kuzeye göç etmesiyle beraber Kuzey Kıbrıs'ta karmaşık bir sosyolojik durum meydana gelmiştir, yeni bir toplum gerçekleştirme süreci başlamıştır. Türkiye'den gelen grupların dini bilgileri ve pratikleri bazılarında güçlü ise de, çoğunluk daha çok bilgisiz ve geleneklerden özümseyebildikleri kadarıyla bilgi sahibi olduklarından, Kuzey Kıbrıs'ta dini hayata ilişkin gözle görülür bir değişime öncülük edememişlerdir. Hatta Türkiye'de güçlü bir dini hayata sahip olan bazı gruplarda, Kıbrıs'a geldikten sonra gözle görülür gerileme gerçekleşmiştir. Trabzon Çaykara'dan topluca Kıbrıs'ın Kuzey kıyısındaki Kaplıca köyüne yerleştirilen göçmenler içinde 20'nin üzerinde hafız olduğu, geçen bunca zaman zarfında ise hafız yetiştirilmediği ifade edilmektedir. Camilerin cemaatinde her geçen yıl içinde azalmalar artmakla beraber, kadir geceleri cumalardan daha kalabalık olduğu tespit edilmiştir.¹⁰³

6.2.2.4. 1974 Öncesi Kıbrıs'ta Bulunan Türklerle İlişkiler

Barış Harekâtı sonrası adaya yerleştirilen göçmenler, sorunları daha ziyade kendi aralarında yaşamışlardır. İskân ettirilen insanlar, geldikleri topraklara da kendi örf, adet, gelenek, sorunları hatta siyasi düşüncelerini de getirmişlerdir. İskân işiyle uğraşan görevliler, sorun çıkararak bazı grupları Türkiye'ye geri göndermek durumunda kalmışlardır.(Ek-2 ve 3) Ve Kıbrıs kökenliler, planlı olarak gelen göçmenlerden son derece memnun olmuşlardır. Çünkü göçmenler savaş sonrası Rumlardan geriye atıl durumda kalan birçok sektöre canlılık getirmişler, ekonomiyi canlandırmışlardır. Fakat daha önce değinildiği gibi bölgeye iskân için gönderilen insanların kültürel özelliklerinin farklı oluşu ve Kıbrıs Türklerinin kültürel düzey olarak Anadolu insanından daha farklı bir kültürel yapıya sahip olması, kültürel bütünleşme sürecinin sancılı geçmesine neden olmuştur. Yıllarca İngiliz himayesinde kalmış, Rumlarla iç içe yaşamış Kıbrıs Türklerinin kültürel düzeyinin Anadolu'dan farklılık arz etmesi gayet normaldir. Çok basit örnekler vermek gerekirse o dönemlerde Kıbrıs'ta evlerde banyo ve mutfakta fayans diye tabir edilen iç dekoratif malzemelerin kullanılması, banyolarda küvet diye tabir ettiğimiz duş kabininin kullanılması örnek gösterilebilir. Bununla beraber tuvalet kağıdının Türkiye'ye 1962'de Kıbrıs'a 1945'te gelmesi yada televizyonun Türkiye'ye 1968'de Kıbrıs'a 1950'li yılların hemen başında gelmesi gibi faktörler, kültürel farklılığın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. (Ek-9) Kıbrıs Türklerinde kültürel ve dini tutum ve davranışın Anadolu insanından farklı olmasının nedenlerinden biri de Kıbrıs'ın 1571 tarihinde

¹⁰³ Atalay, T. , Geçmişten Günümüze Kıbrıs; İdari Yapılanma ve Din Eğitimi, Mehir Vakfı Yayınları, Konya, 2003, s. 130-131

Osmanlı Devleti tarafından fethinden sonra Anadolu'dan getirilen nüfusun çoğu Mevlevi yada Alevi kökenli olmasdır.¹⁰⁴

6.2.2.4.1. Kıbrıs'ta Bulunmaktan Memnuniyet Ve Türkiye'ye Dönüş Eğilimleri

Göçmenlerin tamamına yakını buldukları konumdan şikâyet etmektedirler. Çok daha iyi hayat standartlarına kavuşmayı beklemektedirler. Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımını sorunlarının kaynağı olarak görmektedirler. Kamu'ya hakim konumda bulunan ve Kamu sektörü kadrolarını dolduran Kıbrıs kökenlilerin ve siyasilerin, ayırmadan vazgeçip Göçmenlere gerekli saygı ve adaleti teslim ettikleri anda, sorunlarının ortadan kalkacağını düşünmektedirler. Öyle ki Kıbrıs'a yerleştirildikten sonra Türkiye'ye geri dönenler olduğu gibi, Türkiye'ye geri dönenler içinde tekrar Kıbrıs'a dönenler olmuştur.(Ek-3)

Kıbrıs'a göç eden göçmenlerden toprağını satanlar da olmuştur. Göçmenlerin kendileriyle birebir yapılan konuşmalarda ve göçmen derneklerindeki görüşmelerde, göçmenlere karşı yanlış politika izlediğini dile getirmişlerdir. Uluslararası konjonktür gereği bu insanlara toprağın tapusunu vermemiş olmaları ve ellerindeki malın-mülkün değerini arttırmaları, ekonomiye daha fazla katkıda bulunmaları amacıyla devlet desteği ya da bankalardan kredi taleplerinin çeşitli sebeplerle geri çevrilmiştir. Bu insanları fakirleştirmiş, malını-mülkünü elden çıkarmaya itmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Türkiye göçmenleri, Güney Göçmenleri ve Kuzey Kıbrıs yerlileri durumlarından memnun değildirler. Her üç tarafında kendine göre geçerli sebepleri bulunmaktadır. Ancak onları bir arada tutan ortak unsurlar; Rum tarafının düşmanca tutumu, AB'nin ölçsüz talepleri, ekonomik darboğaz ve Türkiye'ye her anlamda olan ihtiyaç.

6.2.2.4.2. İngilizce ve/veya Rumca Bilme

1974 sonrası Kıbrıs'a yerleştirilen göçmenlerin eğitim düzeylerinin düşük olması, yabancı dil bilmemelerinin en büyük nedenidir. Yerleştirilenler içinde Doğu ve Güneydoğudan gelenlerle bir kısım Hatay göçmenleri Arapça ve Kürtçe bildiği saptanmıştır. Bu iki dilin de ailevi kökenle açıklamak mümkündür. Görüşülen kişilerin %54,6'sı herhangi bir yabancı dil bilmezken, %21,6'sı İngilizce bilmekte, %1'i Rumca bilmekte, %22,6'sı ise

---

¹⁰⁴ Güven, a.g.e., s.133

“Diğer” dilleri bilmektedirler. Bu diğer diller boşluğuna ise tamamına yakını Arapça ve/veya Kürtçe yazmışlardır. 3 kişi Zazaca yazmıştır.

6.2.2.4.3. Kültürel Tutum

Barış Harekatı sonrası Kuzey Kıbrıs’a yerleştirilen göçmenler ile Kıbrıs Türkleri arasındaki en büyük ve belki de tek farklılık kültürel tutum ve davranışlardı. Göçmenler üzerinde yaptığım anket çalışmasında “Kuzey Kıbrıs’ta En Çok Hangisinde Sorun Yaşadınız?” sorusuna ankete katılanlardan %60,8’i “Kültürel Değerler” cevabını verirken, %37,1’i “Hukuki Değerler” cevabını vermiştir. % 27,8’i “Din Konusunda”, % 1’i ise Lehçe hususunda sorun yaşadığını belirtmiştir.

Ulvi Keser’in değişik tarihlerde Kıbrıs’ta yaptığı araştırmalardan birinde duyduğu¹⁰⁵ ve yaptığım araştırma safhasında pek çok kere işittiğim “*Bize 2. hatta 3.sınıf insan muamelesi yapılıyor. Gâvurun kendilerine yaptığı her şeyi onlar da bize yapıyor. Biz bu adayı boşuna mı kurtardık.*” cümlesi Türkiyeli göçmenlerin ortak sitemi haline gelmiş bulunmaktadır. Kıbrıs kökenliler, kendi aralarında konuşurken Türkiye göçmenleri için “Karasakal” tabirini kullanırlar. Kıbrıs’ta uzun yıllar bulunan Araştırmacı-Yazar-Gazeteci-Antika Uzmanı Nazif Bozatlı ile yaptığım görüşmede kendisi bu “karasakal” tabiri konusunu dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş’ın da teşrif buyurduğu bir sempozyumda açıklamış, karasakal tabirinin 1974 sonrası adaya gelen Türklere değil 1571 tarihinde 11 aylık Kıbrıs muhasarasında saçlı-sakalı uzayan Osmanlı Askerlerine ada da bulunan yerli Rum ve Latin halk tarafından söylendiğini belirtmiştir. Karasakal’dan başka Fica, Gaco, Ole gibi aşağılayıcı, argo sözcükler de kullanılmaktadır.

Göçmenlerin okudukları gazetelere gelince ise %26,8’i “Volkan Gazetesini” okurken, %24,7’si “Kıbrıs Gazetesi”ni okumakta, %13,4’ü ise “Halkın Sesi Gazetesini” tercih etmektedirler. Genellikle de bireysel gazete alımından çok iş yerlerinde, kahve yada derneklerde müşteri yada ziyaretçinin oyalanması açısından alınan gazetelerin takip edildiğini gözlemledim. Seyredilen tv kanalları ise %82,5 “Diğer Türkiye Kanalları”, %50,5 “TRT”, %29,9 “Kıbrıs ADA TV”, %21,6 ise “BRT” takip edilmektedir. Göçmenlerin Türkiye ile olan bağları çok güçlü bir şekilde devam etmektedir. Türkiye gündemini farklı bir coğrafyada bulunsalar da takip yakından takip etmekte. Bir köy kahvesinde Akşam haberleri verilirken

---

¹⁰⁵ Keser, a.g.m., s.113

bulunup, kahve insanının T.C. Başbakanı R. T. Erdoğan'ın meclis konuşmasını pür dikkat dinlediklerini gözlemledim.

Kıbrıs Türklerinin Türkiye ile ilgili olarak bilgi sahibi olmak için başvurdukları temel kaynak nedir? Sorusuna ise cevap verenlerin %83,5'i "Elçilik" derken, % 74,2'si "TV" demiştir. Bunlar dışında %19,6'sı "Dergi/Gazete" ve %10,3'ü "İnternet" olarak belirtmiştir. Elçilik güvenilirliği olması açısından ve TV kolay bilgi sağlanabilirliği açısından göçmenler tarafından temel bilgi kaynakları olarak ortaya çıkmaktadır.

Göçmenler olarak aşağıdakilerin hangilerinde sorun yaşadınız? sorusuna ise göçmenlerin %90,7'si "Resmi Kurumlarda", %25,8'i "İş Yerinde", %22,7'si "Günlük Hayatta", %20,6 "İş Ararken" şıklarını işaretlemişlerdir. Daha önceki başlıklar altında değindiğim, Göçmenlerin kamu kurumlarından duydukları sıkıntılar, bu soru altında da ortaya çıkmaktadır.

6.3. Anket ve Mülakat Genel Değerlendirme

Anket değerlendirmesinde öne çıkan görüşler;

Kuzey Kıbrıs'ta bulunan göçmenler ile Kıbrıs kökenliler arasındaki kültürel uyumsuzluğun toplumsal yaşamın her alanında kendini göstermesidir. Göçmenlerin, kendi aralarında da anlaşmazlıklar yaşadığı ve dayanışma halinde bulunmadıkları sonucuna da varabiliyoruz.

Göçmenlerin büyük bir kısmı Türkiye'ye dönmeyi düşünmüyorlar. Bunun en önemli etkeni Türklerdeki toprağa bağlılık ve geri döndükleri zaman şuan ki mevcut konularının tekrar sağlayabileceklerini bilememeleridir. Göçmenler Anadolu'dan geldikleri sosyal değerlerin bir kısmını kaybetmişlerdir. Örf ve adetlerini yaşatamamışlar, çocuklarına örf-adetlerini öğretememektedirler.

Ağırlık olarak özel sektörde çalışmaktadırlar. İş sektörü olarak Tarım ve hizmet sektörü önceliklidir. Tasarruf yapamamakla beraber, banka üzerinden gerçekleştirdikleri işlemlerinde Türkiye bankalarını kullanmaktadırlar. Gelirleri, Kıbrıs ortalamasına göre

düşüktür. Türkiye televizyon kanalları izlenirken, gazete olarak Kıbrıs'ta sağ görüşe hakim gazeteler tercih edilmektedir. Türkiye ile ilgili bilgi kaynakları Elçilik ve TV'dir.

Yapılan mülakatların genel değerlendirmesi;

Karadeniz Kültür Derneği başkanı ile yaptığım görüşmede Kıbrıs'a yerleştikten sonra örf, adet ve geleneklerinde değişim olduğu, birçok geleneğin uygulanmamasıyla beraber, genç kuşaklarından da gelenek-görenekten habersiz yetiştiğini dile getirmiştir.(Ek-5) KKTC DP Başkanı Serdar Denktaş ise, Türkiye göçmenleri ile Kıbrıs kökenlilerin birbirlerine benzeştiklerini belirtmiştir. “Ne Trabzon'dan gelen göçmen Trabzon'daki gibi düşünüp-yaşayabiliyor ne de Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıs kökenliler Baf'ta yaşayan Kıbrıslılar gibi düşünüp-yaşayabiliyor. Toplumun karakteri değişti. Bir benzeşmeyle yeni bir toplum çıktı ortaya.” demektedir.(Ek-2) Göçmen ailelerin Kıbrıs doğumlu çocukları ve Kıbrıs'ta yetişmiş bulunan çocukları, Kıbrıslılardan çok ince nüanslar dışında ayırt edilemez. Kıbrıs Türkleriyle okulda, iş'te, sosyal hayatta bir arada yaşamının getirmiş olduğu doğal bir sonuçtur elbette bu. Lefkoşa ve magosa'da yaptığım görüşmelerde hem Kıbrıslıların hem Türkiye göçmenlerinin de kültürel olarak farklılıklarını kabul etmekle beraber, kendi sahip oldukları kültürlerinin de değişime uğradığını düşünüyorlar. Sayın Serdar Denktaş'ın tabiriyle başta birbirlerinin tutum ve davranışından rahatsız olan ve kültürel uyumsuzluğu had safhada hisseden Kuzey Kıbrıs Vatandaşları, geçen zaman içinde birbirlerini kanıksamış görünüyorlar. Birbirlerine karşı gerek anlayış, gerek kabullenme ile yeni bir toplum ortaya çıkarmışlardır. Göçmen dernekleri kendi çatıları altında kıt olan kaynaklarıyla kültürlerini yaşatmaya çalışırken, devletin sosyal bütünleşmeye katkı yapan kültürel etkinliklere destek vermeyip, Rum tarafı ile Türk tarafı arasındaki ortak etkinliklere destek vermesini öfkeyle karşılamaktadırlar.

1974 sonrası 1975-80 arası gerçekleşen iskan ile 1980 sonrası plansız göç hareketi birbirinden kesin çizgileriyle ayrı değerlendirilmelidir. Kıbrıslıların, planlı iskan ile Kıbrıs'a yerleştirilen göçmenlerle arasında hiçbir sorun bulunmamaktadır. Fakat plansız, keyfiyete dayalı olarak Kıbrıs'a göç edenlerin yarattığı sorunlar genel tabirle “Türkiyeliler” olarak adlandırılmaktadır. Ancak iskan ile yerleştirilenlerle münferit göç hareketi ile Kıbrıs'a gelenler kesin çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır. İskan ile yerleştirilenler, aradan geçen zamanda Kıbrıs'a entegre olmuş bir yapı karşımıza çıkarmaktadır. Küçük düzeyde sorunlar olsa da bunlar toplumsal ayrışmayı gerçekleştirecek düzeyde hiçbir zaman olmamıştır. Hem

Kıbrıs Kökenlilerin hem İskan'la Kıbrıs'a yerleştirilenlerin zaman zaman dile getirdikleri ortak rahatsızlıkları, adaya kimlikle giriş yapıp çeşitli huzursuzluklar çıkartan 1980 sonrası göçmenlerdir. Bunlar, 1990'lı yıllarda yapılan uygulamayla kimlikle girmeye başladıkları Kuzey Kıbrıs'ta bir takım rahatsızlıklar meydana getirmişlerdir. Araştırma süresince Kıbrıs'ta görüşülen Kıbrıslıların beyanı, normal yollardan Kıbrıs'a gelenlerin daha sonra Kıbrıs'ta çalıştıklarını söylemişlerdir. Bunların sayısı 1975-1980 arası göçmen olarak gelenlerin sayısından daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Daha ziyade bu kişilerin çalıştığı alanlar inşaat, turizm ve tarım alanlarıdır.

1975-1980 dönemi adaya gelenler, "Tarım İşgücü Statülü Personel" olarak 30-35 bin kişi civarında Hayvancılık, Bahçecilik, Tarım, Balıkçılık ve diğer meslek erbapları olarak çoğunluğu Karadeniz ve Akdeniz bölgeleriyle beraber bu bölgelere göre daha az miktarda İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden seçilip getirilmişlerdir. İlk gelen göçmenler bir kontrata imza attıklarını, bu kontratta 10/15 yıl çalışıp daha sonra "Tarım Sigorta Fonundan" tazminatlarını alıp geri gideceklerini belirtmişlerdir. Bu göçmenlerin bir kısmı geriye dönmüşler, bir kısmı da ilgili alanda çalışmalarına devam etmişlerdir Bu dönemde göçmenlere beyaz kimlik verilmiş, oy kullanmaları sağlatılmıştır. Bazı göçmenlere topraklar verilmiş, fakat verilen topraklar tapusuz olduğundan bankalar kredi açmamışlar ve göçmenler üretimlerini artıramamışlardır.

Göçmenler içinde uyumsuzluk gösteren ve sorunlar çıkaranlar, Türkiye'ye geri gönderilmişlerdir. Kimi göçmende kendi isteğiyle Türkiye'ye geri dönmüş, geri dönenlerden de bir kısmı Kıbrıs'a tekrar dönüş yapmışlardır. İlk olarak Magosa civarına yerleştirilen Hataylılar, Kıbrıs yönetimince daha sonraki dönemlerde daha verimli olacakları iç kesimlere yerleştirilmişlerdir. Kaçakçılık suçuna karışan bazı göçmenlerde Türkiye'ye geri gönderilmişlerdir. Devlet iskan edilen göçmenlerle çok ilgilenmiştir. İklim değişikliği nedeniyle Kıbrıs'a alınamayanları yada hastalananları Türkiye'ye geri getirmiş ve ihtiyaçlarını karşılamıştır. Örneğin Esentepe'ye yerleştirilen 90 aileden 50'si Türkiye'ye geri dönmüştür.¹⁰⁶

Kuzey Kıbrıs'a göçmen statüsünde Türkiye'den gönderilenler de aranan vasıflar; tarım alanlarında çalışabilecek olanlarla Türkiye'nin bazı bölgelerindeki toprakları baraj altında

---

¹⁰⁶ Halkın Sesi Gazetesi, 03.03.1980

kalmış/kalacak köy sakinleri ve meslek erbabı olanlar tercih edilmişlerdir. Bunlara ilaveten Türkiye’de seçilen bu insanların genç, doğurgan, çok çocuklu, askerlerini başarılı yapanlar, askerliklerini komando olarak yapanlar, kore’de şehit verenlerin aileleri ve gazi aileleri, milliyetçilik duyguları yüksek tarım ve hayvancılıktan anlayan kırsal kesimden aileler seçilmiştir.

Göçmenler, Kıbrıs’a geldiklerinde de kendi içlerindeki sorunları da beraberlerinde getirmişlerdir. Bununla beraber siyasi farklılıklar, dünya görüşü, önyargıları, gelenek ve görenekleri de beraberinde onlarla gelmiştir. İlk geldiklerinde ve daha sonraki yıllarda Kıbrıslılarla hiç sorun yaşamamakla beraber, sıkıntılar daha çok kendi aralarında baş göstermiştir. Kıbrıslılar, 1975–1980 arası gelen göçmenlerden son derece memnunlar. Çünkü bahçecilik, tarım ve hayvancılık konusunda adaya canlılık, dinamizm getiren bu insanlar, çalışkanlıkları ve becerileri ile memnuniyet yaratmışlardır.

1975-79 iskan döneminde adaya iskan ve çalışmak için gelenler adanın bazı bölgelerinde kendilerince iyi gördükleri yerleri istemişler de bu mümkün olmamıştır. Nedeni ise göçmenlerin iskan yerleri daha önceden belirlenmiş olmasıdır. 1974 öncesi Karpaz’da Rumlar tütün üretimi ile uğraşmaktaymışlar. Rumlar güneye göç edince tütün üretimi bitmiş. 1975 ile birlikte Karadenizliler yerleştirildikleri bu bölgede tekrar tütün üretimine başlamış, tarımsal üretime canlılık katmışlardır. Bundan Kıbrıslılarda çok memnun olmuşlardır. Hatta 1974 sonrası o bölgelerin Rum isimleri değiştirilirken yerlerine sigara markalarının isimleri verilmiştir. İskanın ilk yıllarında Kıbrıslılar gelen göçmenlerden çok memnun olmuşlardır. Tarım, hayvancılık, hizmet sektörlerine giren bu göçmenler önemli bir canlılık ve atıl duruma düşen alanları canlandırmak anlamında önemli bir misyonu gerçekleştirmişlerdir. Karadeniz bölgesinden gelen göçmenlerden, Karadeniz’de büyükbaş hayvancılık yapanlara küçükbaş(Keçi) hayvan verilmiştir. Bu göçmenler bir süre sonra “biz bu hayvanların peşinden koşmaktan bıktık. Biz büyükbaş besicisiyiz” diye resmi mercilere şikayetlerde bulunmuşlardır.

Gelen göçmenler iskan çalışması Karpaz, Magosa ve sınır civarına yerleştirildi. Bunun önemli bir nedeni ise; gelen göçmenler karpaz’da tütün tarlaları, güzelyurt’ta ve magosa’da narenciye, masera’da hayvancılık, sınırda ise sınır bölgelerini doldurmaya yönelik, oraları koruyacak insanlar yerleştirilmesi yönünde olmuştur.

1974 harekatı sonrası Lefkoşa Suriçi bölgesindeki Rumlardan boşalan evlere yerleşen Kıbrıslılar, daha sonraki günlerde “Kazanılmış Haklar” kapsamında sınırdan daha iç kesimlerde ve deniz kenarındaki müstakil daire ve evlere geçmişlerdir. İskan çalışması dışında, bireysel kararlarıyla adaya göç edenlerde suriçindeki bu evlere yerleşmiş, bakımlarını yapıp, içine yerleşmişler. Ve sahiplerine kira vermektedirler. Yapılan görüşmelerde, Kıbrıslıların gerek kıyı ve iç kesimlerde daha iyi konutlara yerleşme imkanları, gerekse suriçindeki evlerin sınıra yakın olması nedeniyle boşalttıklarını dile getirmişlerdir.

Türkiye kökenlilerin oluşturduğu karma köylerde devamlı sorun yaşanmaktadır. Kültür çatışması vardır. Birçok göçmen ve bazı Kıbrıs kökenlilerin, dönemin iskan bakanı İsmet Kotak’ı, bugün Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımının “günah tohumlarını” atmakla itham etmektedirler. İskan işlerinde görev almış bürokrat ve personelin, varlık sahibi olduğunu, zimmetlerine para geçirdiklerini, İskan projesini rant işine çevirdiklerini sık sık dile getirmişlerdir. Tam olarak harekat sonrası “Ganimet Düzeni”nin yaşandığını ifade ettiler.¹⁰⁷

İlk dönemlerde göçmenlere göçmen maaşı bağlanmıştır.¹⁰⁸ Türkiye’nin göçmenlere dağıtılması için gönderdiği bu paraların maaş olarak göçmenlere tam olarak verilmediği dile getirilmiştir. İskânın ilk yıllarında yöneticilerin gerçekleştirdiği kişisel menfaate dönük yanlış davranışlara isyan eden, tepki gösteren aileler Türkiye’ye geri gönderilmiştir.

Kıbrıslıların; mücahitlik, emeklilik, sigorta ve bunlarla beraber çalışıyorsa ek maaş + eğer yapıyorsa ek mesai ile yüksek gelir sahibi olması ekonominin ciddi anlamda belini kıran bir sisteme dönüşmüştür. Büyük çoğunluğunu Kıbrıs kökenlilerin oluşturduğu kamu çalışanlarına ödenen maaşların, bütçenin %70’ini oluşturduğu Cumhurbaşkanı M.A. Talat tarafından dile getirilmiştir.¹⁰⁹

Kıbrıslıların bir kısmı; gıda, eğlence, giyim gibi temel ve sosyal ihtiyaçlarını Rum tarafında daha ucuz ve bol çeşit olduğu için oradan temin yolun gitmekte oldukları dile getirmişlerdir. Serdar Denktaş, koalisyonun ortağı olduğu dönemde sınırların açılmasını sağladıklarını ve o dönem Rum halkının Türk tarafına geçip, alışverişini Türk tarafından yaptıklarını dile getirmiştir. Siyasilerin tüm telkinlerine rağmen, Türk esnafın ürünlerinin

¹⁰⁷ Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler Mahide ERGÜN’ün “Yolun Açık Olsun Kıbrıs” isimli kitabının 60-62. sayfalarına bakabilirler.

¹⁰⁸ Kıbrıs Türk Federe Devleti 1976-1977-1978 İstatistik Yıllıkları

¹⁰⁹ Hürriyet Gazetesi, 5.9.2009

fiyatları arttırması ve Rum hükümetinin rekabeti arttırıcı politika izlemesiyle, süreç tam tersine işlemeye başlamıştır. Türkler, Rum tarafından ihtiyaçlarını temin etme yoluna gitmişlerdir. Kıbrıs'ta 1960 Cumhuriyet dönemi ve sonrasında Barış Harekatına kadar olan süreçte var olan tutum, Mehmet BARLAS'ın "Türkiye'nin Kıbrıs'a gönderdiği yardımlar, Kıbrıslı Türkler Rumlardan ticaret yaptığı için Rumlara yarıyor."¹¹⁰ belirttiği gibi bugün biraz daha değişerek devam etmektedir. Son yıllarda KKTC'nin fiyatları GKRY ile dengeleyici politikaya gitmesi, bu durumu bir nebze olsun azalttı. KKTC vatandaşlarının Rum kesime gidip yaptıkları alışverişin ve ekonomik faaliyetin %8'i Rum Milli Muhafız Ordusu'na gittiğinin açıklanması ise hassasiyet yaratan bir başka durumdur.¹¹¹ Görüşülen yetkililer, TC'nin KKTC'ye yüksek gümrük tarifesi uygulamasının nedenini ise KKTC iç piyasasının canlandırılmasına yönelik bir politika olduğunu dile getirmişlerdir. (AB-TC Gümrük Birliği'nin gerektirdiği birtakım kurallarında etkin olduğunu bilmek gerekir.) KKTC vatandaşlarının GKRY'den alışveriş yapmasını engellemenin yolu sınırı kapatmaktan ziyade üretime ağırlık vererek iç tüketimi arttırma yoluna gitmektir.

1994 Yılında itibaren Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a girişlerde kimlik gösterimi yeterli görülmektedir. Bu KKTC'de toplum ve sosyo-politik etkilere neden olmuştur. Kimi düşünürler bunun en büyük nedeninin Denктаş'ın söylediği gibi mevsimlik işçi ihtiyacının karşılanması değil, R.Denктаş'ın kendisine politik rant sağlamak amacını taşıdığını dile getirmişlerdir.¹¹² Türkiye açısından ise T.C:-KKTC arası seyahat iki şehir arası seyahate indirgenerek KKTC'nin turizm gelirini arttırarak ekonomisinde Türkiye'ye olan bağlılığı en aza indirmek amacını taşımaktadır. Şimdi eğer Türkiye, KKTC'ye kimlikle girmeyi yasaklarsa, Türk vatandaşının İstanbul'dan Antalya'ya gitmekle KKTC'ye gitmek arasındaki farkı ortadan kaldırırsa, KKTC'de turizm gelirleri de artar. Bunun yolu iyi bir denetim. Denetim; sabıka, mali güç-değer, ziyaret amacı gibi nitelikler incelenmelidir.

İskan projesi ve sonrasında izlenen politika neticesinde Türkiye göçmenlerinin birbirleri arasında sert sürtüşmeler bulunmaktadır. Bilhassa karma köyler farklı kültür artı rant nedeniyle sürtüşme halindedir. Göçmenlerin kurdukları derneklerden Antepliler Derneği Başkanının Adıyamanlı olduğu, Antepli bir başka gencin ise "Özantepliler" adında bir dernek kurduğunu dile getirmişlerdir. Hataylıların kurduğu ise 5 dernek vardır. Siyasi rant bu

¹¹⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 7.2.1969

¹¹¹ Yeni Volkan Gazetesi, 26.10.2009

¹¹² Kürkçügil, s.54 ; Hasgüler,Kıbrıs'ta Enosis ve Taksimın İflası, a.g.e. s.142-156; Ergün, a.g.e. , s.30

dernekleri birbirinden ayırmıştır. Kıbrıslı Türklerin kurdukları derneklerle göçmen dernekleri arasında gizli bir husumet var. Gizli bir rant mücadelesi olduğunu düşündürdü bana birtakım söylemler. Fakat görünürdeki mücadele kimin daha vatansever olduğu hususundan ileri gelmektedir.

7. K.K.T.C.'NİN BUGÜNKÜ DURUMU

Türk Dış Politikasında önemli bir yeri olan Kıbrıs, Türkiye Cumhuriyeti bütün hükümetlerinin ilgi ve odağı olmuştur. Kıbrıs adasının, gerektiğinde askeri bir yığınak bölgesi, hava kuvvetleri için mükemmel bir üs, insanlı-insansız istihbarat ve karşı istihbarat faaliyetleri için çok değerli imkânlar sağlamaktadır.¹¹³ Bu özellik ve sağladığı imkanlar, bütün bölge devletleri için Kıbrıs'ı önemli kılmaktadır.

G.K.R.Y.'nin tüm Kıbrıs adına Avrupa Birliğine üye olması, adadaki var olan dengeleri bozmuştur. Aslında bu durum 1960 Kıbrıs anayasasına ve garantör devlet olarak da Türkiye'nin politikalarına karşıdır.

“Çözüm Yılı” adı altında birbirini takip eden bunca yılın ardından gelinen son nokta, tarafların uzlaşamamasıdır. Bunun en önemli nedeni; Rum tarafı, kararlarını bütün siyasi partilerin ve kilisenin temsil edildiği bir ulusal konsey’de vermektedir. Bu konseyden radikal kararlar ve enosis dışında herhangi bir kararın çıkması beklenmemelidir. Çünkü Rum tarafının 20.yüzyılın başından itibaren Kıbrıs üzerindeki politik düşüncesi Enosistir. Rum yöneticiler ve kilise, Türklerin adadan tamamen çıkmalarını ve meşru hükümet olma statülerinden ancak Enosis için vazgeçilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.¹¹⁴ Kıbrıs Türkleri ise geçmişte adanın Türk hakimiyeti altında bulunduğu bu sebeple tekrar Türklerin hakim olması ya da yönetimde eşit hak sahibi olmaları gerektiğini dile getirmektedirler. Bununla beraber Rum toplumunun geçmişte yaptığı tedhiş hareketlerinden dolayı Türkiye'nin garantörlüğünden vazgeçemeyen Kuzey Kıbrıslılar, adada her anlamda eşitlik çerçevesinde bir çözümü istemektedirler.

20.04.2005 tarihinde cumhurbaşkanı olan M.A. Talat, Rum lider Hristofyas gerçekleştirdiği 60'dan fazla görüşmede çözüm yönünde net bir sonuç alamamıştır. İktidardaki büyük destekçisi CTP'nin 19.04.2009 tarihinde iktidarı UBP'ye devretmesiyle, arkasındaki büyük desteği de kaybetmiştir. UBP, CTP ve Talat'ın politikalarını GKRY ve

¹¹³ Tezkan, Y. , Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik, Ülke Kitapları, Temmuz 2000, İstanbul, s. 124

¹¹⁴ Denктаş, R. , Kıbrıs Girit Olmasın, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004, s.47

AB'ye karşı fazla tavizkar bulmaktadır. Son dönemde Kıbrıs adasının etrafında bulunan petrol yataklarından dolayı ilişkilerinde gerginlik yaşayan Türk ve Rum tarafları, kendi iç kamuoylarının çözüme inancını yitirmesinin de sıkıntısını yaşamaktadırlar. Kıbrıs adasının güney yönünde bazı amerikan firmalarının petrol çıkarmaları için GKRY izin vermiştir. Bu fiili durum, 1960 Kıbrıs anayasasına ve garantörlük anlaşmalarına aykırıdır. Aynı durum Kuzey Kıbrıs'ın petrol aramalarını meşru kılmaktadır. Ancak bu meşrutiyet oldu-bittilerle değil, garantörlük anlaşması gereğince yerine getirilmelidir. Güney Kıbrıs'ın amacı uluslar arası petrol tröstlerine, Kıbrıs'ın güneyinde petrol aramaları sağlayarak kendileri meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar. ADA'nın güneyinde, Akdeniz'in altında 400 milyar dolarlık 8 milyar metreküp petrol ve doğalgaz rezervi tespit eden ve bu bölgeyi uluslararası ihaleler aracılığıyla Amerikan şirketlerine pazarlayan Rumların hedefinde Karpaz yarımadası bulunmaktadır.¹¹⁵ Kıbrıs'taki petrol mücadeleleri ile ilgili olarak da Ankara Ticaret Odası (ATO)Başkanı Sinan Aygün ise, "KKTC'yi bu petrol hakkından mahrum bırakmak için devlet olarak tanımıyorlar. İki devletli çözüm önerilerini reddediyorlar. Kıbrıs üzerinde oynanan oyunun özü budur" diye beyanat vermiştir.¹¹⁶

Rum kesiminde EOKA yanlıları ve sağ görüşü sahip olan Rumların, GKRY'ne geçen Türklere karşı takındıkları sert tutum ve davranışlar, Türk eserlerine zarar verme, Cami ve cemaatine saldırma¹¹⁷, Rum kesimine geçen Türklerin park halindeki araçlarının üzerine "EOKA" yazmaları¹¹⁸ vb.. bir çok düşmanca tutum ve davranış, söylenilen barış türkülerinin ne derece hayalci olduğunu gözler önüne sermektedir. KKTC de liderlerin zaman zaman çözüme yaklaşıldığı yönündeki açıklamaları, Rum sağ partileri ve RMMO'nu rahatsız etmektedir. Rum koalisyon ortağı DİKO'nun Başkan Yardımcısı ve eski Rum lider Tasos Papadopulos'un oğlu Nicolas Papadopulos, gerçekleşecek bir birleşmede ya Birleşik Kıbrıs'ın başına bir Türkiye kökenli lider gelirse? Diyerek kamuoyuna bir soru yöneltmiş ve sert bir tartışmanın başlamasına neden olmuştur.¹¹⁹ Kıbrıs Rum ordusu, çözüm görüşmelerinde adanın askersizleştirilmesini isteyen Hristofyas'a "Rum Ordusunun çözümden sonra da kalmasının gerekli olduğunu" içeren bir muhtıra verdi. Rum kilisesi Başpiskoposu, GKRY Merkez Bankası Başkanı H. Hristodulu'nun "çözüm halinde Türkiye'den yardımı kesilecek olan Yüksek maaşlı Türkler, Rum toplumunun hayat standardının düşmesine neden olacağını

---

¹¹⁵ Hürriyet Gazetesi, 14.06.2009

¹¹⁶ <http://www.atonet.org.tr/veni/index.php?p=310&l=1> (01.01.2010)

¹¹⁷ Hürriyet Gazetesi, 27.05.2008

¹¹⁸ Kıbrıs Gazetesi, 23.10.2009

¹¹⁹ Hürriyet Gazetesi, 25.12.2009

belirten” kitabından 10.000 adet satın alarak ücretsiz dağıttığını öğrenmekteyiz.¹²⁰ GKRY’nin yaklaşık 780 binlik nüfusu olduğunu düşünürsek, dağıtılan kitap sayısı önemli bir ortalamayı tutarak, Rum halkı üzerinde ciddi bir etki oluşturabilecektir.

KKTC’de, Kıbrıs Toplumsal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi’nin (KADEM) bir kamuoyu araştırmasında ise KKTC’de Nisan 2010’da gerçekleşecek seçimlerde %80 oranında UBP lideri Derviş Eroğlu’na, %20 oranında M. A. Talat’a destek çıkacağını göstermiştir. Araştırmaya katılanların %72’si Kıbrıs sorununda çözümü iki ayrı devlette görürken, %68’i iki eşit devletli konfederasyona sıcak bakmaktadır. Mevcut devam etmekte olan Talat-Hristofyas müzakerelerinde bir sonuç çıkmayacağını düşünenlerin oranı ise %84 olarak açıklanmıştır.¹²¹ Araştırma sonuçlarından da görüleceği üzere Kıbrıs Türk ve Rum halkının bir çözümden yana inisiyatif alabilecekleri gözükmemektedir. Bununla beraber Birleşik Krallığın BM yetkililerine ilettiği ve BM’nin Kıbrıs’ta yaptığı açıklamaya göre Birleşik Krallık adanın 245 kilometrekarelik bir alanında bulunan 2 üssünden 116,5 kilometrekarelik kısmını "iki toplum liderleri arasında kapsamlı bir barış antlaşması sağlanması, antlaşmanın iki toplumun çoğunlukları tarafından onaylanması ve her iki tarafça da, tüm onay süreçlerinden geçerek kabul edilir olması" halinde Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti egemenliğine bırakacağını açıklamıştır.¹²² Bu açıklamadan 2 hafta sonrada İngiltere Avrupa İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısının, İngiltere’nin Kıbrıs’ta Garantörlük haklarından vazgeçtiği açıklamıştır.¹²³ Bu açıklamalar Birleşik Krallığın, resmi politikası olmamakla beraber, garantörlük düşüncesinin sonlandırılmayacağını göstermiştir. Sadece spekülatif bir açıklamadır.

KKTC’de ekonomik sorunların ana nedeni idari, mali ve yapısal bozukluklardır. Bu yapısal bozuklukların en önemlisi memur maaşlarının –ek mesai adı altında- çift olarak ödenmesi, harcama dengesini hızlandırmış ve üretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Daha çok ithalata yönelik bir ekonomi düzeni oluşmuştur. Bu ise kamu harcama disiplini bozucu özelliğinden dolayı hükümetin yaptığı açıklama olumlu bir mali disiplindi. Buna karşı koyan memur sendikaları ücretlerin artmasından yana tavır koyarken, Türk bütçesine büyük bir yük getirmektedir. Bu durumun kabul edilemez bir seviyede olduğu söylenebilir. Türkiye’nin yardımları olmadan memur maaşları ödenememektedir. Üstelik KKTC’nin -yardımlar dahil-

---

¹²⁰ Hürriyet Gazetesi, 02.02.2010

¹²¹ Hürriyet Gazetesi, 04.01.2010

¹²² Hürriyet Gazetesi, 11.11.2009

¹²³ Hürriyet Gazetesi, 26.11.2009

gelirinin %70'i memurlara ödenen maaşlara gitmektedir.¹²⁴ Sosyal güvenlik sistemi tamamen çürümüş bir yapı olarak ortada durmaktadır. 1974 sonrası prim ödenmeden emekli olan yüzlerce insanın yükünü bugün devlet kaldıramamaktadır. Kamunun şişkinliği ve hantallığı, Türkiye'den gelen yardımların kamu yönetiminin işlerliğini devam ettirmesine yönelik bir bütçeyi meydana getirmektedir. KKTC hükümetleri, kamuyu yürütebilmek adına, yatırımlara gerekli kaynak ayıramamaktadır.

Son zamanlarda KKTC'nin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabilecek bazı çözüm önerileri sunulmuştur. Bunlardan bazıları; KKTC'nin Sağlık üssü olması¹²⁵, Kumar adası olması¹²⁶, Turizm merkezi¹²⁷ olması, Bilişim adası olması¹²⁸ gibidir. Bunlar köklü bir ekonomik kalkınmanın temeli sayılmamaktadır. Sadece bireysel ve bazı kurumsal gelire yöneliktir.

Kıbrıs adasının güney kısmına Yunanistan, Rusya, Lübnan, iltica eden 3. ülke vatandaşları, iltica eden Kürtler, Gürcistan, Ermenistan ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelen Pontus Rumlarıyla 230-250 bin civarında olduğu çeşitli kaynaklarca belirtilmektedir.¹²⁹ Bu adanın sosyal ve ekonomik statüsünü bozarken, AB'nden alınan mali yardımları bu göçmenlerin ihtiyaçları yönünde harcayarak, GKRY'yi cazibe merkezi haline getirmeye çalışmaktadır. Bu durum Kuzey Kıbrıs'da eleştirilirken bazı Kıbrıslı Türklerin bu imtiyazdan faydalanmak amacıyla GKRY'ne çalışmaya gitmektedirler.

Kuzey Kıbrıs adasında özellikle Masera Ovasında tarıma elverişli yerler bulunmaktadır. Ancak yüksek sıcaklık ve nem ile tuzlanma neticesinde tarım gereği gibi yapılamamaktadır. Masera ovasının sulanması ve Güzelyurt'dan Masera'ya kadar olan bölgenin yeniden planlı bir şekilde tarıma açılması gerekmektedir. Bunun için Manavgat Su Projesinin bir an önce Kuzey Kıbrıs'a akıtımını sağlamak ve Kuzey Kıbrıs ile GKRY arasındaki tarım dengesini sağlayarak, Kuzey Kıbrıs yönünde tarımsal cazibe merkezi olarak arttırılması gerekmektedir. Aynı zaman da bu sudan, içme ve kullanma suyu olarak da istifade edilebilir.

---

¹²⁴ Hürriyet Gazetesi, 09.05.2009

¹²⁵ Sabah Gazetesi, 21.06.2008

¹²⁶ Hürriyet Gazetesi, 29.10.2009

¹²⁷ Hürriyet Gazetesi, 09.05.2009

¹²⁸ Hürriyet Gazetesi, 22.11.2009

¹²⁹ Bkz: Ata Atun, Arca Ajans, 06.02.2006

Garantör devlet olarak daha önce İngiltere Krallığı, 2 tane askeri üssü bulunurken bu statünün bozulduğu görülmüştür. Özellikle GKRY' nin AB'ne girmesiyle birlikte, Zigi Deniz Üssü ve Andreas Papandreu Hava Üssü olmak üzere Fransa'ya iki üs verilmiştir. Bu garantörlük anlaşmalarına aykırı olduğu gibi siyasi anlaşmazlığa da zemin hazırlamaktadır. Bu yönüyle KKTC'ye limanların açılması ile ilgili baskıların yapılması, fiili olarak adanın güney Kıbrıs'a ilhakı anlamına gelmektedir. Bununla beraber sorgulanamayan ve pazarlık konusu yapılamayan İngiliz üslerinin, muhtemel bir birleşme halinde, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan önce ve sonra olduğu gibi, sorgulanmaya başlanacak olması ve doğuracağı sonuçlar çok önemlidir. İngiltere, Ortadoğu'yu izleyip-dinlediği bu üslerinden feragat edemeyecektir. Bu da mevcut statükonun devamı anlamına gelecektir.

SONUÇ

Kıbrıs'ın ekonomik, siyasi ve sosyal yönden Türkiye için önemi büyüktür. “Ekonomik gelişme sosyal gelişmeyi de peşinden sürükler” görüşüne göre Kuzey Kıbrıs ekonomisinin gelişimi Kıbrıs Türk toplumunun da sosyal gelişimine katkıda bulunacaktır. 1974 Barış Harekâtından sonra Kıbrıs fiili olarak bölünmüştür. Bu bölünmeyle güney Kıbrıs'da kalan Türklerin Kuzeye göçü, Kuzeydeki Rumların güneye göçü sağlanmış, bu statü geçici gibi kabul edilse de, bugün fiili duruma gelmiştir. 1974 Barış Harekâtından sonra adadaki tarım işgücünün yetersizliğinden dolayı Türkiye'nin belirli bölgelerinden geçici göçmen tarım işgücü Kuzey Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. Böylelikle Kuzey Kıbrıs'ta göçmen iskânı başlamıştır. Bu göçmen iskânı ve istihdamı 1974–1980 arası devam etmiş, toplam olarak 30 bin civarında işgücü adaya yerleştirilmiştir. Ancak işgücü olarak gelenlerden bazıları Türkiye'ye geri dönerken, bir kısmı da adada çalışmaya ve tarım ile hizmet sektörlerinde çalışarak, ikametlerine devam etmişlerdir. Bugünde çalışmalarına devam etmektedirler. Bunlar içinde KKTC'de kalanların tamamı vatandaşlık statüsünü hak etmişlerdir.

Adanın bugünkü ekonomik yapısı Turizm ve yüksek öğretim eğitimiyle sağlanabilmekte, bunun yanında bazı ekonomik gelişmeler olduğu söylemek mümkündür. Bunlar turizm alanlarından elde edilen gelirlerdir. Tarım alanlarının verimli olduğu Masera Ovası, daha da verimini arttırabilmek, sulama tarımının yapılandırılmasıyla mümkün olabilecektir. Bunun için Türkiye'den, deniz altından getirilecek Manavgat Su Projesi, Masera Ovası ve bütün tarımsal ekonomiyi canlandıracak, aynı zamanda içme suyu eksikliğini giderebilecektir. Özellikle tarımın daha da verimli olabilmesi için bu projeye özel önem verilmelidir.

1975–1980 göçmenleri, Kuzey Kıbrıs'a hayat vermiş, ekonomiyi canlandırmış, atıl durumda kalan tarım arazileri ve başıboş hayvanları üretim sürecine dahil ederek, yeniden toparlanma ve kurulma aşamasında devlete taze kan olmuşlar, dinamizm katmışlardır. Çalışmamızdaki varsayımımız Kıbrıs'a Türkiye'den göçmen olarak gönderilen Türklerin Kıbrıs ekonomisini canlandıracağı ve milli davanın destekçisi olduğu teyit edilmiştir. Bu varsayımlar yapılan anket ve mülakatlarda öne çıkarak, Kıbrıs ekonomisine göçmenlerin yaptığı katkıların önemini ortaya çıkarmıştır. Çalışmamızda uyguladığımız anketlerde ve mülakatlarda ortaya çıkan sosyal ve ekonomik özel bir konu “Türk göçmenleri ile Kıbrıs

kökenliler arasındaki çatışmadır.” Bu çatışma iki yöndedir. Birincisi Türk göçmenlerin adanın fiilen çalışan tarım işgücü ve ticari işgücünü oluştururken, Kıbrıslılar hizmet sektöründe çalışmamakta ve kendilerine özel imtiyaz verilmişçesine kamu tarafından kayırılmaktadır. Bu durum Türk göçmenleri ikinci sınıf vatandaşmış gibi rahatsız etmekte, bu rahatsızlık zaman zaman olumsuz gelişmelere neden olmaktadır. Çatışmaların yönü daha çok göçmen Türklerin işlerini gerçekleştirmeleri ve genişletmelerine müsaade edilmemesi, bankalarda kredi alamaması, kendi aralarındaki lüzumsuz güç-çıkar çatışması ile Kuzey Kıbrıs kamu yönetiminde göçmenlerin çalıştırılmasının kısıtlanmasıdır.

Yukarıdaki olumsuz bu çatışma, Kıbrıs’taki siyasi bütünlüğü, sosyal bütünlüğü ve ekonomik bütünlüğü sarsmaktadır. Adı geçen sıkıntıların bir an önce ortadan kaldırıcı siyasi ve ekonomik şartların sağlanması gerekmektedir. Vatandaş olan Türk göçmenlerine, siyasi organizasyonlarda ve siyasi parti kurma görevleri de verilmelidir. Buna benzer uygulama Güney Kıbrıs’ta mevcuttur.

1974 Barış Harekâtından bugüne yaşanan siyasi zorluklara rağmen, KKTC ekonomik faaliyetlerini geliştirmiştir. Türkiye, KKTC’nin ekonomik faaliyetlerini arttırmasına yönelik desteğini sürdürmektedir. Ambargolar altında bağımsızlığını duyurma mücadelesi veren KKTC, yıllardır tarım ve hayvancılık üzerinde ekonomik temellerini inşa etmektedir. Geçen zaman içinde çalışan işgücünün turizm ve sanayi sektörüne doğru kaydığı gözlemlenmektedir. Bu olumlu gelişme desteklenmelidir. Eğitim sektörü ile adada bulunan öğrenciler ve Türk askerinin varlığı, KKTC’ye büyük ekonomik katkı sağlamaktadır. KKTC ile TC arasında turistik ziyaretlerin ekonomik bir katkı sağlamasına yönelik olarak getirilen kimlikle adaya giriş ekonomiye ciddi bir katkı sağlamaktadır. Sağlanan bu katkı kesintisiz olarak sürdürülmelidir.

1974 sonrasında adaya gelen Türkiye göçmenlerinin, adaya geldikten sonra hem kendi aralarında hem de Kıbrıs kökenlilerle bir rant mücadelesi yaşadığı bu araştırmada elde edilen bir gözlemdir. Kıbrıs kökenliler, “Türkiye kökenli göçmenler “verilmiş haktan” faydalanırken, biz “hakkımızı kazandık” da aldık” demektedirler. Türkiye kökenliler ise “biz olmasak, Rumlar sizi öldürecekti. Kan verdik, can verdik sizi kurtardık. Şimdi bizi rahat ettirmek zorundasınız” demektedirler. Görüldüğü üzere arada iletişim yoksunluğundan kaynaklanan bir bilinç eksikliği vardır. Kıbrıslı Türklerle-Kıbrıslı Rumlar arasında kültürel organizasyonların gerçekleştirilmesi gibi Kuzeyde yaşayan Kıbrıslı Türklerle-Türkiye

kökenliler arasında kültürel faaliyet gerçekleştirilerek birbirlerini tanımları sağlanmalıdır. Sorunlar, insanlar tarafından yaratıldığı gibi insanlar tarafından da çözülür. KKTC’de toplumun bilinçlenmesine ve sosyal dayanışmasının geliştirilmesine yönelik, milli ve manevi değer yargılarına ve çağdaş anlayışa uygun eğitim ve rehabilitasyon projesinin uygulanması gerekmektedir. Eğitim, ülke ve toplum ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır.

KKTC’nin ekonomik, siyasi ve sosyal şartların, bir bütün halinde sağlanabilmesi için aşağıdaki öneriler sıralanmıştır:

- Ekonomi, teknolojik kabiliyete ve nitelikli işgücüne sahip, değişen dünyaya uyumda hızlı, küresel ekonomide avantajlı konuma getirecek üretim hamleleriyle, istikrarlı ve verimlilik düzeyi yüksek bir yapıya kavuşturulması temel amaç olmalıdır. Bunun gerçekleşmesi için KKTC eğitiminin ara eleman yetiştirilmesine önem verilmelidir.

- KKTC’nin bir eğitim üssü haline getirilmesinde mevcut üniversitelerin eğitim ve materyal yönünden uluslar arası seviyede desteklenmelidir.

- KKTC’nin sağlık üssü olabilmesi için dünya standartları üstünde hizmet sağlayacak onkoloji ve kardiyoloji hastaneleri açılıp, bölge kullanımına sunulmalıdır. Biyoteknoloji ve Nanoteknoloji alanlarında yatırımlar yapılmalıdır.

- Petrol çıkarma ve işleme üzerine en yeni teknolojiler kullanılarak altyapı ve yatırım çalışmaları yapılmalıdır.

- Denizaltı boruları ile Türkiye’den Kıbrıs’a Manavgat Su Projesi, en kısa zamanda gerçekleştirilmeli ve tarım sektörünün verimi arttırılmalıdır.

- Antalya-Girne arasında çalışacak lüks gemi seferleri başlatılmalı ve Antalya’ya gelen turistlere promosyon amaçlı Kuzey Kıbrıs’a ziyaretleri sağlanmalıdır.

- Özel kesimin ticari mal üretimi ve hizmet sektöründeki faaliyetleri teşvik edilmeli, Kamu yönetimi ekonomiyle ilgili düzenleme ve denetleme işlemlerini güçlendirmelidir. Kamu sektörü, insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışıyla etkinleştirilmelidir. Kalite yönetimi uygulanmalıdır. Toplumsal yapı ve bütünlüğün ortak değerler çerçevesinde

bütünleştirilmesine yönelik projeler geliştirilmeli, bu projeler toplumun katkı ve sahiplenilmesi sağlanmalıdır.

- Kıbrıs meselesi, adada yaşayan 300 bin Türk için egemen, eşit siyasi haklara sahip, güvenliğini sağlayabilmiş, Türkiye açısından ise Doğu Akdeniz'deki milli menfaatlerini koruma meselesidir. KKTC'nin Türkiye için önemi Ortadoğu petrollerinin kontrolü, hazar enerji kaynaklarının Akdeniz'e ulaşmasındaki güvenliğinin sağlanmasıdır.

KKTC'nin sosyal, ekonomik ve siyasi bütünlüğünün sağlanmasında Türk göçmenlerinin önemli bir faktör olduğu, bundan dolayı siyasi, idari ve siyasi parti kurma, kendilerini temsil etme hakkı sağlanmalıdır. Bununla beraber tarımsal işgücü verimliliği arttırılarak, çalışmalarına devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKAR, R. , Atatürkçü Kıbrıs Türkleri, Veb Y. , İstanbul, 1981

Alasya, H.F., Tarihte Kıbrıs, İstanbul, 1988,

AN, A., Kıbrıs Nereye Gidiyor, Everest Y. , İstanbul, 2003,

Atalay, T. , Geçmişten Günümüze Kıbrıs; İdari Yapılanma ve Din Eğitimi, Mehir Vakfı Yayınları, Konya, 2003,

AYDOĞDU, A. , “Tarihsel süreçte Kıbrıs Türk Seçimleri ve Yönetimleri”, BRC Yayınevi, Ankara, 2005

BİRAND, M. A. , Diyet, Milliyet Y. , İstanbul, 1985,

ÇAY, A. , Kıbrıs'ta Kanlı Noel–1963, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989

Denktaş, R. , Kıbrıs Girit Olmasın, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004

Erbil, H. N. , 7000 Senelik Sümer Medeniyetinde Kıbrıs, İstanbul, 1954

Ergün,M. , Yolun Açık Olsun Kıbrıs, Piramit Y. , Ankara, 2004,

ERİM, N. , “Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs”, Ajans-Türk Y., Ankara, 1975

Fehmi, H. , A'dan Z'ye KKTC, İstanbul, 1992

Gazioğlu, A. C. , Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları ve Ortaklığın sonu, 1960-1964, Cyrep, Ankara, 2003

Gazioğlu, A.C. , Enosis emberinde Türkler, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkez, Lefkoşa, 2000

Gözüzelli, E. , “Vurun Kahpe Kıbrıs’a”, Togan Y. , İstanbul, 2008

GÜREL, ř. S. , Kıbrıs Tarihi (1878-1960), 1. , Ankara, 1984

GÜRKAN, H. M., Kıbrıs Tarihinden Sayfalar, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1982

Güven, E. , ADAM: Talat’ın Kıbrısı, Doğan y., İstanbul, 2009

Güvenç, N. , Kıbrıs sorunu, Yunanistan ve Türkiye, İstanbul, 1984

HASGÜLER, M., Kıbrıslılık, İstanbul, 2008,

İSMAİL, S. , “Kıbrıs Barış Harekatı’nın Nedenleri-Gelişimi-Sonuçları” , Akdeniz Haber Ajansı Y. , İstanbul, 1988

İsmail, S. , 150 Soruda Kıbrıs, Kastaş Y. , İstanbul, 1998

Kıbrıs Türk Federe Devleti 1976-1977-1978 İstatistik Yıllıkları

KKTC Ankara Büyükelçiliği Dokümanı, Eylül 2006

KRKGİL, M. , Kıbrıs; Dn ve Bugün, İthaki y.İstanbul,2003

MANİSALI, E. , Avrupa Kısılcında Kıbrıs”, Derin Y. , İstanbul, 2003

Manizade, D. , “Kıbrıs Dn, Bugün, Yarın”, Yaylacık Y., İstanbul, 1975

Melamid, A. , “Kıbrıs’taki Toplumların Coğrafı Dağılımı”, Geographical Review, cilt 46, No:3, “New York 1956

OBERLİNG, P. , Bellapais’e Giden Yol, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1987

ORAN, B. , “Türk Dış Politikası (1919-1980)”, İletişim yayınları, İstanbul, 2006

Özarlan, B. M. , “Kıbrıs Sorunu”, IQ Y. , İstanbul, 2007,

Plümer, A. , Kıbrıs Ekonomi Tarihi (1960–1974), Rüstem Kitabevi, Lefkoşa, 2008

RAHVANCIOĞLU, M. , Kıbrıslı Türk Devrimci Hareketi, Kalkedon Y. , İstanbul, 2009

Richard A. Patrick, Political Geography and the Cyprus Conflict: 1963-71, Department of Geography Publication Series, No: 4, University of VWaterloo, Waterloo, Ontario, Canada, 1976.

Tezkan, Y. , Siyaset, Strateji ve Milli Güvenlik, Ülke Kitapları, Temmuz 2000, İstanbul

Uygulamalı Siyasal Coğrafya’da Bir sınıf Egzersizi: Kıbrıs’ı Taksim Etmek”, Journal of Geography, Mart 1960, cilt 59, Chicago

Ürer, T. , Kıbrıs’ın Tarihçesi, ATO Y. , Ankara, 2003

MAKALELER

Atun, H. , Kıbrıs’ta Göçmenlerin İskanı, DAÜ 6. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi bildirisi, Ekim 2007

HALLAÇOĞLU, Y. , XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, Ankara, 1988, TATAV Y. , İstanbul, 2001, Der: Ali AHMETBEYOĞLU-Erhan AFYONCU

HALLAÇOĞLU, Y. ,”Osmanlı Döneminde Kıbrıs’ta İskan Politikası”, “Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi”, TATAV Yayınları, İstanbul, 2001, Der: Ali AHMETBEYOĞLU-Erhan AFYONCU

Kaya, K. , KKTC’nde Türkiye’den Göç Edenlerle Kıbrıslı Türkler Arasındaki Kültürel Bütünleşme Düzeyi, Kıbrıs Türk Kültür Derneği 1.Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara, 2009,

Keser, U. , “Kıbrıs’ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar”, ÇTTAD, 2006,bahar

ORHONLU, C. , “Osmanlı Türklerinin Kıbrıs’a Yerleşmesi, 1570-1580”, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sayı 44/323, İstanbul, 1974

Şafaklı, O.- Özdeşer, H. , KKTC Ekonomisinin Genel Analizi, Doğu Üniversitesi Dergisi, 2002

(The Times, 17.12.1954) aktaran N.A.Abanoğlu, Kıbrıs Dosyası, Kervan yayınları, 1974

SÜRELİ YAYINLAR ve GAZETELER

Ata Atun, Arca Ajans, 06.02.2006

Cumhuriyet Gazetesi, 13.5.2008

Cumhuriyet Gazetesi, 7.2.1969

Halkın Sesi Gazetesi, 03.03.1980

Halkın Sesi Gazetesi, 26.8.1974, Haber Başlığı: (TC Maliye Bakanı Deniz BAYKAL, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut ÖZAL ve Ortak Pazar Nezdindeki Daimi Temsilci Büyükelçi Ziya MÜEZZİNOĞLU Kıbrıs’a Geldiler”

Hasan Hastürer, Kıbrıs Postası Gazetesi, 30.6.2009 (20.8.2009)

Hürriyet Gazetesi, 14.06.2009

Hürriyet Gazetesi, 02.02.2010

Hürriyet Gazetesi, 04.01.2010

Hürriyet Gazetesi, 09.05.2009

Hürriyet Gazetesi, 09.05.2009

Hürriyet Gazetesi, 11.11.2009

Hürriyet Gazetesi, 22.11.2009

Hürriyet Gazetesi, 25.12.2009

Hürriyet Gazetesi, 26.11.2009

Hürriyet Gazetesi, 26.11.2009

Hürriyet Gazetesi, 27.05.2008

Hürriyet Gazetesi, 29.10.2009

Hürriyet Gazetesi, 5.9.2009

Hürriyet Gazetesi, Yalçın Bayer, 7.11.2003

Hürsöz Gazetesi, 11.11.1946

Kıbrıs Gazetesi, 23.10.2009

Kıbrıslı Gazetesi (05.03.2009)

Lefkoşa AA, 29.09.2009

Sabah Gazetesi, 21.06.2008

Volkan Gazetesi, 08.02.2007

Yeni Volkan Gazetesi, 26.10.2009

Zaman Gazetesi , 09.08.1977

TEZLER

Enver Polat, Kıbrıs Meselesi ve Çözüm Önerileri, (Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), İstanbul, 2006

Ramm, C. , “Turkish Cypriots, Turkish ‘Settlers’ and (Trans)National Identities between Turkish Nationalism, Cypriotism and Europe”, (Ruhr University Bochum (Germany), Department of History, South East European History, Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2009

İNTERNET KAYNAKLARI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Resmi İnternet Adresi

http://www.diyih.gov.tr/files/ulkeler/kkctc.html?category_id=238 (17.08.2009)

<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=310&l=1> (01.01.2010)

<http://www.ctp-bg.com/index.php?men=487&submen=0> (17.02.2009)

http://www.toplumcudemokrasipartisi.com/?submen=69&menu_id=93 (01.03.2009)

http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_7_Konusmalar/2009/org_ilkerbasbug_trabzon_konusma_17122009.html (19.12.2009)

<http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kkctc/html/sec4.html> (17.03.2009)

<http://www.ulusalbirlikpartisi.com/ubp/tarihce.htm> (24.02.2009)

KKTC Tanıtma Dairesi WEB Sitesi (Ocak 2009)

e. Büyükelçi, e. Ticaret ve Maliye Bakanı, e. Kıbrıs Koordinasyon Kurulu Başkanı, Türkiye Avrupa Vakfı Başkanı Sayın Ziya MÜEZZİNOĞLU ile Gerçekleştirilen Mülakat.

Sorular

1. 1974 sonrasında uygulanan göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararı kim-hangi kurumlar verdi?
3. Kıbrıs'taki Türk Yönetimi'nin bu yönde bir tutumu oldu mu?
4. Türkiye'den Kıbrıs'a giden göçmenler ile ilgili Kıbrıs Hükümetiyle bir mutabakat oldu mu?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi? Göçmenlerin seçilmeleri sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
6. Göçmenlerle yerli halk arasında sorun yaşandı mı?
7. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
8. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdi?
9. Göçmenlerin KKTC'de iskan sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmışsa bunlar nelerdir?

Kıbrıs Sorunu gündeme geldiği zaman 1950'li yıllarda, Adadaki Türklerle Rumların ekonomik durumlarının birbirlerinden çok farklı olduğu biliniyordu. Ve bu dengesizliğinden ilerde ele alınacak bir sorun olduğu daha o zamandan belliydi. Bu durum uluslar arası anlaşmalar yapıp, ortak devlet kurulduğu zaman da devam etti. Zaten birlikte çalışma kısa sürdüğü için bu konuda bir ilerleme olmadığı da tahmin ediliyordu. Tüm bunlardan evvel barış harekâtından sonra Kıbrıs'ta görev aldığım zaman, yerinde ve en çabuk şekilde görme imkânına sahip oldum. Bunu da şöyle anlatayım, bildiğiniz gibi barış harekâtı 1974 yılı 15 Temmuz'unda ikinci bölümü başladı. Rumlar anlaşmalara uymadıkları için ikinci harekât başladı. Hemen o sırada ben Türkiye'de merkezde büyükelçi olarak vazife görüyordum. AB nezdinde büyükelçiyken, 1972 yılında o zaman kurulan hükümetle maliye bakanı olarak görev almıştım. Cumhurbaşkanı seçimi ardından o hükümetin görevden ayrılması üzerine merkezde büyükelçi olarak görevimi sürdürüyordum.

O dönemin Başbakanı Bülent Ecevit beni Ankara'ya davet etti. Bu davetinde bana Barış harekâtından sonra Kıbrıs'taki federe devletin Türk tarafının oluşturulması gerektiğini bahsederek, bunu gerçekleştirmemi teklif etti. Bu çok önemli bir görevdi. Bir devletin kuruluşu söz konusuydu. Bugüne kadar bir Türk varlığı söz konusu olmakla beraber, bir Türk devleti düşünülmemiştir. Bunun için özel yetkilere gerek vardı. Bu noktayı kendisine arz ederek, özel bir kararname hazırlanması gerektiğini kendisine beyan ettim. Enteresan olduğu için bunu söylemek istiyorum. Bülent Bey bana gayet açık bir şekilde, bu konuda her türlü yetkiyi vermeye hazır olduğunu ancak bunun bir kararname ile vermek yoluna gidemeyeceğini çünkü o sırada koalisyon ortakları arasında ciddi anlaşmazlık olduğunu yani koalisyon hükümetinin aşağı-yukarı sona gelmiş olduğunu belirtti. Ve sizin hazırlayacağınız herhangi bir kâğıdı imzalayıp, yetkiler vermeye hazırım dedi. Bende bunun üzerine eski bir maliye müfettişi olarak, o zamanlar maliye müfettişlerinin kimliklerinde Başbakan imzasıyla, maliye müfettişinin görevini yapmasında tüm ilgili kurum ve kuruluşların yardımcı olması gerektiğini ifade eden bir belge verilirdi. Bir belge hazırladım. Belgede; “ Ziya Müezzinoğlu Kıbrıs'taki Türk Federe Devletin kuruluşuyla ilgili olarak görevlidir. Bu konuda tüm ilgili kuruluşlarca kendisine yardım edilsin.” Ve böylece çalışmaya başlamış olduk. Hemen ertesi günü 2. Barış harekâtı tamamlanmış durumdaydı. Ve hükümetin iki bakanıyla Kıbrıs'a hareket ettik. CHP kanadından Maliye Bakanı Deniz Baykal ve öteki kanattan (MSP –A.G.A.-) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal. Özel bir uçakla Kıbrıs'a hareket ettik. Kuzey Kıbrıs'ta bizi bir helikopterle dolaştırmak suretiyle yerinde bilgi verdiler. O sırada barış harekâtı devam ediyordu. Yer yer dumanlar vardı, sahipsiz sürüler dolaşıyordu. Dikkatimi çeken şu oldu o sırada, en büyük dikkatimi çeken, önemli olduğu için bunları söylemek istiyorum, çeşitli köyler vardı ancak köyler birbirlerine hiç benzemiyordu. Anadolu'da ihmal edilmiş köylere benzer köyler vardı, onun yanında yüksekten helikopterle bakıyoruz tabi çok gelişmiş köyler vardı. Birde karma köyler vardı. Bu karma köylerin bir kısmının Anadolu köyleri gibi bir kısmının ise diğer gelişmiş köyler gibi olduğunu gördük. Bu aslında Türk köyleriyle, karma köyleri ve Rum köylerini gösteriyordu. Bunu ben yakındanda gördüm. Yani ilk izlenim adada iki toplum yanında, Rum ve Türk toplumu yanında, ekonomik bakımdan bir gelişmiş ve gelişmemiş toplum olduğu açık ve net görülüyordu. Bunu görevimi üstlenip, çalışmaya başladıktan sonra daha yakından ve daha ayrıntılı olarak görme durumunda oldum. O zaman şunu gördük ki adada Türklerin ana çalışma alanı tarım idi. Çiftçilik ile uğraşıyorlardı. Toprağın önemli bir bölümü Türklere ait idi. Fakat Türklere sanayici yoktu. Bölgede Türklere ait hiçbir

sanayi tesisi yoktu. Ve ticaretle uğraşan hiçbir Türk kuruluşu yoktu. Türkler ticareti Rumlar aracılığıyla yapıyorlardı. Rum toplumu, Türkler ile bir arada yaşamakla beraber ekonomik anlamda Türklerden çok daha ileri ve iyi bir durumdaydılar. Ve arada büyük bir gelişmişlik farkı vardı. Tıpkı Türkiye’de batılı bölgelerle batı dışında kalmış bölgeler gibi. Bunu gördükten sonra ben çalışmalara başladım. Bir Kıbrıs Koordinasyon Kurulu oluşturuldu. Türk elçiliği ve bir arkadaş grubuyla beraber çalışmaları Türkiye’de ve Kıbrıs’ta yürütmeyi uygun gördük. Kıbrıs’ta yapılacak işlerden biri evvela bir envanter çalışması yapmaktı. Bu çalışmayı yaptık. Arkasında bu envanteri değerlendirmek için bir çalışma yapmak gerekiyordu. Bunun içinde belli kuruluşlara ihtiyaç vardı. Türk yönetiminin kontrol ettiği bölgede yüz’e yakın turistik tesis vardı, fabrikalar vardı. Bu kuruluşlarda çalışmış Türk müteşebbis yoktu. Ben bunlara know-how gönderme gereği duydum ve KİT’lerin yardımıyla orda Kıbrıs Türk Sanayi Holdingini kurduk. Dolayısıyla Türk kontrolündeki bütün ekonomik tesisleri işletme görevini verdik. Ayrıca adanın ulaşımını sağlamak için denizcilik işletmesi ve KTHY’ni kurduk. Nihayetinde petrol ihtiyacını karşılamak için Kıbrıs Türk Petrol Şirketini kurduk. Kıbrıs ürünlerini ihraç edebilmek için Kıbrıs meyve ve sebze satış ofisini kurduk. Bunları hep Türk müteşebbisleri yani KİT’ler aracılığıyla kurduk. KİT’lerden bahsediyorum, aslında çünkü Kıbrıs’ta düşünülen model, Kıbrıs için bir ekonomik model oluşturmak gerekiyordu ve Kıbrıs’ın özelliği nedeniyle genellikle eğilim, Başbakanın eğilimine göre bol bol, Hong Kong modaydı o sıra. Sayın Ecevit’in o sıra bundan bahsettiğini hatırlıyorum. Ama o şartlar mümkün olmadığı için o dönem, biz buna KİT’lerle başlamak ve ilerde buna bu koşulların gerektirdiği şartlar noktasında hareket ettik.

Ada’da yerel yönetim oluşturma çalışmasına başlamak gerekiyordu. Bu konuda Kıbrıs’ın yardıma ihtiyacı olduğu için, hem yardım sağlamak hem de bu işleri yürütmek üzere Büyükelçiliğe bağlı olarak bir yardım heyeti oluşturduk. Ve bu yardım heyetine de Kıbrıs Kalkınma Planı hazırlama görevi verdik. Böylece bu mekanizma çalışmaya başladı Kıbrıs’ta. Ümit ediyorduk ki bu mekanizma işlerse, adanın Türkiye kontrolündeki kısmı gelişebilecek, eksikliklerini telafi edebilecek ve iki toplum arasındaki gelişmişlik farkı ortadan kaldırılabilirdi. Amaç federe devletin Türk kanadı ile öteki taraf arasındaki dengeyi sağlamak. Ne yazık ki bu gerçekleşmedi ve uzun müzakereler oldu. Ve o müzakereler 2004 yılına kadar geldi. Biliyorsunuz 2004 yılında Annan Planı son olarak gündeme gelmişti. Bu plan çerçevesi içinde Kıbrıs’ın geleceğinin yeniden belirlenmesi gündemdeydi. Türk tarafı o zaman Türkiye’deki

iktidar değişikliklerinden sonra politika değişikliğiyle beraber Kıbrıs sorununa yaklaşımda değişmişti. Bu plana % 63 oranında evet oyu geldi, Rum tarafında ise beklenenin aksine %75 oranında red oyu verildi. Böylece bugün devam eden durum ortaya çıktı. Zaten biliyorsunuz 1983 yılında KKTC kuruldu. KKTC devrinde bu çalışmalar sürmektedir. Şimdi görüyoruz ki aradaki fark nispeten azalmış olmakla birlikte, hala gelişmişlik açısından Rum kesimi ile Türk kesimi arasında önemli bir fark söz konusudur. KKTC'nin nasıl kurulduğunu heralde biliyorsunuzdur. Koşullar o hale gelmişti ki anlaşma olmayınca, Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti oluşturulup, ilerde iki devletten oluşan bir federe devlet oluşacağı gündeme gelmişti. Bu anlamda KKTC ilan edilmiştir. Yalnız maalesef beklenen ölçüde gerçekleşmediği için, bundan sonraki çalışmalarda da öngörülen hedeflere ulaşmak mümkün olmadı. Gerçekleşmedi diyorum şu anlamda, devlet kurulurken en azından Pakistan ile Bangladeş'in tanınması bekleniyordu. Pakistan son anda tanımaktan vazgeçti, Bangladeş tanıdı, yalnız kaldığını görünce geri aldı tanımışlığını. KKTC, yalnız Türkiye tarafından tanınan bir devlet olarak ortada kaldı. Bu eksiklik 20 küsur senedir tamamlanmadı. Ve KKTC yalnız İKÖ'de gözlemci olarak bulunuyor. Bazı kuruluşlara da ikili ilişkiler oluşturma çerçevesinde girişimler oluyorsa da bunlar da gerçekleşmiş olmaktan uzak. Yani şuan da böyle bir durum var. Bu durum siyasi ve ekonomik durumdan farklılığı da içeriyor. Bunun önemli olduğu noktalardan biri de, geri kalmışlığın, demografik yapı ile ilgilidir. Bahsettiğim nedenle Kıbrıs'ta başlangıçta Kıbrıs Türkleri alttan nüfusu, genç kuşaklar geleceklerini ada dışında, Kıbrıs dışında aramak durumunda kalmışlar ve dalgalar halinde Türkiye, İngiltere ve Avustralya'ya gitmişlerdir. Bir nüfus eksikliği meydana gelmiştir. O nedenle Barış Harekâtı sonra Kuzey Kıbrıs Hükümeti ile bu soruna bir çözüm aramak gerekiyordu. Ve çalışmalarda evvela Kıbrıslıların Kıbrıs'a davet edilmesini, dönüp gelmelerini teşvik edici girişimlerde bulunuldu. Bu yeterli olmayınca Karadeniz Bölgesindeki insanların gelmesini uygun olacağı kanaatine varıldı. Nedeni şuydu; Karadeniz nüfusu çoktu, toprak azlığı ve koşullar itibarıyla benzer koşullar nedeniyle. O nedenle böyle bir model üzerinde. Ve ondan birkaç köy, köy olarak halkı, muhtarını, imamını ve öğretmeniniyle beraber Karadeniz'den Kıbrıs'a aktarımı gerçekleştirdi. Böyle bir uygulama başladı. Tabii şunu söyleyeyim ben Kıbrıs işlerinde sorumlu olmam 11 ay kadar sürdü. Ağustos 1974'te göreve başladım. Eylül 1975'te ayrılmam gerekti. Çünkü Türkiye'de seçimler vardı ve o seçimlere katılmam gerekti. O sırada hükümet değişikliği de olmuştu ve Sn. Demirel'in başkanlığında bir hükümet vardı. Ve o hükümet zamanında ben o görevimden ayrıldım. Sonraki

çalışmalar Kıbrıs Koordinasyon Kurulu ve Büyükelçiliğe bağlı Yardım Heyeti çalışmalarına devam etti. Ben daha sonraki gelişmeleri yakından takip ettim. 2000’li yılların başında sn. R. Denktaş’ın daveti ile Kıbrıs’a gittim. Birlikte adanın çeşitli bölgelerini gezdik. Ve orada Türkiye’den gitmiş Türklerle de temasımız oldu. Gördüm ki aslında bunlar yerleşmiş olmakla beraber, bazı sorunlarda başlamış görünüyor. Bu sorunlar Türkler beklediği ilgiyi görmüyordu. Bazı Türklerde, çünkü adanın kuzeyi ile güneyi arasında, Rum ve Türk yönetimleri arasında nüfus mübadelesi gerçekleştiği için bir hareketlilik olmuştu. Fakat sorun çok önemli gibi görünmüyordu. Bunu bir anlamda olağan karşıladım, böyle olaylar olması olağan görülürdü. Ama şunu gördüm ki Kıbrıs hala Rum kesimi ile arasındaki gelişmişlik farkını kapatamamıştı. Niye böyle oldu, bunu hemen söyleyeyim. Aslında önemli imkânlar vardı fakat bu çarkı döndürebilmek için bilgi birikimi ve onun yanında da ekonomik desteğe ihtiyaç vardı. Bu bilgi birikimini, biz kuruluşların yönetim kadrolarıyla bir araya getirdiğimizi kabul ediyorduk. Ayrıca Türkiye’nin yardım yapılması da kabul edilmişti. Ve ayrıca ben bu yardım konusunda da görüşlerimi dile getirmiştım. Ve bu yardımın ileride sorun teşkil etmemesi için borç şeklinde verilmesini teklif etmişim. Ne yazık ki bu olmadı. Ondan sonraki yıllarda Türkiye her yıl Kıbrıs’a 250–300 milyon dolar katkıda bulunduğu görüldü. Fakat bu ihtiyaç hiç azalmadı, devamlı arttı. Ve son senelerde de daha büyük bir rakam gündeme geldi. Yani her şeye rağmen beklenen gelişme hızına ulaşılamamıştır. Kıbrıs kendi olanaklarının ihmal edilmemesi gerekir. Beklenen kalkınmayı karşılayamamıştır. Ve AB’ye girdikten sonra 2004 yılında Kıbrıs Rum Yönetimi olarak Tüm ada halkı adına AB içine girmesi, Türk toplumu ile Rum toplumu arasındaki gelişmişlik farkı azalmamış hatta artmış görünüyor. Bunun en önemli nedenlerinden birisi somut bir olay olarak söylemek isterim, Maraş bölgesi ile ilgilidir. Maraş Bölgesi, Makarios idaresi zamanında turizme açılan bir bölgedir. Yaptığımız envanter çalışmaları sırasında, yerinde giderekte gördüm ben o sırada 98 tane büyük otel tespit etmişim. Ki o sırada Türkiye’deki en büyük otel dedikleri zaman İstanbul-Hilton akla gelirdi. Hilton gibi 98 otel mevcuttu. Bölge tümüyle turizme açılmıştı. Ve bir özelliği bunlar Rum yatırımı değildi, yabancı yatırımdı. ABD ve Avrupa yatırımlarıydı. O nedenle bu bölgenin, Kıbrıs sorunu içinde ele alınmasının hem ekonomik hem siyasi açıdan özel önem taşıdığını düşünüyordum. Ve görev yaptığım sırada -bunu da size özel bilgi olarak söylüyorum- Kuzey Kıbrıs Yönetiminin bu bölgeyi serbest bölge ilan etmek hususunda ilana etmişim. Ve bununla ilgili olarak hükümette bir tasarı hazırlayarak meclise sunulmuştur. Şunu

düşünmüştüm; eğer serbest bölge olursa hem siyasi bakımdan tansiyon düşecek, hem de Kuzey Kıbrıs ekonomisine önemli katkıda bulunabilecekti. Başlangıçta belki adada gerginlik olduğu için büyük bir turist akını beklemiyorduk ancak serbest bölge yerleştikten sonra giderek normalleşeceğini düşünüyordum. Ne yazık ki bu gerçekleşmedi. Ve başka acı olan şeyi söyleyeyim, daha sonraları Kıbrıs'a gittiğimde gördüm, bölge yabancı yatırımı olduğu için BM denetimine girmişti. Ve bu sefer gittiğim zaman o otellerin büyük bir bölümünün yıkılmak üzere olduğunu gördüm. Yani ekonomik bakımdan büyük bir kayıp oldu. Eğer serbest bölge yapılsaydı hem ekonomik olarak katkıda bulunacaktı, hem de siyasi tansiyon düşürülecek, Kıbrıs konusu müzakere edildiği zaman Rum'dan başka bir devlet karşınızda olmayacaktı. Geriye dönük olarak beraber çalıştığımız ondan sonraki dönemde Kıbrıs Türk Yönetimini değerlendirdiğim zaman iki nokta üzerinde duruyorum. Birincisi budur. İkincisi ise ne yazık ki uzun dönemde Kıbrıs politikası sürdürülürken "çözumsuzlük bir çözüm" olarak kabul edilmiştir. Başlangıçta yanlış bir politika değildi, ancak zaman içinde tarafları destekleyenler ortaya çıkınca yeniden değerlendirilmesi gerekiyordu. Bu değerlendirmeyi yapmakta ne yazık ki geç kaldık. Bu bakımdan da bir bedel ödeme durumunda kaldık. Rum tarafı anlaşmalara aykırı olduğu halde adanın tümü adına AB'ye katılmak üzere müracaat etti. Bu müracaatın kabul edilmesi yanlış olduğu halde, müracaat kabul edildi ve 2004 yılında üye oldu. Bu üyelik o günden bugüne TC-AB ilişkilerine de etki etme durumunda bulunuyor. 2004 aralık ayında müzakerelere başlama kararı alındıktan sonra 2005 Ekim'inde müzakerelere fiilen başladık. Fakat hemen Kıbrıs gündeme geldi. Kıbrıs Rum Kesiminin üye bir ülke olarak, gümrük birliğinden yararlanması gündeme geldi. Yani Rumlar, Türk liman ve havaalanlarının Kıbrıs uçak ve gemilerine açılmasını talep ettiler. Biz Kıbrıs'ı tanımadığımız için buna karşı çıktık. Bunun üzerine sekiz başlığın dondurulması kararı alındı. Bu TC_AB müzakerelerinde büyük bir handikaptır.

TC-AB müzakereleri bir tren yolculuğu gibidir. Tren hala rayda olmakla birlikte, hedefe ne zaman varacağı ve yolculuğun ne kadar süreceği belli olmayan bir garip yolculuğa dönmüş durumdadır.

Kıbrıs konusu hala Türkiye'nin gündemindedir. TC ile Kıbrıs arasında Anavatan-Yavruvatan ilişkisi mevcuttur. Ama Kıbrıs aynı zamanda Türkiye'nin güvenliği açısından çok önemlidir. Çünkü Kıbrıs'tan vazgeçmek, aynı zamanda

Türkiye'nin doğu Akdeniz'deki etkinliğini kaybetmesi anlamına gelir. Bu Yunanistan'ın egedeki durumu düşünüldüğü zaman Türkiye için büyük önem taşır.

Heralde bu sorunun çözümlenmesi, Türkiye'nin AB içinde yer almasıyla mümkün olabilecektir. O zaman sınırlar hem siyasi hem ekonomik bakımdan önemini yitiriyor. Ancak içinde bulunduğumuz durumda bunun gerçekleşip-gerçekleşmeyeceğini bugün bulunduğumuz noktada kestirmek hayli güç görünüyor. Çünkü AKP hükümeti ile birlikte, bu konuda gösterilen çaba ile müzakereler başlama kararı alınmıştır. Müzakerelere başlamış olmakla beraber son 3 yıl içinde öngörülen çalışmalarda önemli bir gelişme olmadığından, ağır-aksak yürüyen bir müzakere dönemini yaşıyoruz. Avrupa Birliği'ne üye olan bütün ülkeler, müzakere başladıktan sonra tam üye olarak katılmaları gerçekleşmiş..hatta müzakerelere başlarken katılım tarihleri belli olmuştur. Fakat Türkiye için böyle olmamıştır. Çünkü alınan müzakere kararı, sonu açık bir müzakere modelini içermektedir.Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımına destek veren ülkelerle birlikte, karşı olan ülkelerde olduğunu biliyoruz Almanya, Fransa gibi..bu karar etkisini sürdürüyor. O nedenle Türkiye, AB yoluna girmiş olmakla beraber hedefe ne zaman varacağı belli olmamaktadır. Aslında ana konumuzdan biraz sapmış olmakla birlikte, Türkiye'den Kıbrıs'a göç konusunun daha iyi idrak edilmesi için böyle geniş bir perspektiften ele alınmasının daha uygun olacağı kanaatini taşıyorum.

Soruların cevaplarını verecek olursam, 1 ve 2. sorunuzun cevabı, aslında bu politika hemen barış hareketi sonrası karara bağlandı ve meclise gitti. Bugünkü müzakerelerde göçmenler sorun olarak dile getiriliyor. Ancak bu göçmenlerden ziyade, bu politika sonrasında tek tek adaya Anadolu'dan gerçekleşen göçlerden dolayı sorun yaşandı.

3. sorunuzun cevabını yukarıda da söylemiş olduğum konulardır. 4. sorunun cevabı ise, evet bu konuda bir mutabakat yapılmıştır.

5. sorunun cevabı, evet bu göçmenlerin seçiminde belirli bir kriter vardır. Karşılıklı bir halk alışverişi oldu. Kuzeydeki Rumlar güneye, Güneydeki Türkler Kuzeye geldi. Ve kuzeydeki bir takım Rum malları, be gelen göçmenlere tahsis edildi. Ve kuzeydeki bir kısım Türklerde, Kıbrıslıların bizim hakkımız olan Rum mallarına

Türkiye'den gelen göçmenlere tahsis edildiği konusunda şikâyetleri olmuştur. Bu arada mallar belirli esaslar dâhilinde bölüştürüldü.

Bu göçmenlerin hangi kritere göre seçildiği sorusuna cevap olarak ise ben karar alınması aşamasında bulundum ancak uygulama aşamasında bulunmadım. Plan aşamasında ise insanların teker teker değil, köy köy toplu olarak alınmaları söz konusuydu. Köylerin halkı, muhtarı, öğretmeni, imamıyla birlikte getirilmesi öngörülmüştü. Daha çok Karadeniz ve Orta Anadolu'dan. Ama ilk olarak Karadeniz'di.

A.G.A. soru: Karadeniz'in seçilmesinin nedenleri sadece toprak kıtlığı ve verimli toprağa göre oranı yüksek olan nüfusmuydu?

Karadeniz zaten göç veren bir yer. Bu nedenle ve bir bakıma deniz olması nedeniyle.

Göçmenlerle yerli halk arasında başlangıçta sorun olmadı ama zaman zaman muhtelif sorunlar yaşandı. Göçmenlerin Entegrasyonu üzerine ise, başlangıçta işte bunlar oraya entegre edilmek sitendi. Başlangıçta sorun yoktu ama nadiren sorunlarla karşılaşıldı.

Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar hususunda ise, ihtiyaçları genellikle karşılandı. Ancak gelen göçmenlerin, Türkiye'deki yakınları ile ilişkileri vardı. Ve bazıları Türkiye'den yakınlarını da getirmek yoluna gittiler. O da belirli sorunlar yarattı.

Göçmenlerin iskan sürecindeki koordinasyonu hususunda, uygulama safhasında bulunmadığım için bu sorunun cevabına vakıf değilim.

Kıbrıs'ta Türk Barış Harekatı öncesinde yaşananlardan dolayı adadaki birçok Türk, geleceklerini Kıbrıs'ta görmediklerinden dolayı ada'dan göç etmişlerdi. Ve bu sayı İngiltere, Türkiye ve Avustralya'da ciddi oranlardadır. Ada dışında yaşayan Kıbrıs Türkü büyük oranlardadır. Bu eksiği kapatmak söz konusuydu. Tabi adadaki Türkler hep bir arada duruyorlardı. Hayatlarından memnunlardı da. Biz illaki adadaki

nüfus farkını kapatmak için adaya nüfus aktarımı yapmadık. Evvela özellikle ada dışına çıkanları teşvik yoluna gittik. Bu çağrımıza uyup geri dönenler oldu ama bu sayı çok az ve sınırlıydı. İşte bu iskân süreci bu şartlar altında gerçekleşti.

KKTC Demokrat Parti Genel Başkanı, eski Başbakan Yardımcısı, Eski Bakan, 19.4.2009
tarihi itibarıyla Milletvekili Serdar DENKTAŞ ile Mülakat

SORULAR:

1. 1974 Barış Harekâtı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermiştir?
3. Kıbrıs Türk Yönetiminin bu yönde bir tutum oldu mu?
4. Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ile Kıbrıs Türk Yönetimi hükümeti arasında iskân politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?
6. Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
7. Göçmenlerin Kıbrıs'a İskânları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?
8. Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?
9. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
10. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
11. Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?
12. Göçmenlerin R.R. DENKTAŞ ile diyalogları nasıldır?

1974 Harekatından sonra boş köylerin sahiplenilmesi sebebiyle ihtiyaç duyulan nüfus ihtiyacı sistemli bir şekilde ilk yıllarda Türkiye tarafından karşılandı. Ancak bu ihtiyaç karşılaması yapılırken bir strateji, bu ülkenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, işte esnaf kesiminden, ara eleman açısından eksiklikleri ortaya çıkarılarak yapılmış bir göç politikası değildi bu. Daha çok Kıbrıs'tan toprak verilecek diyerek, Türkiye'den toprağı olmayan, malı olmayan kişiler buraya getirildi. Buradaki göçmenlerin yerleştirilme politikasında yanlışlıklar yapıldı o yıllarda. Karadeniz'den gelip, balıkçılıkla daha bir iç içe yaşayabilecek insanların narenciye bölgesine yerleştirmek gibi. Yine iki toplumun birbirine entegrasyonu açısından karma yerleşimler yerine Türkiye'den aynı köyde yaşayan insanları burada aynı köylere yerleştirme politikası uygulandı. Türkiye'den buraya gelen insanlar kendi köylerindeki kendi aralarındaki sorunları da buraya birlikte getirdiler. Bu sebeple o köyleri bölmeye gittik. O dönem kavgalı aileleri başka köylere yerleştirme politikasıyla sorunlarla başa çıkılmaya çalışılmıştır.

Bir göçmen politikası vardı ama belirlenmiş bir strateji yoktu ortada. Bugün burada oturup, o günleri o anı eleştirmek kolay ama keyfiyete dayandı çalışmalar. Buraya kadar ilk üç soruyu cevaplandırmış gibiyiz.

4. sorunuzun cevabı hakkında ise şöyle diye bilirim ki belli bir kriter saptanmadı. Gelmek isteyen diyerek yapıldı. Başlangıçta daha çok Karadeniz bölgesinden tercih yapılırken, programlı nüfus aktarımı 1981'den itibaren durdu. 1981'den itibaren artık tamamen programsız, siyasetçinin buraya gelenleri vatandaş yapmak suretiyle oylarını alabilirim düşüncesiyle vatandaşlık verilmeye devam etti. Bu seçim aralarında daha az, seçim yaklaştı mı bin bin, iki bin iki bin vatandaş yapılmaya başlandı. Ve esas sıkıntı da zaten o dönemlerden sonra sonra başladı. 1974 Tarım İşgücü adı altında buraya gönderilen insanlarla Kıbrıslılar, ilk zamanlarda kültürel anlamda bir sorun yaşamaktaydı. Çok kolay bir şey değildir o birbirine alışmak. Zaten dediğim gibi o ayrı ayrı bölgelere yerleştirilmeleri, karma yapının oluşturulmaması, birbirlerine alışmaları geciktirildi. İlk dönemde gelenler genelde eğitim seviyesi düşük kişilerdi. Kıbrıslıların üniversite eğitim seviyesi, üniversiteli mezun oranı neredeyse dünya birincisi değerindeydi. Bunun yarattığı bir sıkıntı oldu ilk yıllarda. Bir müddet geçtikten sonra aradan, 1980'li yılların ikinci yarısında yanlış bir yaklaşımla göçmenlere yönelik bir siyasi parti kurdu K Kıbrıs'ta. Bunun başını çeken ve cesaretlendiren de o dönemin büyükelçisiydi. Türkiyeli Kıbrıs'lı ayrımının daha fazla

yükselmeye neden oldu bu olay. Şöyle bir şikâyet vardı o zaman, Kamuya Türkiyeliler alınmıyor, Kıbrıslılar alınıyor! Doğruydum ama bir nedeni vardı o dönemde. Nedeni şuydu, o dönemde vatandaş olan Türkiyelilerin eğitim oranı oldukça düşüktü. Memur olabilecek niteliklere sahip vatandaş oranı çok çok azdı. Onlarda ekseriyet öğretmen olmuşlardı yada diğer köylerle ilgili memuriyete yönlendirilmişlerdi. Üniversite mezunu sayısı çok çok azdı. Bu sanki bir discrimination (ayırım – A.G.A.) politikası gibi algılandı. Şikâyetler ortaya çıktı. Maalesef bir siyasi parti oluşumu çıktı ortaya ve yine maalesef iş siyasi partiye gelince olayı Türkiyeli- Kıbrıslı ayırımını bir siyasi istismar meselesi haline getirdi. Türkiyeli Türkiyeliye oy vermeye başladı. Siyasi seçim turlarında “adaylar arasında Türkiyeli varmı?” cinsinden tartışmalar başladı.

1996 yılına kadar herkese topraklandırma yapıldı ancak tapu verilmedi. Tapu verilmemesinin nedeni uluslar arası hukuk olmasına rağmen, her seçim döneminde tapuların verileceği sözü ile oy toplandı. Tapular olmadığı için insanlar kullandıkları toprağı ipotek olarak kullanamadılar. Çok ucuza toprağını başkasına devredenler oldu. Bankalarda kullanılmadı. 1996 yılında itibaren tapuların verilmesi işlemi başladı. Tapuların verilmesiyle toprak sahibi olan ama geleceğini hala burada göremeyen insanımızda, malını satıp ya Türkiye’de başka bir yer aldı yada harcadı, gitti.

Şuan da geldiğimiz aşamada 2.-3. kuşak aynen Kıbrıslı Türklerin alışkanlığına sahip olduğu gibi, eğitim düzeyi üst seviyeye ulaşmıştır. Özellikle okulda, üniversite beraber okuyan çocuklarımız arasında geçmişte yaşanan sorunlar yaşanmamakta. Özellikle karma köylerde bu sorun tamamen ortadan kalkmıştır. Zaten zaman içinde birbirleriyle benzeştiler. Geçmişte ortak olan sadece bir lisan vardı ancak şimdi ortak anılar, ortak üzüntüler-sevinçlerle giderek yakınlaşmaya başladılar. Evlilikler çoğaldı. Bu arada ilk gelen kuşağın çocukları, torunları artık herhangi bir Kıbrıslı Türk gibi görülüyor. Çocuklarının içlerinde zaten Türkiye’ye hiç gitmeyen bile vardır.

Sorun yeterince vatandaşımız olmasına rağmen, yani bu ülkenin kendi ekonomik üretimini yeterince paylaşabilecek vatandaşımız olmasına rağmen, işçi gelişiminin devam etmesindedir. Öncelikle iş gelişimi olarak devam etmekteydiler, iş adamları da onları kullanmaktaydı. Sonradan kontrole alındı ama bu esnada Kıbrıslı Türklerde eskiden beri olan bir alışkanlık; “illaki devletten iş alma” alışkanlığı, yeni nesil vatandaşlara da yansdı. Devlette çalışma ön planda tutuluyor. Dolayısıyla şikâyet edilen konu ve aslında dünyadaki

tüm devletlerin şikâyetidir bu, kaçak işçilerdir. Buraya cebinde parası olmadan gelip, iş arayan, iş bulamayınca hırsızlık yapan soygun yapan kişilerdendir. Bu şikâyet geneldir. Sadece 1974 öncesi Kıbrıs Türklerinin değil 1974 sonrası Türkiye göçmenlerinin de şikâyetidir.

9.soruda ise bir entegrasyon politikası yoktur. Olsaydı zaten karma köyler yaratılır, çok rahat aşıldı bu sorun. Dine yaklaşım konusunda ilk zamanlar çok sıkıntı yaşandı. Çünkü Kıbrıs Türkleri dinden daha uzaktır. Müslümandırlar, inançlıdırlar ama uygulama safhasında daha rahattırlar. Ramazan ayında oruç tutmayana ilk zamanlar kızılırdı, göçmenler kızardı. O konu aşıldı artık, birbirlerinin dine yaklaşımlarına alışıldı. Kanıksandı. O anlamda bir sorun yok. Yaz aylarında Kur'an kursları nedeniyle çıkan bir sorun var. Ama o da vatandaşlar arasın daki bir sorundan ziyade, yönetimle bu işi yapmak isteyenler arasındaki bir sorundan ibarettir. Birinin başı açkımış, öbürünün bağlıymış, kimsenin kimseye baktığı yok. O konuda bir sıkıntı yok.

Bu insanlar arasında zenginleşen, burada büyük iş sahibi olan, buradaki işlerini Türkiye'ye yada dünyanın başka bir yerine kaydıranlar olduğu gibi, fakir gelmiş ve fakir kalmış olanlarda var. Buna rağmen çocuklarını verilen imkanlarla okuttular. Çocukları hayatlarını kurtardılar. Çekilen sıkıntılar müşterektir.

Şuan en büyük sıkıntı bir grup insanların seçim zamanı vatandaş yapılmalarıdır. İş için yada işçi olarak buraya geldiler ama bir anda vatandaşlığı karşısında buldular. Vatandaşlıklar ama burayı daha vatan bellemediler. Vatandaşlıklar ama kendilerini vatandaş gibi hissetmediler. Ama bu grup, oranını kestirebilmek çok kolay değil, özellikle siyasi anlamda gelecek görmedikleri için buradan gidince, oylarını parayla satma, vatandaşlık haklarını öğrenme gereği duymama gibi sıkıntılar yaşadılar. Yine bu grup vatandaş ile geleceğini burada gören vatandaş arasında sürtüşme vardır.

Siyasi istismar hala daha devam ediyor. Kaç Türkiye kökenli aday gösterdin, kaç kazandı falan hala devam ediyor. Ama bu genellikle siyasete meraklı olanların kendilerinin yarattığı bir istismardır. Yani bizim demin bahsettiğim ve kuruluştan sonra birleşip, ve o olayı ortadan kaldırdığımız görülmektedir. Bu son seçimlerde bana soruldu, mesela “ 50 tane adayın var, kaç tanesi Türkiyelidir” diye. Bende 50 tanesi diye cevap verdim. Şaşırdı insanlar, ne demek istiyor diye. Bizde Türkiye'den geldik neticede. Ama genel olarak yaklaşım hep

Karadenizli var mı, doğulu var mı, Antalyalı var mı, mersinli var mı? Yani Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımını geçtik artık bölgecilik, memleketçilik durumlarına ulaştı. Ve bu Kıbrıslı Türklere de sirayet etti artık.

Gelecekle ilgili yapılması gerekenler önemlidir. Bir kere vatandaşlık verme konusunda tedbirler alınması şart, işgücü planlaması mutlaka şart, işçi gelişiminin kontrol altına alınması şart. Bunları yaparsak refah seviyesini arttırabiliriz. Bunları yaparak geleceğe daha güvenle bakabiliriz. Mümkün müdür, evet mümkündür. Ancak herkes Türkiye'den gelen yardımların kolaycılığına kaçıyor. Nasıl olsa Türkiye'den yardım geliyor diyor. Bu anlayış sadece göçmenlerde değil tüm Kıbrıs vatandaşlarında maalesef var.

Belli bir entegrasyon yada asimilasyon politikası olmamasına rağmen, 35 yıldır birlikte yaşayan, aynı okullara giden bu insanlar, biri diğerini asimile edemedi ama çok ilginç bir şekilde benzeştiler. Toplum karakteri değişti, farklılaştı. Ne Trabzon'dan gelen Trabzon'daki gibi düşünüp, yaşayabiliyor ne Kıbrıslı Türk Baf'taki gibi düşünüp, yaşayabiliyor. Bir benzeşmeyle yeni bir toplum çıktı ortaya.

A.G.A. Soru: Genel anlamda göçmenler siyasi olarak nereye meyil ettiler?

S.D. : Hiçbir yere. (Gülümsemeler) Maalesef ortak metinlere baktığınızda görülüyor ki bir anlaşmaya varmak mümkün değil. Benim tek korkum BM- AB önlerine bir metin koyacak, budur sizin uzlaşmanız diye, ve o metin referanduma götürülecek. O noktada iç sorunlar mevcuttan da daha da kötüye gitmişse, korkum odur ki, siyasi tek parti, siyasi tepki besleyenler planın içeriğine evet oyu vermeyecek. Ve biraz önce bahsettiğim burada yaşayıp aidiyet beslemeyenlerde evet oyu kullanacak. Avrupalı olalım, Avrupa'ya gidelimdiyerek. Bu grup beni çok korkutuyor. Evet çıktığını varsayarsak 40 yıllık sorun çözülmüş olacak ama yeni bir sorun başlayacaktır. Ve yeniden çatışmaların olduğu, önceleri terörist aktivite olarak kabul edilecek ama sonraları toplumlar arası çatışmalara dönecek, olaylar yeniden başlayabilecek diye korkarım. Dünya değişti, artık savaşlar bitti diyenlere hatırlatırım daha dün Kosova ne haldeydi. Görmek istemez insanlar bunları. Yeni bir çatışma dönemi başlar diye korkuyorum ben, eğer çürük bir anlaşma ortaya çıkarsa.

Ne olmalı, mülkiyet-toprak konusunda bir mutabakata varıp, karşılıklı tazminatlarla mülkiyet sorununu kaldırıp, ya AB içinde ayrı bir devlet olarak bizi kabul ediyorsa AB içinde,

etmiyorsa AB'nin komşusu olarak ve bugüne kadarki alışkanlıklarımızı, yaşam şeklimizi, kurumsal yapımızı yeniden elden geçirip, düzenleyip, ayaklarımız üzerinde duran yapıyı oluşturmak zorundayız. Yani ben artık elenleşmiş Kıbrıs Cumhuriyetine yama olmaya karşı gelirim, hem de Türkiye'nin 82. vilayeti olmaya karşı gelirim bu devlete yaşatmak gerektiğine inanırım. AB içindeyse AB içinde, değilse AB'nin komşusu olarak. Bu yıllar içinde çok yaşandı. Türkiye'ye bağlanalım, Rum'a bağlanalım diyenler var. Hepside yanlış açıkçası. Yani egemenliğimiz bizimse bunu bir kısım Rum'la münasebetler gündeme gelince egemenliğe sarılır, bir kısım Türkiye ile münasebetler gündeme gelince egemenliğe sarılır. Bende diyorum ki bu egemenlik birine karşı kullanmak için değil, kendi kendini yönetebilmek için, varlığını korumak için vardır.

SORU: Kıbrıs'ın ekonomik anlamda egemenliği nasıl sağlanabilir? Ekonomik anlamda kendi ayakları üstünde nasıl durabilir?

Şimdi her şeyden evvel kamunun daha verimli çalışması gerekir. Merkezi sistemi ek eleman almaksızın bölgelere yaymak gerekir. Biz yaptık bu çalışmayı. Hem yeterli insan var, hem yeterli memur var.

Bütçe disiplini şart. Ticari hayatta reel sektörün daha da güçlenmesini sağlamamız lazım. Maliyet artırıcı unsurlar tespit ettirilmeli, vergiler düşürülmeli, bunlardan sonrada güneyden daha ucuz bir Pazar oluşturabilmemiz halinde hareket başlar. Ticari hayatta.

İster resmi, ister gayri resmi Türkiye ile dört yıl önce imzalamış olduğumuz Gümrük Birliği anlaşması devreye girmelidir. İmzalandı ama faaliyete geçmedi.

KKTC'de üretilen ürünlerin Türkiye'ye rahatlıkla satılabilmesi gerekir. Hepimiz bahçelerimizde narenciye yetiştirmeye kalksak, Mersin'in bir mahallesine yetişemeyiz. Buna rağmen buradaki ürünleri Türkiye'ye rahatlıkla gidip satamıyoruz.

Türkiye'de 8,5 milyon insan var, tatil yapma alışkanlığı olan. Bunun 4,5 milyonu yurtiçinde tatil yapmakta. Diğer 4 milyonu yurtdışında gerçekleştiriyor tatillerini. Ancak Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a tatillerini yapmaya gelenlerinin sayısı 150 bin ne iç turizm ne dış turizm seyahati gerçekleştirenlere hitap eden turistlere Kıbrıs'a çekemiyoruz. Şimdi nasıl gerçekleşecek bu. Kimlikle gelme olayının başlangıçta turist sayısını arttıracığı

düşünülmüştü. Ama tam tersi gerçekleşti. Yani kötü turist iyi turistti kaçırdı buradan. İyi turist yurt dışına gitmeye başladı. Buranın pasaportla gelinen bir ülke olduğunu göstermemiz lazım. İlginçtir ama psikolojik olarak etkiliyor insanları. Elbette buranın hizmet kalitesini arttırmamız lazım, buranın kumardan başka hiçbir şeyi yoktur imajını yırtmamız lazım, bir sürü şeyimiz var. Ama sanki burada kumardan başka hiçbir şey yok imajı var.

Eğitim sektörü epey yol katetti ama artık üniversitelerin kalitesini yükseltme zamanı gelmiştir artık isim yapmış profesörleri buraya getirmek, kendi insanımızı yurt dışına gönderip daha iyi bir akademik kariyer yapmalarına olanak sağlamalı diye düşünüyorum. Üçüncü sektör ise sağlık sektörüdür. Açılmakta olan özel hastanelerle bu sektörde daha da iyi bir konuma gelmekteyiz.

Burada kaliteli refah içinde bir toplum yaratmak için her türlü imkân ve kaynak bulunmakta sadece hedef ve organizasyon eksikliği var. Bunlar gerçekleşirse müthiş bir toparlanma sağlanır. Bu başarılabilir bir hedeftir. Utanırım söylemeye ama bu doğrultuda programı olan tek partide biziz. Kapsamlı bir çalışma yaptık. Her şeyimizle hazırız ama gücümüz yok, iktidarda değiliz.

Bu hedeflerin gerçekleşmesi için Türkiye'nin yardımı gerekirmi? Evet gerekir. Böyle bir gelişim mutlaka bir kapitale ihtiyaç duyar. IMF, Dünya Bankasına gidip başvuramayacağımız için, siyasi tanınmışlığımız olmadığı için, başvuracağımız tek yer Türkiye'dir. İhtiyaç duyulan kaynak, Kıbrıs'ta bugüne kadar toplanmış ama Türkiye'nin para piyasasında kullanılmakta olan Kıbrıs'lı Türkün mevduatıdır. Başka bir şey değil. Kredi olara merkez bankasından merkez bankasına olan bu mevduatın 1/3 'ü aktarılacak bizim ihtiyacımız ve planlarımız için yetecektir. Bu atılımı yapmaya ve kredi olarak, bu katkı sağlanıp, hedefler gerçekleşmeye başlayınca Türkiye'nin KKTC bütçesini gerçekleştirdiği katkı azalmaya başlayacak ve KKTC kendi ayakları üzerinde durmaya başlayacaktır. Zaman içinde bütçe katkısı geri dönüşler oldukça düşecektir. Gene yardımlar yatırımlar için verilmeye devam eder. Çok önemli bir şansımız var. Savunma bütçesini kendi sağlayamayan bir ülkeyiz. Devleti kalkındıramama, ekonomik olarak kalkınamama tamamen bizim beceriksizliğimizdir. Bu beceriksizliğin ana nedeni de Türkiye'ye her gidildiğinde Türkiye'nin KKTC'ye katkısının sağlanmasıdır.

Bir kısım siyasetçilerimiz, bir kısım insanımıza kendi beceriksizliğini örmek için Türkiye'yi işaret etmektedir. Burada da siyasetçinin sorumluluktan kaçmaya çalışmasıdır. Maalesef bu şekilde giderse Türkiye ile KKTC'nin arasının, dış etkenlerinde büyük çabasıyla soğutulmaya çalışılmaktadır Kıbrıslı Türkün en büyük gücü, Türkiye kamuoyunun desteği olmuştur yıllarca. Eğer bu kamuoyu desteği kaybolursa, kamuoyunun Kıbrıs'a karşı hassasiyeti kaybolursa burada biz bittik demektir. Kıbrıs Cumhuriyetinde Türkçe bilen vatandaşlar olarak hayatımızı devam ettiririz ama adada gider.

SORU: efendim Türkiye'nin göndermiş olduğu yardımlar KKTC iç piyasasında dağıtılıyor. Kıbrıs'lı Türklerde alışverişlerini, eğlencelerini, ihtiyaçlarını Rum kesiminden karşılıyorlar ve böylelikle Türkiye'nin yardımlarının iç piyasada dönmesinden ziyade Rum kesimine aktığı dile getiriliyor. Bu hususta bazı yorumlar dile getiriliyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kapıların açılması için çok uğraş vermiş bir siyasetçiyim ben. Kapıların açılması ekonomik açıdan büyük bir adımdır fakat kendi iç uygulamalarımız nedeniyle, işte kamuya istihdam yapmak, Türkiye kamuya istihdamı azaltın, maliyetleri azaltın dedikçe, işte kamudan memur alımını durdurma yada azaltma yerine vergiler arttırıldı. Pazarımız Rum pazarından ucuzken bir anda yükseldi. İlk dönemler Rumlar Türk tarafından müthiş bir alışveriş yapmaya yöneldiler. Büyük bir para akışı vardı. Rumlar bu konuda üç adım attılar;

1. Kendilerinin hangi ürünlerde dezavantaja sahipler onu tespit ettiler. Vergi indirimi ve teşvik suretiyle dezavantajda bulunan ürünlerinin fiyatlarını aşağıya çektiler.
2. Siyasi çağrı, Türk'ten mal almayın çağrısı yaptılar.
3. Gümrük kapılarında kontrol yapmaya başladılar.

Bu üç adım, zamanla Türk tarafına gelip alışveriş yapan Rumların sayısını azalttı. Bununla beraber o güne kadar gelen Rumlara mal satan esnafımızın hataları oldu. Sıcak para akışı varken o güne kadar 1 liraya sattıkları mallarını 5 liraya satmaya başladılar. İhtar ettik, çağrı yaptık, kendi kendinizi yakacaksınız, eski fiyatlarında kalınız diye kimse dinlemedi. Ve neticede hep söylediğimiz gibi cebin milliyetçiliği yoktur. Eğer daha uygun fiyata bu kadar yakın bir Pazar varsa, oradan gidilip alınır. Bu yaşanıyor şimdi,. Bununla beraber bir başka sıkıntı da demin bahsetmediğimiz, vatandaşlar arasında bir ayrım var. Vatandaşlar bu konuda 3'e ayrılıyor; Rum tarafında geçenler, Geçmeyenler, geçemeyenler vardır. 1974 öncesi haklarından dolayı, o tarafa geçenler var, aynı haklara sahip olup geçmeyenler var birde

Türkiyeli olduğu için Rumlar tarafından geçmesine izin verilmeyenler var. Geçenler kendi ihtiyaçlarıyla beraber, geçmeyen ve geçemeyenlerin de ihtiyaçlarını alıp, buraya getiriyorlar, 1 liraysa 1,5 liraya onlara satıyorlar kendi aldıklarını bedavaya getiriyorlar. Dolayısıyla paranın Rum tarafına gitmesine neden olmakla beraber ikinci önemli etkisi vergi dışı ticaret olduğu için devlet vergi alamıyor, faydalanamıyor. Bir başka etkisi de, üçüncü etkisi şu ki 7000 civarında insanımız Rum tarafında çalışmaktadır. Bu insanımız önceden kazandıklarını bu tarafta harcarken, şimdi kazançlarını Rum tarafında harcamaktadır. Aldıkları malları da burada satıp, ek gelir elde etmektedirler. Bütün bunlar, evet değişebilir. Rum tarafında daha ucuz olduğu için oradan alıyorlar. Burada daha ucuz ve kaliteli ürünler satılırsa, onlar da gelip alacaklardır.

Bu paranın Türk tarafında kalmasının ve Rum tarafında kazanılan paranın bu tarafta harcanması, bununla birlikte Rum halkının alışverişini buradan yapmasının yolu, kapıları kapatmak değil ekonomik tedbirler almaktır.

SORU: Efendim 1990'lı yılların başında Türkiye'den K.K.T.C.'ne kimlikle giriş kuralı gelmesiyle beraber çok sayıda vasıfsız işçinin Kıbrıs'a geldiği belirtilmektedir. Bir anlaşma olduğu takdirde bu insanların geri gönderilmesi konusuna nasıl bakıyorsunuz?

İşçi konumunda olanlar gönderilecektir. Ama böylesi bir anlaşma durumunda bu insanlara ihtiyaç duyacak olan Rum işadamları olacaktır. Dolayısıyla çok daha fazla işçiyi çalıştırmak için kendileri talep edecektir. Çünkü Türkiye'den gelen işçi hem işgücü açısından çok daha verimlidir, sanatı da çok iyidir. Rum tarafı 1974'ten sonra gelen herkesi geri gitmesini istemektedir. Annan Planında 50000 vatandaşın burada kalabileceği yazılmıştı. Ancak Rum tarafı 1974 sonrası göçmenlerin tamamının gitmesinden yana bir tutum takınmaktadır. Çözüm olmayacağı için çok da fazla geçerliliği olmamaktadır düşüncelerinin.

SORU: Önümüzdeki 20 yıllık süre zarfında Kıbrıs'ın ekonomik-siyasi durumunu nasıl görüyorsunuz?

AB'nin komşusu olan ve kendi ayakları üzerinde duran bir Kıbrıs hayal ediyorum.

KKTC Meclis eski Başkanı, KKTC İmar, İskan ve Rehabilitasyon eski Bakanı
Hakkın ATUN ile Mülakat

Varsayımlarım;

1. 1974 sonrası göçmenler Kıbrıs'ta milli dava ruhunu canlı tutmuşlardır.
2. Göçmenler, KKTC ekonomisine aktif işgücü katkısı sağlamışlardır.

SORULAR:

1. 1974 Barış Harekâtı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermişti?
3. Kıbrıs Türk Yönetiminin bu yönde bir tutum oldu mu?
4. Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ile Kıbrıs Türk Yönetimi hükümeti arasında iskân politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?
6. Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
7. Göçmenlerin Kıbrıs'a İskânları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?
8. Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?
9. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
10. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

11. Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?

12. Göçmenlerin R.R. DENKTAŞ ile diyalogları nasıldır?

Önce sana başarılar dilerim. Bu konuyu aradan epey zaman geçmiş olmasına rağmen veya geçtikten sonra Türkiye'de incelenmeye başlanması memnuniyet vericidir. Çünkü buradaki varlığımızı adeta takviye eden, tazelandiren, can veren bir operasyondur bu. Bugün kurumların elinde Rumlara karşı bir koz varsa, bu çok önemli bir koz, onlar onu hatırlıyor ama, bizler gibi bu ülkeyi 1974 sonrası kuran insanlar, bunu çok bilerek, inanarak yaptığımız için bizi hiç rahatsız etmiyor. Bilakis bugün bu konuda bilhassa bir önceki hükümetin mütereddid davranması, vatandaşlık vermek istememesi, bizi rahatsız ediyordu, üzüyordu. Çünkü onlara karşı kullanacağımız en önemli silahımız, askeri savunmadan sonra belki en az onun kadar etkili nüfus politikamızdır. Ve bu tanımla sorularının içinde de var. Bir nüfus politikası öngörüldüğü için 1974 sonrası, yola çıkılmıştır. Ve Türkiye'nin burada harekattan sonra her zaman söylediğim gibi en başarılı projesidir. Ondan sonra somut olarak bir başka proje, yani bize fiilen faydası olan proje üniversitedir. Eğitim sektörü, ekonomik olarak ayakta kalmamıza ön ayak olmaktadır. 40 bin'e yakın talebe var. Bu talebelerin gelip-giden ziyaretçileri, aileleri, akrabaları var. Gidip-gelen bir nüfus hareketi var. Bitirip burada kalan, evlenenler var. Buranın işgücüne katılanlar var. Nüfus dediğin şeydir zaten bir hayata olanak veren ve devletin varlığını ve idamesini götüren nüfustur. Nüfus olmadan hiçbir şey olmaz. İkincisi genel olarak, şunu da bahsetmekte yarar var. 1963 sonrasında da Kıbrıs Türk halkı bir göçmen olayı yaşamıştır. Ve biz o zamandan işte bu konuda deneyim kazanmıştık ki, 1974 sonrasında benim bağlı bulunduğum bakanlık bu konuyla ilgilenmediği halde ben gönüllü olarak boynumu uzattım. Ve iskân müsteşarı oldum. Yani bu sn. Müezzinoğlu'nun Kıbrıs'a gelip-gidip bütün sektörlerle ilgilendiği o dönemde göçmen konusu en önemliydi. Türkiye'nin de bizimle mutabakat sağladığı bir projeydi. Ve en çok para harcadığı bir alandı. Ben Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığının Genel Müdürüydüm. Ama iskan işleri bir şehirci mimar olarak benim 1963'te çok yakından ilgilendiğim ve pratikte 3000'e yakın göçmen evi yapmak suretiyle, o günün 25000 göçmenini iskan ettiğimiz bir birikime de sahiptik. Yalnız yerleştirme olayı değil, yeni konut yaparak, onları buldukları yerde üretici konumuna getirerek bir deneyim sahibi olmuştuk. Şimdi o nasıl olmuştu. 103 köyden Rumlara, Akritas Planıyla 24 saat içinde Türk halkını enterne edecekler. Bunu başaramadılar. Ama 103 köyde savunmasız olan insanımızı, her konuda mahrum edilen bu Kıbrıs Türk halkını kucağına

attılar bu şeyi. Ve idareden, hükümet organlarından, bütçeden yoksunuz, bütçe katkısı alamıyoruz ve bir de üstüne üstlük 25000 göçmeni yeniden yerleştirmek durumundayız. Tabii en çok güvenli olduğu gerekçeyle merkeze yığılmıştı bu göçmenler. Lefkoşa'dan başlayarak biz bu 25000 göçmeni iskan ettik. Ondan sonrada adanın güvenli bölgelerine sığınan ve ne bulmuşsa başına bir çatı olarak, -çadırlarda dahil- geçiren bu insanları önce daha iyi koşullara, ondan sonra da kalıcı evlere iskan ettik. Ve buraya Rumların bize reva gördüklerini bir soykırım olarak tanımlıyorsak, bundan daha güzel bir örnek var mı? Yani sizi evinizden, yurdundan ediyor. Ve ondan sonra da o hükümetin ortağı olan Kıbrıs Türk kanadını her şeyden mahrum ediyor. Biz her şeyden mahrumduk, yiyecekten mahrumduk. Sebze diye bir şey yoktu. Kızılay yardımı gelmeseydi hepimiz açlıktan ölecektik. Doktoruna kadar Kızılay geldi. Dolayısıyla bu nerdeyse 1974 yılına kadar süren bu uzun süreç esasında nasıl gerçekleştirildi hemen onu da ekleyeyim; Yine Türkiye'nin 1,5 milyon Kıbrıs Lirasına mal olan yardımlarıyla gerçekleşti. Bu proje, yani o dönemde bir yandan haklarımızı korumaya çalışıyoruz, 1967'den itibaren yönetim oluşmuştur, Kıbrıs Türk Yönetimi oluşmuştur. Rum, küçük bölgelere sığınan insanımıza hiçbir hâkimiyet kuramamıştır. Yani egemenliğimiz 1963'ten itibaren oluşmuştur. Ne rum askeri ne Rum polisi bazı yerleri hücumla kısmi olarak kendi kontrolüne geçirmişse de büyük kısmını ele geçirememiştir. Bu çok önemli bir şeydir.

Türkiye'nin bu konuda katkısına vurgu yapmak çok gereklidir. Yani Türkiye daha o dönemden itibaren göçmen olayını biliyor ve belki kendi içimizdeki bir yerleştirmeydi. Ama 1974 sonrası Türkiye'den işgücü biçiminde nüfus aktarmak suretiyle bu konuyada el atmıştır. Ve inanılmaz bir bütçe katkısı yapmıştır. Ben iskan müsteşarı olarak 1974 sonrası dönemde, neredeyse bir bakan yetkisiyle çalışıyordum. Çünkü Bakan siyasi işlerle uğraştığı için zamanı sınırlıydı. Ve o dönemin bakanı da Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler bakanı sn. İsmet KOTAK'tı. Ben onun iskan'dan sorumlu 2.müsteşarı oldum. Ve bu bahsettiğim yerleşim sürecinde başlangıcından itibaren belli bir süre bölge komutanları da bu konuda ellerinden geleni yaptıktan sonra bunu daha sistemli ve bir yasaya bağlı olarak yapmaya başladık. Şimdi ondan sonra da 1976 seçimlerinden sonra da ben ilk İmar, İskân ve Rehabilitasyon bakanı oldum. Yani uzun lafın kısası önce bir kamu görevlisi olarak bu konunun içine girdim. 1963 deneyimlerini yaşayan, bilen ayrıca kendi mesleği itibarıyla bilen, yerleşim biriminden yetişmiş biri olarak, bu konuda büyük inanç ve heyecanla işe koyulduk.

Varsayımlarınıza da elbette katılırız. 1974 sonrası göçmenler Kıbrıs'ta milli dava ruhunu canlı tutmuşlardır. Gayet tabii, yani bu Türk ulusuna mal olmuş bir milli dava ise ve

hala da geçerliliğini sürdürüyorsa ve bunun geçmişi 1950'lere kadar ulaşıyorsa ve o dönemde Türkiye buraya en iyi öğretmenlerini göndererek buraya yeni bir ruh, yeni bir milli hareket başlatmışsa burada milli dava hepimize mal olmuştur. Ama burada Kıbrıs Türkü'nü şimdi 5.-6. kol gibi çalışan ve dış güçlerin telkin ve maddi desteğiyle, Kıbrıs Türkünü Türk halkına karşı antipatik göstermeye çalışan, Türkleri sevmiyorlar gibi saçma-sapan, safsatayla, afedersin bir virüs gibi her şey ortada dolaşıyorsa, bu düşmenlarımız aramızdaki bağı zayıflatmaya çalıştığı bir durumdur. Bunu da çok vurgulamak lazım. Bu et-tırnak gibi bir durumdur. Kıbrıs türkü, eğer Türkiye'yi, Türk ulusunu, Türk insanını, kendisinin bir parçası olduğu şeyi sevmezse neyi sevebilir. Bu satın alınmış 3-5 baldırı çığlağın yaymaya çalıştığı, başkasına uşak olmayı kendisine marifet sayanların yapmaya çalıştığı bir olaydır. Böyle bir şey bir kere kesinlikle söz konusu değil. Bunu söyleme hakkını kendimde buluyorum. Çünkü kim olduğumu ve ne olduğumu size sözün başında söyledim. Dolayısıyla bunu da vurgulamak isterim. Çünkü Kıbrıs'ı elimizden almak için Kıbrıs Türk halkını, Türk hükümet ve Türk ulusu nezdinde yıpratmak istemektedirler. Yani bu aklın hafzalanın alabileceği bir şey değildir. Çünkü Allah'tan sonra sığınabileceğimi< kim var söylemişiniz bana, kim var? Eğer Türkiye bugün burada olmasaydı, bugün burada olurmuyduk. Belki hepimiz mezarlarda olurduk. Yani bunu Denктаş Bey çok devamlı olarak söylüyor ama gerçektir. Niçin gerçektir? Çünkü bütün bu güvenli durumumuza rağmen, dünyanın en güçlü kolordusu bu an burada olmasına rağmen görüyorsunuz Rumlar nasıl davranıyor. Hileyle, oyunla, entrikayla nasıl dünyayı ikna edip, yalanına inandırıp, hala tepemizde nasıl oyun oynadıklarını görüyorsan, demek ki bizi o en zayıf anımızda bitireceklerdi. 1974 Barış hareketini Türkiye yaptı diye işgalcidir. Ve sayın Talat'a işgal bölgesinin lideri diye hitap eder. Hergün masaya oturuyor bu Hristofyas denen adam ve o Cumhurbaşkanıdır bütün Kıbrıs'ın sahibidir ama Talat işgal bölgesinin lideridir. Böyle masada nasıl oturuyoruz, onu da kendi kendime soruyorum. Sen bana önce hürmet etmezsen, beni saymazsan ben senin karşında niye oturayım. Orda bile bir gariplik yok mudur Allah aşkına. Ben nerden geldim, gökyüzünden mi geldim. Türkiye 1974'te 20 Temmuz'da ansızın, hadi Kıbrıs'a gidelim bir tatbikat yapalım diye mi Kıbrıs'a geldi. Gelmezse ne olurdu? Hiç bunu düşünen ve söylemek isteyen yok mu? Kendi Cumhurbaşkanılarını öldürmek istemediler mi? Güçbela ellerinden kurtulup, İngilizlere sığındı, bir helikopterle Malta'ya uçurulmadı mı? BM'ye gidip bütün Kıbrıs tehlikededir. Türk ve Rum halkları imha edilmek üzeredir demedi mi? Bakın dünyadaki haksızlıkların hangi boyutlara vardığını. Elbette Türkiye bu defa yalnız bize karşı sorumluluk değil, bu defa en taze nüfusunu bize göndererek onlara karşı da bir sorumluluk yüklenmiştir. O insanları evinden, yerinden, yurdundan söküp almıştır, 2. selim zamanında nasıl bizim ecdadımızı nasıl

göndermişseydi, her 10 aileden biri Kıbrıs'a gidecek demişseydi, Konya'dan, Karaman'dan ve daha başka yerlerden, ve her zanaat'tan en az 10 aile gidecek demişseydi, bu defa da kendi nüfusunun içinden seçerek ve bizimle o günün KTFD Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Bakanı sn. Kotak ile "Kırmızı Belgeli" bir protokol imzalayarak, Ecevit hükümeti ile KTFD hükümeti arasında bir protokol ile o insanlar buraya gönderilmişlerdi.

Dolayısıyla Türkiye yeniden kendini, hem Kıbrıs Türk Halkına karşı anlaşmalara dayalı sorumluluğunu yerine getiriyor hemde buraya yeni bir nüfus politikası ile nüfus pompalıyordu. Ve bizde bunu en olumlu proje olarak kabul ediyorduk. Bende ilk İskan Bakanı olarak, gecemi gündüzüme katarak ekibimle, büyük bir heyecanla Kızılay'dan gelen yardımlar ve seyyar mutfaklarla bu operasyonu gerçekleştiriyorduk. BM gözü önünde onlar dahi istihbarat yapıyordu. Çünkü limana vapurlar dolusu 500 500, 1000 1000 nüfus getiriliyor, mağusa limanından bu insanlar çıkarılıyor, kendileri için hazırlanan, temizlenen, yaşanır hala getirilen evlere yerleştiriliyor, önce göçmen yurdunda bir süre misafir ediliyor, ertesi günde daha önceden planlanan boş köylere bu insanlar sevk ediliyordu.

Göçmenler ekonomiye aktif işgücüne katkı sağlamışlardır varsayımınızda doğru çünkü projenin amacı da oydu. Çünkü işlenmemiş tarlalar, sulanmamış narenciye bahçeleri bakım bekliyordu, işgücü bekliyordu. Ve bizim kendi nüfusumuz o perişan haliyle daha bunlara zaman ayıracak ne o "know how"a (A.G.A. Ticari bilgi-birikim-tecrübe) sahipti ne o moral içindeydi. Dolayısıyla ikisi beraber yürüdü. Güneyden göçmen kabileleri, son göçmen kabileleri olarak gelirken Türkiye'den de göçmen kabileleri gelmeye başladı. Ve ilk etapta bu işgücü, ismi de tarım işgücüydü. Yani dünyaya biz bunu çok rahat savunabiliyorduk, gerekçesi olarak söyleyebiliyorduk. Biz bu bahçeleri kurtaramayız, biz bu bahçeleri işlemeden bırakamayız, bu işlenmezse toprak verimini kaybeder, Allahında gücüne gider.

Dolayısıyla varsayımlarını böylece gerekçeleriyle teyit ettikten sonra sorularınızı cevaplamaya geçebiliriz.

İlk sorunun cevabı; evet vardı. Ve zaten bu giriş kısmında da bunu işaret ettik.

İkinci sorunuzda, o günün KTFD hükümeti ile TC Ecevit hükümeti, yani harekati gerçekleştiren Ecevit hükümeti, Z.Müezzinoğlu başta olmak üzere, Kıbrıs'tan sorumlu, bilhassa ekonominin yeniden tekrar ayağa kalkabilmesi için, çünkü her şey sıfırlanmış. Çünkü

Kuzey’de birçok kaynak bulduk, ancak bu kaynakların harekete geçirilmesi bütün mesele. Belki bugün sn Müezzinoğlu’nun uyguladığı ekonomik politika, o günün görüşleri olarak doğrusaydı bile bugün aradan geçen 30-35 sene sonra, yan, daha çok devletçilik ön plana çıkarılmış ve kamu kuruluşları biçiminde ekonomi ayağa kaldırılmak istenmişse, bir süre bu proje çalışmış ama neticede sürdürülebilir bir yöntem olmadığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sn Müezzinoğlu bugün belki eleştiri alabilmektedir ama her şeyi günün koşullarında değerlendirmek gerekir. O günün koşullarında süratle bunun toparlanması, belki bir elden devletinde içinde olduğu bir mekanizma ile en süratli ve başarılı olabilir.

Nitekim ben o zaman, her şeye çok özel yaklaşmıştım. Benim Ziya Müezzinoğlu ile gıyabında tanışmam, bir özel ihtisas komisyonunun başkanıydım mesleğim ve görevim gereği. Vu bu ihtisas komisyonu bir ulusal fizik planı hazırlamıştı. Bu raporu hazırlamıştı. Tabi bu heyetin içinde her meslek dalından ekonomist, sosyolog, idareci, şehir plancısı, mimar, inşaat mühendisi...herkes var. Ve bu çok dikkatimi çekmiş. Benim, yani bu çocuğu tanısam, bakan yapılacak adamdır demiş. Yani politikaya ilk atıldığımızda mesajda oradan kulağımıza geliyor. Ama seçimlere girmeden de öyle bir şey olmuyor. Seçimlere girdikten sonra da o yönde temayüz ettiğimiz için de hemen bize böyle bir bakanlık görevi de verilmiş oluyor.

Göçmen politikası vardı ve bilinçli olarak yapılmıştır.

Üçüncü sorunuza cevaben ise, oldu. Son derece bilinçli ve inançlı bir biçimde bu işe el attı ben müsteşarken sayın bakan. Mülkiye mezunu olan sn. Kotak büyük bir heyecanla bu protokolü imzaladı. Ve hatta bu insanları belki kırsal kesime yerleştirilmesi gerekirken, bugünkü Maraş’a büyük bir kısmını yani bir kentsel yaşam tarzına zorladı. Ama Maraş’ın eskiden kalan bahçeleri, gerek narenciye, gerek seracılık konusunda da potansiyeli, kaynakları olduğu için kısmen de doğru bir yerleşimdi. Çünkü orada hemen sebze üretmeye ve hemen orda susuzluktan artık düşüşe geçen narenciyeye de sahip çıktı bu insanlar. Dolayısıyla bir politika vardı. Türkiye ve o günkü KTFD bu konuyu çok bilinçli olarak imzalamışlardı. Bu konudaki tutum tamamıyla müsbetti. Nüfus politikasının gerekli ve geçerli olduğu kabul edilmiş ve o yönde bir adım atılmıştı. İlk defa getirilen bu insanlar takriben 30 bin kişiydi. Bu dediğim şekilde.

Dördüncü sorunuz da ise, elbette. Hem de devlet düzeyinde ilk anlaşmamızdır. Ondan sonra yüzlerce anlaşma olmuştur ama nüfus politikası konusundaki ilk anlaşmadır.

Beşinci soruya cevap ise bu tabii çok uzun bir hikaye. Biz ondan sonra nerden bu konuda bilgi sahibi olduk, Türkiye’de bu seçimi yapan uzman ekip bilahare bizimle çalışmaya başladı. Ve hatta size tavsiyem Ankara’da bulabilirseniz İsmail KARAYEL’i mutlaka bulun. Çünkü benim adada sağ kolumdu İskan bakanı olarak. Ve Toprak-İskan İşleri Genel Müdür Yardımcısı olarak bize gönderilmiştir. Ve daire başkanı olarak Nihat BİLGİN Bey gönderilmiştir. Bu sektöre bu iki arkadaş gönderilerek benimle birlikte çalışarak, büyük hizmetler vermişlerdir. Ve gecelerini gündüzlerine katarak belki gece yaralarına kadar birlikte çalıştık. Bunun arkasından bu adamlara yardımcı olacak Tapu-Kadastro Genel Müdürlüğünden bir Toprak Komisyonu seçilerek gönderildi. Çünkü kaynak dağıtımında bizim kadastro ekibimiz yeterli olmayacaktı. Ve hatta Türkiye gönderdiği nüfusa bu şekilde de sahip çıkmıştı. Yani herhengibir haksızlık olmasın, gerek yönetimde gerekse yerel halkta bu konuya bir antipati bir tepki varsa kendi uzmanları daha tarafsız olarak bu konunun uygulamasına sahip çıksın diye. Demek ki özetlemek gerekirse, Türkiye nüfusunu seçerek gönderiyor ayrıca arkadan da uzmanlarını gönderiyor. Bu konuda deneyimli olan, Toprak-İskan işleri müdürlüğü son derece deneyimlidir. Nerden deneyimlidir? Lozan anlaşmasından sonra yapılan mübadele anlaşmasında balkanlardan anadoluya gelen binlerce insanın yerleştirilmesinde başarı göstermiştir. Bu uzmanların deneyimi ve bilgisinden faydalanarak bu konuyu uygulamaya başladık.

Neydi kriter diye soruyorsunuz. Baraj suyu altında kalabilecek köyleri öncelikle seçtiler, tehlike arz edip boşaltılması gereken orman bölgelerinden insan seçtiler. Karadeniz bölgesinden insan seçtiler, biraz da orta Anadolu ve güneydoğu’dan insan seçtiler. Daha çok Türkiye’nin de rehabilite etmeye çalıştığı ve bir proje kapsamında bunu üzerlerinde uyguladığı insanları seçerek.

Bu arada parantez içinde şunu söyleyeyim, bunun içine istemesek de bazı aksaklıklar katılmıştı. Yani Trabzon’dan Çaykara’dan bir nüfus, oranın iskan müdürlüğünün başkanlığında getirilirken, Çaykaralı olup İstanbul’a göçmüş, daha sofistike hale gelmiş ve bir ganimet peşine düşen insanlarda bu insanların arasına katılmış. Ve geldikleri zaman bu sade, temiz, kırsal amacı olan insanların arasına katılarak onları biraz bozgunculuğa teşvik etmiştir. “Maraş’ı isteyin, Maraş’a yerleşin” diye. Her gelen Maraş’a yerleşmek istiyordu, orada ganimet yapabilirim diye. Bu gibi aksaklıklar işimizi biraz zorlaştırdılar. Ama biz onların uhdesinden geldik. Devlet ve hatta asker bu konuda bize yardımcı oldu. Çünkü zaman zaman şiddete başvuran, bize kafa tutan kişilere de rastladık.

Altıncı sorunuzda ise, söylediğim gibi Karadeniz bölgesinden daha çok nüfus geldi. Bu Karadeniz kökenlileri kuzeyde deniz kenarına yerleştirmeyi uygun gördük. Galiba doğru da yaptık. Ve hakikatten şimdi o sahil şeridinde balıkçılık yapan arkadaşları da göreceksin. Çünkü balıkçılıktan anlıyorlar. Şehirlerden pek insan gelmedi. Biraz Denizli'den geldi. Ama şehirden şöyle gelenler oldu. Kendi başına, daha iyi bir yaşam tarzına kavuşmak için, bireysel kararı ile gelenler oldu. Ama biz 1980'e kadar iskan hakkı diye tanıdığımız hakkı onlara tanımadık. Kendi başına gelen bizim kategorimiz dışındaydı. Dolayısıyla onlara iskan hakkı vermedik.

Yedinci sorunuza gelirsek, koordinasyon fevkalade iyiydi. O zamanki Bayraktarlık makamı bile yani Türk Ordusu hareket gerçekleşmeden evvel burada bir askeri lider vardı. Ve onun başkanlığında 9 ayrı bölgede sancaktarlıklar, bölge komutanlıkları vardı. Dolayısıyla onların biz organize oluncaya kadar, sivil idare konsolide olup, daha etkili çalışmaya başlayıncaya kadar onların büyük rolü olmuştu. Ve bu defa yerleştirmede de ortaya çıkan sorunların giderilmesinde yani otorite gerektiğinde bu koordinasyon mükemmel sağlanıyordu. Sebebi de şuydu, güneyde kendini savunan köylere özel bir muamele yapıyor, onlara daha verimli olabilecek köyler ayırıyoruz. Bu güneyden gelen göçmenlerle ilgilidir ancak koordinasyonla ilgili olduğu için söylüyorum. O köylere bu savunan insanlara, çünkü bu insanlar köylerini savunurken daha önce kaçıp gelen insanlar iyi yerlere yerleşmiş ve bu fedakar insanımıza verimli yerler kalmamış mesela, dolayısıyla bu tedbiri olmasaydı bu köyünden kaçmayıp köyünü savunan insanlar cezalandırılmış olacaktı. Ve nitekim hiç unutmuyorum, köyünü savunup son dakikaya kadar savaşıp güneydeki bir köyden gelen kafiye, evleri yeni baştan dağıtıcağız dedik. Süngü taktırdı askerlere ve bütün evleri boşalttırdı. Daha önce gelip evleri işgal edenleri dışarı çıkarttırdık, kura çekirttik ve bu defa yeniden bir ev tahsisi gerçekleştirdik. Türkiye'den gelenler için bu söz konusu değildi. Türkiye'den gelenler tertemiz, kendi aralarında yalnız rekabet olan bir işleme tabi tutulurdu. Tabi kura çekilirdi, bazılarında daha yeni, daha modern, daha güzel evler çıkıyordu. Bazılarına da daha eski evler çıkıyordu. O tip sorunlarda ortaya çıkmadı değil ama orda da bir zorluk odlumuydu hemen asker bize yardımcı oluyordu. Mesela kuzeyde "Bahçeli köyü" ilk yerleşim yaptığımız yerdı ve komutanda bizimle beraberdi. Bayraktar Çetin BAŞAR. Bizde Albay'dı, daha sonradan Korgeneralliğe kadar yükseldi, emekli oldu. Vefat etti. Buraya Karadeniz ve Doğu'dan gelen ekip yerleştirildi. Bütün ekip köyü beğenmedi ama. Çoban Yusuf adında birinin sivrildiği Güneydoğulu bir ekip ile Karadeniz'den gelen iki kafiye birleştirmiştik.

Beğenmediler köyü ve girmiyoruz evlere dediler. Onları ikna etmek bizi aşıyordu, zaten zorlamayı falan asker daha iyi yapardı. Zaten Anadolu insanı askere saygılı olduğu için, askeri iyi tanıdığı için daha kolay ikna olurdu. Nitekim oldular. Oldular ama söz sırası gelmişken bu defa kendi aralarında, şunu hemen söyleyeyim peşinen, sorularında var, Bizim kendi insanımızla, orada bir kısım yaşayan yerli insanımızla güneyden göç eden varsa onlarla hiçbir çatışmaları olmadı. Yani insanımız onları bağrına bastı, hiçbir şey paylaşmak söz konusu olduğunda onlara hiç mi hiç itiraz etmedi, ama sorun olduysaydı kendi aralarında oldu.

Türkiye’den gelenler arasında, hele farklı bölgelerden gelmişlerdiyse çatışma çıktı. Çoban Yusuf ile Karadenizli Çebi ailesi Bahçeli’de çatışma oldu. Belki 6 ay, belki 1 sene sonra bir kısmını alıp başka köye sevk etmek zorunda kaldık. Bahçeli’deki Karadenizli Çebi ailesini Dipkarpaz’a gönderdik. Benzer bir olay Dipkarpaz’da “Gelincik Köyü’nde” kendi aralarında çatışma çıktı. Onlarında bir kısmını, yani suçlu bulduğumuz ve geçimsiz bulduğumuzu Türkiye’ye gönderdik. Ve burada koordinasyon somut olarak ortaya konmuş oluyor sorunuza karşılık. Çünkü devlet bu konuya sahip çıkıyor, çünkü ihraç konusu bizi aşan bir konudur. İçişleri bakanlığı bu konuda karar verir ve kolay bir iş değildir. Çünkü insan hakkına girer. Ama bu işin ciddiyetini, uygulama verimliliğini ve disiplinli yürütülmesinde böyle kararlı davranmasaydık bu iş sulanır, anarşiye dönerdi. Dolayısıyla koordinasyon en iyi şekilde gerçekleşti, sıkıntı değil işbirliği sağlandı.

Sekizinciye sorunda ise, sorun hiç yaşanmadı. Hiçbir olay hatırlamıyorum. Zaten Kıbrıs Türk halkı uyumludur. Paylaşabilen bir halktır. İşte paylaşma, eğer Rumlarla bile gelin bu adayı paylaşalım diyorsa bu zaten kendini gösteriyor. 400 yıllık sahibiyiz biz Kıbrıs’ın. Osmanlının ecdatları olarak ama Rumlar bütün Kıbrıs benimdir, senin burada yaşama hakkın yoktur, sen 400 yıllık misafirsin diyen Cumhurbaşkanları vardır. Vasiliu, Kıbrıs Türkleri burada fazlalıktır diyor! Misafirdir diyor. Geri gitmelidir diyor. Ve onlara kalsa bizi ya geri gönderecekler yada mezarlara sokacaklardır.

Dokuzunca sorunuzda ise, olmaz olur muydu! Bakın size ilk bakanlığımın ismini söylediğimde oradan anlaşılır. İlk bakan bendim ve bakanlığın adı İmar, İskân ve Rehabilitasyon bakanlığı. Yani bu insanların rehabilite edilmesi, yeniden üretici duruma getirilmeleri esastı. Nitekim bu kolay da olmadı. Nitekim gene 5.kol Türkiye’den getirilen insanlara toprak vermeyeceksiniz, mal-mülk vermeyeceksiniz gibi laflar yayılmaya başladı. Rahmetlik Turan FEYZİOĞLU o zaman, Müezzinoğlu’ndan sonra bizden sorumlu devlet

bakanı oldu. Başbakan yardımcısıydı. Ve bizimle köy köy dolaşarak köylüye nasihatte bulundu. Böyle bir şey söz konusu olamaz. Kıbrıs Türkü, birisi bugün geldi, birisi 400 sene evvel geldi. Bu topraklar verilecek ama bunun bir yasası olması gerekir, bir tüzüğü olması gerekir, bir metodu olması gerekir. Dolayısıyla bu söz konusu olamaz demiştir. Ve bu rehabilitasyon projesi çok güzel bir şekilde uygulandı. Rehabilitasyon bakanlığına bağlı kooperatifler, Kıbrıs'ta kooperatifçilik çok gelişmiştir. İngilizlerin kurduğu kooperatif sistemi en başarılı kurumlardan biridir. Ve ilk Rumlardan ayrılan kurumdu. Bizim ayrı kooperatif merkez bankamız vardı ve ona bağlı başka şirketler ve kurumlar vardı. İşte kooperatif merkez bankası bütün ürünlerin alımından ve çiftçinin ürettiği süttten buğday-arpaya kadar bunları pazarlayan, stoklayan bir kurumdu. Hatta ona ilaveten toprak ürünleri kurumu kuruldu.

Z. Müezzinoğlu'nun örgütlenmesi içinde narenciyeleri pazarlayan bir kurum kuruldu. Kooperatifler bunun bir kısmıydı. Yani mali destek sağlayan, traktör alımını sağlayan, Her köyde kooperatif şirketi kurup, köylüye kredi dağıtan. Dolayısıyla çok bilinçli bir rehabilitasyon projesi elbette uygulandı. Ve işte Türkiye bu konuda fevkalade cömert davrandı. O cömertlik nasıl burada uygulandı? Ziraat bankası buraya geldi. Ve ziraat bankası, uzun yıllar bize bütçe olanağı sağladı, kredi olanağı sağladı. Kooperatif merkez bankasının gücünün yetmediği yerde ziraat bankası karşılık beklemeden, çünkü mülkü yok, ipotek ettirecek mülkü yok, dolayısıyla köylüye gübre alabilmesi için, traktör alabilmesi için, hayvan alabilmesi. Ve bu rehabilitasyon içinde hayvan popülasyonu da bir miktar zarara uğradığı için ta Ceylanpınar'dan sayısı 1000'lerle ifade edilebilecek koyun getirildi. Tabi tekrar hatırlatayım bu çalışmaları biz o uzman ekiple birlikte müştereken yürüttük. O arada da göçmen işleri yürürken tamirata da önem verdik. Hasar gören, tamir isteyen evlere Türkiye büyük bütçeler ayırarak tamir ettirmiştir. Gün geldi iş yozlaştı, neredeyse herkes evinin tamirini ister. Yardım yapıyoruz ya. Bir müddet sonra bu yardım kesildi ve buraya kadar bundan sonrasını siz tamir yapacaksınız denildi. Ama bu yıllarca sürdü. Bir başka söylemem gereken konu, ev eşyası dağıtıyoruz. Bu eşyalar battaniyeden çarşafa, çatal-bıçaktan koltuğa yatağa, şilteye kadar uzanıyor. Çünkü hiçbir şeyleri yok bu insanların. Ben müsteşarlık dönemimde Mersin'de Ankara'da ihaleler yapıyorum, masaüstü gazocakları alıyorum, battaniyeler alıyorum ihalelerle. Şilteler yaptırıyorum Mersin'de, yorgan yaptırıyorum. Bir fabrikayı devreye sokup Mersin'de mobilya yaptırıyorum. Ve rehabilitasyon içinde bu proje eşeğe kadar uygulanmaya devam ediliyor.

Onuncu sorunuzda ise, bu gelen 30 bin göçmen, bilahare çoğalarak ve Rumların devamlı Avrupa konseyinde önümüze çıkardığı demografik yapıyı değiştiriyor biçiminde de bir konu olarak sürüp gitti. Ama bu insanların entegrasyonu hiç de zor olmadı. Kılık kıyafetlerinden lisanlarına kadar bizden çok farklı olan, yani buranın sosyo-kültürel düzeyi elbette yıllarca İngiliz idaresinde, Rumlarla karışmış bir halde, nasıl İstanbul Rum nüfusuyla kendi kültürünü daha üst düzeylere çıkarmışsa, daha Avrupai bir kent haline gelmişseydi, elbette bizde burada özellikle Atatürk ilkelerini benimseyen, 1923'den itibaren benimsemiş ve kılık-kıyafetten laiklik prensiplerine kadar, her şeyi daha aydın bir düzeye çıkarmışsak, elbette bir farkımız olacaktır. Ama süratle bunun giderildiğini, hiçbir çatışma olmadığını, burada siyasete giren ve onlardan da oy alan bir kişi size, onların bakanı ve milletvekili olarak size söyleyebilirim. Ve şimdi bu insanları bizden ayırmanızda hemen hemen çok zordur. Ve o gün Türkiye'nin en düşük gelirlili insanlar olarak buraya gelenler, bugün üniversite mezunu çocuk sahibidirler. Bunlardan yetişen çocuklar bugün neredeyse ordumuzun ve polis gücümüzün %50'sini oluşturmaktadırlar. Bunlar yalnızca bizimle işgücü itibarıyla tarımsal işgücü olarak değil, kamusal işgücü olarak da karışmış, bizim bir parçamız haline gelmişlerdir. Zaman zaman şimdi Türkiye'den gelenler, Türkiye'den sorumsuzca gelip, kimlikle girip kendi arasında kavgalar çıkarıp, birbirini öldüren, ansızın hırsızlık yaparken karşısına çıkını bıçaklayıp öldüren, elbette sorumsuz insanlar var. Yani bugün isterseniz siz tarafsız bir araştırmacı olarak gidin, merkez hapisanesindeki mahkûmların % kaç'ı Türkiye kökenlidir? % 80'in üstünde. Yazın bunu. Ha şikâyet, Türk hükümetinden, Türk milletinden, Türk ulusundan değil! Türkiye bizim ikinci Kabemizdir! Ama böyle sorumsuz gelen, maceracı, hırsızlık yapmak için, bu ülkenin düzenini darmadağın etmek için, kültür düzeyi son derece düşük, aç-susuz gelen, kontrolsüz gelen bu insanlar tabii ki buranın huzurunu kaçırıyor ve insanımızda, trafik kazalarından tutun hırsızlığa kadar, cinayetten bilmem neye kadar ve bir sorun gene kendi aralarında. En önemlisi esrar kaçakçılığı. Dolayısıyla bu olayları, bu nüfusun ama bizim getirdiğimiz nüfus ile hiç ilgisi yok bunun. Onunla onu da karıştırıyorlar. Bakın bizim ilk planlı olarak getirilen nüfusla hiçbir sorun yok. Onlar entegre oldu. Ve bizden Kıbrıslı neredeyse. Ben bir gün, PTT'nin tesislerinde kalıyordum Antalya tarafında. Ve birisi bize hizmet ediyor, görevli. Nerelisin oğlum? Dedim. Ama konuşması farklı. Kıbrıslıyım, dedi. Yani ailemle Kıbrıs'a gelmiştim, büyüdüm, geldim burada iş buldum dedi. O kadar çok sevindim ki, çocuk Kıbrıslıyım dedi. Bu 20 sene evveldi. Yani bunları da birbirinden ayırmak lazım, bu gerçekleri de vurgulamak lazım. Tabi burada Türkiye'yi, nüfus politikası olarak kontrolsüz olmamalıydı. Nüfus politikası bizim ve burada bizimde içinde olduğumuz hükümetlerinde heyecanla olumlu karşılamasıyla kimlikle giriş. Kimlikle giriş bütün dengeleri

bozdu tabi. Hala daha bu uygulanıyor. O ayrı mesela. Ama bu kadar da sorumsuz, kişiliksiz insanların gelmesini durdurabilmemiz lazım. Kıbrıs çok huzurlu bir yerdi. Hırsızlık yoktu, cinayet yoktu. Bunları söylemenin bir mahsuru yok. Bunlar sonradan geldi. Esrar yoktu, evimizi kilitlemezdik, arabalarımızı kilitlemezdik 1974'e kadar. Sonradan bütün bunlar, bu kendi başına gelen kişiler düzenbaz olunca, elbette huzursuzluğun verdiği hatta mesela trafik kazasında ölen insanın acısı ile şikâyetçi oldular. Talebelerin gelmesiyle başka sorunlar meydana geldi. Esas planlı getirilen nüfus ile hiçbir sorun olmadı.

A.G.A. : Planlı getirilen nüfusun geliş tarihi neydi?

H.A. : Planlı nüfusun gelişi 1976-77'den itibaren başlıyor, 1980'e kadar devam etti. Onların nüfusu 30 bini geçmiyor. Onların bir kısmı tutunamayıp geri dönüyor, tekrar geri dönen de oluyor. Türkiye'ye gittiğinde aradığını bulamıyor. Ama neticede yerli yerine oturuyor. Ama bu dediğim biçimde kendi başına gelenler bugün bile var.

Onbirinci soruya gelirsek eğer, intibak etmede bazı zorluklar, yabancı olarak nereye giderseniz yaşanan sıkıntılar elbette olmaktadır ama ilk zamanlar özellikle toprak dağıtım, Türkiye uluslar arası hukuk açısından mütereddid'ti hala, çok dikkatli adım atmaya ve tepki çekmemeye, BM'de başının ağrımasına dikkat etmekteydi.

Ev verdik, küçük işyeri verdik. Ama toprak dağıtımını biraz gecikmiştir. Bu 5.kol hareketinin çıkarttığı dedikodularla Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımı yapıyor söylentisi çıkmaya başladı. Hâlbuki ben öyle bir politika ve mizaçta bir insan değilim. Hatta bazı göçmenler uzun yıllar beni Türkiye'den gönderilen bir bakan zannetmişler. Bunu böyle söyleyebiliyorum çünkü fevkalade inanarak ve tarafsız davranarak hatta çoğu zaman onları daha çok kollayarak. Çünkü Türkiye'den gelen ve beraber çalışan uzmanların yanlış bir anlama içine girmesini istemiyordum. Ve hakikatten hiç girmedi. Bilakis tersi olmaya başladı bir süre sonra, toprak komisyonları Türkiye'den gelenlere ahir ediyor, biz Kıbrıs'ta ahir ediyor deriz yani ayrıcalıklı davranıyor, bu sefer bizimkiler bana geliyor ya Hakkı Bey onlara daha iyi toprak verdiniz. Çünkü biz rehabilitasyon çalışması içinde söylemeyi ihmal ettiğim, en önemli rehabilitasyon çalışması toprak dağıttık. Ve bu toprağı bir norma göre verdik ve yılda en az 1000 tl gelir getiren kaynak dağıttık. Bu sonradan takviyede edildi. Ve 150 dönüm kuru arazi cinsinden olacaktı. Eğer oradaki toprak miktarı yetmiyorsa ağaçla ve hayvan popülasyonu ile veya gelir getirici başka bir kaynakla desteklenirdi. Son derece modern bir metotla, şimdi git

köylere bak balıkçılık yapar, zeytincilik yapar yani tam olarak adapte olmuştur. Toprak dağıtımını biraz geç olmuştur sadece, onu da en iyi şekilde telafi ettik. He neden gecikme olmuştur; bakın çok ibret vericidir. Toprak Kararnamesi bir tüzüğe dayalıydı. Tüzüğü bizim resmi gazete de yayınlamamız gerekirdi. Türkiye’den bir talimat geldi, resmi gazetede yayınlanması bekletilsin. Efendim biz bunu uygulamaya başladık, mahkemeler açık, herkes itirazını mahkemeye götürebiliyor. Böyle dedik böyle olacak. Parlamenter demokratik bir ülkeyiz, demokrasi ile yönetiliriz. Her gün meclis kürsüsünde veryansın ediliyor. Yok şehit yakınına sokağa attın, yok ona verdin bana vermediydin. Şehit ailelerine de öncelik veriyoruz. Türkiye’den gelen gazileri yerleştirdik. Karar verip buraya yerleşen binlerce gazi var. Onlara toprak vermek durumundaydık. Onlar tabi dişli, ikide bir Denктаş’a gidiyorlar, Denктаş’ta beni çağırıyor diyor ki “Sayın Atun, bunları biran önce tatmin etmezsen, bunların hepsi komandodur seni hop toz ederler ha” diyerek yarı şaka yarı ciddi Denктаş’tan gözdağı alıyoruz. Böyle sorunlarda yaşandı. Tabi herkese verilemeyince, bazısına iyi konut, bazısına iyi toprak verilebildi. Bunlar ancak böyle olabildi. Kişisel itirazların dışında önemli bir sorun yaşanmadı. Yani toprak yüzünden kavga eden olmadı. Su yüzünden kavga eden olmadı. Ama Türkiye’de bugün hala birbirini öldüren insan var. Yani özetlersem Türkiye’nin Atatürk’ün zamanından beri yapamadığı toprak reformunu yaptık biz burada. Yani güneyden ve Türkiye’den gelen nüfusa biz geçinebileceği kadar toprak verdik. Ve biliyorsunuz toprak-mülk sahibi insanımızı daha sonraya bıraktık, 4177 sayılı bir yasayla o güne kadar yapılanları da bu uygulamanın içine dercettik yani kılıfına uydurduk, hem de ondan sonra daha yasalara dayalı, demokratik bir biçimde yaptık.

Böyle rehabilite ettikten sonra bu insanları bilmem bizim ekonomimize gerçekleştirdikleri katkıları söylememe gerek var mı? Güvenlik kuvvetleri ve polis teşkilatının %50’sini bu insanlar oluşturuyorsa, son yılları bilmemekle beraber, ekonomiye katkı ortaya çıkıyor. Tabii ki nüfusa ihtiyacımız var. Nüfus olmadan ekonomi olur mu? Keşke nüfusumuz şimdiki gibi 250 bin değil yüzen-gezen nüfusla da 500 bin olsa. Yavura karşı gücümüz, daha güçlü olmaz mı? Bu konuda tereddüte gerek yok. Varsın gavur barbar bağırsın. Bugün bütün tedbirlere rağmen Avrupa’ya Afrika’dan, Asya’dan insan gitmiyor mu? Nereye gitseniz çin’li var, çin lokantası var. Adam yaşaması için ölümü göze alıyor. Dolayısıyla ben aman Annan planındaki %40’a kadar, 40 bin kişiye kadar müsaade edeceğiz, gerisini geri göndereceğiz. Hadi göndersin bakalım,nasıl geri gönderecekmiş. Burada ev-yer sahibi olmuşsa nasıl gidecekmiş. Hele çocuk sahibi olmuşsa, burada doğmuşsa. Bu bir kere insan haklarına aykırı!

Onikinci sorunuza cevaben ise, fevkalade iyiydi. Hatta Denктаş Bey biraz mübalağalı söylemiş olayım bu konularda bilhassa yerel göçmenimizi, güneyden gelen göçmenimizi şımarttı desem yeridir. Niçin? Gayet insancıl, bilinçli yaklaşıyordu. Çünkü bir insanın ölümden sonra başına gelebilecek en büyük felaket iki toplum içinde yerinden, yurdundan kopup göç etmesi değımlidir? Dolayısıyla Denктаş Bey en sorumlu kişi olarak bunlara gözünüz gibi bakacaksınız, bunları şikayet ettirmeyeceksiniz diye yaklaştığı için. Arada yurtdışında müzakerelere katılıyor, dönüyor bizi hemen karşısına alıyor, göçmenlerle, gazilerle onların rehabilitesiyle, onlara kaynak verilmesiyle ilgili çok yakından ilgilenir. Köy köy gezer, her gün şikayet dinler, kapısı herkese açık, olaylara ve gündelik gelişmelere vakıf, dolayısıyla hükümet üyelerini çok yakından takip edip eleştirebiliyor, notlarını anında tutuyor. Dolayısıyla fevkalade verimli çalışan bir insandır. Toplantı yaparken kayıtlarını kendi tutar, 5 dakika sonra kayıtlar daktilo edilmiştir.

Son söz söylemem gerekirse yapılanların ve söylenenelerin yanlış olmadığını gördük. Yani koca Türkiye AKP hükümetiyle, “Denктаş’la çözüm olmaz” diyebilmiştir ama kendisinde geçen zaman içinde bir arpa boyu yol alabilmiş değildir. Çünkü sebep Denктаş değil Rum tarafıdır. Rum tarafı bütün Kıbrıs’ı istiyor beyefendi!

Ve şimdi gerekçesi de güçlü, beni tüm Kıbrıs adına AB’ye üye aldılar, Türkiye’de kim, gerekirse veto ederim diyor. Başlıkları açtırmam diyor. Ve bu bizim çok gücümüze gidiyor. Bize göre iki paralık Rum idaresi, saygı duymamız, onlara sempati duymamız mümkün değil, çünkü ben onun gözünde bir sıfırdım, fazlalıktım ben şimdi ona nasıl saygı duyarım. Beni kapı dışarı etmiştir hükümetten, yerimden, yurdundan. Fırsat bulsa hepimizi öldürürdü. Kiliseden gelen bir başpiskoposun eğer Türkiye buraya gelirse, burada kurtaracak zaten bir tek Türk bulamayacaktır demiş kişidir. Dün Avustralya Büyükelçisi konuşurdum, beni her türlü tehlikeden korumakla mükellef olan bir numaralı kişi bu ülkenin Cumhurbaşkanı değil midir? Ben bu ülkenin vatandaşı isem, bu adam nasıl olur da size verilen haklar çoktur deyip, bu hakları benim elimden almaya kalkıyor. Bu halk bir şey yapmamış olsaydı bugün Kıbrıs sorunu mu olurdu? Bizim tepkimizi almasaydı, biz senin idarene girmeyiz demeseydik bugün Kıbrıs sorunu olurmuymdu. Asimile olup gitmiş olacaktık. Kendi hata yapmışsa bu hatanın bedeli var. Kıbrıs Türk halkı gittikçe uyanmışsa, Türkiye hükümeti de uyanıyor işte, görüyoruz. Toprak vermeyiz diyor. Tabi veremezsin. Sıkıysa ver! 70 bin şehit verdin mağosa’yı alırken. Lefkoşa’yı alırken bilmem kaç bin şehit. 4 hafta da lefkoşayı, 11 ayda mağosa’yı aldı Osmanlı. En zor muhasara mağosa kalesinde yapıldı

KKTC TMT Derneği Başkanı, 1974-1983 Kıbrıs Türk Yönetimi Mersin Temsilcisi
Yılmaz BORA ile Mülakat

SORULAR:

1. 1974 Barış Harekâtı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermiştir?
3. Kıbrıs Türk Yönetiminin bu yönde bir tutum oldu mu?
4. Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ile Kıbrıs Türk Yönetimi hükümeti arasında iskân politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?
6. Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
7. Göçmenlerin Kıbrıs'a İskânları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?
8. Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?
9. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
10. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
11. Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?

12. Göçmenlerin R.R. DENKTAŞ ile diyalogları nasıldır?

C1. Evet vardı. Bir mutabakat vardı. İlk etapta bahçe ve tarımsal alanlara sahip çıkacak nitelikli göçmen aileler planlandı. Uygulamaya konuldu. Feribotla Mersin'den 1 gecede intikal ediyorlardı. İskânı ve istihdamı sağlandı. 1976–1980 arası, Türkiye'de askeri müdahaleye kadar sürdü. Gelenlerin %90'ı üretime katkı koyacak nitelikli insanlardı. Tarım, bahçecilik, hayvancılık biliyorlardı.

C2. Kararı KTFD vermiştir. Kararı uygulayacak olan iskân bakanlığıdır. TC Büyükelçiliğine bağlı yardım heyetiyle beraber iskân bakanlığı uygulamaya koydu.

C3. Olmadı. Programlı bir şekilde, fasılalarla gerçekleşti.

C4. Evet vardı. İlk zamanlar vize uygulaması vardı. Mali imkanlar yerinde olanlara, düzgün insanlara vize veriliyordu. Muhtemelen 1978 de vize ortadan kalktı. İpsiz-sapsız maceracı insanlarda gelmeye başladı. Vize kalktıktan sonra Kıbrıs Türkü rahatsız oldu. Türkiye'den gelen maceracı kişiler sorun yarattılar. Bunlar KKTC halkını rahatsız etti. Asla Türkiye'den şikâyet yoktu. Bunlar münferit olaylardır. Ancak 1975–78 arası gelenler kolay intibak etmişlerdir. 17 Kasım 1974 tarihinde Mersindeki Kıbrıs Türklerinin temsilciliğine getirildim. Mersin Valisi, Belediye Başkanı, Garnizon Komutanlığı, Gümrükler Müdürü, emniyet Müdürü çok büyük anlayış gösterdiler. 1983'e kadar kaldım. Mersin valilerinden Fahri GÖRGÜLÜ, Vali Yardımcısı Necati ÖZDEMİR, Bayram Turan ÇETİN, ondan sonra Naim CÖMERTOĞLU, Necmettin KARADUMAN ile çalışma fırsatı buldum.

C5. Göçmenler çiftçilikten, hayvancılıktan, bahçecilikten anlar, Karadeniz'den kuru ziraat, hayvancılık, bağ-bahçe ve balıkçılıktan anlayanlar getirildi. Birde sınır bölgelerinde Karadenizli aileler yerleştirildi. Bilhassa sınır bölgelerine cesur insanları yerleştirmeye özen gösterdik.

Güzelyurt bahçelerini, boş arazi ve evleri doldurmak, sınır boylarını doldurmak amacını taşıyordu bu proje. Bir de tabii ki sınır boylarını doldurmak. Mersinden bahçeciler seçildi mesela.

C6. Şehir hayatından anlayanları ticarete, hizmet sektörüne katkı sağlasınlar diye şehirlere yerleştirdik.

İskanda birinci öncelik sınır boylarındaki köyleri doldurmaktı. İkinci önemli konu Güzelyurt ve civarındaki narenciye bahçelerini doldurmak, işlemeye başlamaktı. Üç, sahip olduğumuz otelleri ve otelcilikten anlayanları getirttirmek. Dört, hafif sanayiye işler hale getirmek için sanayici getirildi.

Bugün gelinen noktada KKTC ile TC arasındaki bütün bağlar koparılmalı, KKTC bir ayrı devlet olarak hissettirilmelidir. KKTC kendi ayakları üzerinde durabilmelidir. Mesela su projesi gerçekleşmelidir artık. Sularda kireçlenme ve tuzlanma var. Ağaçları suluyoruz, ağaçlar kurumaya başlıyor bir süre sonra. Su projesi zannediyorum ki yabancı eller tarafından engellenmektedir.

C7. Bazı göçmen kesimleri tam olarak yerleştirilmeden, yeni kabilelerin gelmesi sıkıntı yarattı. Okullara, kışlalara yerleştirildi gelen göçmenler. Sıkıntı ufak-tefek yaşandı. Türkiye’de Türkeş iktidardı. O dönemde ben mersinde görevliydim. Bazı partiler kendi adamlarını göndermek istediler, gönderdiler. Buna meylettiler.

C8. Nüfusu 500 bin’e çıkarsaydık sorun yaşanmazdı. 200–300 bin civarında kaldı. Rum’un nüfusu 700 bin’di. Nüfusu 500 bin e çıkaramadık. O dönem gelenlerin %85-90’ı uyum içindedir Kıbrıslı Türklerle. Sorun Türkiye’de avare, işsiz, kültürsüz olanların yarattığı sorunlardır. Bizim için önemli bir büyük tehlike vardır, hayati bir konudur. Rum’un tehlikesi vardır. Anavatan’dan gelenler sıkıntı yarattılar. Bu kötülükleri de zamanla halledeceğiz.

İki önemli husus var. Ondan bahsetmek istiyorum. 1. biz Rumlarla iç içe yaşamadık hiç. 2. dedemden duydum, Osmanlı adadan giderken birçok Türk göç etti. Kıbrıs’ta kalanlar ne İngiliz ne Rum önünde eğilmediler. Rum çoğunlukta olmasına rağmen Türkten korkardı. Atatürk devrimlerini 24 saatte uyguladık. İstiklal harbi çok yakından takip edildi. Kıbrıs Türkü inançlıdır, imanlıdır fakat Türkiye’nin tersi, direk Allah ile kendi arasında yaşar. Kıbrıslıların dinsiz olduğu iddiası bir psikolojik savaştır. Çok dikkat edilmelidir.

C9. Toplumsal yaşam şartlarında büyük kesim entegre olmuştur. Zaman içinde insanlar birbirlerine alışmıştır. Toplumsal yaşamın bir getirisi.

C10. Planlı gelenlerle bir sorun yoktur. Bunların arasından çok az bölümü kendilerine verilen bağ-bahçeyi satıp, geri döndüler. Plansız gelenler kendi başına bulduğu yere yerleşti. Yıkıntı evi tamir etti. Sigortasız ikamet ve çalışma izni olmadan çalıştı, gayri sıhhi evlerde kaldı. Tutunmaya çalıştılar. Ailelerini de getirdiler. Bu ailelerin çocuklarına çok dikkat edilmeli. Örneğin 1930'da İngiltere'ye göç oldu. 1963'e kadar sürdü, 1963 ve sonrasında tavan yaptı bu göç. Bu Kıbrıslılar Londra'da bodrumda, namüsait şartlarda kaldılar. Ama yaptıkları ekonomik birikimle tutunabildiler. Mülk sahibi oldular. Ama şimdi bu plansız gelenlerin çocukları kötü koşulda yetiştikleri için yanlış yönlendirmeyle, yanlış yollara sapabilir bu çocuklar, PKK'ya kayabilir. Yetkililerle defalarca görüştüm, Gençlik Merkezi açılarak, bu çocuklar doğru bir şekilde yönlendirilebilirler. Otonom Türk Devletinde Gençlik İşlerinden sorumluydum. İngiltere görevli olarak gittiğim ilk 1959-60 seyahatim sırasında İngiliz gençlerini pejmürde, amaçsız, günübirlik yaşayan, hippie vari gördüm. 1971'de gerçekleştirdiğim ziyarette ise tam tersi olarak gençleri sosyal, hayata adapte olmuş, geleceğini imar eder buldum. Bunun sebebini yetkililerle konuşunda, geçen süre zarfında İngiliz hükümetinin aldığı bir kararla açılan gençlik merkezlerinin bunda büyük payı olduğunu öğrendim. İngiltere'deki bu gençlik merkezlerinin başında bir emekli subay bulunuyordu. Ve genellikle gençlere milli ve kültürel değerler ışığında ilim öğretiliyor, sosyal faaliyetlerle birbirlerine, çevrelerine ve topluma adapte olmaları sağlanıyordu. Bu politikayı vakit kaybetmeden uygulamalıyız.

C11. Göçmenler çalışkandı. Dini inancı eylemsel yönden daha çok uyguladılar, geldikleri günden bugüne bakıldığında sosyal, kültürel, ekonomik yönden % 100'den fazla gelişme kaydettiler.

Şimdiye kadar Kıbrıs sorununda hep Rumlar hatalı davrandı, hata yaptı biz kazandık. Şuan da yanlış yapmakta.

İnsanlar Türkiye'nin yönlendirmesi altında kalması tehlikelidir. Bunu Annan Planı sürecinde gördük. UBP' nin kazanması AB'den umudun kesilmesidir. Türkiye'den gelen göçmenler, Adadaki ulusalcılarla mı hareket edecek yoksa Türkiye'nin direktifine göre mi hareket edecek, bu kafalarda bir soru işaretidir!

2004 referandum sürecinde Denktaş rezil edildi. 50 yıllık büyük bir dava savunucusu bu derece yıpratılmamalıydı. Bu bizi rencide etti. Anavatan evet diyin deyince ses çıkartamadık.

C12. son derece iyidir. “Baba” diye hitap ederler. Denktaş’a vefalıdırlar. Denktaş’tan vazgeçmezler. Talat’a tercih etmezler. Denktaş sevgisi vardır. Atatürk gibi bir sevgidir.

EK-5

KKTC Karadeniz Kùltür Derneği Başkanı Mahmut KUŞ ile yapılan m÷lakat

1975 yılında Türkiye'den gelirken Kıbrıs'a, Kıbrıs yavru vatan, siz Kıbrıs'ın koruyucusu olacaksınız denilerek getirilmiŐiz. O dönem gelenlerin %70'i Karadenizli. Tarım işgücü olarak geldi. 2-3 yıl aylık verildi. Evleri biz temizledik girdik. Masa üstünde pis yemekler duruyordu tabaklar içinde. Bizler tamir ettik evleri, oturduk. Süreç içinde okuduk, zorluk çektik. 1980 yıllarında yemekler, maaŐlar kesildi. Zaten tamamı değil, aylıklarında yarısı verildi. Yani hakkımız olan aylığın da tamamını alamadık. 1980 sonrası savaş psikolojisi bitti. Güneyden gelen göçmenler, malların çoğunu ve verimli olanlarını aldılar. Ganimetler stoklandı, kullanıldı. Hala da kullanılıyor. Namusunu koruduğu, vatanını korumayı puan adı altında paraya döndürdüler. 1978'e kadar askere mücahit dendi, o tarihe kadar yapılan askerlik sigortadan sayıldı. 1978'den sonra Türkiye'liler askerlik yapmaya başladı. Mücahitler askerlikten maaş aldılar, puan olayından maaş aldılar. Ve kısa sürede 2-3 kere emekli oldular, maaş aldılar. Türkiye'lilerin bu imkanı yok.

Gelen göçmenler içinde maksimum 4 üniversite mezunu vardı. Babam marangozdu. Bizi seçerek gönderdiler. Burada geldikten sonra kimse mesleğini yapmadı. Süreç içinde asimile olduk. Kültürel olarak asimile olduk. Silah sandıkta geldik o zaman, ama geldikten sonra kullanmadık. Kültürel anlamda, simgesel anlamda da kullanmadık.

Türkiye göçmenleri için memurluğa sınav-m÷lakat sistemi getirdiler. M÷lakatla Türkiye kökenlileri elediler, eliyorlar. Bunlar emeklilik yaŐını arttırma, m÷lakatla memur alma gibi gelişmeler Türkiyeliler için gerçekteŐti.

Türkiye'nin buraya gönderdiği kişiler, görevliler, bürokratlar (bakan, milletvekili..) Kıbrıs sorunu ve iç dinamikleri hakkında niteliksiz kişiler.

Türkiye Kıbrıs'ı, Kıbrıs Türkiye'yi tanımıyor!

Sağ partiler Türkiye'lileri yıllarca kullandı. KKTC kuruldu ama sahip çıkılmadı. KKTC yöneticileri tanıtmak için uğraşmadılar, sadece KKTC'nin varlığı nedeniyle nemalandılar bu durumdan. Çünkü Türkiye'den cömertçe yardımlar gelmekteydi.

Kıbrıs kökenlilerin %60'ı memurdur. Memurlarında % 90'ı Kıbrıslıdır. Memurların içinde bu geriye kalan %10 Türkiye kökenliler de alt düzey bürokrattır.

Krediler Kıbrıslılara gidiyor. Türkiye kökenlilere kredi için 2 memur kefil isteniyor. İpotek için malın olsa dahi kabul edilmiyor. Çünkü mal senin değil diye bir düşünce hakim. Bu kanunları UBP ve CTP çıkardı.

Sınır delme olaylarında (1980-90) hep önde biz vardık aptal gibi. Kıbrıslılar biz elimizde taşlar-sopalar kadınlı- erkekli, çoluk-çocuk geçerken kahvenin önünde bize sırtıp, alay ettiler.

31 Temmuz 1995 günü emeklilik yaşı değişecek ve bir'den fazla emeklilik engellenecekti. Hemen o gece, 31 Temmuz gecesi R.Denktaş, D.Eroğlu ve H.Atun merkez bankasını açtırıp, 3. emekliliklerini aldılar.

Siyasi seçim süreci burada biraz değişiktir. Mühür ve tercih adı verilen iki yöntemle olmaktadır. Türk göçmenler mühür verirken, Kıbrıslılar tercih hakkıyla kendi istedikleri vekilleri, adayları öne geçirebilmekteler. Türkiye kökenli partiye oy verirken, Kıbrıslı hem partiye hem de o parti içinde istediği adaya oy verebilmektedir.

Yeni Kıbrıs Partisi, burada Türkiye'yi ve Türkiye kökenlileri asla istemez!

Kıbrıslı Türkler, maaşlarını Türkiye sayesinde alırlar ama buna rağmen Türkiye'ye hoş bakmazlar. Gıda ve giyim alışverişlerini Rum tarafında yaparlar, içki alemlerine katılırlar, eğlencelerini dahi Rum tarafında gerçekleştirirler.

Önceden kimliklerde sadece doğum yeri yazarken, mesela Maçka yazarken, şimdilerde Maçka-Trabzon-Türkiye yazarak bizleri fişlediler. Buna da bahane olarak KKTC ile TC ilçe isim benzerliklerini gösterdiler. Buna ancak aptallar inanırdı.

Bizim asimile olmamızın nedeni buraya vatan olarak kabul edip, kültürümüzü boşlamak oldu. Kültürel yozlaşma had safhada. Adada 30 bin kişinin başkanıyım. Adanın en büyük sivil toplum kuruluşuyuz.

Mesela bir başka konu burslar için Türkiye kontenjan vermektedir. Ama bunu Kıbrıslılar kullanmakta. Bu işi gerçekleştiren de Kıbrıs kökenli memur-bürokrat-siyasetçi takımı. Kıbrıslı anne-babası memurken burs alır, buradaki fakirler burs alamaz.

Devlet kendisinin hiçbir gücünü kullanmıyor. Devlet olmak istenmiyor. Rahat yaşama alışılmış. Türkiye baksın, Kıbrıslı yatsın!

Kadrolu bir devlet memuru 3000 tl maaş alıyor. Örneğin vakıflar daire müdürünün emeklilik ikramiyesi 1 Trilyon tl. Harnup fabrikasından emekli bir müdür 620.000 tl tazminatla emekli oldu. 7000-8000 tl emeklilik maaşı almakta. Doktor 5.500 tl maaş almakta, hemşire 3.500 tl maaş almaktadır. Bir de ek mesailerle, öğlenden sonra 1-2 hastaya giden doktorlar bir maaş kadar ek mesai ücreti almaktalar.

Adadaki kumarhane ve gece kulüplerinin gizli ortağı siyasilerdir. Serdar Denktaş'ın Lefkoşa'da gece kulübü vardır. Arazi mafyaları Serdar Denktaş'a danışmadan arazi alıp-satamaz.

Trabzon- Maçka'dan 800 kişi aynı köyden geldik İskeleye. Babam almanya'ya işçi olarak gidecekken, ailemle Kıbrıs'a gideyim, tek başıma Almanya'ya gitmekten daha iyidir demiş ve kıbrıs'a toplu olarak gelmişler. Önce mağusa'ya getirilmişler. Oradan Lefkoşa'ya gelmişler. Lefkoşa'da bir anlaşmazlık olmuş bir kısmı İskele civarına bir kısmı Lefke tarafına doğru gitmişler. İskele bölgesinde Larnakalılık çok önemlidir. 2 yıldır Larnakalılar sergisi yapılmaktadır. Burada Larnakalılık ayrıcalık olarak algılanmaktadır. Toplumsal değer sıralamasında önce Larnakalılar, sonra çingeneler sonra Türkiye kökenliler gelir. Sıralama böyledir. Her kötü gelişme ve olay Türkiyelilere addedilir. Mahkeme'de Türkiye'liler suçluysa ertesi gün gazetelerde ismi yazılır, Kıbrıslılar ise sadece baş harfi yazılır. Gazetelerde Türkiye kökenli yöneticilerin açıklamaları sansüre uğrar. Okullarda dini eğitim kaldırıldı. Oy için camilere yeterliliği olmayanları müezzin olarak atadılar. Şimdi pedagoji eğitimi istiyorlar bu insanlardan. Yani kötülüğü sonradan dokunuyor.

1995'te Türkiye'nin gönderdiği ve köylüye dağıtılmak üzere(Çoğunluğu Türkiye kökenliler) gönderilen 3000 hollanda ineğinin, Serdar Denктаş CIU'nun sahibi olan kaynatasına verdirmiştir.

1983'e kadar gelen Büyükelçiler iyiydi. Nitelikli ve inisiyatif kullanabildiler. Ve İnal BATU Türkiyelileri el altından destekledi. Kurulan ilk göçmen destekli parti, 1975 göçmeni, üniversite mezunu Mehmet Şükrü'nün başını çektiği Yeni Doğuş Partisidir. Girdiği ilk seçimlerde 4 milletvekili çıkarınca Eroğlu ile Denктаş birbirine girdi.

Serdar Denктаş, Türkiye'ye gitti ve bu parti TC'li-Kıbrıslı ayrışmasına gider ve bunu destekleyen İnal BATU'dur diye şikayet etmiştir. Ve bu gerçekleşti. Serdar Denктаş DP adında yeni bir parti kurarak UBP'den ayrıldı, Yeni Doğuş Partisini bünyesine kattı, Yeni Doğuş Partisi feshedildi. İnal Batu'da Kıbrıs'tan geri çekildi. Şimdi yeni gelen Büyükelçiler niteliksiz, moruklardır. Mesleğinin tatil yeri olarak gelirler buraya. R.Denктаş ve D.Eroğlu bütün bu olanların müsebbibidir.

Adada 5 kaymakamlık var. Şuan da 1 tanesi Türkiye kökenli. İlk defa oldu bu. Onun da ayağını kaydırmaya çalışıyorlar. Eğer ona yönelik Kıbrıslılardan bir meşru-gayrimeşru bir davranış gelirse, işte ortalık o zaman karışır. Kıbrısta şimdiye kadar bir ilk olarak Türkiye kökenli kaymakam atandı.

30 senedir Trabzon'a uçak konmadı, sadece kültür yaşanmasın, yaşatılmasın diye. 1,5 yıl Türkiye'ye, karadenize uçak reklamı yapılmadı. 2006 yılında konu ilk uçak Karadeniz'e.

Ben burada, İskele bölgesinde bir bakkal dükkanı açtım. Burada biraz siyasi olarak güç sahibi olunca, derneğimle desteklediğim adaylar milletvekili olunca, CTP hükümeti hemen 30 senelik komşumuza bakkal açtırdı tam karşıma, maddi olarak tam destek olaraktan açtırdı. Ve Kıbrıs kökenliler geliyor bu karşımdaki dükkandan alışveriş ediyor. Bu karşıma marketi açan ile 30 senelik küs olan, kanlı-bıçaklı olan kişi bile gidip, her türlü aradaki kötülüğe rağmen ondan alışveriş yapıyor. Olay buralarda yani.

KKTC Karadeniz Kültür Derneği Başkanı Mahmut KUŞ'un
15 Maddelik Türk Göçmenler Raporu

1. 2006 Yılında KKTC Devlet Planlama Örgütü tarafından yapılan nüfus sayım sonuçlarına göre KKTC vatandaşlığına sahip de-jure nüfus (İkamet esasına göre) 178,031'dir. Toplam nüfus içinde KKTC vatandaşlığına sahip yaklaşık olarak 50,000–55,000 arası Türkiye Kökenli KKTC vatandaşı yaşadığını tahmin etmekteydim. (Kesin sayı tam olarak bilinemez çünkü yerli Kıbrıslı-TC Kökenli evliliklerinden doğan çocuklar karmaşıktır.) Ayrıca adada yaklaşık 40,000 civarında öğrenci bulunmaktadır. Sayısı resmi olarak belli olmamakla birlikte hatırı sayılır miktarda asker ve asker ailesi vardır.
2. Kıbrıs kökenli olup KKTC vatandaşlığına sahip olan (Yerli Kıbrıslı–1974 öncesi adada bulunan Türkler) insan sayısı ise 120,000 ile 130,000 arasındadır. (Her ne kadar öldük, bittik, tükendik deseler de toplam KKTC vatandaşlarının %65-70'ini yerli Kıbrıslılar oluşturmaktadır.) Meclisteki milletvekili oranları hiçbir zaman %95'ten az olmamıştır.(Şu an mecliste 50 milletvekilinin sadece 2'si TC Kökenlidir.)
3. Kıbrıs'taki seçim sistemi tercihe dayalı karma sistem olup TC kökenli adaylara parti listelerinde üst sıralarda yer verilse dahi tercihli sistemden dolayı seçilememektedirler. Zaten adaylar belirlenirken TC Kökenli aynı partiden olsalar da Adanalı, Karadenizli, Doğulu gibi farklı yörelerden adaylar göstererek seçmen arasında bölücülük yaratılması sağlanmaktadır. Toplam seçmen sayısı 150,000 civarında olup bunu yaklaşık 35,000–40,000'i **TC Kökenli** seçmendir. Bu sayıları nüfusa oranladığımızda yaklaşık 10–15 TC kökenli vekilimiz bulunması gerekmektedir.
4. Kıbrıs'taki hiçbir önemli kurum yada bakanlık mevkisinde TC kökenlilere görev şansı tanınmamaktadır. Ender olarak çokta önemli olmayan bakanlıklar bizlere verilmiştir. Şu an hiç Türkiye Kökenli bakan yoktur.
5. KKTC'de memur istihdamı "**Kamu Hizmeti Komisyonu**" adlı Cumhurbaşkanlığına bağlı anayasal bir kurum yapmaktadır.6 üyeli bu komisyona hiçbir zaman **TC Kökenli** üyeler

atanmamıştır. Mülakata kalan TC Kökenli memur adayı vatandaşlar Komisyonunda görevli TC kökenli üye olmaması nedeniyle yıllarca haksızlığa uğramışlardır.

6. Kıbrıs'ta Rum malları vatandaşlara kiralayan kurum olan “ **İskan encümenine**” de Türkiyeli üye almamaya büyük özen göstermektedir. Şu an itibarıyla bu encümende TC Kökenli üye bulunmamaktadır. İnsanlarımızın boş ancak kullanılabilir durumda bulunan Rum'dan kalma evleri kiralama talepleri yanıtlanmamaktadır. Ayrıca TC kökenli vatandaşlarımızın oturduğu yerlerde genel olarak gayrimenkul fiyatları yükselmiş ancak anında getirilen imar kısıtlamaları (emirname) ile mal değerleri sıfırla çarpılmıştır. Yine birçok köylüye verilen tahsisli tarlalar alçak orman arazisidir diye ellerinden alınmış ve bunlara karşılık olarak hiçbir bedel ödenmemiştir.
7. KKTC devletine ait bankaların yönetim kurullarında da TC Kökenlilere yer verilmemektedir. Yine devlet kontrolünde bulunan vakıf üniversitelerinin yönetim kurulları da çoğunlukla Kıbrıslılardan oluşturulmaktadır.(Doğu Akdeniz Üniversitesinde hiç TC Kökenli yönetim kurulu üyesi yoktur.)
8. Daire müdürlükleri, müsteşarlık gibi üst düzey memuriyet görevlerine atanan TC Kökenli sayısı ise hiçbir zaman bir elin parmaklarını geçmemektedir.
9. KKTC Devlet dairelerinde çalışan memurların büyük çoğunluğu Kıbrıs'ın yerlileridir. Çok az sayıdaki TC kökenliler ise ya çaycı ya temizlikçi ya odacı ya şoför gibi önemsiz basit görevlerde çalışmaktadırlar.(Yaklaşık olarak devletten her ay 30,000 çek çıkmakta olup bunun en fazla %10'u TC Kökenlilere çıkmaktadır.)
10. KKTC Başbakanı Ferdi Sabit Soyer'in bile Lise mezunu olduğu Kıbrıs'ta bizlere sunulan tek gerçekçe ise okumuş TC kökenliler olmadığıdır. (başbakanın bir müsteşarı da lise mezunudur.) Bu yüzden önemli kurumlara atayacak nitelikte TC Kökenli bulamıyoruz gibi çok saçma ve mantıksız gerekçeyi bizlere karşı yıllardır ileri sürmektedirler. Oysa bizim de yüzlerce üniversite mezunu insanımız var.
11. Sınır kapılarının açılması ve Rum tarafına serbest geçişlerin başlamasıyla birlikte Kıbrıslı Türk işçiler (yaklaşık 5,000 kişi) daha yüksek ücret verilen Güney Kıbrıs'ta çalışmaya başlamışlardır. Ancak Rum hükümetinin TC Kökenlilere hiçbir şekilde Rum tarafına geçiş

izni vermemesinden ötürü vatandaşlarımız ücretlerin çok daha düşük olduğu KKTC’de çalışmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca yerli Kıbrıs’lılar birçok malı çok daha ucuz olan Rum tarafından alabilme olanağına sahiptirler.(Şimdilerde 135 Euro’luk alışveriş sınırı getirildi.) Bu koşullar TC Kökenliler çok haksız sonuçlar doğurmasına rağmen bugüne kadar bu konularda Rum Hükümetine CTP tarafından en küçük bir kınama ya da eleştiri yapılmamıştır.

12. Yerli Kıbrıslı Türklerin neredeyse tamamı Kıbrıs Cumhuriyeti (RUM) pasaportu almışlardır ve bu yüzden çocukları çok ucuza yurt dışında eğitim görebilmektedirler. Bizim için böyle bir şey söz konusu değildir. Ayrıca fullbright (CASP) burslarına TC Kökenliler ve çocukları başvuramamaktadırlar.

13. Bugüne kadar TC Kökenlilerin büyük bölümü Ulusal Birlik Partisi ve Demokrat Parti’yi desteklemiştir. Özgürlük ve Reform Partisinin kurulması ve bu partinin iktidar ortağı olmasıyla birlikte bu partiye özellikle TC kökenlilerden büyük kayma olmuştur. Son seçimle birlikte bu partiye özellikle bir kısım Türkiyeli referandum süreci dolayısıyla ve AKP’nin açıkça eveti desteklemesi münasebetiyle Cumhuriyetçi Türk Partisi desteklemişlerdir. Oysa Cumhuriyetçi Türk Partisi bırakın bizlere kolaylık sağlamasını güdülen aşık Türkiyeli düşmanlığı siyaseti nedeniyle TC Kökenli vatandaşlarımızın neredeyse hiçbir bürokratik işi bilinçli ve kasıtlı olarak neticelendirilmemektedir. İktidar ortağı Özgür Parti de vatandaşlarımıza çok fazla sahip çıkamamaktadır. Yani yıllarca UBP ve DP iktidarları döneminde kullanılan, hoş görülen vatandaşlarımız için değişen hiçbir şey olmamış bugün de aynı sıkıntıları artarak CTP halkımıza yaşatmaktadır.

14. Kıbrıs’ta görev yapan bütün Büyükelçiler TC Kökenlilere karşı yapılan haksızlık ve adaletsizlikleri görmelerine rağmen bu konuda hiçbir ciddi adım atmamışlar ve sadece olaylara seyirci kalmışlardır. Hatta İnal Batu Kıbrıs’la ilgili olarak verdiği bir mülakatta yasaların bile TC Kökenlilere karşı daha adaletsiz uyguladığını söylemiştir.

15. Bizleri en derinden üzen ve kahreden konu ise KKTC Devlet kurumlarının ve devlet çalışanlarının Türkiyeli nüfusa aşağılık ve adi davranması bürokratik işlerde insanlarımıza zorluklar çıkartılmasıdır. KKTC’nin yerlisi hala daha bizi sevmeyebilir, istemeyebilir bu bir derece anlaşılabilir. Ancak devletin organlarının ve çalışanlarının insanlara ayrımcı davranması kesinlikle kabul edilemez.

EK-6

KKTC Hataylılar Kùltür Derneği Başkanı Abdullah ATLAR ile m÷lakat

KKTC’de 20-25 bin civarında Hataylı ikamet etmekte. 8-9 bini de vatandaştır.

Göçmenler arasında otorite boşluğu var. Siyasiler bu boşluğu rant olarak kullanmaktadır. Kıbrıs kökenlilerden kötü baskılar görmekteyiz.

KKTC’de 20 yıl üstünde bulunup da vatandaşlık alamayanlar var. Bu sebeple aile parçalanmaları oluyor. 1200 küsur asgari ücret, kiralar 800 tl civarında. Temel ihtiyaçlar dahi karşılanamıyor.

Bir hastanelere gidin bakın. Türkiye kökenlilere nasıl ayrımcılık yapılıyor.yerinde görün.

Siyasi partiler Türkiye kökenliler üzerinde böl-parçala-yönet politikasını uygulamaktadır.

Dünyada Türkün Türke zulüm yaptığı tek yer KKTC’dir.

Barışı isteyen Rumlar yoğun bir şekilde silahlanmaktadır. Silahlanan bir devletin en büyük düşman işlan ettiği bizlerle barış yapmak istemesi ne kadar doğrudur, sorarım size. Bazı sivil toplum kuruluşları Rumlar tarafından desteklenir, nemalandırılır. Siyasi, sosyal, askeri güvencen yok ve buna karşılık barış isteniyor. Nasıl bir barış olacaktır bu şartlarda muamma.

KKTC bankalarından 1,200 milyon \$ kredi alarak öğrenci yurdu yapan YTP lideri, Rum politikalarının KKTC’deki savunucusudur.

3 elçi öncesine kadar, 2003 Hayati Güven, sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapıp, ihtiyaçlarla ilgilenmekteydi. 3 dönemdir elçiler ilgilenmiyor. İş adamları bankalardan kredi alamıyor. (Halk Bankası, Ziraat, vb..) 3 memur getir deniliyor. (2 veya 4 KKTC vatandaşı kefil)

AB ve batılılar, Kıbrıs kökenlileri kullanıp Türkiye kökenliler üzerinde baskı ve tahrik oluşturmaya çalışıyor.

Kalkınma bankasından kredi-yardım alınamıyor. KKTC vatandaşı olsa da Türkiye kökenli olunca verilmiyor. Örneğin inşaat emekçileri derneğinden bir kişiye 4 milyon \$ para kredi verilecek. Karşılığında kumar gemisi alınacaktı. UBP iktidara gelince bu engellendi.

Türkiye'nin her ay paletlerle gönderdiği paralar yeterince iyi denetlenmiyor.

Lefkoşa Suriçi'nde genellikle Hatay, Mardin, Maraş ve mersinliler oturmaktadır. Kıbrıs kökenliler oturmaz. Suriçi ilkokulunda, CTP iktidarı öğretmen göndermedi. Öğrencileri Türkiye kökenli olduğu için, fakir olduğu için. Gelen öğretmen ben bu okulda eğitim vermem diyerek sınıflara girmediler. Biz de dernek olarak çocukları topladım ve eğitim bakanlığını bastım. Sesimizi ancak bu şekilde duyuruyoruz. Temel ihtiyacımız, hakkımız olan eğitim hakkını bile zorla alıyoruz. Bu nasıl devlet, nasıl adalet. Hastanede de Türkiye kökenli olduğu için tedavi edilmiyor yada zorluk çıkarılıyor. Yeterli özen gösterilmiyor. Eğitim, sağlık, sosyal güvencesiz bir dar açıda içindeyiz.

Türkiye Cumhuriyeti elçisi, Türkiye hükümeti Kıbrıs konularından sorumlu bakan, KKTC bakanları, STK işbirliği halinde buranın sorunlarına çözüm gelebilir.

Kıbrıs kökenliler villalara geçerken, biz geldik surlar içinde harap evleri tamir edip yerleştik.

Ankara ile KKTC ekonomisi aynıdır. Burada hemşire 3000 tl, öğretmen 3,500 tl maaş almaktadır. Ekonomide reform yapılmalı. 4 işte çalışanlar var. KKTC'de devlette maaşı tek hak eden polis'tir. 24 saat mesaisiz çalışır. Doktorlar 5,500 tl maaş alır. Öğleden sonra 1 veya 2 hastaya gidiyor, 5,500 daha alıyor toplam 11,000 tl. eşide aynı işte çalışıyorsa 22000 tl. nerde adalet!

KKTC halkının Kıbrıs kökenlilerin maaşını Türkiye'den alır, %90'ı alışveriş-yemek ve eğlencesini Rum tarafına geçip, karşılar.

Yapılan bir araştırmada Rumlar 1 yılda KKTC'ye 12 milyon \$ harcarken, KKTC vatandaşları -ki bunun tamamı Kıbrıs kökenlilerdir, çünkü Türkiye kökenliler zaten geçemiyor Rum tarafına- bunu 1 ayda harcamaktadır.

Sorun, her alanda eşit statüde sağlamalıdır. CTP birçok yönetmelikle birçok parayı zimmetlerine geçirdiler. Öğretmen sendikası başkanı, CTP hükümeti maliye bakanı oğluna 1

Trilyona arsa aldı, zimmete geçirilen parayla. Yani Denetim şart! He bu arada denetimci olarak buraya gönderilenlerde rüşvet yemeyecek. Burada denetimci olarak gelip, otelden 1 hafta çıkmayan, yiyip-içerek, yanına verilen kadınlarla tatil yapan, önüne getirilen 1-2 dosyaya yalandan bakan bürokratlar olduğunu gördük zaman içinde.

Bazı isyasiler AB'den ve Rum parti ve kilisesinden ciddi anlamda nemalanmaktadır. Kıbrıs kökenliler, tabii başta siyasiler, Türkiye kökenlileri bölmektedir. Örneğin burada 3 tane Hataylılar Derneği vardır. Diğer ikisi CTP tarafından kurdurulmuştur. Ama en örgütlü, en geniş üye potansiyeline hitap eden, en eski ve köklüsü bizim derneğimizdir. Diğer ikisi seçim öncesinde sol partiler tarafından kurduruldu.

EK-7

Kıbrıs Yeni Volkan Gazetesi Yazarı Sabahattin İSMAİL ile Mülakat

SORULAR:

1. 1974 Barış Harekâtı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermiştir?
3. Kıbrıs Türk Yönetiminin bu yönde bir tutum oldu mu?
4. Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ile Kıbrıs Türk Yönetimi hükümeti arasında iskân politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?
6. Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
7. Göçmenlerin Kıbrıs'a İskânları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?
8. Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?
9. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
10. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
11. Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?
12. Göçmenlerin R.R. DENKTAŞ ile diyalogları nasıldır?

C1. Söz konusu değildi. 1974'ten sonra Güzelyurt ve G.Mağusa bölgelerinde atıl kalan bölgelerin bakımı sağlanıp, toprakların işlenmesi amacıyla Türkiye'den mevsimlik işçi adlı altında bir nüfus getirildi. Karadeniz'den işsiz, toprağı olmayan insanlar geldi. Bahçelerin bakımını sağlama gayesini taşıyordu. Bilinçli değildi.

Osmanlı dönemi iskan siyaseti gibi bir politika izlenmemiştir. Mevsimlik işçi olarak, teklif edildi ve geldiler.

Bu insanlara görevlerini sağlamak için bir takım imkanlar sağlandı. Demografik yapıyı değiştirme bağlamında bir yol izlenmedi.

Kaynaşma olmadı. Gelen insanların bazıları PKK ile irtibata geçtiler ve sınır dışı edildiler.

C8. Kıbrıs halkında bir adalılık özelliğı vardır. Hoşgörülüdür, kavgacı değildir.dini inanç sağlamdır ama gereklerini yerine getirirken esnektir. Mezhepler, tarikatlar, keskin ideolojik kutuplaşmalar, kılık-kıyafet bakımından farklılıklar yoktur.

Türkiye'lilerde dini kutuplaşma içinde yer alma, eğitim yönünden gerekli özeni göstermemektedir. Türkiye'den ilk gelenler mesela kız çocuklarını okula göndermek istememişlerdir.

Kız-erkek ilişkileri farklıdır. Türkiye kökenliler, hala köylülük özelliklerini gösteriyor, yaşıyor. Şehirli-köylü farkı gibi Kıbrıslı-Türkiyeli farkı yaşandı.

Göçmenler üretici insanlar, arazileri işleyen, seracılık, hayvancılık yapmaktalar. Bu nedenle üretime katkıda bulunan bir tolum.

Kıbrıs Türkleri daha çok devlet memurluğunu tercih ediyor. Bilhassa okumuş, eğitimli kesim memurluğı tercih ediyor. Türkiyeliler eğitim yönünden yetersiz olunca, içine kapanık, memur niteliğinde olmayan kesimlerdi. Ancak 2.-3. kuşak göçmen çocukları eğitimli gençlerden oluşuyor ve uyum sağlandı. Adapta tam anlamıyla olundu. Kıbrıslı olmuşlardır. Kaynaşma sağlandı. Bilinçli nüfus politikası uygulansa çok daha iyi olabilirdi.

C12. Denктаş ile oldukça iyi geçindiler. Muhafazakar milliyetçi insanlar oldukları için, Anadolunun genel siyasi özelliğini taşıyorlardı. Anavatan'a bağlıdırlar. 19 Nisan 2009 son siyasi seçimlerde UBP'yi desteklediler.

Suriçinde kendiliğinden bir değişim oldu. Buraya Türkiye'den gelen fakir, işsiz, plansız gelen insanlar bilhassa Hataylılar gelmiştir.

A.G.A. : KKTC'nin ekonomisi hakkındaki düşünceleriniz?

S.İ. : KKTC bir eğitim adası olma yönünde hızla ilerlemektedir. 40-45 bin öğrenci vardır. Üniversite öğrencisi. Bu öğrencilerin ve eğitim faaliyetleri siyasi olarak tanınmaya hizmet etmektedir. Bununla beraber sağlık adası hedefiyle önemli yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Özel hastaneler kuruluyor. Ortadoğu'nun sağlık merkezi olma durumu doğacak. İngiltere'de sağlık ücretleri pahalı olunca, KKTC'ye bu yönde bir akın var, talep var. Turizm konusunda eksiklikler giderilmeli, biraz daha geliştirilmelidir. Şuan da 350-400 milyon \$ turizm geliri vardır.

Ekonomik anlamda en önemli politika adanın serbest bölge haline gelmesi durumu olacaktır. Bu çok önemlidir. Bütün KKTC serbest bölge olunca, yatırım merkezi olur.

Su proje vardır. Bu gerçekleşirse, tarım sanayi gelişecektir. Su gelirse bu verimli topraklar üretime açılacak. Patates, narenciye, yaş sebze-meyve ihracatçısı haline gelebiliriz.

KKTC'nin bilişim adası olması yönünde bir çalıştay gerçekleşti. Bir merkez olur ve gelir sağlar elbette bu projede.

Ağır sanayi adada olmayacağına göre, hizmet sektörü önemli bir gelir kaynağı olur. Ambargo kalkar, limanlar geliştirilirse önemli bir atılım gerçekleşir.

EK-8

KKTC Dış Basın Birliği Başkanı, ADA TV Anchorman, Basın konseyi 2.Başkanı, İHA-TGRT-Türkiye Kıbrıs Temsilcisi, 1974 Harekatı Gazisi Mesut GÜNSEV ile yapılan Mülakat

C1. vardı. Kıbrıs Türk nüfusu Rum nüfusuna göre sayıca az ve ekonomik bakımdan neredeyse yok edilmiş olmasından dolayı bir politika uygulandı.

C2. iki nedenden; bir, tarım işgücü adı altında Kıbrıslı Türklerde eşdeğer uygulaması nedeniyle işgücü yardımı ve sahipsiz boş kalan arazilerde tarıma ve ekonomiye kazandırılmasını sağlamak amacını taşıyordu. Bu göç sırasında Ecevit hükümetinin Karadeniz, Güney ve Doğu Anadolu bölgesinden topraksız ve işsiz, potansiyel kalkınmaya yardımcı olacak bir nüfus katkısının uygun olduğunu değerlendirmiştir.

Bir diğer neden ise herhangi bir çatışma halinde adada mevcut durumu koruyabilecek ihtiyati (yedek) insan gücünün de elde bulundurulmasıdır.

Bu kişilere toprak, ev ve kimlik verilmiş ve bir kısmı (doğu kökenliler) karpaz'a, diğer bir kısmı da (Karadenizliler) sınır bölgelerine yerleştirilmişlerdir. Bilimsel bir teyit olmamasına rağmen kendileriyle konuştuğum Karadenizliler, kendilerinin sınır bölgelerine yerleştirilmelerinin bir nedeni de geleneksel ve töresel olarak asla topraklarını vermedikleri ve kendi toprakları için sonuna kadar mücadele ettikleridir.

C3. Desteklediler ve kucak açtılar. Tepki de olmadı. Çok sıcak karşıladılar. Yardım da ettiler.

C4. Bu konuda bilgi sahibi değilim. Yanlış yönlendirmek istemem seni.

C5. 1) topraksızlık ve yoksulluk.

2) telaffuz edilmese de o zaman ki hükümetin oy kaygısıyla bu insanları seçip gönderilmesi olayı da var. Küçük de olsa bir ihtimal.

C6. Önceki sorularda zannediyorum ki cevapladık bu soruyu.

C7. Münferit olaylar yaşansa da bunlar ciddi vakalar değildi.

C8. Başlangıçta yaşanmadı ancak eğitim, görgü ve yaşam koşulları farkı nedeniyle yaşandı ilk yıllarda. Bazı köylerde görülen uyumsuzluk, daha sonra doğan yeni neslin bir arada yaşaması, okuması nedeniyle azaldı. Bugün 1975'te gelip de Kıbrıs'ta doğmuş göçmenler ile Kıbrıs kökenliler arasında çok büyük fark olduğu söylenemez. Uyum sağlandı. Geleneksel ebeveynlerdeki kapalı toplum yapısı, aksanlı konuşma gibi konularda bir ilerleme sağlandığı söylenemez.

C9. Dediğim üzere geçmişte münferit olaylar yaşandı ama bunlar toplumun kendi iç dinamikleri sayesinde atlatıldı. Arada kültürel bir fark hissediliyordu elbette. Ama bir arada yaşamının vermiş olduğumu özümseme ile bunlar atlatıldı. 1975 döneminde planlı gelen göçmenler, artık Kıbrıslı oldu.

C10. Yabancı bir coğrafya ve toplum arasında kök salma, yaşama ve kendini kabul ettirme en büyük sorun olarak göze batmaktadır. bu konularda sorun yaşanmıştır.

C11. 1974 sonrası Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türkleri istihdam şartları, iş kolları göçmenlere kalmıştır. Bugün ağır işgücü, hizmet sektörü, tarım vb.. çalışan Kıbrıslı Türk yok denecek kadar azdır. Yaklaşık 7 bin Türk, her gün aynı işleri yapmaya, daha fazla para kazanacağı ve sosyal statüsünü kaybetmemek için Rum tarafında geçip, çalışmaktadır. Maddi sebep ve statü nedenlerinden ötürü KKTC'de çalışmamaktadırlar. Bu boşluk yeni göç dalgasını oluşturan ve de iyi de kullanan Hatay ve yöresi geçici göçmenleriyle doldurulmaktadır. Önce işçi kendi gelir, (bilhassa geçtiğimiz 5 yılda inşaat sektöründeki patlama)sonra eşi-dostu-ailesi gelir. Hatay'ın yakın bölge olması, iklim açısından yakın benzerlik göstermesi bu intikali kolaylaştırır.

C12. Denктаş'a %80-90'ı Baba'der. Cumhurbaşkanı olduğu zaman bile kapısını çalıp girerlerdi makamına. AKP politikasına kadar göçmen desteği ağırlıklı olarak Denктаş yönünde olmuştur.

EK-9

N.Nazif BOZATLI: (Araştırmacı-Yazar-Antika Uzmanı)

Harekat sonrası devletteki istihdam ön plana çıkartıldı. Türkiye son derece cömert davrandı Kıbrıs'a. Şimdilerde 70 bin kişi maaş almaktadır devletten. Tansu ÇİLLER, cari giderlerin KKTC hükümeti tarafından karşılanması, alt yapı giderlerinin Türkiye tarafından karşılanmasına yönelik politika uygulamıştır. Büyük yatırımları Türkiye karşılamıştır. Sendika ve memuriyet yasası daha liberal görüşte kaleme alındığından suan da tıkanmış durumdadır. Yeni hükümet Türkiye'nin de baskısıyla bunu düzeltecek tedbirleri aramaktadır. Ancak "Kazanılmış Hak" gerekçesiyle tüm sendikalar, devlet çalışanları ve halkın çoğu buna karşı çıkmaktadır. Türkiye'nin bir radikal kararla akışı kesmesi halinde Türkiye'nin uyguladığı Kıbrıs politikasının iflası eşzamanlı olur.

Kıbrıslı-Türkiyeli ayrımının zirve yaptığı tarih 1994 Kasım ayında kimlikle gelme olayının başlamasıdır. 1974-1994 arası Türkiye kökenlilerden hiç şikayet yoktu. Aksine memnuniyet vardı. O planlı getirilenler asimile oldular. Karadenizliler Karpaz'a yerleştirildi. Lapta da 4 taksit ağı vardı. Bunlardan bir tanesi Adıyamanlı bir Kürt'tür. 34 taksiti vardır. Şoförlerin tamamı Kürt'tür.

Lino Bambaki konusu çok ilginçtir ve pek az bilindir.

Hataylılara artık Kıbrıs'ta, bilhassa Kıbrıslılar tarafından Amerikalı denmektedir.

Türkiyeli-Kıbrıslı ayrımını daha iyi kavramak için, en azından kültürel anlamda bir iki örnek verecek olursak, Türkiye'ye tuvalet kağıdı 1961'de gelmiştir Kıbrıs'a 1945'te gelmiştir. Türkiye'ye televizyon 1968'de gelmiştir, Kıbrıs'a 1950'lerin hemen başında gelmiştir. Bu anekdot aradaki kültürel farkın ortaya çıkmasında biraz olsun bize fikir verebilmektedir.

Kıbrıs'a gelen Hataylılar, çoğunlukla Kırıkhan-Reyhanlı bölgesinden gelmektedir. Bu yerlerin sakinleri Hatay'da da sevilmemektedir. Arap-Çingene karışımı oldukları nitelenir.

Maraş'ın girişinde resmi olmasa da gayri resmi olarak “Antalyalılar” adı verilen mahalle vardır. Bu mahallede Aksekili, Manavgatlı ve Elmalılılar yaşamaktadır. Göçmen mahallesidir.

Arapköy'de Malatyalılar vardır. Lapta ve Boğazköy'de de çok sayıda Türkiye kökenli göçmen yaşamaktadır.

EK-10

KKTC Başbakanlık ilk Müsteşarı, TMT Lefkoşa Sancağı son Serdarı sn. Aydın SAMİ ile Mülakat

Türkiye göçmenleri, barış hareketi sonrasında anavatan hükümeti, BM yetkilileri ve Kıbrıs'taki tarafların anlaşmaları ile geldi. Yani Kıbrıs'taki Türk ve Rum yetkililerin bilgisi ve isteği dahilinde geldi. Barış hareketi sonrasında yüzlerce dönüm arazi boş kaldı. Türk cemaati olarak boş kalan arazileri çalıştıracak bir nüfusa sahip değildik. Sahip olmadığımız için ekonomi yönünden, barış hareketi ile ele geçen topraklar olumsuz yönde etkilenebilirdi. Bunun üzerine zikrettiğim gibi taraflar anlaşarak "Tarım İş Gücü" adı altında 35 bin kişinin seçilip gönderilmesine karar verildi. Bu insanları seçecek olanlar Türkiye'nin yetkili makamlarıydı. Bu insanlar gelmeye başladı. Yani ilk geliş böyle başladı. İkinci geliş ihtiyaç karşılığı Anavatandan işgücü gelmeye başladı. Üçüncü geliş barış hareketine iştirak edenlere burada yerleşme ve iş yapma (toprağı çalıştırma şartıyla) izin verildi. Böylelikle zamanla olayların yarattığı imkanlar neticesinde bir takım iş sektörleri açıldı ve gönüllü kişiler gelmeye başladı. Yerleştiler. Burada Türkiye kökenli bir nüfus doğdu. Bu nüfus KKTC'nin ekonomik durumunun yükselmesine yardımcı oldu. Ecevit dönemi karar alındı ve uygulama Ecevit döneminde başladı. Turan Feyzioğlu döneminde devam etti. Tabi gelenler içinde Tarım işgücü niteliğinde olanlar çoğunluğu teşkil ediyordu.

Elçiliğe uzman kişiler gönderildi. TC hükümeti tarafından, KKTC Türkiye elçiliğine. Kıbrıs hükümeti ile iletişim kurarak iskan süreci başladı. İlk iskan sürecinde bir intibaksızlık oldu. Ama bir uyuşmazlık değil kültürel farklılık yaşandı.

Başbakanlık müsteşarlığı dönemimde TC yetkililerinden bayan bir kültür ataşesi istedik. Bayan ateşe evlere gidip, anneleri ikna edip, ilkokul sonrası eğitime ikna etsinler, çocuklar okullara gitsin diye. Ama Türkiye kökenliler çocuklarını ilkokuldan sonra kahveye çalışmaya koydular.

Bizler Kıbrıslılar olarak ilk göçmenleri sevinçle karşıladık. En çok yadırgama konusu ise, gelenler Arapça-Kürtçe konuşunca oldu. Gelen göçmenler çalışkan, dürüsttü. Mesleki anlamda iş çevreleri ile ticaret yapanlar milyoner olmuşlardır. Göçmenlerin sosyal ve

ekonomik katkıları da çok olmuştur. Para kazandılar, yatırım yaptılar. Ekonomik katkıları çok oldu.

Türkiye kökenlilerin bazıları Kürt kökenliler Kürt sorunu ortaya çıkınca KKTC’de olay çıkarmadılar. Ama İngiltere’ye göç etmeye başladılar. Buradaki mallarını hava parasına satarak, gerekçe olarak da Kürt olduklarını için KKTC’nin kendilerine eziyet yaptıklarını söylediler ve İngiliz vize verdi onlara. Yalan söyledikleri anlaşılınca bu gibi göçler kabul edilmedi ve ağır vize şartları konuldu.

Türkiye hükümeti, Türkiye’de yabancıların mal satma izni verince, aynı izin burada da çıktı. Türkiye kökenlilere verilmiş (Koçan edilmiş) mallar binlerce dönüm mal binlerce sterline satıldı. Bu parayı alıp, Türkiye’ye geri dönenler oldu. Ve Türkiye’de bu parayla iş kuranlar oldu. Bu bir tepki yarattı ancak sadece Türkiye kökenliler değil, KKTC kökenlilerde var bunun içinde.

Gerek Türkiye’den gelen göçmenler gerek güneyden gelen Kıbrıslı Türkler, kuzeye geldikleri zaman eşdeğerine karşılık mal verdiler. Fakat bu verilen mallar, tahsis adı altında kullanım koçanıydı. Kullanım koçanı olduğu için hayatları boyunca o malı kullanabileceklerdi, evlatlarına geçebilecekleri bu hak.

1985 yılında gerek buradaki hükümet gerek Türkiye’deki hükümet anlaşarak kullanım koçanı yerine normal koçan verme kararı aldılar ve bu koçanı, devrin hukukçularının (Başsavcı Oktay FERİDUN, Anayasa Mah. Bşk. Necati MÜNİR’in) karşı mütalaalarına rağmen bu uygulamaya gitti. Bu mütalaa kullanım hakkı alabilir ancak mülkiyet hakkı olmaz denildi. Bu uluslar arası anlaşmalara göre idi. Bundan sonra da mülkler satılmaya başlandı.

Bir iş veren işçi çalıştırmak için; asgari ücreti ödeyecek, ihtiyat sandığına para yatıracak, asgari ücreti hem işçi hem işveren prim yatıracak vs..anlaşma iyi, uygulama zayıftır. Bu sebeple KKTC’de 35 bin kaçak işçi vardır.

İlk iskân müşaviri İsmail KARAYEL’dir. İskân bakanlığı ile iskân atateşesi bu göç ile ilgilendi.

Ben 1950–1963 yılları arasında eğitim hizmetlerinde çalışmakla ve müsteşar olarak da görev ifa etmekle beraber, 1963–26.8.1976 yılları arasında mücahit komutanı, Barış harekâtında Lefkoşa sancağı serdarıydım. Harekâtı 1 gün öncesinde gece 23'te öğrendim. Mücahitlikten terhis olduğumda 48 yaşındaydım. 1976'dan 1.5.1988'e kadar başbakanlık müsteşarıydım. Başbakanlığı kurup gerekli yasaları ve yönetmelikleri çıkarttım. 1988'de yaş haddi ile emekliliğe ayrıldım.

KKTC'ye uygulanan ambargolar bir an önce kalkmalı. Türkiye olmasa ithalat-ihracat olmaz. Bugün dünyanın herhangi bir yerinden gelen malların Rum tarafında acenteleri varsa hepsi komisyon alıyor ve o şartla KKTC'ye geliyor mallar. Tabii ki daha pahalı olarak. Ürünler Rum tarafında KKTC'nin yarı fiyatına olunca para Rum'a akıyor.

Bugün Rum tarafında dini bir kurum olmakla birlikte, siyasi sahada en etkili kurum kilisedir. Kıbrıs meselesi çıktığı günden beri 1915 yılında ortaya atılmıştır bu mesele, 1915'te Türkiye almanlar safında 1.savaşa girince İngiltere safında cephe almış olan Rumlar, Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlanması için mücadeleye başladıkları tarihtir. Kilisenin ana hedefi enosisle açık bir anlaşmadır. GKRY'de hangi partiye ait siyasi kişi Cumhurbaşkanı olursa olsun kilisenin emrinden çıkacak güce sahip değildir. Enosisle açık bir anlaşmayı buradaki siyasilerin kabul edeceğini ben zannetmiyorum. Türkiye bu baskıya ne kadar direnecek bilmiyorum.

Anavatandan gelen göçmenler birçokları ordaki siyasi partilere bağlı olduğu gibi tarikatlara da bağlıydılar. Her seçim arifesinde gerek milletvekili gerek milletvekili olmayan kişiler buraya gelerek göçmenlerin büyük bir kitlesi üzerinde etki yapar, onları yönlendirirler! Önemli olan Türkiye'nin etkisi. Ankara ne derse buradaki Türkiyeliler öyle yapar.

EK-11

Türk Göçmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı

Sn. Enver DİNÇOĞLU

ile Mülakat

Son siyasi seçimlerde Demokrat Parti'den milletvekili adayydım. Seçim çalışmaları süresinde gördüğüm en sıkıntı verici olaylardan biri gençlerdeki uyuşturucu bağımlılığıydı. Seçimi kazanamadım. En önemli sebebi de Türkiye kökenli olmamdır. Seçim sonrası dernek çatısı altında kurduğumuz spor kulübü ile gençlere burada spor yapma imkanı veriyoruz. Ankara bizden M:A:Talat'ın desteklenmesini istedi ve biz de destekliyoruz. Talat, geçmiş söylemlerinin tersine tamamen değişmiştir. Hem söylem hem eylem bağlamında. Kıbrıstaki türk göçmenlerin en önemli sorunu ekonomidir. Yıllarca Türk göçmenler ekonomik çarkın dışında tutulmaya çalışılmıştır. Çifte standart had safhadadır. Göçmen politikası yanlıştır. Çek'i bilmeyen vatandaş var. Sulu ziraat yapıp, bahçecilik yaparak üretimde bulunup para kazanmak isteyen insanlar, çok zor şartlarda üretim yapmaya çalışmaktadır.

Her şeyden evvel Türkiye kökenliler huzurlu değil, kimlik arayışı içerisinde. Bu tehlike vardır. İnsanlar burayı vatan olarak bildi, o ruh hali ile geldi ama burada ikinci sınıf insan konumuna düşünce burayı özümseyemedi. Türkiye kökenli göçmenlerin sattığı toprakların %70'ini Yahudiler aldı. Kumarhanelerin % 80'i Yahudilerin elindedir. Birçok sorunla boğuşulmaktadır. Bu sorunlar ciddidir. Önemsememek hem devlete hem topluma zarar verir.

Sipahi ve Kaplıca köyü Karadenizli göçmenlerden müteşekkildir. Tatlısu köyünde ise Konya ve Adanalılar vardır. Vadili köyünün güneyi Osmaniyeli-Adanalı, Kuzeyi Konyalılar, batısında yerli Kıbrıslılar vardır. 4-5 tane Antepi aile olmasına rağmen, belediye başkanı Anteplidir. Gelincik köyünde Kürtler çoğunluktadır. 6-7 aile vardır Karadenizli ancak muhtar Karadenizlidir.

Dipkarpaz'da Kürtler, Karadenizliler ve Adanalılar vardır. Buradaki en sıkıntılı yerleşim yerlerinden biridir dipkarpaz.

Kıbrıslı-Türkiyeli ayrılığı hukuki mercilerde bile söz konusudur. Türkiyeli olunca hakimler daha farklı muamele tabi tutmakta, kararları ona göre şekillenmektedir. Türkiyelilerle Kıbrıslılar %100 kaynaşamaz, kısmen bir kaynaşma olur, o kadar.

Bafra köyünde Osmaniyeliler vardır. Sadece 2 aile vardır Hataylı ve muhtar Hataylıdır.

KKTC'de devlet geliri BM, AB, TC yardımları, TSK'nın ihaleleri, eğitim-sağlık-turizm gelirleri, TC'nin verdiği krediler gibi ekonomik girdiler hesaplandığı zaman GSMH 110.000\$'dır. Bu ekonomik veriler hesaplandığı takdirde ortadadır. Ayrıca TC yardım heyetinin burada yaptığı yardım niteliğinde yatırımlar, kaynak aktarımları söz konusudur.

UBP hükümeti Türkiye'den gelenleri vatandaş yapmakta. Bu son derece yanlış. Kültürel uyumsuzluk var çünkü. Zaten şuan ki göçmen nüfusu yeterli. Bunun önüne geçilmesi için göçmenlik vermek için sınava tabi tutmalısın. Buranın yaşam koşullarına, ekonomik,sosyal koşullarına uygun mu diye.

M.A.Talat, 47bin değil 63 bin Türkiye göçmeninin listesini BM'ye ve başka yabancı kuruluşlara vermiştir. 6-7 sene evvel köy köy gezdim, tespit ettim. Gelecekte de ortaya çıkacak, bütünleşme var. 90 bin civarı 0-18 yaş dahil Türkiyeli vardı. Şuan da bu sayı 300 bin vatandaşın 130 bin'i Türkiye göçmenidir.

1998-99 yılı verilerine göre bir "Toplumsal Kalkınma Modeli" geliştirdik. Bu projeyi hayata geçirebilsek, KKTC'nin değil Rum'a yada AB'ye ihtiyacı, bilakis Türkiye'ye ekonomik olarak destek olur.

Kıbrısta 167 köy vardır. 5 tane de kapalı köy vardır.

Sorularınızın cevaplarına geçecek olursak eğer;

İlk sorunun cevabı olarak evet vardır. Göçmenler birbirine entegre edilmedi. Bölgesel entegrasyon yapılmadığı için bu günlere sorunlu gelindi.

C2. TC Başbakanı B.Ecevit ile buradaki hükümet politikacıları tarafından uygulandı bu politika. Köylerden toplandı bu insanlar.

C3. birlikte hareket ettiler.

C4. Elbette vardır. Harekat sonrası Asaf İNHAN Büyükelçiydi. B.Ecevit geldi ve bu insanlar seçilerek gelecek, kültürleri uyuşacak dedi. Açıklama yaptı. Asaf İNHA, 11 yıl Büyükelçilik yaptı. Gümrük kapılarına sabıka kaydına bakmak üzere görevliler görevlendirdi. Fakat hemen görevden alındığı için herkes buraya gelmeye başladı. 12 Aralık tarihinde Ecevit buraya geldi, 16 Aralık tarihinde görevden aldılar A.İNHAN'ı. Sabıka kaydına bakma politikası devam etseydi, Kıbrıs'a bu kadar vasıfsız insan gelemeydi. Ecevit açıklamayı yaptı, A.İnhan'a uygulamamıştır.

C5. Yoktu.

C6. Karma köyler oluşturuldu. Birkaç köy karma olmadı. Sipahi, Kaplıca, Bafra, Taşlıca, Adaçay, Bahçeli köyleri bu karma olmayan köylerdendir. Bu saydığım köyler Karadenizlilerin olduğu köylerdir. Mersinlik köyü ise karışık olarak Türkiye göçmenlerinden oluşur.

C7. Yerleştirme politikası yoktur. Karma yerleştirdiler. Bu sebeple bugün sıkıntı vardır.

C8. Yaşanıyor ve yaşanacaktır da.

C9. yoktu.

C10. Önceki söylediklerim gibidir.

C11. çok ciddi katkı sağladılar üretici olarak. Hala da bu katkı devam etmektedir.

C12. Çok iyidir.

Şuan da Kıbrıs'ta Türkiye kökenli genç kuşaklar arasında bir birlik yoktur.

Küçükerenköy'de Kürt ve Laz'lar vardır. 2-3 aile Kıbrıs yerlisidir. Sorun vardır bu köyde. Geçimsizlik vs..

Kayalar köyünde Karadenizliler, yerleşik halk ve İngilizler kalmaktadır. Sorun yaşanmamaktadır.

Ilgaz köyünde Türkiye kökenliler vardır.

Ardahan köyünde fakirlik vardır. Türkiye'lilerdir. Dağ köyüdür.

Korkuteli köyünde Adanalılar vardır. Sorun yaşanmaz.

Ulukışla köyü de Türkiye göçmenlerinin olduğu bir köydür. Adanalılar vardır.

Ilgaz, Yeşiltepe, Kayalar, Kaplıca, Sipahi, Taşlıca köylerinde Karadenizliler vardır.

Sorun yaşanmaz.

Boğazda yarköy'de Türkiye göçmenleri vardır.

Türkiye'liler İskele-Mağusa bölgesinde yoğun olarak bulunmaktadır.

Ağıllılar köyünün %90'ı Türkiyeli, %10'u Kıbrıs yerlisidir. Muhtar Kıbrıs kökenlidir.

10-25 dönüm arası narenciye, 30-45 dönüm sulu ziraat, 80-130 dönüm kuru ziraat arsası gelenlere verildi. Eksik kalan yerler oldu mu hayvanla yada başka bir yerden toprak ile dedeli miktarınca tamamlandı. Bu ayırım köylere göre değişir. Bu verilen toprakların bir bölümü daha sonradan kilise malı, Kıbrıs Cumhuriyeti malı denilerek köylünün elinden geri alındı. M.A.Talat'ın BM ve başka kuruluşların yetkililerine verdiği rakam 40.786 kişilik bir listeydi. Tarım İşgücü Statüsü ile gelen aile sayısı ise 2,876'dır. 1975-1981 Aralık ayı arasında göçmen gelmiştir. Alçak kesim orman arazi, Kıbrıs Cumhuriyet malı, Kilise malı adı altında köylülere verilen topraklar sonradan geri aldı. Birçok kişi elinden uyduruk bahanelerle topraklar alınıp, tapular kaldırıldı. Sonra proje adı altında turizmcilere verildi. KKTC kurulduktan sonra insanlara "Beyaz Kimlik" verilmiştir ve insanlar bu kimlikle oy kullanmışlardır. Ancak uzun bir süre vatandaş yapılmadılar.

Bu gelen göçmenler kimlik arayışından kurtulamadılar.

EK-12

Dış Basın Birliği eski Başkanı, Gazeteci Sn. Metin ÇATAN ile Mülakat

SORULAR:

1. 1974 Barış Harekâtı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?
2. Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermiştir?
3. Kıbrıs Türk Yönetiminin bu yönde bir tutum oldu mu?
4. Türkiye Cumhuriyeti yönetimi ile Kıbrıs Türk Yönetimi hükümeti arasında iskân politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?
5. Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?
6. Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel yada şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?
7. Göçmenlerin Kıbrıs'a İskânları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?
8. Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?
9. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?
10. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
11. Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?
12. Göçmenlerin R.R. DENKTAŞ ile diyalogları nasıldır?

C1. bir göç politikası uygulanmamıştır.

C2. Bireysel inisiyatif, idari inisiyatif ve tanidik vasıtasıyla gerçekleşti.

C3. “gelene hoş geldin, gidene güle güle” Denктаş’ın ünlü bir sözüdür. İşte politika buydu.

C7. Gelen göçmenler kendi gettolarında yaşamayı tercih ettiler. Kıbrıslılar savaş sonrası ganimet nedeniyle pastadan pay vermemek için göçmenleri kabul etmediler. Pastadan pay vermek istemediler.

C8. Devam ediyor, edecektir de. Gelen göçmeni yalnız işçi olarak çalıştırma düşüncesindeydi Kıbrıslı Türkler. Kıbrıslılar göçmene hayat hakkı tanımamaktadırlar.

C9. Yoktur, bugün de yoktur.

C10. Parası yoksa istihdam edilmez. Göçmenin arkasında Kıbrıslı biri yoksa burada barınamaz. İş yapamaz.

C12. R. Denктаş ile arası oldukça iyidir. Göçmenle biri ters düşecekse hükümet olsun, cumhurbaşkanı değil diye düşünmüştür. Her daim destek olmuşlardır.

Yerleştirme politikası olmamıştır. İngilizler zamanında yapılmıştır. Türkiye yapmamıştır. Büyükelçiler buraya gelince kendisini büyük görmüştür. Saçma sapan şeyler yapılmıştır.

Buraya gelecek olanların seçilmesi gerekiyordu. 1974’te Türkiye’de 200 bin civarında Kıbrıs Türkü vardı. Bunlar getirilmemiş. Tam tersi olmuş. İşsiz, güçsüz, eğitimsiz marabalar gelmişlerdir. Verilen toprağı da bir kısmı satmış gitmişlerdir. Gelenlerde mezra kültürü yer almıştır.

Kıbrıs’taki sıkıntıların en önemli nedeni Türkiye’den gelen göçmenlerdir. Bu tezdır. Dünyanın tanımamasının nedeni insan kaynaklarının çok kötü olmasıdır.

Sendikalar solcudur.

Mecliste birkaç tane Türkiye kökenli milletvekili vardır. Ayrımcılık günümüzde had safhadadır. Göçmenler arasında kaliteli kişi yok. Buraya gelenler mezra kültürünü beraberinde getirmişlerdir. KKTC'nin temelini tutmasının temel sebeplerinden biri bu göçmenlerdir.

Planlı yerleşim politikası yoktu, kim var diyorsa yalan söylüyordur. Eşdeğer adında verilen güney göçmenleri çok değerli yerleri aldılar ve ciddi vurgunlar vuruldu. Rant konusu çatışmaya geldi. Türkiyelilerin itilme konusu burada başladı.

Türkiye siyasete odaklanan, organize olmayan bir ülkedir. Gazeteler iktidarla zengin olmuş tüccarların elindedir.

Burada asgari ücret yüksektir. Göçmenler gitmek istemeyeceklerdir. Burada hayat pahalıdır ama gene de gitmek istemeyeceklerdir. Ekonomik değilse de yaşam kavgası olarak görülmektedir.

İlk gelenler ekonomi ile bütünleştiler. 1980 sonrası buraya gelenler iti, kopağı, sapığı geldi. Türkiye'nin karizması bu 1980 sonrası gelenlerle çizildi, bitti. Besim Tibuk gibi kumarhaneciler gelmiştir.

Türkiye burada disiplinli bir devlet politikası izlemedi. ABD, burada istikrarlı bir devlet istemez.

30 tane kumarhane yetmiyormuş gibi küçücük bir KKTC'ye her yerde bahis bayileri açılmıştır. Şehirler arasında da gece kulüpleri vardır. Çok baştan sağma bir yönetim, amaçsız, vizyonsuz, çaresiz bir toplum meydana getirmiştir burada.

EK-13

Köylere gerçekleştirilen ziyaretlerde köylülerle yapılan köy kahvesindeki toplantı notları;

Bankalarda Türkiye kökenlilerin kredi alması hususunda ayrımcılık yaşanmaktadır. Bu göçmenleri çok rencide etmektedir. Memur kefil istenmektedir. Kamu hizmetine alınan göçmen sayısı çok azdır. bankalarda istenen memur kefil, göçmenler içinde de az olunca, kredi almak çok zorlaşmaktadır. Devletten hayvancılık ve tarım için yardım görmeyen çoğunluğunu göçmenlerin oluşturduğu köylüler, bankalardan da kredi alamayınca üretimi durduruyor. Devlet desteği olmaması nedeniyle hayvancılık öldü. Üstüne birde borçlanıldı. Devlet eliyle rant avcılığı yapıldı. Faizler çok yüksek. Kıbrıslı göçmen koçan verince kredi alabiliyor, Türkiyeli göçmen koçan verince kabul edilmiyor. CTP hükümeti mallar tüketilsin diye kredi verdi. Malı olana kredi veriliyor. Zengin daha da zenginleşirken fakir çok daha fazla fakirleşiyor. Malı olmayana kredi hakkı yok.

Türk göçmenlerin en önemli ihtiyaçlarından bir de sosyal tesislerin yokluğu. Bu önemli bir ihtiyaç. Kıbrıs kökenliler, Türkiye kökenlileri 3. sınıf insan görmekte, fakirleştirip ellerinden mallarını alma siyaseti gütmektedirler. Yönetimi oluşturan Kıbrıslılar, Türkiyelilere yanlış davranmakta. Birçok Türkiye'den yönetici geliyor, bizleri dinliyor ancak fiili bir sonuç çıkmamaktadır. Artık Türkiye'den ümit kesilmiştir.

Buraya ilk geldiğimizde 1976-77 yıllarında, 7 nüfuslu bir aileye 1040 lira aylık verildi. 9 ay aldık bu aylığı, sonra kesildi.

İlk geldiğimizde Tarım işgücü statülü personel adı altında geldik. 15 yıl çalıştıktan sonra tarım sigortası fonu'ndan tazminat ve emekliliğimizi alıp geri döneceksiniz yada kullanım hakkına sahip olduğunuz mal-mülkünüze burada kalabileceksiniz denildi. Daha sonradan hiç kimse gelip de gidin yada kalın demedi, bizimle kimse ilgilenmedi.

EK-14

K.K.T.C. Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. DENKTAŞ'ın Mülakat Sorularına Verdiği Cevaplar

Soru 1: 1974 Barış Harekatı sonrası uygulanan bir göçmen politikası var mıydı?

DENKTAŞ: hayır. Sadece, Rumların terk ettikleri bahçeleri bakım için T.C. ile yapılan bir anlaşma ile geçici işçi statüsünde 30 bin işçi getirildi. Mevsim sonu bunların yarısı geri gitti. Kalan yarısı zaman içinde vatandaşlık hakkı kazandı. Bu konuda imzalanan protokol iki hükümet arasında imzalanmıştı. KKTC'den İskan Bakanı imzaladı.

Sonradan çalışma izni ile gelenler, beş yıllarını doldurduktan sonra vatandaşlık hakkı kazanmış oldular. Bunlardan bir kısmına vatandaşlık verildi; suçlu olan, sicili bozuk olan vatandaş olamadı. Rumların bahsettikleri gibi Türkiye'nin ve ya KKTC'nin "demografiyi değiştirip, burada bir Türk kolonisi yaratıp, adayı Türkleştirmek" gibi bir siyaset uygulanmış değildir. İşçi ihtiyacı, TC'den gelen bir kısım insanın yasal çerçevede vatandaşlık almasını sağlamıştır.

Soru 2: Nasıl bir göçmen politikası uygulandı? Kararını kim/hangi kurumlar vermiştir?

Soru 3: Kıbrıs Türk yönetiminin bu yönde bir tutumu oldu mu?

Soru 4: T.C. yönetimi ile Kıbrıs Türk yönetimi hükümeti arasında iskan politikasına yönelik bir mutabakat gerçekleşti mi?

Soru 5: Bu göçmenler hangi kriterlere göre seçildi?

DENKTAŞ: (2-3-4-5) Birinci soruya verilen cevap sarıdır. Özel olarak da hükümeti kabinede aldığı kararlarla özel kişilere, KKT'ye yardımları ve ya katkıları için vatandaşlık vermiştir. Bunların sayıları çok azdır. Barış Harekâtından sonra da bir yıl içinde vatandaşlığa müracaat eden gazilere vatandaşlık hakkı, yasamızla tanınmıştır. 1000 kadar gazi bundan yararlanmıştır.

Soru 6: Göçmenlerin seçilme sürecinde bölgesel ya da şehir bazında bir tercih nedeni var mıydı?

DENKTAŞ: Mevsimlik işçi olarak gelip de kalanlar çalıştıkları kırsal yöreye yerleşmişlerdir.

Soru 7: Göçmenlerin Kıbrıs'a iskanları sürecinde koordinasyon sıkıntısı yaşandı mı? Yaşanmış ise bunlar nelerdir?

DENKTAŞ: Hayır.

Soru 8: Göçmenler ile 1974 öncesi Kıbrıslı Türkler arasında bir sorun yaşandı mı/yaşanıyor mu?

DENKTAŞ: Münferit olaylar dışında bir problem olmamıştır.

Soru 9: Göçmenlerin entegrasyonu üzerine bir politika var mıydı?

DENKTAŞ: Hayır. Sadece genç çocuklar zaman içinde kendilerini Kıbrıslı hissetmeğe başladılar. Aileleri de Anadolu'ya tatil için giden bu çocukların, kısa bir süre sonra, "artık evimize dönelim" dedikleri bir gerçektir.

Soru 10: Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

DENKTAŞ: Çevreye alışmak zaman almıştır. Bu sorunun cevabını kendi derneklerinden alabilirsiniz.

Soru 11: Göçmenlerin Kıbrıs'a sosyo-ekonomik etkileri nelerdir?

DENKTAŞ: Onlarsız ekonomik hayatımız felç olur dersem, yararlarını anlamış olursunuz.

Soru 12: Göçmenlerin R. R. Denктаş ile diyalogları nasıldır?

DENKTAŞ: bana göre mükemmeldir.

Saygılarımla,

Rauf R. DENKTAŞ

imza

Ek-15
Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi Alan Çalışması Anket Formu

1. Yaşınız; ( )
2. Cinsiyetiniz; E ( ) K ( )
3. Doğum Yeriniz; ( )
4. Medeni Durumunuz;

Evli ( ) Bekar ( ) Eşinden Boşanmış ( ) Eşi Ölmüş-Dul ( )

5. Evliyseniz Eşiniz;

Kıbrıslı Türk ( ) Türkiye'den Göçmen ( ) Yabancı ( ) Türkiye Türkü ( )

6. Eğitim Durumunuz;

İlkÖğretim ( ) OrtaÖğretim ( ) Üniversite ( ) Master ( ) DR ( )

7. Bildiğiniz Yabancı Diller; İngilizce ( ) Rumca ( ) Diğerleri ( )

8. Kıbrıs'ta Ne Kadar Süredir Kalmaktasınız;

1-5 Yıl ( ) 5-15 Yıl ( )
15-25 Yıl ( ) 25-35 Yıl ( )
35 Yıl ve Üstü ( )

9. Vatandaşlık Durumunuz;

KKTC Vatandaşım ( ) TC Vatandaşım ( )
Hem KKTC Hem TC Vatandaşım ( ) AB Vatandaşım ( )

10. KKTC Vatandaşlığı Kazanma Şekliniz;

KKTC Doğumluyum ( ) Sonradan KKTC Vatandaşı Oldum ( )
Evlilik Yoluyla Kazandım ( )
Göçmen Olarak Vatandaşlığa Kabul Edildim ( )

11. Oturduğunuz Ev; Kira ( ) Kendi Evim ( )

12. Arabanız Var Mı; Var ( ) Yok ( )

13. Siz veya Aile Büyükleri Türkiye'nin Hangi bölgesinden Gelmiştir;

Karadeniz ( ) İç Anadolu ( ) Doğu Anadolu ( ) Akdeniz ve Diğerleri ( )

14. Kıbrıs'a Göç Sebebiniz;

İş Bulabilme ( ) İş Kurabilme ( ) İşçi Olarak ( )
Barış Harekatından Sonra Toplu Olarak Geldik ( )
Verilmiş Haklardan İstifade Etmek ( ) Diğer ( )

15. 1974 Sonrası Göçmenlerin Kendi Aralarındaki İlişkiler;

Kendi Aramızda İlişki;

Hiç Yok ( ) Az İyi ( ) İyi ( ) Çok İyi ( ) Çok Çok İyi ( )

16. Çocuklarınızın Geleceği Yönünden Aşağıdakilerden Hangileri Önemlidir;

Eğitim ( ) Aile Kurma ( )
Sürekli Bir İş'te Çalışma ( ) KKTC'nin Siyasi Geleceği ( )

17. Türkiye'ye Gidip-Gelme Sıklığınızı;

Yaz Tatillerinde ( ) Ramazan/Kurban Bayramlarında ( )
Her Yıl ( ) Birkaç Yılda Bir ( ) Hiç Gitmem ( )

18. Türkiye'ye Göç Etmek İstermisiniz; Evet ( ) Hayır ( )

19. Göçmenler Olarak Aşağıdakilerden Hangisi Daha Çok Dışlanmış;

Örf ve Adetlerin Öğretilmesi ( ) Dini Eğitimin Öğretilmesi ( )

20. Takip Ettiğiniz Günlük Gazeteler;

Volkan ( ) Halkın Sesi ( )
Kıbrıs Postası ( ) Ortam ( )
Kıbrıs ( ) Vatan ( )
Kıbrıslı ( ) Diğer ( )

21. Takip Ettiğiniz TV Kanalları;

BRT ( ) DAÜ TV ( ) Kıbrıs ADA TV ( ) Kanal T ( )
Akdeniz TV ( ) Kıbrıs Genç TV ( ) TRT ( )
Diğer Türkiye Kanalları ( ) Diğer ( )

22. Sizde Kıbrıs Türkleri, Türkiye ile İlgili Bilgi Sahibi Olmak İçin Başvurdukları Temel Kaynaklar;

TV ( ) Gazete/Dergi ( ) Kitap ( ) Türkiye Kaynaklı Yayınlar ( )
Elçilik ( ) İnternet ( ) Diğer ( )

23. Göçmenler Olarak KKTC'de Aşağıdaki Ortamlardan Hangisinde Sorun Yaşadınız;

İş Ararken ( ) İş Yerinde ( ) Okulda ( )
Resmi Dairelerde ( ) Günlük Hayatta ( ) Diğer ( )

24. Kuzey Kıbrıs'ta Aşağıdakilerden Hangisinde En Çok Sorun Yaşadınız;

Lehçe (Dildeki Lehçe) ( ) Din Konusunda ( )
Kültürel Değerler ( ) Hukuki Değerler ( )

25. KKTC'de Sorunlarınızı Yetkili Makamlara Ulaştırırken Zorlukla Karşılaştınız mı;

Genellikle Sorun Yaşadım ( ) Zaman Zaman Sorun Yaşadım ( )
Çok Nadir Sorun Yaşadım ( ) Hiç Sorun Yaşamadım ( )

26. KKTC Yönetimi Göçmen Olarak Sizlere Nasıl Bakıyor;

Hiç İyi Değil ( ) Kısmen İyi ( ) İyi ( ) Çok İyi ( )

27. Dini Eğitiminizi Nerede Aldınız;

İbadet Yerlerinde ( ) Okulda Aldım ( ) Ailede Aldım ( )

28. Kıbrıs'ta Şimdiye Kadar Yaşadığınız En Büyük Sorunlardan En Önemli 5 Tanesini İşaretleyin;

İşsizlik ( )
Din Sorunu ( )
Kültür Şoku ( )
Lehçe ( )
Aile Parçalanması ( )
Kuşak Çatışması ( )
Eğitim Sorunu ( )
Sosyal Güvenlik Sorunu ( )
Uyuşturucu Madde Kullanımı ( )
Kumar Oynama ( )
Alkol Kullanma ( )
Çifte Vatandaşlık İle İlgili Sorunlar ( )
Göçmenlerin Kendi Aralarında Dayanışma/Örgütlenme Eksikliği ( )
Kıbrıs'taki 1974 Öncesi İkamet Eden Türklerin Önyargılı Tutum ve Davranışları ( )

29. Hangi Alanda Çalışmaktasınız;

Özel Sektörde ( ) Kamu Sektöründe ( )

30. Özel Sektördeki Alanınız;

Eğitim ( ) Turizm ( ) Gıda ( ) İmalat ( ) Diğer ( )

31. Hangi İş Kolunda Hizmet Vermektesiniz;

Ticaret ( ) Ulaştırma ( ) İmalat ( ) Hizmet ( ) Diğer ( )

32. Kendi İş alanınızda Çalışıyorsanız Konumunuz;

İşveren ( ) Yönetici ( )

33. Ticari İşletmenizde Ürettiğiniz Mal ve Hizmetlerde Nasıl Bir Girdi Kullanıyorsunuz;

Hammadde ( ) Yarı Mamul ( ) İthalat ( )

34. İthalat Yapıyorsanız Hangi Ülkelerden Mal Temin Ediyorsunuz;

TC ( ) AB ( ) ABD ( ) Çin ( ) GKRY ( ) Diğer ( )

35. Yaptığınız Üretimden İhracat Gerçekleştiriyor musunuz;

Evet ( ) Hayır ( )

36. İhracat Yapıyorsanız En Fazla Hangi Ülkeye İhracat Yapıyorsunuz;

TC ( ) AB ( ) ABD ( ) GKRY ( )

37. İhracatınız Daha Çok Hangi Alanlarda Gerçekleşmektedir;

Tarım Ürünleri ( ) Sanayi Ürünleri ( ) Hem Tarım Hem Sanayi Ürünleri ( )

38. Aylık Ortalama Geliriniz;

1000 TL ( ) 1000-2000 TL ( ) 2000-4000 TL ( ) 4000-6000 TL ( ) 6000+ ( )

39. Hangi Sosyal Güvenceniz Var; Özel ( ) SGK ( )

40. Ekonomik Birikimlerinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz;

Birikim Yapmıyorum ( ) KKTC Bankalarında ( )
TC Bankalarında ( ) Gayrimenkul Yatırımlarında ( )

ÖZGEÇMİŞ

23 Eylül 1985 yılında İstanbul İli Üsküdar ilçesinde doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi aynı ilçede tamamladıktan sonra, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2007 yılında mezun olduktan sonra, Beykent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimime başladım.

Özel ilgi alanlarım; ulusal güvenlik, stratejik karar verme süreçleri, uluslararası stratejik ilişkiler, terör ve Kıbrıs'tır.

Yabancı dilim İngilizcedir.

Aday: Ahmet Gürkan ATAY

